

Nyt. szám: 690/573/MH HSZK

198 sz. példán

Nyt. sz.: 1024/617

KATONAI LOGISZTIKA

Anyagi-Technikai Biztosítás

Erkezett:

az MH FPKMF-hez

19... 1995 -03-... 1.56 ..... nap

3. ÉVFOLYAM
1995. 1. SZÁM

Megjelenik negyedévenként
A MH ATFCSF-ség belső kiadvány

KATONAI LOGISZTIKA 3. ÉVFOLYAM 1995. 1. SZÁM

„Tactics is the art of the logistically possible”

„Harcászat a logisztikai lehetőségek művészete”

KATONAI LOGISZTIKA

Anyagi-Technikai Biztosítás

TARTALOMBÓL:

- A logisztika szabványosítása
- A katonai és védelmi közigazgatás kapcsolódó feladatai, együttműködési területei
- A "HANSÁG-94" kétfokozatú parancsnoki és törzszvezetési gyakorlat ATB tapasztalatai
- A válságkezelésre kijelölt katonai szervezetek ATB-a
- Minőségügyi közlemények
- A katonai szállítások és az informatika kapcsolatrendszerének vizsgálata

1995

1

MH ATFCSE-SÉG BELSŐ KIADVÁNYA

Szerkesztő bizottság

Elnök

Dobó Péter

Tagok

Fehérvári Tamás, Domine János,
Svéd László, Szenes Zoltán, Csűrös János,
Kiss László Ferenc

Szerkesztőség

mb. Főszerkesztő

Szűcs László

Felelős szerkesztő

Tóth József

Felelős kiadó

Littomericzky János

Készült: 270 példányban
Egy példány: 148 lap

LOGISZTIKA-KATONAI LOGISZTIKA

A MULTINACIONÁLIS NATO ERŐK TÁMOGATÁSÁNAK ELVI ÉS GYAKORLATI KÉRDÉSEI

Csabai György¹

Az Észak-atlanti Tanács 1991. november 7-8-ai ülésén a NATO tag-államok állam- és kormányfői által jóváhagyott stratégiai koncepció *új követelményeket* támaszt a **logisztika számára** is. A kisméretű, többnemzetiségű, azaz **multinacionális** kötelékek felállításával kapcsolatos koncepció ideális esetben egyetlen logisztikai ellátási lánc kialakítását kívánja meg. Ezzel együtt intézkedéseket léptetnek életbe azért, hogy gondosan koordinált tervezéssel fokozottabb mértékben tudjanak támaszkodni szükségállapot idején a polgári logisztikai támogatásra. A logisztikai kérdések új megközelítését szükségessé teszik a rendelkezésre álló források eddiginél hatékonyabb felhasználásának igénye is.

Jelen tanulmányban a szerző a hazai katonai szakirodalomban első ízben mutatja be a NATO multinacionális erői támogatását felölelő kérdéskört. Ezért e tanulmányban a kihívások, az új megközelítések vagy alapelvek, a felhatalmazások, az egészségügy, az üzemanyagellátás és más kérdések kerülnek kibontásra.

A "cold war", a hideg háború elmúltával az észak-atlanti országok ígéretesebb jövő elé nézhetnek, főképp a NATO jövője tekintetében. A világban - nemcsak Európában - kialakult új környezet figyelembe vételével kidolgozott NATO stratégiai koncepció nagy hangsúlyt helyez a párbeszédre, az együttműködésre, amely valójában a **Partnerség a békéért** elnevezésű programban bontakozhat ki, érhet el minden eddiginél hasznosabb eredményeket.

---

1 Dr. Csapai György alezredes, a hadtudomány kandidátusa, a HM Stratégiai Védelmi Kutató Intézet vezető kutatója

A napjainkban jelentkező új kockázatoknak a megítélése egyre nehezebb, ami szükségessé teszi a NATO kollektív védelmi képességének fenntartását.

A NATO szövetségesek elhatározták, hogy felváltják az **előretolt védelem** koncepcióját az **előretolt** (de csökkentett) **jelenléten alapuló koncepcióval**. Mint minden eddigi NATO koncepció, ez is az USA katonai stratégiáján nyugszik.²

A NATO koncepció-váltás többek között azzal is együttjár, hogy csökkentik az egyes szinteket, az előretolt telepítést, szétbontakozást, a csapatok harckészségét. Ezzel együtt viszont kifejlesztik azokat a képességeket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy szembe tudjanak szállni a sokrétű és sokirányú lehetséges kockázatokkal.

Mindezek olyan erők meglétét teszik szükségessé, amelyek a korábbiaknál rugalmasabbak és mozgékonyabbak, növelésük érdekében biztosítani kell a megfelelő képességet.

A fenti követelmények kielégítése érdekében a Szövetség erőit **új többnemzetiségű** kötelékekben egyesítik.

A kihívások

A multinacionális erők harci erejét és állóképességét jelentős mértékben meghatározza a logisztikai támogatás.

A NATO logisztikusai jól ismerik az Öböl-háború tapasztalatait. Ismert, hogy milyen kihívást jelentett az új környezetben az erők legfontosabb logisztikai eszközökkel való ellátása. Az emlékezetes 100 óra alatt a robusztus logisztikai erő biztosította a VII. hadtest előrenyomulását. Például több mint 8,7 millió gallon (1 amerikai gallon = 3,78 liter) haj-

2 Lásd: Csabai-Sebők: Az Egyesült Államok új nemzeti katonai stratégiájáról. Új Honvédségi Szemle, 1992/9.sz.

tóanyagot, 580.000 élelmiszeradagot, 756.000 (1,5 literes) vizespalackot és 1,9 millió gallon ömlesztett vizet szállítottak az északon harcoló csapatokhoz. A támadás második napjától naponta 50.000 tonna lőszert juttattak el a csapatokhoz. Az utánszállítási útvonalak hosszúsága következtében a harcolóknak szükséges ellátmányokat már a tárgynap előtt két nappal korábban el kellett indítani, azaz a holnapit tegnapelőtt.

A leendő több (sok) nemzetiségű erők támogatásának megtervezése azért is igen bonyolult, mert a meghatározó tényezők többsége (a várható kockázatok, forgatókönyvek, változatok, az erők felépítése, azaz struktúrája és a hadműveleti elgondolások) napjainkban is tanulmányozás tárgyát képezik. Ezzel kapcsolatban lásd az *1.sz. mellékletet*. Továbbá a rendelkezésre állóság, a beszerezhetőség pontos költség-becslést tesz majd szükségessé mind a hadműveleti, mind a logisztikai tervezők részéről. Mindenedenesetre az erők számára szükséges költségeknek és a logisztikai támogatásukra szükséges költségeknek **összhangban kell lenniük**.

A jövőben a többirányú védelem számára kell megvalósítani a logisztikai támogatást. Ezen felül az adófizető állampolgár el fogja várni azt, hogy válságidőszakban elkerüljék a felesleges erőforrások képzését, a szükségtelen szállításokat.

Új megközelítések, avagy a támogatás alapelvei

Ebben az új helyzetben a pragmatikus megközelítés szerint a rugalmas és mozgékony többnemzetiségű erők logisztikai támogatásának néhány fontos területén az ellenőrzést és az irányítást az erők parancsnoka végzi.

Minél magasabb a soknemzetiségű szint, annál nagyobb a szükség a **teljesen integrált** logisztikai támogató szervezetekre és eljárásokra. Vagyis több változat, megközelítés jöhet szóba. Ezek a változatok lényegében a támogatás alapelveinek is felfoghatók.

Az első változat a "*tisztán nemzeti logisztikai támogatási eljárásokon (megoldásokon)*" alapul. Nyilvánvaló, hogy ez akkor szükséges, ha egyetlen nemzet szolgáltatja az adott erőkontingens valamennyi elemét.

A második változat a "*vezető nemzeti elv*", amelynek az alkalmazására akkor kerülhet sor, amikor egy nemzet szolgáltatja a harcos és támogató erők zömét, miközben más nemzetek speciális támogatási funkciókat látnak el a vezető nemzet irányítása és ellenőrzése mellett.

A harmadik változat "*szerep - vagy feladat - specializálást*" igényel. Ilyen esetben egy adott térségben vagy körzetben olyan forrásokra lesz szükség, amelyek a NATO parancsnok ellenőrzése alatt kerülnek felhasználásra, miközben az egyes nemzetek bizonyos sajátos funkciók ellátásáért felelősek, mint például a szállítás, az üzemanyag-biztosítás vagy az okozott károk helyreállítása.

A negyedik változat a "*teljesen integrált logisztikai támogatás*", ami tulajdonképpen többnemzetiségű logisztikai támogató egységek létrehozását teszi szükségessé, a NATO parancsnokok teljes irányítása alatt. Ez a változat vagy alapelv különösen alkalmas olyan erők támogatására, amelyek nagyfokú interoperabilitással rendelkeznek és soknemzetiségűek, mint például a Reagáló Erő (Reaction Force) és a NATO Légiszállítási Korai Riasztó Erő (NATO Airborne Early Warning Force). Ez a lehetőség számbaveszi a gazdaságosságot, valamint szükségtelenné teszi a nemzeti logisztikai támogatás és a közlekedési vonalak duplikációját.

A támogatás egy változatát a *2.sz. melléklet* szemlélteti.

A felozlatott Varsói Szerződésben a koalíciós összetételű seregetek hadtápbiztosítására az Egyesített Fegyveres Erők Főparancsnokának 01-es parancsa írta elő az alapelveket.

A vonatkozó EFE főparancsnoki parancs - melyet a Magyar Néphadseregben a honvédelmi miniszter léptetett életbe miniszteri parancssal - három alapelvet különböztetett meg. Az *első alapelv* a nemzeti felelősség elvét hangsúlyozta, a *második* szerint a nemzeti felelősség csak a hagyományos anyagokra terjedt ki, a speciális anyagokat a koalíciós front hadtápjá biztosította, a *harmadik* alapelv alapján minden anyagot és eszközt a koalíciós front hadtápjá biztosított kölcsönös elszámolás alapján.

Mozgékonyság

A NATO fegyveres erői a mozgékonyság növelésével kapcsolatos törekvésük során talán a legnagyobb kihívással találják szemben magukat. Ugyanis **az erők és a logisztika mozgékonyága** válsághelyzetben és konfliktus idején lényeges és meghatározó tényező lesz, úgy az elrettenés, mint a tagállamok szuverenitásának megvédése idején.

A NATO vezető logisztikusai úgy gondolják, hogy **a szállítás biztosítása továbbra is a nemzeti felelősség keretében történik**, azonban lehetnek kivételes esetek annak érdekében, hogy tovább javítsák a NATO reagáló képességét.

Azok a nemzetek, amelyek felesleges speciális szállítóképességekkel rendelkeznek, várhatóan felajánlják a Szövetségnek, mint nemzeti hozzájárulást. A szállító erők kijelölése bizonyos erők támogatására vagy az alkalmazási alapelvek, illetve változatok együttesen segíthetik a tervezést és a válságokra való reagálást.

A szelektív képességek közös erővel történő létrehozása is igen fontos a hadműveletek megvívása szempontjából.

Tervezik ún. "*alvó szerződések*" megkötését a polgári szállítások időbeni végrehajtására. Ezenfelül a soknemzetiségű megállapodások is segítik a meglévő eszközök felhasználását és a polgári kapacitások igénybe vételét a nemzeti törvényes eljárás módoknak megfelelően. A valóságban ezek garantálják szükség esetén a polgári eszköz-készlethez való hozzájutást a szükséges időben.

Hosszabb távon a közös NATO biztosítási szabályok, a szabvány szerződéses eszközök és a szelektív NATO ellátás elősegítik majd a költségek csökkentését és a polgári kapacitások optimális felhasználását a teljes mozgékonyság elérése érdekében.

A szövetség infrastruktúrája is elősegítheti a sikert vagy kudarcot. Középtávon tanulmányozzák, hogy mennyit ruházzanak be a szárazföldi és a tengeri (vízi) készletezésre, másrészt a szétbontakoztatott (telepített) erők támogatását szolgáló készletek és felszerelések mozgatására.

További infrastruktúrális költségek merülhetnek fel a hadászati jelentőségű kikötők és kulcsfontosságú repülőterek és teherátrakodású létesítmények vonatkozásában is, mert ezeket nem tudják kereskedelmi pénzeszközökből megvalósítani.

A mozgékonyság menedzselése vonatkozásában a Szövetségben folyó szállításokat központilag fogják koordinálni, miközben kialakul a multinacionális alapon történő szállítás és a szállítási eszköz-készlet közös szabványosítása.

A gyors szétbontakozási, újratelepítési képesség, az új erők fogadása, beleértve azok logisztikai szervezeteit is, kulcsfontosságú lesz. Ezen célok érdekében a szövetséges Bevetési és Mozgósítási Rendszer (Allied Deployment and Movement System, rövidítve ADAMS) kifejlesztése és bevezetése az erők tranzit irányítása és szállítása érdekében igen nagy jelentőséggel fog bírni.

Ebben a problémakörben felértékelődik az eszközök és készletek szállíthatósága légi úton vagy vízi úton. A tartós készleteknél a csomagolás mellett a gyors kirakodás és a szétoszthatóság szempontjait helyezik előtérbe, a diplomáciai és jogi kérdések, vonatkozások előzetes szabályozásával, beleértve a Szövetség területén áthaladó nyitott közlekedési (szállítási) útvonalak meglétét is.

Állóképesség

Az elképzelések szerint a NATO erőinek állóképesnek és szívósnak kell lenniük. Az Európai Szövetséges Erőknek rendelkezniük kell hiteles harci erővel mindaddig a szükséges ideig, amíg el nem érik harci célkitűzéseiket. Ennek érdekében ma is egy sor kezdeményezés van folyamatban.

Az egyik elképzelés szerint napjainkban olyan számítógépre alapozott rövid- és hosszútávú programokat dolgoznak ki, amelyek lehetővé teszik a békeidőszakban szükséges készletek felmérését. Válság vagy konfliktus esetén ez a rendszer el tudja végezni olyan, aktuálisan szükséges anyagkészletek megállapítását, amelyek lehetővé teszik a NATO csapatok számára a kockázatok leküzdését.

Jelenleg végzik a NATO szakemberek a közép- és hosszútávú javaslatok kidolgozását lőszerkből és egyéb ellátási anyagokból olyan tartalékok képzésére, amelyeket az Európai Szövetséges Parancsnokság részére halmozónának fel.

A készletképzés alapvető célját a nagyobb rugalmasság és mozgékonyság biztosítása képezi a lehetséges válságok kezelésében. Ily módon is garantálni akarják a NATO erők állóképességének és szívósságának a megkívánt minimális szintjeit a NATO területén kívüli szétbontakozás vagy telepítés esetén is, amikor ezek az erők nincsenek NATO parancsnokság alatt.

Ilyen esettel az Öböl-válság idején találkozhattunk.

Ehhez járul az, hogy olyan eszközöket és módszereket fejlesztenek ki, amelyek segítik a parancsokat abban, hogy hol és mikor osszák ki azon készleteket, amelyeket a válság idején igénybevesznek. Az előre elhelyezett felszerelési és más anyagok lehetővé teszik a szűkös szállítókapacitások más célra történő igénybevételét.

Üzemanyag ellátás és infrastruktúra

Jól ismert tény, hogy a közös üzemanyag-politika kialakítása mára már kulcskérdéssé vált a NATO számára.

Ismeretes az "*Egyfajta üzemanyag koncepció*" (Single Fuel Concept), amely azt jelenti, hogy csupán egyetlen üzemanyagtípust kívánnak használni a harcmezőn mind a légi erők, mind pedig a szárazföldi erők részére.

Az egyfajta üzemanyag alkalmazása a lehetséges legnagyobb mértékben nemcsak növelné a harmonizációt, a kompatibilitást és leginkább az interoperabilitást, hanem egyúttal **egyszerűsítene a logisztikai támogatást is.**

A következőkben röviden kitérek **az interoperabilitás kérdésére.** Magam az interoperabilitást akkor tekintem optimálisnak, ha az abban érintett konkrét rendszereket már úgy tervezték, hogy azokat együtt lehessen működtetni. Ezért az interoperabilitás annál alacsonyabb értékű, minél több különálló valami (mód, forma, stb.) van a működő rend-

szerben és az vagy azok komplikálják, netán ellenállnak a normális műveletnek, illetve műveleteknek. A gyakorlatban ilyenek lehetnek a kommunikáció, az inkompatibilis adatkapcsolatok, a több mint egyfajta harci lőtávolság, az eltérő átlagidő a meghibásodások között, stb.

Ideális az lenne, ha például a harcokocsikból, páncélozott harci járművekből vagy gépjárművekből egy fajta - a közös - lenne mindegyikből és a fegyverzethez egyfajta lőszert, a motorok meghajtásához egyfajta üzemanyagot lehetne felhasználni.

Bizonyos mennyiségű üzemanyag-készletek rendelkezésre állását már békében (minimális szinten) a hadműveleti és technikai követelmények szükségessé teszik. A NATO üzemanyagvezeték-rendszer (NATO Pipeline System) működésének fenntartásához is szükséges jelentős mennyiségű üzemanyag-készlet.

Prognózisok szerint *a jövőbeni hosszabb fenyegetettségű vagy figyelmeztetésű időszak* lehetővé fogja tenni a meglévő hadműveleti készletek alacsonyabb szintre való csökkentését.

Az üzemanyag a lőszerral ellentétben olyan természetű, amelynél lehetőség mutatkozik a polgári-katonai együttműködés erősítésével a válság- vagy konfliktus időszakban felmerülő szükségletek kielégítésére.

Ugyancsak fokozható a rendszer rugalmassága olyképp, ha a NATO Üzemanyag Rendszert fokozottabb mértékben kapcsolják össze az olyan polgári létesítményekkel, mint a polgári tárolók és finomítók.

Az üzemanyag-készletek területi elhelyezése is egyre bonyolultabbá válik. Ezért a NATO a befogadó országgal megállapdást köt és az otthoni (hazai) bázison előre-raktároz, hogy a gyors mozgathoz a lehető legjobb feltételeket teremtsen meg. Ilyképp - az előre raktározással - a leendő felvonulási terepszakaszokon, avagy az olyan térségekben, ahol a fogadó nemzet olajiparának gyengesége vagy más tényezők is indokolják, kellő feltételeket hoz létre az üzemanyag-ellátáshoz.

A Szövetség üzemanyag ellátásának javítása érdekében a mozgékony és állóképesség szempontjából további beruházásokat terveznek. Többek között az infrastruktúra-tervezésük szorosabban kapcsoló-

dik az új stratégiához, az erő- és vezetési struktúrához (lásd.: 1. és 2. sz. mellékleteket) és a megerősítéssel kapcsolatos koncepciókhoz.

A NATO-ban korábban az volt az előírás, hogy az egyes projekteket kategóriánként hagyták jóvá (pl. repülőterek, hírosszeköttetés, stb.) és kevésbé kapcsolódtak a hadműveleti-harcászati követelményekhez.

Az elképzelések szerint a jövőben az infrastruktúra-fejlesztésnek egy integrált rendszer kialakítását kell eredményeznie. Az integrált rendszer úgy akarják megvalósítani, hogy az egyes projektek jóváhagyásával a hadműveleti követelmények és az erővel kapcsolatban jóváhagyott célok elérését segítsék elő.

Bizonyos projektekből a "*minta csomagokat*" 1992. májusában átadták az Észak-atlanti Tanácsnak. Ezek a projektek a vezetési és ellenőrzési funkciókkal kapcsolatosak, továbbá megkönnyítik a gyorsreagálású erők felvonultatását és szétbontakoztatását.

Egészségügyi biztosítás

NATO értékelések szerint az egészségügy **két kihívással** szembesül.

Az első kihívás a **többnemzetűség**. Ugyanis minél nagyobb mélységben szervezik meg az egészségügyi támogatást, annál inkább a kialakult helyzet függvényévé válik. A nemzeti alapon történő egészségügyi biztosítás szerint a nemzeti dandárok vagy hadosztályok támogatásának nemzetinek kell maradnia, viszont ezeknek egymással integrálnak kell lennie. A nemzeti alapon való megközelítést a soknemzetiségű hadtestek (csapattestek) szintjén már nem tartják költséghatékonyak. Mindaddig, amíg nem találnak különböző kedvező megoldásokat, fennáll annak a veszélye, hogy a kórházi támogatást alul- vagy felülkészletezik, ami párhuzamosságok kialakulásával járhat, a közlekedési és kiürítési vonalakon felesleges erőfeszítéseket és zsúfoltságot idéznek elő.

A problémát úgy tervezik megoldani, hogy elsősorban minőségi és mennyiségi mutatókat dolgoznak ki az egészségügyi igényekkel (követelményekkel) kapcsolatban. Másodsorban rendelkezésre bocsátják azokat az eszközöket, amelyek hadtest szinten biztosítják az egészségügyi források rugalmas felhasználását annak érdekében, hogy elkerüljék a he-

lyi túlterhelést és helyesen osszák el a sérültek gyógyítására szolgáló eszközöket.

Feltételezésük szerint, ha harcok során hadosztálynál "sok" sebesülés történt, akkor a kezelések a nemzeti kórházakban történhetnek. A hadtesttörzsnek pedig képesnek kell lennie arra, hogy a szükséges eszközöket szétossza az adott nemzetek által szolgáltatott kórházak között. Ennek érdekében a hadtest parancsnokának ellenőriznie kell a sérültek evakuálását szolgáló eszközöket.

Természetesen a nemzeti alapon szolgáltatott egészségügyi források feletti ellenőrzést a többnemzetiségű hadtest parancsnokának kívánják átadni, amellyel az egyes nemzetek egészségügyi eszközei (alapjai) csökkenni fognak a sürgős életmentő sebészeti ellátásban.

Az egészségügy második kihívásának a **mozgékonytságot** tartják.

Az egészségügyi alakulatoknak ugyanolyan mozgékonyaknak kell lenniük, mint amellyel az általuk támogatott erők rendelkeznek és néhány kórháznak is mozgékonyaknak kell lennie.

Az elképzelések szerint ugyanis olyan kórházakra is szükség lesz, amelyeket a katonai szervezetekkel együtt mozgatnak.

Egy másik nézet szerint csupán azt tervezik, hogy csak a kórházak személyzete mozogna együtt egy olyan helyre, ahol megfelelően felszerelt épület és a szükséges ellátási anyagok állnának rendelkezésre - előre elhelyeztetten.

A két nézet közötti kompromisszumot támogatják azok, akik hadműveleti szükségleteket és a kórházi ellátás költségghatékony biztosítását megvalósíthatónak látják.

A NATO vezető szakemberei jól tudják, hogy a figyelmeztetési időszak megnövekedése nem vezet el oda, hogy a korábbinál több egészségügyi szakemberrel (szakszeméllyel) rendelkezzenek, legyenek azok bár katonák vagy polgáriak. Felismerték, hogy a fegyveres erők csökkentése növelni fogja a katonai egészségügyi szolgálatnak a polgári támogatástól való függését és ezt a kérdést továbbra is széleskörűen tanulmányozzák.

Felhatalmazás(ok)

Mára kiderült, hogy az Európai Szövetséges Főparancsnokságnál nem alkalmazhatnak csupán egyetlen közös **logisztikai koncepciót** a különböző típusú erőknél. Az erők összetételétől függetlenül bizonyos források ellenőrzését átruháznák a NATO parancsnokokra.

A megkívánt mozgékonyság és rugalmasság eléréséhez fontosnak tartják, hogy a parancsnokai ellenőrizzék a kulcsfontosságú ellátó (támogató) egységeket és logisztikai forrásokat a szétbontakozás, azaz a felvoulás kezdeti időszakában.

Ezeknek a parancsnokoknak szükségük lesz azokra a meghatalmazásokra, amelyek alapján a válságok és a háború idején tárgyalhatnak és irányíthatják az erőknek és a logisztikai forrásoknak egy adott térségen belüli és a térségek közötti átcsoportosítását.

Hasonlóan nagy horderejű kérdésnek ítélik a NATO katonai szervei a legfontosabb készletek és ellátási anyagok válság idején történő lehető legjobb felhasználását. Nem sok értelmét látják annak, hogy nagymennyiségű hadfelszerelést (lőszerkészleteket) mozgassanak az egyes régiók között. Tervezik azoknak a válság által leginkább sújtott térségen - régió - belüli elosztását.

Ezért a tagnemzeteknek középtávon át kell ruházniuk a NATO parancsnokokra azt a felhatalmazást, hogy ők tárgyalhassanak a legfontosabb hadfelszerelési eszközök, ellátási anyagok és szolgáltatások elosztásáról, egyúttal a kezükben, az ellenőrzésük alatt tarthassák azokat.

Terveik szerint arra törekednek, hogy a NATO parancsnokok a felhatalmazást úgy békében, mint válság idején és konfliktus során nemcsak arra kapják meg, hogy megállapítsák az igényeket és prioritásokat, *hanem hogy: ellenőrizzék és koordinálják a logisztikai források felhasználását a felelősségük alá tartozó térségekben, régiókban; fel(meg)oldják a prioritások és a feladatok közötti konfliktusokat; szétosszák a legfontosabb eszközöket és anyagokat* annak érdekében, hogy megelőzzék a sürgősségi vagy rendkívüli állapot kialakulását.

A felsorolt szükséges felhatalmazásokkal a parancsnokoknak lehetőségük lesz a kollektív erőforrások optimális felhasználását biztosítani.

Egyéb kulcsfontosságú megfontolások

Az egyik kulcsfontosságú kérdés szerint a helyben levő erők csökkentése és **gyors reagálású erőkre és megerősítésekre történő fokozott támaszkodás növelni fogja a (be)fogadó nemzet részéről történő támogatás iránti igényt.**

A hatékonyság növelése érdekében a jövőben a fogadó nemzettel kötendő szerződéseket (egyezségeket) koordinálják a NATO parancsnokokkal és a végleges megállapodás részleteit hozzáférhetővé teszik. Vagyis az ún. "*ernyőmegállapodások*" a fogadó nemzet és a NATO parancsnokok között rendkívül hasznosak ma és lesznek holnap is.

A másik kulcsfontosságú kérdés a NATO-n belül **a szabványosítás folytatása.**

Amíg a várható hadműveleti előnyök gyakran nyilvánvalóak, addig a szabványosítás igazi értékei azokban a lehetséges megtakarításokban rejlenek, amelyek növekvő mértékben abból származnak, *hogy a NATO erők felszerelései:*

- a.) megbízhatóak;
- b.) karbantarthatóak és
- c.) utánpótlásuk biztosítható.

Ehhez a három paraméterhez manapság egy negyediket is sorolnak, mégpedig azt, hogy a **leendő felszerelések jól szállíthatóak** legyenek, máskülönben nem biztosítható az igazi mozgékonyosság.

A szabványosítást szolgálja a NATO "*Szerződés által Korlátozott Felszerelés Átadása és Megsemmisítése*" című programja, amelynek végső célja a szabványosítás.

Befejezésül megállapíthatjuk, hogy a fentebb bemutatott elvi és gyakorlati lépésekből a mozgékony és rugalmas NATO soknemzetiségű erői logisztikai támogatásának kulcsát a Szövetség növekvő együttműködése és koordinációja képezi. *Ez elsősorban a tagnemzetek közötti kapcsolatokra, másodsorban a nemzetek és a NATO közötti kapcsolatokra, har-*

madsorban pedig a polgári és katonai szervezetek, intézmények közötti kapcsolatokra vonatkozik.

Mindezek azt jelzik, hogy a polgári és a katonai szervek közötti kapcsolatok javítása ígéri a legnagyobb lehetőségeket az eredményes és a költség-hatékony megoldásokhoz.

Úgy ítélem meg, hogy az a kollektív módszer, ahogyan a NATO logisztikai szolgálata, a hadműveleti vezetés és a polgári közösségek a közös ügyük kérdéseire viszonyulnak, *igen nagy mértékben meghatározó lesz az új stratégia sikerét illetően.*

A Magyar Honvédség vonatkozó szolgálatainál pedig a kérdéskör hosszú idő óta folyó nemzetközi tanulmányozása után és közben határozott lépéseket kell tenni **a teendőket szolgáló struktúra kialakítására, a NATO-ban alkalmazott elvek, eljárások és módok adaptálására a harmonizáció, az interoperabilitás és a kompetibilitás érdekében.**

Irodalom:

- 1.) The Alliances Strategic Concept NATO
Office Of Information Press, 1991.
- 2.) *Partnerség a békéért:* keretdokumentum
Magyar Hírlap 1994. február 8. kedd
- 3.) *Field Marshal Sir Richard Vincent:* The Brussels Summit-a military perspective NATO Review, February 1994.
- 4.) *W.R. Rutmerford, W.L. Brame:* A logisztika a nyers erőszak koncepciója. Military Review 1993. 3. szám
- 5.) *Dr. Csabai György:* A logisztika a fegyveres erők mozgatásának és fenntartásának eszköze. Új Honvédségi Szemle 1992/1.
- 6.) *Dr. Csabai György:* A NATO közös infrastruktúrája
(Tanulmány Gyűjtemény HM/1994)
- 7.) *Dr. Csabai György:* A NATO katonai reformja. Ország-Határ 1994/19.

8.) *Dr. Szenes Zoltán: A katonai logisztikai rendszer kialakítása.*
Hadtudományi Tájékoztató, 1994/1.

9.) *The Military Balance, 1993-1994.*

A NATO katonai reformja

Az Észak-atlanti Tanács állam- és kormányfői részvételével 1990. július 5-6-án Londonban megtartott ülésen határozatot hozott a katonai erőstruktúra megváltoztatására. Az előretolt védelem és rugalmas reagálás helyett a kisebb állandó létszámú és a nagyobb létszámú tartalékos, mozgósítható erők kerültek előtérbe. A fenntartható erőket a magasfokú mozgékonyág és a multinacionalitás fogja jellemezni, szögezte le a fenti határozat.

A Szövetség a "*Római határozatában*" kinyilvánította, hogy a stabilitás és a biztonság átfogja a politikai, a gazdasági, a társadalmi és környezetvédelmi aspektusokat és a nélkülözhetetlen védelmi dimenziót. Így az erők redukálására széles lehetőség áll rendelkezésre, a válságkezeléstől a védelemig bezárólag.

A NATO Védelmi Tervező Bizottság 1991. májusi záróközleményben ismertette az új erőstruktúrát. (Az előretolt védelem idején a volt német belhatáron a NATO nemzeti hadtestjei a számukra kijelölt térségben vagy övezetben helyezkedtek el).

Az új erőstruktúra három típusra épül:

Az elsőt a gyorsreagálású erők (angolul a rapid reaction forces),
a másodikat a fő védelmi erők (main defense forces),
és a harmadikat megerősítő (augmentation forces) erők képezik.

Az új elgondolásban a kulcsszerepet a **gyors reagálású erők**, a kisebb mérvűt (fokút) a **fő védelmi erők** fogják betölteni. A megerősítő erők az Egyesült Államokban vagy Európában fognak állomásozni és végzik a kiképzést, majd mozgósítás után kerülnek szállításra és alkalmazásra a kijelölt térségben.

A Szövetség fő védelmi erői struktúrájának gyökeres megváltoztatása abban mutatkozik meg, hogy minden egyes nemzeti erőt integrálnak a multinacionális, amerikai katonai terminológiával kifejezve "*kombinált*" hadtestekbe.

Az integrálás alapját a NATO Katonai Bizottságának MC 317-es terve képezi.

A **"Belga Hadtest"**-et négy belga dandár, egy német dandár, és egy USA dandár fogja képezni.

A **"Német Hadtest"**-et (az elsőt) két német hadosztály, és az egyik Európában maradó amerikai hadosztály fogja képezni.

A **második "Németh Hadtest"**-et német, holland és brit hadosztályok fogják kitenni.

Az **"USA Hadtest"**-et a második Európában állomásozó USA hadosztály, egy német hadosztály és a Kanadai erők Európában állomásozó csapatai teszik majd ki.

A **multinacionális "LANDJUT"** erők pedig egy német és egy dán hadosztályból fognak állni.

A katonai reformban **kiemelt helyen szerepel a Szövetséges Európai Parancsnokság és a vezető szervek átszervezése.** Az új vezetési struktúrákban a régihez viszonyítva 30 %-os létszámcsökkenést hajtottak végre.

A NATO új katonai vezetési struktúráit a következő mellékleteken mutatom be. Az *1. számú ábra* a NATO új és legfontosabb vezetési szerveit szemlélteti. A *2. számú ábra* a dél-európai vezetési szerveket részletesen adja közre. Ezen melléklet tanulmányozása során eljátszottam az a gondolattal, hogy majdani (esetleges) NATO tagságunk során a NATO kontingenset képező kötelékeink milyen vezetési szerv alárendeltségébe kerülhetne. Ezt a fikciót szaggatott vonallal jelzem.

A NATO katonai reformjában **kiemelt helyen szerepel a Multinacionális (sok nemzetiségű) Gyors Reagálású Hadtest (ARRC),** amelynek alternatíváját a francia-német javaslat képezi az *Euro-Hadtest* felállítására.

A hadtest parancsnoksága a németországi Rheindahlenben települt. Az első parancsnoka a háromcsillagos brit Sir Jeremy Mac Kenzi altábornagy. A hadtest tevékenységét 1992. október 2-án megkezdte. A fenti

időpontra a hadtesthez került kijelölésre mintegy tíz hadosztály a NATO tagállamok fegyveres erőitől.

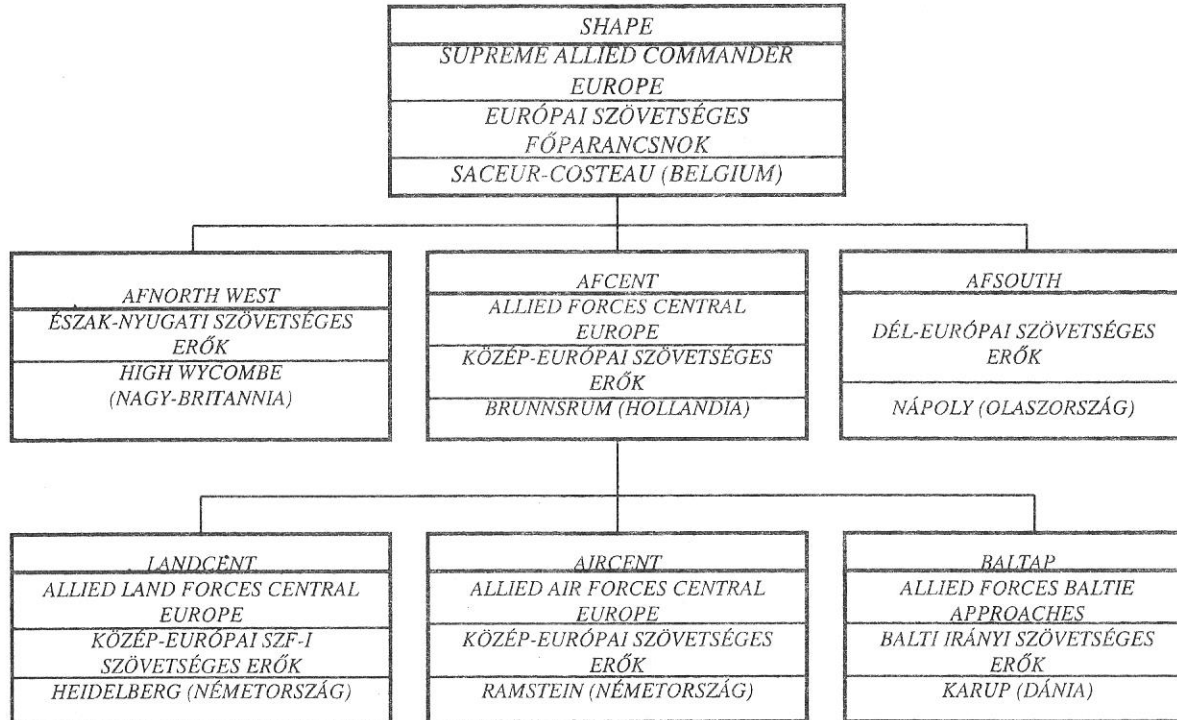
Így például a Németországban állomásozó 1. brit páncélos hadosztály, a brit 3. hadosztály (amely Angliában állomásozik). Az ARRC a közvetlen hadműveleti irányításra létrehozta a *Multinacionális Hadosztály Központot*. Irányítása alá két német és egy holland légi-deszant dandár, valamint a 24. brit légimozgékonyaságú dandár tartozik.

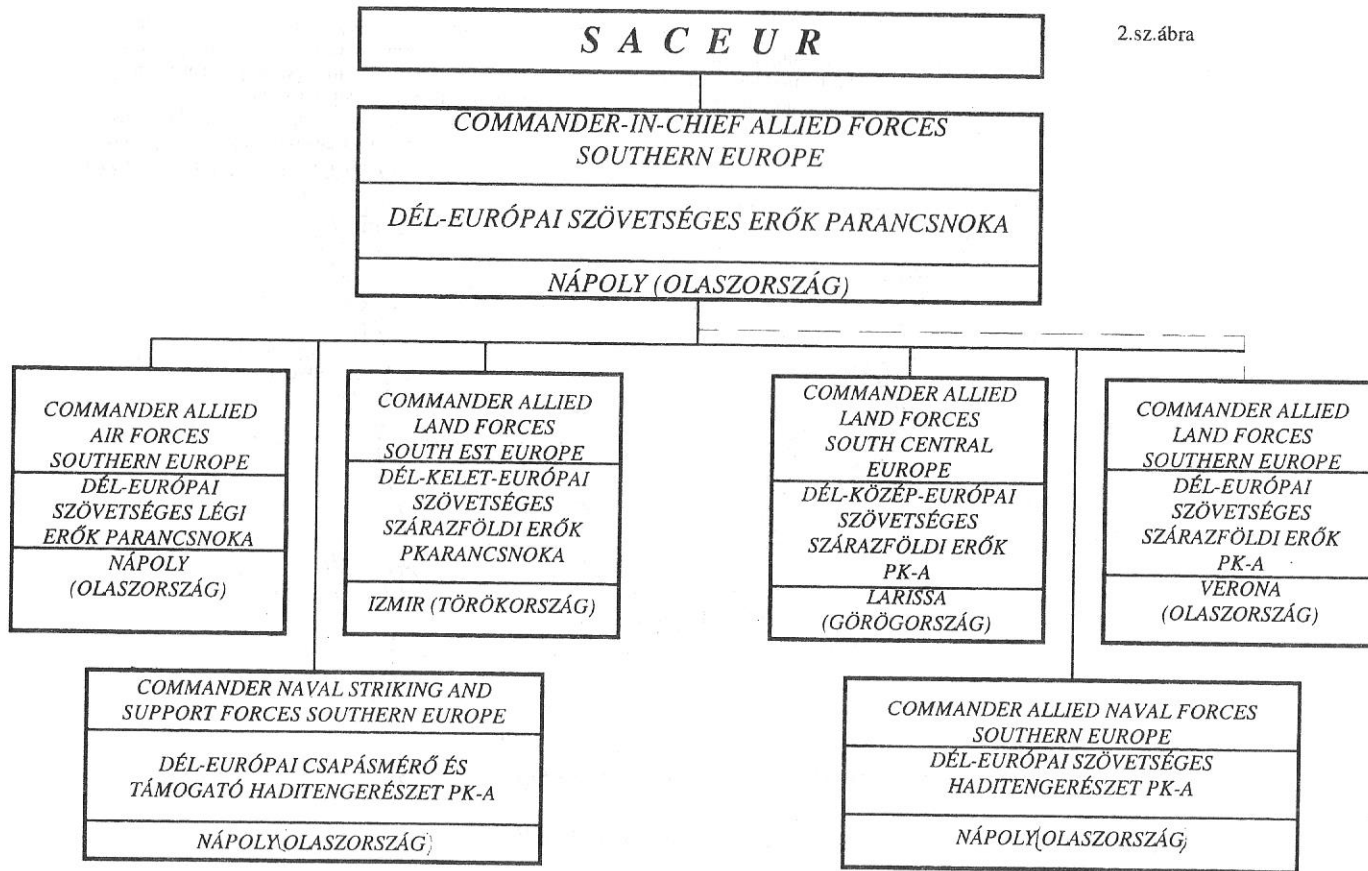
A Multinacionális Hadosztály-Dél parancsnoksága alá egy-egy dandár tartozik, amelyeket Olaszország, Görögország és Törökország bocsát rendelkezésre. Várhatóan a spanyol kijelölt erőket és az USA Európában visszamaradó két hadosztályát (melyek a fő védelmi erőkhez tartoznak) átadják az ARRC-nek.

A NATO-ban a *logisztikai támogatás nemzeti tradíciók miatt nemzeti felelősségre épült*. Azonban a multinacionális kötelekek miatt megkezdtek az ez irányú elvi és gyakorlati kidolgozó munkálatokat.

A Multinacionális Gyors Reagálású Hadtest nagyon fontos, mondhatnám azt is, hogy soknemzetiségű szimbóluma a katonai elrettentésnek, eszköze a válságkezelésnek, választ adhat a kihívónak és a különböző arculatú kihívásoknak.

A NATO ÚJ VEZETÉSI STRUKTÚRÁJA

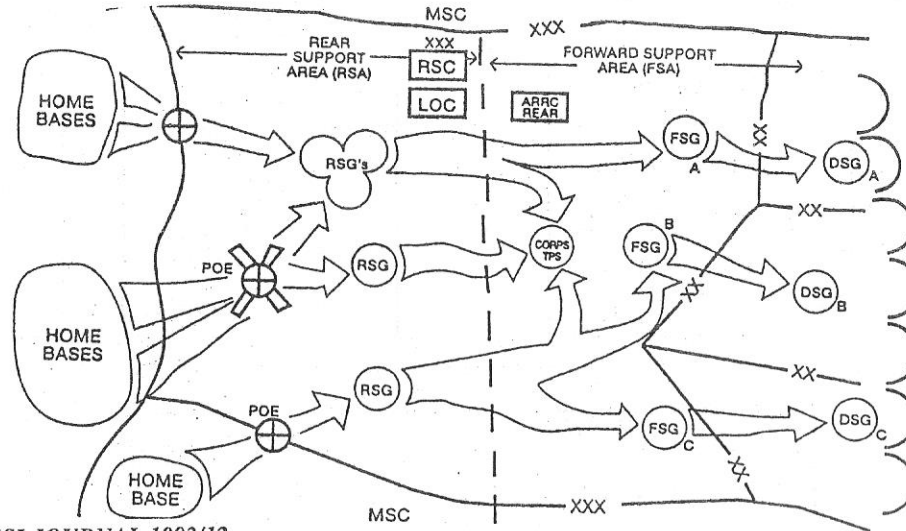

2.sz.ábra

ARRC LOGISTIK CONCEPT

2.sz.melleklet

SZÖVETSÉGES GYORS REAGÁLÁSÚ HADTEST
LOGISZTIKAI ELGONDOLÁSA

FORRÁS: RUSI JOURNAL 1993/12.

Magyarázat angol és magyar nyelven;

1. Rear Support Area/RSA/= Mögöttes Támogató Övezet
2. Forward Support Area /FSA/= Előretolt Támogató Övezet
3. Home Bases: Honi Bázisok
4. Port Of Embarkation= Megindulási Pont
5. Rear Support Command /RSC/= Mögöttes Támogató Parancsnokság
6. Main Support Command /MSC/= Fő Támogató Parancsnokság
7. Logistic Command /LOC/= Logisztikai Parancsnokság
8. Rear Support Groups /RSG-s/= Mögöttes Támogató Csapatok
9. Forward Support Group /FSG/= Előretolt Támogató Csapatok
10. CORPS TPS= Hadtest egységek
11. ARRC REAR= Szövetséges Gyorsreagálási Hadtest

AZ ÜZEMANYAG-ELLÁTÁS LOGISZTIKAI RENDSZERÉNEK NÉHÁNY GONDOLATÉBRESZTŐ SAJÁTOSSÁGA A BUNDESWEHRBEN

Báthy Sándor¹

A Bundeswehr üzemanyag ellátása olyan komplex feladatot jelent, amely magába foglalja a katonai és a polgári szervezési területek különböző szintjein meglévő sokrétű hatásköröket, érdekeltségeket, valamint a sok szállal összekapcsolt haderónemi és területiális rendszereket. Cikemben elsősorban az ellátás megszervezésének azon területeire szeretném ráirányítani a figyelmet, amelyek a béke, főként pedig a háborús ellátás megvalósításában figyelemreméltó eltérést mutatnak az MH üzemanyag-ellátási rendszeréhez viszonyítva.

Az első és meglehetősen szembetűnő sajátosság, hogy a német haderő magasfokú gépesítettsége következményeként a rendelkezésre álló utánpótlási és átrakó kapacitások mintegy 50 százalékát veszi igénybe az üzemanyag háborús biztosítása. A szárazföldi haderónél - mint a legnagyobb fogyasztónál - a tábori csapatok üzemanyag felhasználását a háborús össz-anyagfelhasználáshoz viszonyítva 30-40 %-ra, míg a területiális csapatoknál 45-55 %-ra prognosztizálják. Ezért mindenkor nagyjelentőségű, esetenként pedig kiemelt feladatnak tekintik az üzemanyag beszerzését, tárolását és elosztását, úgy a béke, mint a háborús viszonyok között, az egész hadműveleti területre kiterjedően.

Az elmúlt évtizedekben a honi üzemanyagraktár-hálózat, valamint a NATO csővezeték-hálózatának a kiépítésével jelentősen lerövidítettek az utánpótlási útvonalakat, nagyobb teljesítményű átrakó technikát rendszeresítettek, egyúttal növelték a csapatok "mozgó" üzemanyag-tartalék-kapacitását is. Mindezek nemcsak az üzemanyagkészletek növelését és a csapatok önállóságának ilyen módon történő fokozását tették lehetővé, hanem az ellátás biztonságának és gazdaságosságának a fokozását is.

---

1 Dr. Báthy Sándor ezredes, a hadtudomány kandidátusa, egyetemi docens, ZMKA Hadtáp Tan-
szék vezető

A Bundeswehrnek mindhárom haderőneme - azaz: **a szárazföldi csapatok, a légierő, és a haditengerészet** - a nagy üzemanyag-fogyasztók közé tartozik úgy békében, mint háborúban.

A szárazföldi haderőnem azonban mind a felhasznált üzemanyag mennyiségét illetően, mind pedig az ellátási fokozatok sokrétűsége vonatkozásában vezető helyet foglal el, amit tovább növel az a tény, hogy a Bundeswehr különböző szolgálati helyeit, melyek egyik haderőnemhez sem tartoznak, a szárazföldi haderőnem "*Pilóta szolgálata*" látja el.

Az ellátás problémáinak érzékletesebb megvilágítása végett itt azonban nem tekinthetünk el néhány sajátos, a mi fogalmainktól részben eltérő alapfogalom értelmezésétől, mielőtt továbblépnénk a problémakör felvázolásában.

A Bundeswehrben az üzemanyag fogalma alatt a *hajtóanyagokat, a kenőanyagokat (olaj, zsírok) és az üzemi segédanyagokat (hidraulika folyadékok, korrózióvédelmi anyagok, speciális anyagok, adalékok)* értik. Így tehát a tüzelőanyagok (fűtőolaj, szén) és a rakétahajtóanyagok nem tartoznak sem az üzemanyagok sem pedig az üzemanyag-ellátás körébe.

A Bundeswehrben közúti hajtóanyagokat (benzin és gázolaj, -amelyek közül egyébként a benzinfelhasználás növekvő tendenciát mutat, bár a járműveket 1995-körüli évekre dízel üzeműre tervezték lecserélni), repülő hajtóanyagot (alapvetően petróleum alapú üzemanyag) és hajó hajtóanyagot (gázolaj) használnak.

Az üzemanyagokat célszerű módon és a felhasználáshoz legközelebb eső helyeken tárolják, illetve raktározzák. A csapatoknál alapjavadalmazásként a hajtóanyag-felhasználó fegyverrendszerekben és gépekben, valamint a csapatok raktáraiban, továbbá a hadtestbázisokon, a légi bázisain illetve haditengerészet tankereiben tárolják.

A központi készleteket: a Bundeswehr által fenntartott, és az állami fennhatóság alatt működtetett (szövetségi) bázisokon; a NATO csővezetékrendszereiben (a Közép Európai Csővezetékrendszerben (CEPS), és az Észak-Európai Csővezetékrendszerben (NEPS)); a NATO bázisain; valamint az ásványolajipar, illetve az ásványolaj-kereskedő cégek bázisaiban tárolják.

Szállítóeszközként a már említett NATO csővezetékrendszerek, tankhajók, vasúti tartályvagonok, közúti tartálykocsik és esetenként repülő eszközök állnak rendelkezésre.

Néhány számvetési körben használatos fogalom is értelmezésre szorul, mert tartalmuk eltér az általunk elfogadottak tartalmától.

Az üzemanyag javadalmazás számvetési metodikája az eszközök egy javadalmazásának a meghatározásában eltér az általunk használttól, ezért az összevethetőség szempontjából célravezetőbb ha "ellátási rátáról" és "harci nap anyagfelhasználásról" beszélünk.

Ezek értelmezését célszerű közvetlenül a haditechnikai eszközök üzemanyag-felhasználásából levezetni.

Néhány harceszköz egy üzemanyag-javadalmazásának, tartályfeltöltésének és harci fogyasztásának mutatóit az 1.sz. táblázat szemlélteti.

1.sz. táblázat

Néhány harceszköz egy üzemanyag-javadalmazásának, tartályfeltöltésének és harci fogyasztásának mutatói

Harcjárművek mutatók	1 javadalmazás (liter)	Tartályfeltöltés (űrtartalom)		Egy tartályfeltöltés harci lehetősége (órában)	
		(liter)	javadalmazás	álló harcban	mozgó harcban
SP MARDER 1A3	130	660	≈ 5,1	25	15
KP LEOPARD 1	350	985	2,8	14	8,4
KP LEOPARD 2	300	1100	3,7	18	11
JP JAGUAR	105	470	4,5	22	13

A gép és harcjárművek egy üzemanyag-javadalmazásán alatt azt az üzemanyagmennyiséget értik, amelyet egy jármű meghatározott feltételek mellett, 100 km hosszú útvonalon, önálló menetben felhasznál.

Az 1. sz. táblázatból az is kiolvasható, hogy a harctevékenység dinamikájától függően egyes eszközökre és tevékenységekre is különböző szorzókat alkalmaznak a várható fogyasztás minél precízebb prognosztizálása érdekében. Az adatok összevetéséből is kitűnik, hogy a döntő mértékben dinamikus jelleget öltő (mozgó) harctevékenységben kevesebb számú órát tudnak az eszközök egy tartályfeltöltéssel harcolni, mint a jelleget tekintve álló harctevékenység során, hiszen az egy feltöltésnyi mennyiség jelentősen hosszabb időre biztosítja a harchoz szükséges üzemanyagot. Ennek általános arányszáma $1/3$, illetve $1/5$.

Az ellátási ráta alatt - kissé leegyszerűsítve - azt az üzemanyag-mennyiséget értik, amit az adott egység - az anyaglépcsőzésben elfoglalt helye szerinti - "átlagos" harcfeladata ellátásához egy napra kap.

Ezt az ellátási rátát egy ún. "intenzitási faktoral" (együtthatóval) szorozzák meg.

Ezzel asszerint differenciálhatók a csapatok, hogy a várható háborús tevékenység során milyen "intenzitású" tevékenységet fognak végezni, azaz milyen harcfeladatot kapnak. Ebből látható, hogy a harci nap anyagfelhasználását a feladat jellege szerint súlyozzák, amivel már önmagában is súlypontot képeznek.

Ezt az elvet követik a felsőbb szintek készletképzésénél, ilyen módon differenciálva a hadműveletek anyagszükségletét is. Szemléletesen mutatja ezt az üzemanyagkészletek lépcsőzését feltüntető 2.sz. táblázat.

*Az üzemanyag készletek lépcsőzése
a Bundeswehr szárazföldi csapatainál*

Megnevezés	Üzemanyag	
	Ellátási ráta	Harci nap
- Alapjavadalmozás (alegységnél, egységnél)	5	2,5
- Háborús készlet alapfel- töltésre (hadtest raktárban)	9	4,5
- Kiegészítő tartalék a súlypont képzésre (hadtest raktárban)	2,5	≈ 1
- Háborús tartalék (Territoriális haderő központi raktáraiban, polgári bázisokon, NATO raktárban és csővezetékekben)	26	37
Összesen:	42,5	45

Megjegyzés: 1-10 napig 2-es
11-20 napig 1-es
21-45 napig 0,5-ös intenzitási faktórral számolva.

A háborúra kidolgozott ellátási rendszer az ellátás biztonságát, csakúgy mint a problémák logisztikai megközelítését tekintve tükrözi a territoriális ellátási forrásokra támaszkodás prioritását, ugyanakkor kellő autonómiát biztosít a tábori hadsereg és a két másik haderőnem csapatai számára.

Az üzemanyagokat a "tömeges fogyasztási anyagok" csoportjába sorolják és utánpótlásuk ezzel összhangban az ellátás szintjeinek megfelelően kialakított ellátópontok rendszerén keresztül, illetve a stationer raktárakból és csővezeték-hálózatból közvetlenül valósul meg.

Ennek megfelelően a szárazföldi csapatoknál:

- a zászlóaljok és az önálló századok üzemanyag-ellátó rajai vagy részlegei vételezik fel az üzemanyagot a dandár ellátópontokról;

- a dandárok üzemanyag készleteit a hadosztály tömeges fogyasztási anyagok ellátó pontjáról töltik fel;

- a hadosztály közvetlen csapatok üzemanyag ellátó rajai és részlegei, a hadosztály utánpótló zászlóalj által létesített ellátási ponttól szállítják el az üzemanyagot a csapatokhoz, kivéve a csapatrepülőerők helikopter üzemanyagát, amit a légierő üzemanyagraktáraiban vételeznek fel;

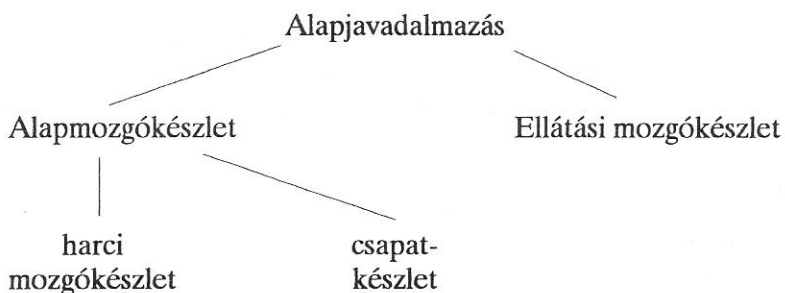
- a hadosztály és a hadtest tömeges fogyasztási anyagok ellátó pontjai üzemanyagkészleteit közvetlenül a területiális haderő központi üzemanyag-raktáraiból, a polgári ipari vállalatoktól, vagy a NATO üzemanyag csővezetékéből töltik fel;

- a területiális csapatok és a honvédelmi dandárok a területiális ellátópontok útján vételeznek üzemanyagokat, míg az ellátópontok üzemanyagkészleteit az utánpótló századok útján, a NATO csővezeték-rendszerből töltik fel.

Itt feltétlenül utalni szükséges arra, hogy milyen eltérések vannak összetételét és felépítését illetően a készletek lépcsőzésében a Bundeswehr szárazföldi csapatai és az MH szárazföldi csapatai között.

Talán nem minden olvasó által ismert, hogy a Bundeswehrben az üzemanyagkészletek (a lőszerhez hasonlóan) alapjavadalmazásból és háborús (raktári) készletekből állnak.

Az alapjavadalmazás a készletek rendeltetésének és tárolási helyének megfelelően további készletelemekre bontható.

Ezek azonban már az eszközöktől felfelé haladva a mi ellátási lépésűzésünkhöz hasonló rendeltetéssel bírnak.

Így a *harci mozgókészlet* a járművek, a gépek, a harceszközök üzemanyagtartályaiban lévő anyagmennyiség, a *csapatmozgókészlet* az alegység (század, zászlóalj) ellátó szolgálata által szállított üzemanyagmennyiség, végül pedig az *ellátási mozgókészlet* a dandár és hadosztály utánpótló alegységeinél lévő anyagmennyiség.

A további készletek "*háborús raktári készletet*" képeznek és a hadtestek, a területiális parancsnokságok, valamint a haderőnemek raktáráiban, továbbá a polgári bázisokon és a NATO csővezetékrendszereiben vannak tárolva.

A háborús tevékenységre meghatározott - a NATO-val egyeztetett készletek megoszlását a már említett 2.sz. táblázat tünteti fel.

A tervezési tevékenység kiindulási pontja az előre látható/várható fogyasztás békében és háborúban egyaránt. A várható fogyasztás számvetése az üzemeltetési, a kiképzési és békeidőszaki gyakorlatok tervnormáiból, valamint a lehetséges háborús feladatokból kiemelt, illetve származtatott számadatokon alapul.

A várható fogyasztás számvetését és megállapítását követően számítják ki a védelemhez szükséges tartalékokat alapul véve a NATO- közös ellátás érdekében fenntartott - kapacitását is.

Érdekes, egyúttal a haderőnemek nagyfokú önállóságára utal, hogy a fogyasztás meghatározásához mindenkor a haderőnemek szükségleti számvetéseit veszik alapul.

Felvetődhet az a kérdés, **hogyan vajon milyen módon vesz részt a Bundeswehr a szövetséges hadseregek üzemanyag-ellátásában?** Erre vonatkozóan a támogatási lehetőségek széles skálája mellett azon általános elv érvényesítése a jellemző, hogy a szövetséges hadseregeknek saját hatáskörben kell működtetniük ellátási rendszereiket. Ebből következik, hogy a szövetséges hadseregek logisztikai rendszereinek a megszervezése és működtetése a nemzeti felelősség keretei között valósul meg a NATO szervezetén belül.

Emellett azonban egy külpolitikai okok miatt kiobbant ellátási válsághelyzet létrejötté vagy háború kiobbanása esetén Németországban különböző rendkívüli törvények léphetnek életbe (pl: Energia Biztosítási Törvény, Gazdaság Biztosítási Törvény) melyek alapjaiban módosítják a logisztikai rendszer irányítását.

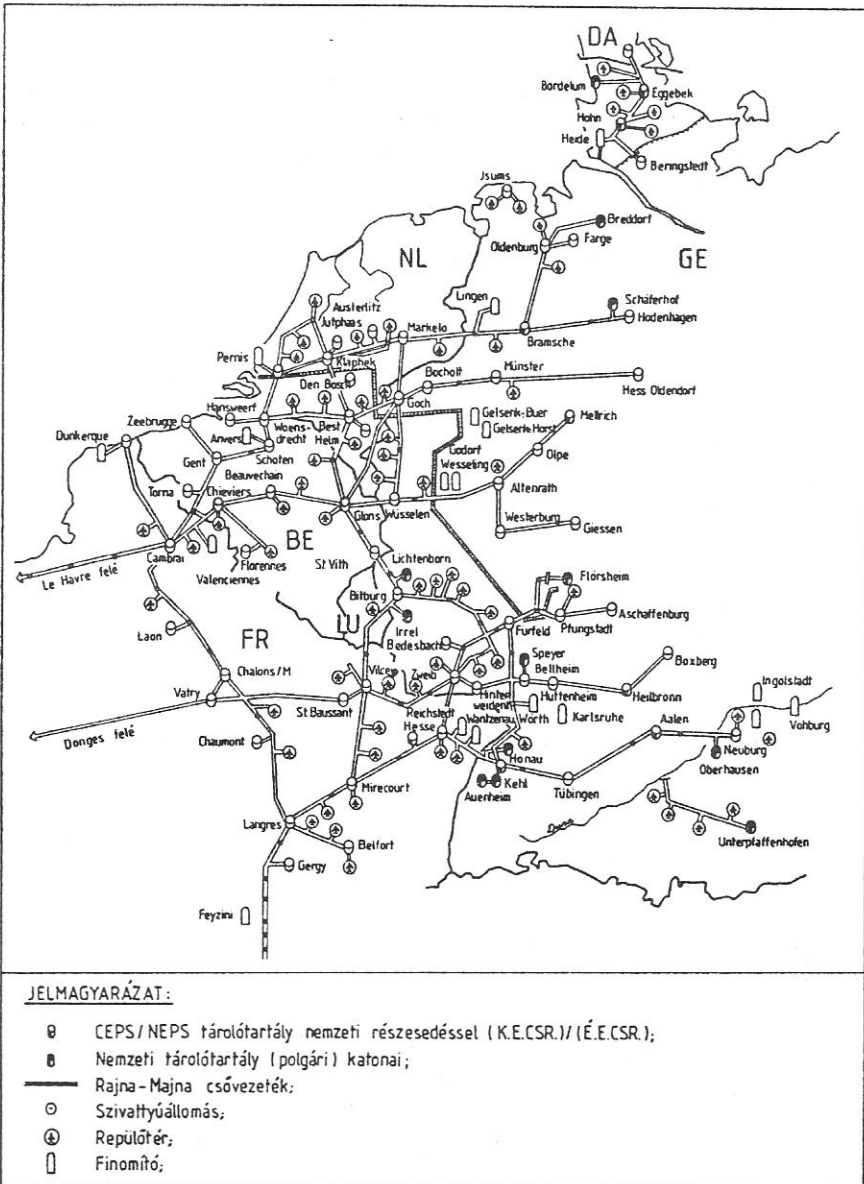
Olyan esetekben például, amikor nem tudják saját készleteikből kielégíteni a számvetett, vagy a felmerülő szükségleteket, akkor mind a Bundeswehrnek, mind a szövetséges haderőknek be kell jelenteniük a szükségleteiket. A kontingensek kiutalását ilyenkor a National Oil Board (NOB) végzi, mely a Szövetségi Gazdasági Minisztériumhoz tartozik.

Az eddigiekből bizonyára érzékelhető, ám mégis hangsúlyozni szükséges, hogy a logisztika elsősorban nemzeti feladat, ezért a szövetségben lévő összes nemzet először is maga felel a saját fegyveres erők logisztikai támogatásáért, mellőzve mindenféle központi "*diktátumot*" az egyes tagországok irányába.

Kivételes helyzet természetesen bekövetkezhet, amely esetében a szövetséges partnerek a katonai hatékonyság vagy a gazdaságosság alapján együttesen úgy döntenek, hogy erőforrásaikat egy integrált rendszerbe vonják össze.

Jó példája ennek a NATO csővezeték-rendszer, amely lényegét illetően a NATO egyik összefüggő logisztikai rendszer- elemét képezi. E rendszer csővezetékekből, töltőállomásokból, tároló tartályokból és áttöltő berendezésekből áll, melyek segítségével a hajtóanyagok nagytömegű és egyidejű tárolása, szállítása és áttöltése valósítható meg a szövetséges fegyveres erők részére. Németország bekapcsolódását a rendszerbe és az objektumok elhelyezkedését szemlélteti a 3.sz táblázat.

Közép-Európai Csővezetékrendszer (CEPS)
és Észak-Európai Csővezetékrendszer (NEPS) (németországi része)

Németország a Közép-Európai Csővezeték-rendszeren (CEPS) és részben az Észak-Európai Csővezeték-rendszeren (NEPS) keresztül kapcsolódik a rendszerhez, amely a nyugati részen a polgári ásványolajipari létesítményekkel való széleskörű kapcsolata által a NATO hajtóanyag ellátásának gerincét képezi Közép-Európában.

A több mint 30 éve használatban lévő CEPS még ma is egy jól működő, központilag irányított üzemanyag-szállító, -tároló és áttöltő rendszer, amely döntő szerepet játszik a Közép-Európában állomásozó csapatok ellátásában.

A CEPS csővezeték-rendszer a következőket foglalja magába:

- kb. 6500 km csővezeték (12"-4");
- több min 60 tárolótartályt áttöltő berendezésekkel a közúti tartálykocsik részére;
- több mint 100 töltőállomást;
- több mint 10 áttöltő berendezést vasúti tartálykocsik részére;
- 2 millió m³ tárolókapacitást;
- összeköttetésben van 20 finomítóval, nagyszámú polgári tároló bázissal és 50 katonai repülőtérrrel.

Mindezek szemléletesen fejezik ki az ilyen rendszerek monumentális méreteit és az ellátás érdekében nyújtható lehetőségek óriási skáláját.

A csővezeték-rendszer karbantartásával, üzemeltetésével kapcsolatos minden alapvető kérdést az úgynevezett: *NATO Csővezeték Parancsnokság* felügyeli.

A CEPS-t használó nemzetek nemzeti érdekeit egy erre vonatkozó *alapotmány alapján:*

- a Közép-Európai Csővezeték Iroda (CEPO), amely egyébként a SHAPE katonai parancsnoki struktúrájának a része, valamint

- a Közép-Európai Csővezeték Rendőrhatóság (CEPPC) *érvényesíti a finanszírozási, a gazdasági- és jogi érdekek egészére kiterjedően.*

A CEPS üzemeltetését a 8 használó ország (Kanada, USA, Anglia, Franciaország, Hollandia, Belgium, Luxemburg, Németország) megbízásából békében, válsághelyzetben és háborúban egyaránt egy NATO ügynökség, a Közép-Európai Hadműveleti és Operatív Ügynökség (CEOA) irányítja.

A CEPS területi keresztmetszetét tekintve csővezeték-hadosztályokra, a hadosztályok pedig kerületekre tagozódnak (1-3. Pp 1 DIV FR, 4.Pp1 DIV BE, 5.Pp 1DIV NL, 6-7.PP1 DIV GE).

A CEPS a NATO katonai létesítmánya. A rendszer beruházási és felújítási költségeit a közös NATO-infrastukturális költségvetésből finanszírozzák. Eddig több mint 8 milliárd DEM-t investáltak bele az említett rendszerbe.

Több évi tapasztalat bizonyítja, hogy a NATO infrastukturális pénzeszközeit csak olyan projektekre lehet fordítani, melyek általánosan elismert katonai szükségleteket elégítenek ki és a NATO-partnerek egy széleskörű egyeztető folyamat során egyhangúlag elfogadnak.

Ezzel szemben a CEPS fenntartási költségeit a használó nemzetek finanszírozzák. **Ehhez a finanszírozásnak három "bevételi forrás" áll rendelkezésére:**

- a források kb. 50 %-a minden használó nemzet katonai célú igénybevételeivel arányosan megállapított bevételekből (tárolás, szállítás, áttöltés);

- kb. 20 %-a a polgári használat bevételeiből (lényegében szállítási költségek);

- míg a maradék a használó nemzetek közvetlen hozzájárulásából származik, melyet egy meghatározott százalékkal csúszással számítanak ki.

Az utóbbi években az úgynevezett: "CEPS-költségvetés" nagyságrendileg mintegy 250 millió DEM-et tett ki évente.

Az üzemeltetés, a használó nemzetek szükségletének figyelembevétele válságban és háborúban is megköveteli a készletezést, melyre a használó nemzetek kötelezettséget vállaltak. Ez azt jelenti, hogy a csőveze-

tékeket és a tároló tartályokat állandóan tölteni kell, mivel bennük egy előírt szintet szükségszerűen fenn kell tartani.

A CEPS rendszer természetesen a haderőnemek békeidőszaki ellátását is szolgálja, ezért a készleteket folyamatosan után kell tölteni és bankrendszer elvének megfelelően kell működtetni. Ez azt követeli meg, hogy minden használó nemzet a hajtóanyag utánpótlást a rendszer egy tetszésszerinti töltőpontján elvégezze és ezzel a rendszerből való vételezés fedezetét mintegy "*meghitelezze*".

Ezek után a már "*meghitelezett*" hajtóanyag-kontingens mértékéig terjedően végezhet minden használó hajtóanyag vételezést a csővezeték-rendszer tetszés szerinti pontján. A hajtóanyagok egységesítése és az állandó ellenőrzés által biztosított, hogy a vételezett hajtóanyag a katonai követelményeket kielégíti.

Annak érdekében, hogy az éves szivattyú-, tároló- és áttöltési szükségleteket pontosan megállapíthassák, közölni kell a CEOA éves tervezést végző szervezete részére a használó nemzetek által tervezett betöltési- és vételezési mennyiséget.

Az éves tervet több részterven valamint havi- és heti terveken keresztül "*szivattyúparancsra*" bontják le. Ezáltal biztosítható, hogy a megfelelő hajtóanyag az igényelt mennyiségben és a kívánt időpontban a meghatározott helyen rendelkezésre álljon.

A használó nemzetek és CEOA közötti szoros koordináció elengedhetetlen feltétele a zavartalan üzemeltetésnek. Ezért a válságra és a háborúra vonatkozó terveket is ezen rendszer alapján készítik, amely a *Vészhelyzet Tervbe* való bevezetést is maga után vonja.

A rendszer természetes előnyeit - a teljesség igénye nélkül és csak címszavakba foglalva - **a következők képezik:**

- a polgári termelő és tároló berendezésekkel (finomítók, tároló bázisok) való közvetlen kapcsolat garantálja a magas fokú ellátási biztonságot (hajlékonyság);

- a technikai megoldás és elrendezés egy igen gazdaságosan üzemeltethető rendszert biztosít, amely a központi üzemirányítás és a részleges távirányítás által operatív irányítás alatt tartható;

- a berendezések magas fokú technikai biztonságot és megbízhatóságot garantálnak;

- úgy technikailag, mint személyileg fenntartható a rendszer folyamatos üzemeltetése.

A NATO csővezeték-rendszere a megváltozott keretfeltételek mellett is a NATO és a Bundeswehr a hajtóanyag-ellátásának a gerince maradt. Ugyanakkor a szembetűnően csökkenő katonai felhasználási szükséglet mellett a jövőben nagyobb tér nyílik meg a polgári felhasználók részére. Ezáltal a csökkenő katonai üzemeltetési kiadások ellenére is előteremthetők lesznek a rendszer fenntartásához szükséges források.

A Bundeswehr hajtóanyag-ellátási feladatköre, valamint a gazdálkodás megszervezése és vezetése békében, válságban és háborúban több fontos- a magyar honvédségéhez nagyon hasonló - területet ölel fel, **amit csak címszavakba foglalva van módunk itt felsorolni:**

- meghatározni a szükségleteket és beszerezni a hajtóanyagokat;
- megállapítani azt a hajtóanyagmennyiséget, melyet a folyó költségvetési évben a végső fogyasztók felhasználhatnak (úgynevezett rendelkezési kvóta);
- megszervezni, előkészíteni és szabályozni a válság- és háborús időszak ellátását;
- tárolni az üzemanyagokat és az ellátáshoz szükséges eszközöket;
- rendelkezésre bocsájtani a készleteket a megfelelő tároló kapacitással együtt;
- gazdálkodni az üzemanyaggal és tárolókapacitásokkal;
- ellenőrizni az üzemanyagok állapotát és a minőségi paramétereit;
- áttölteni és szállítani az üzemanyagokat;
- kidolgozni az adatokat a költségvetési kimutatásokhoz;
- tervezni és ellenőrizni az ellátási és gazdálkodási feladatok megvalósulását.

Ezeket a feladatokat a Szövetségi Védelmi Minisztérium, a fegyveres erők és a Bundeswehr Közigazgatási Hivatala, továbbá a Bundeswehr-en kívüli egyéb szervek (pl: polgári cégek, NATO ügynökségek),

valamint a csapatok együttesen, egymással egyeztetve és együttműködve hajtják végre.

Összefoglalásként megállapítható, hogy a Bundeswehr üzemanyag-ellátása a Bundeswehr és a NATO logisztikájának a keretében egy "komplex feladatrendszer" alkot. E rendszer a zászlóalj szinttől kiindulva a hadtesteken át a központi szervekig bezárólag "egységes logisztikai rendszerbe" illesztve kezeli az üzemanyag beszerzését, tárolását, szállítását és a felhasználók ellátásának megszervezését.

Az ellátás hierarchiájában felfelé haladva egyre több szállal kapcsolódik a gazdasághoz, amely növeli az ellátás biztonságát úgy a tábori hadsereg csapatainál, mint a területiális erőknél.

A NATO-csővezeték-rendszer szervezett felhasználása kiváló lehetőséget biztosít a készletekkel való hadászati manőverre, valamint az ellátás hatékonyságának és biztonságának magas szinten tartására, mégpedig a fenntartási költségek alacsony szintje mellett.

Úgy gondolom, hogy a leírt ellátási rendszer természetesen nem adaptálható hazai viszonyainkra. Meggyőződésem azonban, hogy a megszervezés alaposságának és a problémák kezelésének a tanulságai hozzájárulhatnak egy szélesebb ívű látókör megteremtéséhez és újabb láncszemek összeillesztésére adhatnak módot, a logisztikai követelményeket minden vonatkozásban kielégítő ellátási módszerek feltárása folyamatában.

A SZOMÁLIAI HADMŰVELET ÉS LOGISZTIKAI BIZTOSÍTÁSA

Várvölgyi Zoltán¹

Bevezető

A címben szereplő hadművelet a közelmúltban fejeződött be Szomáliában, több nemzet katonáival és humanitárius szervezeteinek részvételével az ENSZ felügyelete alatt. *Jellege úgy is megfogalmazható lehetne:* hadművelet, amely eltér a háborús körülmények közöttitől. Kiváltó okairól, előkészítéséről, végrehajtásáról és eredményeiről szeretnék az alábbi írásban ismereteket adni.

Szomáliában Mohamed Siad Barre két évtizedes diktatúrája 1991-ben megbukott, s a helyébe lépő zavargások egy év múlva a totális anarchiába torkolltak.

A hadurak és klánok szakadatlan harcban álltak egymással a hatalomért. A társadalmi folyamatok teljesen irányíthatatlanná, ellenőrizhetlenné váltak, s egy, akárcsak ideiglenes kormány létrejöttére sem volt kilátás. Az addigi regionális kormányok helyébe az önmagukat megválasztott, zsarnokságukat erőszakkal fenntartó önkényurak léptek. A rendőrség feloszlott, a bíróságok, iskolák bezártak. Az ingyenes víz szétosztása megszűnt, leállt a hírközlés és a közlekedés, az áramszolgáltatás abbamaradt, a kereskedők üzletüket nem nyitották ki.

Éhhalál, gyilkosság, útonállás vagy elmenekülés miatt az ország két millió lakosának tizede eltűntté vált. Az anarchia az egész országban polgárháborúvá szélesedett, fosztogatásokhoz, rablásokhoz, gyilkosságokhoz vezetve.

A humanitárius szervezetek, az Egyesült Nemzetek Szervezete, az Egyesült Államok Külföldi Katasztrófákat Segélyező Hivatala, a kormá-

---

1 Várvölgyi Zoltán százados, MH Üzemanyag Ellátó Központ tervezési osztályvezető helyettes

nyoktól független szervezetek (mint például a Szervezet a Gyermekek Megóvásáért vagy az Orvosok Határok Nélküli Szövetsége) segítségével nem vezettek eredményre.

Az élelem és segélyszállítmányok nagy részét a hadurak adókivetés címén még a helyi repülőtereken elrabolták, ami megmaradt, az a szabadon kóborló, lánzsákkal, géppisztolyokkal vegyesen felfegyverzett bandák prédája lett. Egyes banditák már szinte vállalkozókká nőttek az ilyen területeken, s apránként kiépített "*Üzleti köreikben*" a zsákmányolt segélyek "*fizető eszközzé*" váltak.

A szállítmányok átvételére kirendelt helyi őrség maga is szerepet játszott a csalásokban. Kezdetől fogva jelentős részeket tulajdonítottak el a szervezetek ott dolgozó munkatársai biztonságának garantálására hivatkozva. Így rövid idő alatt Szomália lakosságának jelentős része az éhezés állapotába jutott, míg töredéke az összeomlott gazdaság "*működő*" elemeként a segélyszállítmányok elrablására szakosodott.

A hadurak és különböző kóbor bandák tevékenységének következtében a segélyszállítmányok küldését le kellett állítani. A szomáliai állapotokat a CNN csatorna az egész világnak bemutatta.

Georges Bush elnök és tanácsadói meggyőződtek arról, hogy az Egyesült Államok kormányának és az ENSZ-nek nem szabad tovább várniuk a beavatkozással.

A hadműveletben résztvevő erők

A "*Reményt visszaadó*" fedőnevű hadművelet célja az volt, hogy biztosítsa a szállítmányok átadását és lakossághoz való eljuttatását a kijelölt humanitárius segélyhelyeken. Rövid idő alatt az ellenőrzött területeken helyreállt a rend és nyugalom, amelynek eredményeképpen a humanitárius szervezetek és az ENSZ békefenntartók végezheték munkájukat.

A hadműveletet végrehajtó erők az **Egyesített Különítmény** elnevezést kapták, amelynek *összetétele az alábbi volt:*

- 1.) 10. Hegyi hadosztály 2. dandár 2. zászlóalja

2.) Kismay-i Különítmény² (14. Gyalog.ho.3.z.)

3.) 10. Légi dandár 5. zászlóalja

- 158. Légi dandár törzse
- 3., 17. Helyreállító századok
- 7., 159. Légi fenntartó század
- E/25. Légi fenntartó század

4.) 10. Hadosztály Ellátó Parancsnoksága

- 210. Előrevetett Ellátó zászlóalj
- 710. Ellátó zászlóalj
- 200. Ellátó különítmény
- 59. Egészségügyi század

5.) Hadosztály közvetlen csapatok

- 10. Híradó zászlóalj
- 110. Katonai felderítő zászlóalj
- 3., 62. Légvédelmi zászlóalj
- 41., 430. Műszaki zászlóalj
- 36. Műszaki csapat
- 642., 63. Harci felszereléssel ellátó század
- 10. Katonai rendész század
- 511., 571., 978. Katonai rendész század
- 720. Katonai rendész zászlóalj

---

2 Kismay város Szomáliában

- 60., 280. Katonai rendész különítmény
- 711. Posta század
- 10. Személyügyi század
- 33. Pénzügyi egység
- 27., 28. Propaganda csoport
- 10. Beszerző csoport
- 10. Összekötő különítmény
- 548. Ellátó és kiszolgáló zászlóalj

6.) Ausztrál Királyi Ezred 1. zászlóalja

7.) Marokkói Királyi Ezred különítménye

8.) Belga Királyi Ejtőernyős Zászlóalj

A szárazföldi erőkön kívül többnemzetiségű légi és haditengerészeti erők is részt vettek a hadműveletben.

A hadművelet előkészítése

A szomáliai bevonulást megelőző tervezőmunka első része igen nehéz volt az elegendő idő és pontos információk hiánya miatt. Így a tervezők nem tudhatták biztosan milyen eljárások, módszerek lennének a legeredményesebbek. Nem lehetett a hadurak magatartását sem előre tudni.

A tervező törzs azonban később részletes információkat kapott az Egyesült Államok Külföldi Katasztrófákat Segélyező Hivatalától (OFDA), s így a tervező munka is gyorsabbá és pontosabbá vált.

A hadművelet várható jellegének megértésében számos nemzetközi tapasztalatokkal rendelkező szakember nyújtott segítséget. Ezenkívül a Floridában nemrég pusztított Andrew-hurrikán utáni segélyműveletek tapasztalatai is használhatónak bizonyultak.

Így egyértelművé vált, hogy a "Reményt Visszaadó Hadművelet" sokrétűbb lesz, mint egy klasszikus elvekkel bíró harctevékenység háborús körülmények között. Ennek egyik oka a több mint húsz résztvevő ország katonáinak, felszereléseinek, ellátási, kiszolgálási feladatainak összetettségéből adódott.

A hadművelet vezérkarának elhelyezéséről a Camp Pendleton-i (Kalifornia) Tengerészgyalogos Expedíciós Erő gondoskodott.

A vezérkar feladata az Egyesített Különítmény (UNITAF) irányítása volt. Ezen felül 49 humanitárius, a kormányokon kívüli szervezeteket is magába foglaló ügynökségek munkájában kellett segítenie a kommunikációs, együttműködési és koordinálási feladatokat. Ez a közös tevékenység korántsem volt könnyű, mivel minden segélyszervezetnek más elképzelése volt a katonai erők igénybevételére és lehetőségeire vonatkozóan. E sajátos helyzetet bonyolították a Védelmi Minisztérium, a Nemzetközi Beavatkozások Hivatala és a Külföldi Katasztrófákat Segélyező Hivatal közötti esetenként előforduló véleménykülönbségek.

Az Egyesített Különítmény (UNITAF) törzse alaposan áttanulmányozta Szomália történelmének főbb eseményeit, kiemelt figyelmet fordítva a klánok, törzsek, frakciók és hadurak szerepére. Ebből megállapíthatóvá vált, hogy a közöttük levő viszonyt évszázadokra visszamenően az ellentétek, viszályok, harcok jellemzik. Azonban külső fenyegetés esetén szövetséget hoztak létre annak elhárítása érdekében.

A nemzeti egység tehát ilyen korlátolt formában jelentkezett, de ennek eredményeként a közös nyelv és területi egység mítosza alakult ki. Így kétségtelenné vált, hogy e történelmi sajátosságok következtében az Egyesített Különítmény (UNITAF) katonáinak szomáliai fogadtatása kedvezőtlen lesz.

A parancsnokok felkészítésénél a főbb történelmi események ismeretése szerepelt, amelyet élénk érdeklődés kísért. Emellett pontosan kellett ismerniük a hozzájuk tartozó területeken levő politikai erőket és azok viszonyait. A katonák minél nagyobb biztonságának megteremtéséért elsőként egy jelmondatot fogalmazott meg a törzs, amely hamar elismert lett a katonák között. Lefordítva így hangzik: "*Biztonságban vagy akkor, ha nincs bandita, ellenség és más fegyver a láthatáron.*"

A hadművelet kezdetétől fogva az események állandó változásai folyamatos elemző munkát tettek szükségessé, amelyek következtetéseit a tervek pontosításakor a törzs kiemelten felhasználta. Például egy tüzer-ségi eszközökkel teli vonatot Fort Drum (NEW YORK) területéről vissza kellett indítani az alakulatához, mert már nem volt rá szükség. Ehhez hasonló esetek többször előfordultak.

Az előkészítő munka során az igazi kihívás azonban a **többnemzeti-ségű erő** együttes tevékenysége személyi állományának és felszerelésének ellátása, kiszolgálása volt, amelyeket a változó követelményeknek megfelelően veszélyes és gyakran kiszámíthatatlan körülményekre kellett tervezni.

Az erők bevonulása

A bevonulást végrehajtó erőket az UNITAF hét főből álló törzse irányította, amely éjjel-nappali munkát követelt.

A repülőterek kisméretűek és romboltak voltak a Balegdogle és Kismayuban találhatóak kivételével.³ Ezért a szállításokat zömmel tengeri úton lehetett teljesíteni. Eleinte súlyos gondot okozott a kikötők katasztrofális helyzete, s csak jelentős erőfeszítésekkel lehetett használható állapotba hozni őket.⁴

A technikai eszközökben jelentkező hibák a **Sivatagi Pajzs és Vihar** azonos végrehajtási szakaszában fellépőkére emlékeztettek. Ez azt is jelentette, hogy - mivel ismertek voltak - előre megelőzhetőek lettek volna.

A bevonulás fedezetekor az alegységek feladatai nem voltak teljesen tisztázottak, mivel ismeretlen volt a későbbiekben csatlakozó szövetségesek száma és ideje. Ezért a bevonulásra vonatkozó terveket is folya-

---

3 A tervezők munkájuk kezdetén napi húsz repülő bevetésével számoltak, amelyből tíz lett az átlagosan teljesíthető.

4 Mivel a kikötők mélysége nem felelt meg a hadsereg előkészítő hajóinak befogadására, ezért kezdetben a szükséges I (élelmiszer), IV (műszaki anyagok) V-i (lőszer) osztályba sorolt anyagok és egy mobil korszerűen felszerelt kórház partra szállítása gondot okozott.

matosan módosítani kellett. Többek között egy gyalogos zászlóalj erejű különítmény már beszállt abba a repülőgépbe, amelynek úticélja Balegdole volt. A pilóta ekkor kapott parancsot a törzstől az eredetitől 250 mérfölddel délebben található Kismay repülőterére történő leszállásra. Még néhány repülőgép útvonalát kellett hasonló módon megváltoztatni.

A partra tétel, repülőgéppel való kiszállítás után az alegységek elfoglalták a részükre kijelölt körzeteket. Ez gyakran küzdelmes volt, mivel a megrongált infrastruktúrális körülmények között minden csapatmozgás komoly erőfeszítést igényelt. Például a hadosztálytüzérség törzse Evan Gaddis ezredes parancsnoksága alatt Kismayban települt és egyben gondoskodott arról a Magruderben települt törzsről is, amely a TFF-314-es Zászlóalj Erejű Különítményt és a Belga Királyi Ejtőernyős Zászlóaljat irányította Kismay Humanitárius Segélyező Szektor területén.

A hadművelet végrehajtása

A hadművelet során végrehajtott műveletek összetettsége nemcsak az UNITAF többnemzetiségű összetételéből, hanem a körülmények bizonytalanságából, kiszámíthatatlanságából is adódott.

Szomáliában mindenféle fegyveres banditák álltak lesben, orvlövészek vadásztak a katonákra. A többéves háborús viszonyok következtében rengeteg aknamező maradt, legtöbbjükben jelöletlenül. A lakosság magatartása gyakran kiszámíthatatlan volt. A *barátságos fogadtatásból* pillanatok alatt átváltozott köveket hajigáló vagy lövéseket leadó tömegé. Emellett könnyen ingerelhető volt, ami miatt a falvakban, kisebb városokban, településeken végrehajtott tevékenységek is veszélyessé váltak. A banditák kedvenc harcmódja a lesből való támadás volt, amelynek során az ósdi és a legkorszerűbb lőfegyvereket, késeket, lándzsákat és kézigránátokat használták. Ezért az UNITAF katonáinak éjjel-nappal tűzkészültségben kellett lenniük, ami jelentős pszichés megterhelést jelentett. A katonáknak ezenkívül igen komolyan kellett ügyelniük az egészségügyi higiéniai rendszabályok betartására. Ennek érdekében a malária elleni és egyéb védőgyógyszerek rendszeres szedése előírás volt. A katonáknál valamilyen betegségtől, fertőzéstől való félelem többször kóros nyugtalanságot idézett elő.

Az ellenőrzés alatti területeken a banditáknak, csoportoknak be kellett szolgáltatni fegyvereiket, technikai eszközeiket. Ennek elmulasztása esetén az UNITAF katonái elkobozták azokat.⁵

Az UNITAF harcászati műveletei a küldetés érdekében elengedhetetlenül végrehajtandó tevékenységekből és harcászati feladatokból álltak.

A küldetés érdekében végrehajtandó feladatok az alábbiak voltak:

- utak kialakítása és javítása;
- kordonok létrehozása;
- polgári vonatkozású műveletek;
- pszichológiai vonatkozású műveletek;
- biztonsági műveletek;
- menetek végrehajtása;
- járőrözés.

A harcfeladatokhoz a következő tevékenységeket sorolták:

- felderítés;
- légi támadás;
- tűztámogatás;
- manőver;
- mozgékonyság fenntartása;
- őrzési képesség fenntartása;

---

5 Az ENSZ által felügyelt műveletekben biztonsági erőket védelemre nem szabad alkalmazni, mely előírás miatt a katonák komoly kockázatnak voltak kitéve. E problémára az a megoldás kínálkozott, hogy biztonsági őrként ugyan nem, de a segélyszállítmányokat kísérő technikai személyzetet (akiknek járművére történetesen géppuska volt felszerelve) nem volt a szabállyal ellentétes harcba vetni.

- kiszolgálási feladatok.

A két csoportba tartozó tevékenységeknek **összhangban** kellett lenniük, amely komoly szervező munkát igényelt.⁶

A törzs a hadművelet végrehajtási időszakában végzett tervezési munkájában *három kiegészítő követelménycsoportot vezetett be a somáliai helyzethez igazodva:*

- az erők védelmét (amely nemcsak az ellenség behatásának minden módja elleni védekezést, hanem az egészség megőrzését is jelentette);

- a legalacsonyabb szintű harcászati művelet tervezésekor is részletekbe menően figyelembe vették a befolyással bíró körülményeket;

- a hadurakhoz, klánokhoz való üzenetek eljuttatását.⁷

A műveletek **rajszintű járőrözéstől, dandárszintű harcászati feladatok** végrehajtásáig terjedtek.

December 28-án a hadosztály törzs **kombinált műveletet** vezetett le Belet Uen területén, 150 mérföldre Baledogletől.

A TF-2-87 gyalogos zászlóalj erejű különítmény és az 1. Kanadai Légi Harcászati Csoport (amely szintén zászlóalj létszámú volt) 150 mérföldes átcsoportosítás végrehajtásával érkezett be Belet Uen körzetébe.

December 26-án Európából 15 VH-60 Black-Hawk helikopter szállt le Magadishu repülőterén, 48 órán belül pedig 13 repülőgép állt készen légitámadásra. Részt vettek még a Kitty Hawk repülő-anyahajó CH-53 helikopterei, a Kanadai Légierő C-130-as gépei is, amelyek csapatokat és segélyküldeményeket szállítottak.

---

6 A légi fenyegetés megszűntével légvédelmi feladatokkal nem kellett számolni.

7 Ide tartozik, hogy az amúgy is nehezen továbbítható információkat a hadurak, klikkek politikai, gazdasági érdekeiknek megfelelően változtatva terjesztették. Az újság, rádió, röplapok terjesztési lehetősége a kezükben volt, személyes kapcsolataik, hatalmuk jelentős tényezőnek bizonyult.

A végrehajtás megkezdése előtt a törzs rölapokat szóratott szét Oakly felett, amelyekben tudatták a lakossággal, hogy a művelet a segélyszállítmányok rendeltetési helyre való eljuttatása és szétszórása érdekében történik.

A harcászati szintér útjai teljességgel járhatatlanok voltak. Területük a csapatok kommunikációs terén kívül esett. E hátráltató körülmények ellenére az alegységek feladataikat hibátlanul végrehajtották, példát adva a koalíciós partnerek és nemzetközi szervezetek közötti együttműködésnek.

A raj, szakasz, századszintű járőrözések a "*Reményt Visszaadó Hadművelet*" alapfeladatai között szerepeltek, s végrehajtásuk során gyakran érte támadás a katonákat.

Több esetben azonban az UNITAF alegységeinek kellett megtámadniuk a banditákat, gyakran 25 méternél közelebről és lakott területen kívül.

A lakosság hangulatáról a hírszerzés külön e feladattal létrehozott csoportja gyűjtötte az értesüléseket.

A katonákkal szemben követelmény volt, hogy humanitárius akcióban való közreműködésüket másodperceken belül harctevékenységgé változtassák át. Ehhez nagyfokú önuralomra és az ottani sajátos helyzethez téjázókódást nyújtó ún. "*alkalmazási szabályok*" ismeretére és alkalmazására volt szükség. Ennek érdekében a hadosztály törzs tapasztalt tisztjei felkészítési útmutatót dolgoztak ki, amelynek elsajátítását az UNITAF törzse minden katonára nézve elrendelte.⁸

A hadművelet során a légieszközöket széleskörűen alkalmazták. Például a 10. Légi dandár állományába 32 UH-60-s, 8 AH-1SE és 10 OH-58 helikopter tartozott. Feladatuk a vezetés biztosítása volt.

---

8 Emellett ezek a legliberálisabb rendszabályok voltak az ENSZ által jóváhagyott, a koreai konfliktus óta levezetett tevékenységek közül.

A hadművelet **kiszolgálási, támogatási** tevékenységei összetettek voltak, az infrastruktúra teljes hiánya, a résztvevő nemzetek száma, valamint mindennemű anyag, eszköz Szomáliába történő szállítása miatt.

A 10. Hadosztály Támogató Parancsnoksága (DISCOM) dolgozta ki és hajtotta végre a **logisztikai biztosítás tervét** az erők kiszolgálására, támogatására vonatkozóan.

Valamennyi hadművelet lényeges része volt a megbízható kommunikációs rendszer. Itt a 10. Híradó Zászlóalj végzett nagyszerű munkát, amelynek során 12 híradó zászlóalj felszerelésének használatát egyeztette és több mint 600 főt határos, nagy területet lefogó rádióval látott el.

A politikai tárgyalások széleskörű együttműködést igényeltek a parancsnokok között. Az UNITAF parancsnokai gyakran kezdtek (bonyolódtak) tárgyalásokba a falvak, kisvárosok tekintélyesebb főnökeivel annak érdekében, hogy e helyi hatalmasságok tanácsot alapítsanak saját biztonsági erők létrehozására, a rend visszaállítása és megőrzése érdekében.

A körzetek parancsnokai szintén keresték a kapcsolatfelvételek lehetőségeit a területükhöz tartozó hadurakkal, klánokkal, törekedve arra is, hogy közöttük békét teremtsenek, s így egy egységes leszerelési folyamat vehesse kezdetét. Ezen erőfeszítések eredményeként Szomália jelentősebb vezetői januárban béketárgyalásokba bocsátkoztak.

A szomáliai hadművelet tanulságai

1.) Azok a műveletek, amelyek eltérnek egy valódi háborús körülmények közöttitől, bonyolultabbak lehetnek annál. A résztvevőknek egy rövid idejű, hatékony tanfolyamot kell levezetni a színhelyül szolgáló országról, annak történelméről, szokásairól, politikai, gazdasági, társadalmi viszonyairól.

2.) A századszintű kiképzés során kiemelten kell kezelni a közelharcot és a kikényszerített helyzetekbeni támadást.

3.) A zászlóalj- és magasabb szintű parancsnokok felkészítésénél figyelmet kell fordítani a többnemzetiségű alegységek, egységek speciális követelményeire.

4.) A műveletek végrehajtása során is elengedhetetlen az elemző munka, s ebből adódóan módosítások, változtatások szükségességek.

5.) A stratégiai légi és tengeri kirakások elméleti és gyakorlati tudnivalóit fel kell frissíteni, különösen a C-141-es és a C-5-ös rajok szerepét.

6.) A békefenntartó és békét kikényszerítő küldetés feladatainak csak jól kiképzett, harckész, fegyelmezett katonák képesek megfelelni.

7.) A gyorsan reagáló, helyzetekhez alkalmazkodó tiszthelyettesek és tisztek bebizonyították, hogy hivatásuk mesterei.

A hadművelet eredményei

Szomáliában az éhezés megszűnt. Néhány elszigetelt hely kivételével az élelmezési szükséghelyzetnek is vége.

A frakciók, hadurak, klikkek visszakapták fegyvereiket és technikai eszközeik egy részét, és folytatják béketárgyalásaikat. Szomália tradicionális vezetői tehát visszakapták hatalmukat.

Az üzletek, piacok kinyitottak, számos száműzött és elmenekült visszatért otthonába.

A 36. Mérnök Csoport több, mint 1200 km út és három híd helyreállítási munkáit irányította.

A mezőgazdasági termelés újrakezdéséért az "*Oxfordi Bizottság az Éhínség megszüntetésére*", valamint a "*Gyermekek Megóvásáért Szervezet*" földműveléshez szükséges gépeket, eszközöket és vetőmagokat osztott a parasztnak.

A lerombolt csatornák helyreállításában az ausztráliai, belgiumi és marokkói katonák vettek részt.

Így tehát elmondható, hogy az **Egyesített Különítmény** teljesítette küldetését. Szomáliában megszűnt az éhezés és megteremtődtek a béke feltételei.

Felhasznált irodalom:

1. *Graham H. Turbiville Jr:* Operations Other Than War.
Military Review, 1994. jan.
2. *Gordon R. Sullivan:* Ulysess S. Grant and America's
Power-Projection Army.
Military Review, 1994. jan.

A LOGISZTIKA SZABVÁNYOSÍTÁSA

Pagonis W.G. és Ireland J.¹

Az Öböl-háború határozottan növelte az aktív, más nemzetekkel együttműködő logisztika fontosságát és a harcmezőn folytatandó sikeres tevékenységhez **a nyelvezet és eljárások szabványosításának** szükségességét. A Szomáliában, Boszniában és Macedóniában folytatott tevékenységek számos olyan tanulságokkal gazdagították a csapatokat, amelyek alátámasztották az Öböl-háborúban tanultakat. A legfontosabb logisztikai tanulság az volt, hogy a harci ellátó (CSS) alegységeknek szabvány alapon, szabvány terminológia használatával kell tevékenykedniük, amelyet megértenek mind a biztosító, mind pedig a biztosított erők. A tervek legyenek egyszerűek és rugalmasak, a CSS-parancsnokok pedig aktívak és mellőzzék azt a felfogást, miszerint a hadtesten felüli lépcsők (EAC) logisztikai biztosítása hátsó harcterületi tevékenység. Egy év óta az a képességünk, hogy mint hadsereg más nemzetek oldalán harcoljunk, a fegyveres erőink **egyik legnagyobb gondjává** változott, különösen a szárazföldi csapatoknál. Szemtanúi vagyunk annak, hogy az Európai Szövetséges Parancsnokság alárendeltségében kiépült az európai nemzetek erőiből **az európai gyors reagálású hadtest**, hogy pótolja az Európából kivont USA-erőket. Ez olyan elrettentő erő lesz, amely csapatokat tud majd kivetíteni a világ más térségeibe, elsődlegesen **béke-fenntartásra**.

Ahhoz, hogy sikert érjünk el a szóban forgó új feladat végrehajtására összpontosított törekvésünkben mindenekelőtt **azonos nyelvezetet** kell használnunk közös meghatározásokkal. Például a britek a "*logisztikai csomópontok*" (logistics modes) terminust alkalmazzák, amikor a terep olyan pontjaira hivatkoznak, amelyken az odaszállított ellátmányokat tárolják az egységeknek történő további elosztásra. Az USA-erők a "*log-bázis*", logisztikai alap (log base-) kifejezést használják, amelyet könnyen megértenek a brit, a német és még egyes francia egységek is. *Hogy miért?* Mert ezt a terminust alkalmazták Délnyugat-Ázsiában, Németországban

---

1 W.G. Pagonis nyá.altabornagy, J. Ireland ezredes, az USA Szárazföldi haderő 21. HDS területi parancsnokságának logisztikai tervezési osztályvezetője. A cikk megjelent a *Military Review* 1994.2. számában. Fordította: Szabó Ferenc nyá.alezredes

és a REFORGER 93 gyakorlaton. A katonák általában könnyen azonosítják azt, amit láttak és alkalmaztak.

Másodsor, azok a tervek, amelyek valószínűsítik a sikereket, legyenek **egyszerűek**, hogy csökkentsék a kérdéseket és kétértelműséget és rövid idő alatt kiadhatók legyenek a megvalósításhoz szükséges időnyerés érdekében. A terv legyen **rugalmas** azért, hogy ha egy egyszerű terv végrehajtása nem megy úgy, ahogy elgondolták, legyenek hozzá egyszerű, rugalmas alternatívák az alkalmazásra.

A **logbázis** a logisztikai biztosítás szabványosított rendszere, függetlenül attól, hogy hova vetítik ki az erőt. Nem más, mint az ellátmányok előretolt elosztási helye, elsősorban az I. osztályú (élelmiszer), III. osztályú (hajtó- és kenőanyag), V. osztályú (lőszer) ellátmányok és víz számára. A logbázis adaptálható az ellátmányok és erőforrások minden osztályához, bármilyen harcászati feladat végrehajtásának megkönnyítéséhez. Olyan előre látó, aktív logisztika, amely inkább "*toló rendszert*" (push system) mint "*húzó rendszert*" (pull system) alkalmaz, hogy biztosítsa a reagálást a végső fogyasztó igényeire, előre látva annak szükségleteit és a megfelelő ellátmányok előre juttatását a lehetőségek határáig, megelőzve a hosszú utánpótlási feladatokat a hátsó elemekre nézve.

Szabványosított a "*kísérő biztosítási központ*" (convoy support center - CSC) is. A CSC nem más, mint a tehergépkocsik pihenőhelye, amelyeket a logbázisok között létesítenek, hogy a vezetők pihenhessenek, étkezhessenek, hajtóanyagot kapjanak és szükség esetén karbantartsák, kijavítsák a járműveiket. Arra is szolgálnak, hogy a gépjárművezetők tájékoztatást kapjanak a kialakult helyzetről. És ami a legfontosabb **vezetési és ellenőrzési központként** is szolgálnak a logisztikai alegységparancsnokok és oszlopaik számára. Általában a tehergépkocsiknak nincsenek hírközlési képességeik, de a CSC-knek vannak. Ezért a CSC-n a parancsnok összeköttetésbe kerülhet az oszloppal és ellenőrizheti azt; például az oszlop átirányítható olyan helyre, ahol sürgősebb az ellátás.

A **logbázis koncepciót sikeresen alkalmazták** az Öböl-háborúban, és ezt könnyen megértik a szövetséges és koalíciós erők. Miközben a koncepció jól bevált háborúban, bizonyos kihívásokkal került szembe a létfenntartásban.

Először, a jelenlegi doktrínánk és erőstruktúránk egyenlőre nem támasztja alá a szóban forgó koncepciót személyi állománnyal és felszereléssel. Például a szárazföldi csapatok nem rendelkeznek elég anyagmozgató felszereléssel bíró alegységgel sem pedig feltöltő berendezéssel, mint a Védelmi Logisztikai Hivatal (DLA) vagy az USA-hadsereg Anyagi Parancsnoksága. A logbázis szükségessége személyi állományt és felszerelést a logisztikai tervben kiegészítő személyzetnek kell tekinteni külön ellátással és elhelyezéssel. Nagy terhet jelent, de fel kell venni *az életfenntartó tervbe*. Helyi környezetben a feladat szerződéssel is megoldható a logisztikai műveletek támogatására és kiegészítésére.

Másodszor a befogadó nemzet általi kisegítés Európa központi térségén kívül **gyakorlatilag nincs**.

Harmadszor, szükség van olyan kommunikációs rendszerre, amely a logbázisokat bekapcsolja a vezetési és logisztikai hálózatba. A sejtyszerű telefonok jól beváltak az Öböl-háborúban és segíthetik ennek a résznek az áthidalását.

Negyedszer, nincs doktrína arra, hogy miként alkalmazhatnánk a logbázis-koncepciót a hadműveletek több nemzetiségű hadszínterén. Bár a logisztikai biztosítás nemzeti felelősség, az Egyesült Államok a szektorán kívül is alkalmazhat egységeket logbázisokkal összehangolva, különösen a szövetséges csapatokkal.

A szektoron kívüli biztosítással kapcsolatos kihívások ellensúlyozásához *meg kell oldani a következő feladatokat, amelyek közül a jelenlegi doktrína külön egyikkel sem foglalkozik:*

- nemzeti felelősség marad-e a logisztikai biztosítás?
- hogyan ellenőrizzük a mozgást, amikor az érintett helyek és fontosabb ellátási utak a szövetségesek birtokában vannak?
- képesek vagyunk-e az egész hadszínteret biztosítani és szükség van-e erre?
- a szektoron kívül a biztosított csapatoknak összeköttetést kell fenntartaniuk az USA Logisztikai hadműveleti Központjával;

- ki kell fejleszteni a nagy távolságú kommunikációkat;
- szoros összhangot kell kialakítani a Szállítási Mozgást Ellenőrző Hivatallal, valamint a Hadszintér-hadsereg Anyagmenedzselési Központjával;
- meg kell ismerni a fogyasztók szükségleteit.

A **logbázis-koncepciónak** hátrányos hadműveleti kihatásai is vannak, például a terrorista fenyegetés, a légi veszélyeztetettség, a terep nehézségei, valamint a felszerelés és a szállítóeszközök hiánya. Azonban óvatos kockázatvállalással ezek egyike sem okoz nagy problémát a parancsnokok számára a logbázisok létesítésében és működtetésében.

A logisztikai végrehajtás legyen egyszerű és érthető. Nem tekinthetjük többé az EAC-logisztikát hátsó harcterületi műveletnek. Ez az új gondolkodás napjainkban hatol be a **multinacionális** szervezetekbe és a haderőnem publikált doktrínájába.

HOZZÁSZÓLÁS "A HELYREÁLLÍTÁS LOGISZTIKÁJA" CÍMŰ CIKKHEZ

Gáspár Tibor¹

Nagy érdeklődéssel és figyelemmel kísértem a szerző, **Dr. Kóthay János alezredes cikksorozatát**. A sorozatban kifejtettekkel egyetértve, *a folyóirat 1994/4. számában* megjelent "A helyreállítás logisztikája" című cikkel kapcsolatban szeretném kifejezni gondolataimat, mellyel igyekszem kiegészíteni a szerző által leírtakat.

A technikai felderítés és összegyűjtés kérdéskörének vizsgálata - külön - külön - pontos és részletes. Kiindulva a gyakorlat oldaláról, azonban célszerű lenne megvizsgálni ezen tevékenységek összevont értelmezését is. Ez a javító-vontató csoportok alkalmazásánál jelentkezik. Egy ilyen technikai biztosítási elem *három tevékenységet végez*: technikai felderítést, helyszíni javítást, vontatást. Amennyiben a helyszíni javítás eredményes, a vontatásra nem kerül sor.

A védelem harctevékenysége során a javító-vontató csoportok tevékenysége, a helyszíni javítás felértékelődött. Egyedi eszközök (lokátorállomás, nagyobb jelentőségű rádióállomás, stb.) esetében a helyszíni javítás lehet a legeredményesebb javítási mód. Technikai eszközeink jelenlegi helyzetéből kiindulva, az eddigi elképzeléseinktől eltérően, lényegesen nagyobb számban kell számolnunk a természetes meghibásodással (különösen az elektromos és elektronikai eszközöknél). Ebben az esetben a technikai felderítés feladatait a kezelő állomány végzi el azzal, hogy behatárolja a hibát. A magasabb szint valamelyik javítószerve egy javító-csoport (ami lehet 1-2 fő is) kiküldésével biztosítja a javítást. Béke állapotban ez a tevékenység nagyon jellemző.

A javítás (1.3. pont - 8. oldal) tárgyalásnál a mentesítés kérdése pontosításra szorul. A javítózászlóalj által telepített STGYH esetében a vegyi - és sugárellenőrző pont és a mentesítő hely technológiai elemként települ. Ezen pontok működtetéséhez a javítózászlóalj a megfelelő állomány-

1 Gáspár Tibor mk. alezredes, MH SZCSP-ság ATF-ség Fegyverzettechnikai főnökhelyettes

nyal rendelkezik. Alsóbb szintű javítószervezeteknél (dandár javítószázad) ez a feladat csak az adott magasabbegység (egység) megfelelő szakalegységnek bevonásával hajtható végre.

Megítélésem szerint a javítási rendszer bemeneteinél (9. oldal) az említettekén kívül szükséges lenne foglalkozni a technikai eszközök javítás utáni feltöltéshez szükséges lőszer és üzemanyag biztosításának kérdésével is.

A javítás témakörében még célszerűnek tartok *két kérdés vizsgálatát*. A technikai biztosítás jelenlegi helyzetében nagy jelentőséget kap a nem javítható eszközök szétszerelése, a még használható részegységek és alkatrészek kitermelése, újra hasznosításuk érdekében. Ezt a módszert, különösen a háborús javításnál figyelembe kell venni. *A jövőben a technikai biztosításnál jobban igénybe kell vennünk a polgári szféra adottságait*. Megítélésem szerint a nemzetgazdaságból igénybevett technikai eszközök javítását a nemzetgazdasági javító bázisokon kell megszervezni.

A tanulmány 3. fejezetében (Helyreállítás beillesztése a hierarchiába) bemutatott rendszer - zászlóalj-dandár-hadtest-hadsereg-központ (9.ábra) - mellett, célszerűnek tartom *a zászlóalj-dandár-javítózászlóalj-központ* struktúrát is vizsgálni.

A hadtest-hadsereg kapcsolat cikkben leírt elkülönítése *nem mindenben felel meg a gyakorlati életben alkalmazott megoldásoknak*. A jelenlegi technikai biztosítási elvek szerint megerősíthető a hadsereg vagy az előljáró alárendeltségben lévő javítózászlóaljjal. Az adott javítózászlóalj már ugyanazokat a funkciókat látja el, mint a hadtest érdekében működtetett javítózászlóalj. Az adott javítózászlóalj az előljáró (hadsereg) alárendeltségében van, de teljes egészében egy hadtest érdekében tevékenykedik, feladatát a hadtest javítózászlóaljra vonatkozó előírások szerint oldja meg.

A hadsereg alárendeltségében *lévő javítózászlóalj* a hadsereg közvetlen csapatok vonatkozásában (működési körletében) hasonló feladatokat lát el, mint a hadtest javítózászlóalj (technikai felderítés, összegyűjtés, javító-vontató csoportok működtetése, helyszíni javítás).

Összehasonlítva a hadtest és hadsereg alárendelt javító szervezeteiket, azt tapasztaljuk, hogy lényeges különbség a szervezeti felépítésük-

ben nincs, ami a fentiekben leírt alkalmazási elvek alapján teljesen logikus.

A teljes javítási rendszer vizsgálatát tehát *célszerűbb a zászlóalj javítóraj-dandár (ezred) javító század (szakasz) - javítózászlóalj-központi javítószervek rendszerben vizsgálni*. Ezen rendszerhez kell kapcsolni a polgári javítószervek tevékenységét. Itt a kapcsolat javítószázad (dandár, ezred) és javítózászlóalj vonatkozásban lehetséges, mivel ezen tagozatok rendelkeznek olyan vontató kapacitással, hogy a meghibásodott (megsérült) eszközöket a kijelölt polgári szervekhez el tudják juttatni.

A cikkben kifejtett - zászlóalj-dandár-hadtest-hadsereg-központ (9. ábra) struktúra a javítási rendszer irányítási modelljét fejezi ki igazán. Az irányítási rendszerben véleményem szerint újszerű kérdésként jelentkezik a polgári javítószervekkel történő kapcsolattartás, a nem javítható technikai eszközök bontása és az egész javítási rendszer együttes működésének, a résztvevők együttműködésének hatékony vezetése, irányítása. Ez a témakör egy újabb tanulmány témája lehetne, így hozzászólásomban részletesen nem tudom kifejtetni.

Összeségében nagy jelentőséget tulajdonítok a szerző által a technikai biztosítás területén végzett kutatásoknak. Úgy gondolom, hogy a jelen elméleti kutatások a gyakorlati tapasztalatokkal kiegészítve nagyban gazdagítják a technikai biztosítás általános elméletét.

Megítélésem szerint a szerző által vérehajtott logisztikai elemzés jól segíti a technikai biztosítás folyamatainak feltárását, alkalmas arra, hogy segítséget nyújtson a rendszer kritikus pontjainak megismeréséhez.

ANYAGI-TECHNIKAI BIZTOSÍTÁS ELMÉLETE

A TÁBORI HADSEREG MŰSZAKI CSAPATAI ANYAGI-TECHNIKAI BIZTOSÍTÁSÁNAK SAJÁTOSSÁGAITÓL A TÉRINFORMATIKAI MÓDSZEREK ALKALMAZÁSÁIG

Zsinkó József¹

A tábori hadsereg műszaki csapatai anyagi-technikai biztosításának sajátosságai témakörében végzett kutatásaim során kidolgozott és alkalmazott elemzési rendszer és módszer **tálcán kínálta** annak lehetőségét, hogy nagyobb léptékben gondolkodva, átfogóan foglalkozzam a szárazföldi csapatok anyagi-technikai biztosítási rendszerével.

A kutatás előzményei: A tábori hadsereg, a gépesített hadtest, a gépesített lövész- (harckocsi-) dandár anyagi-technikai biztosítása elméleti alapjainak kidolgozása megtörtént. Az eddig kidolgozott anyagi-technikai biztosítás szakutasítás tervezetek, tananyagok azonban csak érintőlegesen foglalkoznak a különböző fegyvernemek és szakcsapatok anyagi-technikai biztosításával. A gyakorlatok, a csapatoknál végzett kutatások, továbbá a ZMKA-án folyó törzstiszti, illetve a haderőnemi képzés terén szerzett tapasztalatok azt bizonyítják, hogy szükségessé vált az anyagi-technikai biztosítás tartalmi kérdéseinek kidolgozása azon szervezetek vonatkozásában is, amelyek a harc (hadművelet) mindenoldalú biztosítását hajtják végre. Különösen fontossá vált ez a védelmi hadművelet hazai területen történő sikeres megvívása érdekében **jelentős szerepet betöltő műszaki csapatok esetében.**

A kutatás egyik eredményeként, a tábori hadsereg műszaki csapatai anyagi-technikai biztosításának sajátosságaiból levezethető - más csapatok esetében is általánosítható - következtetéseket felhasználva, az aláb-

---

1 Zsinkó József őrnagy, egyetemi adjunktus, ZMKA Hadtáp- és közlekedési tanszék

biakban megkísérlem összefoglalni mindazokat az általam szükségesnek tartott feladatokat, amelyek révén eredményesebben tudjuk végrehajtani a csapatok anyagi-technikai szükségleteinek kielégítését.

Az integrált anyagi-technikai biztosítási rendszer létrehozását a Magyar Honvédségen belül az utóbbi években végrehajtott radikális szervezeti változások mellett elsősorban az a szükségszerűség indukálta - és a fejlesztés további irányait és tartalmát az határozza meg -, hogy a csapatok szükségleteinek kielégítését egy rendszerben, egy vezetés alatt, egységes elgondolás alapján kell végrehajtani.

A Honvédelmi Törvényben meghatározott követelmények teljesítéséhez szükséges felkészítés részét képezi a Magyar Honvédség csapati várható alkalmazásának megfelelő mindenoldalú biztosítás - ezen belül az anyagi-technikai biztosítás - optimális rendszerének kialakítása és működtetése. A Magyar Honvédség feladata, annak tartalma, a hadműveletekben résztvevő csapatok mennyisége és minősége lényegesen eltérnek a korábbi hadműveleti elgondolásoktól. Ebből eredően, az anyagi-technikai biztosítással szemben támasztott követelmények tartalmi és minőségi mutatói is megváltoztak. Előtérbe került - a gyakorlat kényszerítette ki - a szervezeti integrációról a funkcionális integrációra való áttérés igénye.

A funkcionális anyagi-technikai integrációs rendszer felfogásom szerint nem más, mint az anyagi-technikai biztosítás reálfolyamatainak olyan irányítása, vezetése és végrehajtása, amely arra irányul, hogy a megfelelő helyen, időben, mennyiségben, minőségben biztosított legyen a csapatok szükséglete. A rendelkezésre álló erővel, eszközökkel a jelentkező igényeket bizonyos prioritások meghatározásával és betartásával lehet kielégíteni. Ahhoz, hogy térben és időben, a mennyiségi és minőségi követelményeknek egyaránt meg tudjon felelni az anyagi-technikai szolgálat, elkerülhetetlen a logisztika által felkínált módszerek számunkra megfelelő alkalmazása.

Az utóbbi években egyre gyakrabban hallunk a logisztikáról, annak katonai területen történő alkalmazásáról. A dolgok természetéből adódóan számos kísérlet történt a logisztika ezen belül a katonai logisztika fogalmának meghatározására, annak értelmezésére. Ezen közben gyakran éreztem az "üvegyöngy" effektust, annak veszélyét, amely valamely új dolog bevezetésekor törvényszerűen be szokott következni: a rosszul

értelmezett, divatból használt fogalom magát a lényegét takarja el, elsikkad a tartalom, varázsszóvá válik. A magam részéről nem értek egyet a logisztikának polgári-, illetve katonai logisztikára történő felosztásával, **szerintem logisztika van és annak különböző alkalmazási területei.** A katonai logisztika fogalmának meghatározására tett kísérletek sokkal inkább **a logisztika katonai alkalmazásának területeit és tartalmát** takarják, mint merőben új fogalmat.

Nem igazán tudtam maradéktalanul örülni az 1994. október 18-19-én Balatonkenesén megrendezett **első európai** Katonai-Polgári Logisztikai Konferenciának - *a rendező Magyar Logisztikai Egyesület (MLE) szándékával maximálisan egyetértve* - a címben is sugallt megkülönböztetés miatt. Más országokban valószínűleg erre azért nem kerülhet(-ett) sor, mivel az érintett polgári és katonai (közigazgatási) szervek közötti kapcsolatnak **természetes eszköze** a logisztika. A nyugati társadalmi berendezkedés, a piacgazdaság működése, **az adófizető polgárok pénzének ellenőrzött és ellenőrizhető módon történő felhasználása** nem is tette lehetővé a hadsereg öntörvényű működését és fenntartását. Ellentétben a nálunk - néhány év távlatából ez jól megítélhető - meghonosodott és merőben más - nem közgazdasági racionalitások alapján történő - értékelési, prioritási szempontok háttérbe szorították *a logisztikai módszerek alkalmazását.* Bizonyára ennek a szemléletnek és gyakorlatnak a gyökeres megváltoztatására tett eddigi törekvések elismerésül kezdte úgy előadását Dr. Csaba Attila², hogy *"a logisztika visszatért a bölcsőjébe."*

Mit várhatunk tehát a logisztikától, hogyan alkalmazzuk annak módszereit az anyagi-technikai biztosítási rendszer működtetése során?

"A logisztika módszerei általában nem tartalmaznak radikálisan új elemeket, hanem az elvégzendő műveletek koordinálását, a súlyponti helyek kijelölését..." és a csapatok alkalmazásának sajátosságaiból származó eltérő "...igények kielégítésének lehető legjobb összehangolását igyekeznek megvalósítani", a hadművelet megvívásának sikere érdekében.

2 Dr. Csaba Attila KHVM minisztériumi főtanácsos

"Az elérendő stratégiai cél tehát nem más, mint koordinált makroszemlélettel dolgozni ..." az anyagi-technikai biztosítási "folyamat hardver és szoftver fejlesztése érdekében."

A kölcsönvett idézetek³ gondolati tartalmának katonai környezetbe való illeszthetősége is bizonyítja, hogy bátran adaptálhatóak mindazon eredmények és módszerek, amelyek a polgári logisztikai szakemberek által kerültek kidolgozásra - valamennyiünk hasznára. A hardver és a szoftver ebben az esetben nem a számítástechnikában alkalmazott tartalommal jelenik meg, hanem sokkal inkább az anyagi-technikai biztosítási rendszer elemeiként - szervezetek, eszközök, anyagok-, illetve azok alkalmazási módszereiként értelmezendők.

A klasszikus értelemben vett és az informatikához tapadó értelmezés szerinti hardver és szoftver fejlesztés sem mellőzhető, sőt a jelenlegi - és az eléggé jól prognosztizálhatóan tartósan - rossz gazdasági helyzetünket figyelembe véve, ez az a terület, amelyen viszonylag kis anyagi befektetéssel gyors és hatékony eredményt lehet elérni.

Ezt annak a feladatrendszernek a keretében kell végrehajtanunk, amelyet az 1992-1994 között végzett MH ÉEK és MH REK logisztikai átvilágítása során a MH ATFCSF-ség részére ajánlasként a MLE és a Logisztikai Kft. megfogalmazott és amely ajánlást Déri András⁴ a konferencián is hangsúlyozott:

- átfogó logisztikai koncepció kialakítása a MH-ben;
- együttesen kell vizsgálat tárgyává tenni a MH béke és háborús feladatait;
- profiltisztítás végrehajtása;

---

3 Prof. Dr. Knoll Imre: "Fejlesztési súlypontok a magyar logisztikában" című tanulmánya, Logisztikai évkönyv '94. (15., 17. oldalak)

4 Déri András az egyik első magyarországi logisztikai iroda megalakítója, szakterületei: logisztikai informatikai rendszerek, logisztikai szervezeti struktúrák, árúforgalmi és kereskedelmi rendszerek.

- vállalkozási modellek és profilok kidolgozása;
- marketing feladatok vállalása, ki kell alakítani a "Magyar Honvédség Szállítója" cím rendszerét, pályáztatni kell a polgári (be)szállítókat;
- átfogó informatikai rendszer, illetve modellek kialakítása szükséges.

Mit jelent a fenti követelményeknek megfelelő és logisztikai módszerek alkalmazásával a táborigadsereg anyagi-technikai biztosítási rendszerének átvilágítása, hogyan kapcsolódnak ehhez a műszaki csapatok háborús alkalmazásának anyagi-technikai biztosítási folyamatai?

Ezen kérdések megválaszolását a műszaki csapatok sajátos szervezeti felépítésének, eszközrendszerének, s legfőképpen azok alkalmazásának elemzése több tekintetben is támogatta. A táborigadsereg műszaki csapatai kiváló kutatási terepnek, **médiumnak** minősültek.

Minél több, a csapatok alkalmazására vonatkozó és azt befolyásoló tényezőt teszünk elemzés tárgyává, minél több ellenőrzött felület áll rendelkezésre a csapatok tevékenységét illetően, annál pontosabban lehet végrehajtani az anyagi-technikai biztosítás sajátosságainak *feltérképezését*. Ennek pedig egyenes következménye, hogy ezen sajátosságok ismeretében a csapatok anyagi-technikai biztosításának feladatait, rendszerét és végrehajtásának módját nagyobb biztonsággal tudjuk meghatározni. A műszaki csapatokat jellemző sajátosságok feltérképezéséhez meg kellett határozni azokat a szempontokat, amelyek alapján az elemzést elvégezzük. *Az elemzést ütemekre bontva, az alábbi tartalommal végeztem el:*

Első ütemben a műszaki csapatok szervezeti felépítését, rendeltetését, az állományukba rendszeresített műszaki felszereléseket elemeztem.

A második ütemben a hadianyagok és a haditechnikai eszközök felhasználása cél és módszer szerinti felosztásának arányát, valamint azoknak az anyagi-technikai biztosításra gyakorolt hatását vizsgáltam.

A harmadik ütemben azt elemeztem, hogy a különböző rendeltetésű műszaki alegységekből kialakított állandó- és ideiglenes csoportosítások, a táborigadsereg védelmi hadműveletének keretében milyen módon és körülmények között kerülnek alkalmazásra.

A **negyedik ütemben** a műszaki csapatok anyagi-technikai szervezeteinek felépítését, kapacitását tettem elemzés tárgyává - a fentiek tükrében.

Az **elemzés összegzéseként** rögzítettem a műszaki csapatok anyagi-technikai biztosításának megszervezésével és az ágazati feladatok végrehajtásával szemben támasztott követelményeket.

A műszaki csapatok anyagi-technikai biztosításának elemzése - a fentiekben részletezett módon - arra irányult, hogy azok tevékenységének - a tábori hadsereg előtt álló feladatnak megfelelően - anyagi-technikai biztosítása során melyek azok az ún. **gyenge pontok**,⁵ amelyek feltétlenül **beavatkozást igényelnek, azok milyen gyakorisággal, milyen terjedelemben fordulnak elő és melyik ágazat részéről, ezen belül a biztosítási rendszer melyik szintjén** történnek.

Az elemzés tárgyát képező tényezők külön-külön történő vizsgálata is alkalmasak arra, hogy az anyagi-technikai biztosítás ágazati- és integrált feladatrendszerének működését átvilágítsam. Ugyanezen tényezőknek a védelmi hadművelet keretében történő, a csapatok alaptevékenységéhez illesztett műszaki biztosítási feladatok tükrében történő vizsgálata még teljesebb képet adott számomra a teendők körvonalazását illetően.

A műszaki csapatok anyagi-technikai biztosítása sajátosságain kívül **elemztem a tábori hadsereg anyagi-technikai biztosítási rendszerét** is mivel **egy rendszerben történik a tábori hadsereg, illetve a gépesített hadtest valamennyi csapatcsoportosításának, sőt bizonyos más haderőnemi alárendeltségbe tartozó alegységek anyagi-technikai biztosítása.**

Az ún. gyenge pontokat - hasonló módszerrel - **a csapatok csoportosításán és a hadműveleti-, harcrendi felépítésen belül** is meg kellett határozni, a rendelkezésre álló erőforrások térben és időben történő optimális elosztása, azok igénybevételének szabályozása érdekében, mert

---

5 Gyenge pont: az anyagi-technikai biztosítás reálfolyamataiban bekövetkező, a csapatok alaptevékenységét komplex módon veszélyeztető körülmények összessége.

a csapatok alaptevékenységét az azokkal egyenszilárd anyagi-technikai biztosítási folyamat támogatja.

A műszaki csapatok anyagi-technikai biztosítása sajátosságainak fel-térképezéséből származó összegzett következtetések alapján kézenfek-vőnek látszik az anyagi-technikai szervezetek felépítésének, alkalmazá-sának módosítása is.

Annak, hogy erre vonatkozóan a műszaki csapatok esetében sem tettem javaslatot, rendkívül egyszerű magyarázata van. **Ahhoz, hogy min-den tekintetben megalapozott javaslat készüljön, magának a védelmi hadművelet (műszaki biztosítási) feladatainak, továbbá az anyagi-technikai biztosítási rendszer működésének újbóli áttekintésére van szükség.** Megítélésem szerint a Magyar Honvédség évek óta tartó per-manens átszervezései eredményeként **elérkeztünk ahhoz a ponthoz, hogy további, alegység szintet érintő szervezeti változások is korszerű-sítés vagy feladat átcsoportosítás nélkül a működőképтелenség állapo-tába taszítja a csapatokat.** Teljes felelősséggel csak akkor szabad bármi-nemű szervezeti és alkalmazást érintő változást eszközölnünk, ha a Ma-gyar Honvédség alkalmazásának rendje és a teljes anyagi-technikai biz-tosítási rendszer - annak béke és háborús vetületei egyaránt - átvilágítása megtörtént.

Az anyagi-technikai biztosítás folyamata **informatikai támogatásá-nak** - azzal együtt, hogy viszonylag kevés ráfordítással gyorsan érhetünk el jó eredményeket - **szigorú előfeltételei** vannak. Egyrészt áttekinthető struktúrát kell kialakítani a Magyar Honvédség csapatainak feladatai alapján, a gyenge pontok feltárásával. A struktúrát alkotó modulok belső felépítésének optimalizálása után az anyagi-technikai biztosítási folya-matok átvizsgálásával **ki kell szűrni a** - MH-re nagyon is jellemző - **feles-leges visszacsatolásokat**, anyagi és szervezeti vonatkozásban egyaránt. Ezen előfeltételek teljesítését követően kerülhet sor a korszerű számí-tástechnikai és adatátvitel eszközrendszerének **feladatorientált kivá-lasztására** és telepítésére olyan igénnyel, hogy azok **biztosítsák a nem-zetgazdasághoz, a polgári közigazgatási rendszerhez, valamint a NA-TO-hoz való csatlakozást egyaránt.**

Kutatásaim során a műszaki csapatok alkalmazásának, vagyis alap-tevékenységének kritikájára természetesen nem vállalkozhattam, mind-azonáltal figyelemre méltónak tartom, hogy a konzultációkon számos

esetben merült fel a műszaki biztosítási feladatok végrehajtására **a műszaki csapatok** - vagy más, polgári erők **területi elv szerinti alkalmazásának** kérdése. Vagyis mindinkább előtérbe kerül a műszaki biztosítási feladatok egy részének szolgáltatásként történő, kvázi megrendelésre való áttérés igénye. A műszaki biztosítás, valamint annak járulákos feladatai - elsősorban **technikai biztosítás** tekintetében - területi elv szerinti végrehajtására a Honvédelmi Törvény alapján nyílik lehetőség. A törvény által nyújtott kereteken belül olyan praktikus okok is indukálják ezt a törekvést, hogy a nemzetgazdaság bázisán működő vállalat, szervezet több tekintetben is alkalmasabb, mint a MH műszaki csapatainak hasonló célú fenntartása és alkalmazása. A polgári út-hídépítő-, mélyépítő, stb. vállalatok egy része **ma is meghatározott útvonalak, útvonalszakaszok (autópályák, autóutak) közlekedési csomópontok, azok műtárgyainak állapotáért felelősek.** A tábori hadsereg védősáv műszaki berendezése részét képező erődítési feladatainak egy részét, - alapvetően a készenlétig - **a nagyságrendekkel korszerűbb, nagyobb teljesítményű** és - a területi elhelyezkedés miatt - **azonnal alkalmazható** földmunkagépekkel, más erőgépekkel rendelkező polgári vállalatokkal célszerű elvégeztetni.

A polgári szférában a világszínvonalat képviselő berendezések egyre jobban elterjednek és ezek - mint ahogy az 1994. október 11-én, a Magyar Hadtudományi Társaság Műszaki Szakosztálya által Csobánkán tartott "*Erődítési konferencia*" keretében bemutatott gépek is bizonyították - a speciális katonai igények kielégítésére is alkalmasak. Megfelelő törvényi garanciákkal - **a kizárólagosan a fegyveres küzdelem megvívása során alkalmazásra kerülő és kimondottan katonai szakértelmet és vezetést igénylő eszközök, alegységek kivételével** - a műszaki biztosítási feladatok közül számos, főleg előkészítő és fenntartó feladatot át lehetne adni a polgári szervezeteknek, a szükséges katonai irányítás mellett. "*Rájuk települve*", vagyis a szükséges mértékű és összetételű (zártlepipítő erők) katonai megerősítéssel ugyanazt a feladatot látnák el háborúban mint most, békében. A műszaki csapatok szervezeti felépítésén és azok alkalmazásán túlmenően ez gyökeres változást idézne elő - meggyőződésem szerint a jelenleginél mindenképpen hatékonyabb módon - az anyagi-technikai biztosításnak a műszaki csapatok vonatkozásában kiemelten kezelendő technikai biztosítás területén.

Ennek a feladat átcsoportosításnak természetesen számos előfeltétele van, de hivatkoznék a Honvédelmi Törvény 1.§ -ára, amely az ország

védelmét nemzeti ügynek tekintvén - azt gondolom - feljogosít legalábbis a (közös) gondolkodásra.

A továbblépés lehetőségei

Kutatásaim során arra a következtetésre jutottam, hogy egy konkrét műszaki biztosítási feladat végrehajtására kijelölt alegységet, annak részeit, illetve a különböző rendeltetésű és alárendeltségbe tartozó alegységekből létrehozott csoportosításokat számvetési alapegységeknek tekinthetjük. Ennek jelentőségét a megerősítésül átalárendelt, csetenként többszörösen átalárendelt, illetve az önállóan, a főerőktől távol, hadsereg- vagy hadtest érdekű feladatokat végrehajtó század, szakasz erejű műszaki alegységekre jellemző, azok kapacitásból származó **anyagitechnikai szükségletek "tipizálásában"** látom, amely azok anyagi-technikai biztosítása megtervezésének, megszervezésének és végrehajtásának meggyorsítását, a szükségletek kielégítésére történő reagálás megkönnyítését eredményezi.

A számvetési alapegységekre számvetett anyagi-technikai szükséglet mind a feladatot elrendelő, mind pedig a végrehajtó tagozat számára olyan könnyen kezelhető **információ-blokkot** jelent, amely alapján nagy biztonsággal elhatározásra lehet jutni az anyagi-technikai biztosítás megszervezésének, végrehajtásának módjára és annak terjedelmére egyaránt.

A számvetési alapegységhez kapcsolódó adathalmaz **gyakorlatban történő alkalmazását** gépesített lövész- (harckocsi-) dandár, illetve gépesített hadtest szinten - **nem csak a műszaki csapatok vonatkozásában** - tartom hasznosnak. Ennek indoklására elegendőnek találom megemlíteni azt aényt, hogy a védelmi hadművelet, -harc megvívása érdekében a csapatok a hadművelti-, harcrendi felépítésben elfoglalt helyüknek és szerepüknek megfelelően különböző mértékű megerősítéseket kaphatnak, illetve a tevékenységi körzetükben, sávjukban más alárendeltségbe tartozó csapatok, alegységek is tevékenykednek. Ezek a nem szervezet-szerű alegységek, csoportosítások az előljáró szakmai intézkedésének megfelelően az érintett dandár, hadtest ellátási-utaltsági rendjébe tartoznak, tartozhatnak és azok anyagi-technikai biztosításáért a dandár-, hadtest parancsnok felelősséggel tartozik.

Vegyünk egy példát: A gépesített lövészdandár anyagi-technikai szolgálata a dandárt megerősítő, a dandár ellátási-utaltsági rendjébe tartozó nem szervezetszerű alegységek várható szükségleteinek megbízható kielégítését azok feladatának, állományának és a tevékenységükre, annak időtartamára jellemző kapacitásai alapján tudja végrehajtani. A gépesített lövészdandár anyagi-technikai főnökségének állománya a feltehetően széleskörű ismeretek birtokában sem képes arra, hogy a megerősítő fegyvernemi- és szakalegységek **sajátosságainak megfelelő módon**, rövid idő alatt reagálni tudjon azok szükségleteire, be tudja illeszteni az újonnan jelentkező és az összefegyvernemi alegységektől lényegesen eltérő (mennyiségi, minőségi, időbeli, gyakorisági, stb.) igényeket, a gépesített lövészdandár anyagi-technikai biztosítási rendszerébe.

Ezért szükségesnek látom, hogy az általam számvetési alapegységeknek nevezett, különböző fegyvernemekhez, szakcsapatokhoz tartozó, egymástól gyökeresen eltérően jelentkező, a tevékenységükre jellemző anyagi-technikai szükségletekre vonatkozó információkat **a feladatszabás, -tervezés időszakában az előjáró szakmai intézkedésében** (a jelenlegi tartalmi követelményeken túl) **rögzítse és juttassa el az érintett ATVP-ra**. Ez nem jelenthet az előjáró anyagi-technikai törzs részére többletmunkát, mivel **olyan alapfeladról van szó, amely az előjáró felelőségének elvével függ össze**. Amikor valamely alárendeltnek - esetünkben a gépesített lövészdandárnak - feladatot szab az előjáró, meghatározza a megerősítő erőket, eszközöket, ezzel egyidejűleg köteles annak az összes vonzatára intézkedni, vagyis döntésre kell jutnia a saját anyagi-technikai biztosítási rendszerének felépítésére, annak működtetésére egyaránt! Tehát már az intézkedések kiadása előtt a megerősítők anyagi-technikai biztosítási feltételit és körülményeit előjárói szinten kell tisztázni.

Ennek a felfogásnak megfelelően már az állandó készenlét időszakában ki kell dolgozni a csapatok anyagi-technikai biztosításának **modulokból építkező modelljét**, amelyhez felbecsülhetetlen segítséget nyújtanak a logisztika által felkínált és más területen már bizonyítottan eredményesen alkalmazott módszerek. A modulárisan konfigurálható anyagi-technikai biztosítási modell az ágazati biztosítási folyamatok teljes rendszerét le kell hogy fedje. Alkalmasnak kell lennie a **folyamatos, az ismétlődő, továbbá a váratlanul jelentkező** feladatok támogatására.

A modulok egy-egy fegyvernem vagy szakcsapat alkalmazását képezik le, **hadműveleti-, harcbiztosítási- és anyagi-technikai tartalmú felületekkel**, kapcsolódási pontokkal. A modulok, mint önálló alrendszerek saját, belső anyagi-technikai folyamatainak optimalizálása is hozzájárul a makrológisztikai rendszer - azaz a tábori hadsereg anyagi-technikai biztosítási rendszer - jó működéséhez, azonban **minden esetben ezen modulok közötti koordinált, célraorientált optimumára kell törekedni**.

Ennek a modulrendszerű építkezésnek a harc, hadművelet folyamán az az óriási jelentősége, hogy a bekövetkezett változások nyomán jelentkező - és az anyagi-technikai biztosítási rendszert is érintő - aránytalanságok kiegyenlítésére a rendelkezésre álló erőket és eszközöket gyorsan, a leginkább gyenge pontnak mutató modul érdekében tudjuk összpontosítani.

A modell gerincét a csapatok működését - az alaptevékenységet - veszélyeztető szolgáltatási (készlet, kapacitás) szintet jelző monitorrendszer alkotja, a **minősített anyagi-technikai szükségletek jelzése érdekében**.

A minősített szükséglet kritériumai ágazonként más és más tartalommal bírnak, de azok pontosan körülhatárolhatóak és néhány kivételtől eltekintve szorosan összefüggnek egymással. Az anyagi biztosítás területén **minősített szükségletnek** kell tekinteni az elrendelt és minden körülmények között fenntartandó készletszint elérését vagy a váratlanul jelentkező feladatok kapcsán a tervezettől eltérő, többlet felhasználást. **Az ellátási rendszer** területén jelentkező gyenge pont megszüntetése, elkerülése érdekében be kell avatkozni, azonban ezt csak akkor tudjuk kellő időben és a helyzetből adódó többletráfodításnál nem nagyobb veszteséggel végrehajtani, ha a **szállítási rendszer** területén a csapatok összetevékenységét veszélyeztető (újabb) gyenge pontot nem találunk. Hasonlóan minősített szükségletnek felel meg a sérültek, a sérült technikai eszközök olyan mérvű, arányú, irányú és ütemű keletkezése, akik/amelyek ellátása, illetve kiszolgálása a rendszert alkotó egészségsügyi és javító kapacitásokkal már nem lehetséges.

A beépített kontroll segítségével **meg kell akadályozni, hogy az egyes modulok önálló életet éljenek**, továbbá biztosítani kell, hogy a rendszer működtetése közben bekövetkező zavarok esetén a kiépített-

ségétől - intelligenciájától - függően akár kérdések feltételével is mintegy "rávezesse" az alkalmazót a hiba kijavítására.

Mindezt egy barátságos, grafikus felületen olymódon célszerű megjeleníteni, hogy az adott tagozat, ágazat számára kezelhető legyen, a redundancia elkerülésével mindazon információhoz **on line** módon hozzáférjen, amelyek a folyamatok kézben tartását segítik elő.

A műszaki csapatok anyagi-technikai biztosítása többretegű problémáin keresztül eljutottunk a ma már nélkülözhetetlen **térinformatikai alkalmazások** területére. A tanulmány megírásának időszakában még csak csíráiban látom annak lehetőségét, hogy a közeljövőben használni tudjuk a honosított változatát az anyagi-technikai biztosítás területén. Ezzel kapcsolatban örvendetesnek tartom, hogy mind a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián, mind pedig a MH Anyagi-Technikai Informatikai Központ (ATIK) bázisán folynak bizonyos kísérletek és vannak biztató eredmények az anyagi-technikai biztosítást támogató integrált informatikai rendszerek alkalmazását illetően és ez a törekvés a felsőszintű anyagi-technikai vezetés támogatását is élvezzi.

Tudományos tevékenységemet a továbbiakban *az anyagi-technikai biztosítás térinformatikai módszerekkel és eszközökkel történő támogatása elméleti rendszerének kidolgozása és gyakorlati megvalósítása területén* - az oktatást is beleértve - kívánom folytatni.

A KATONAI ÉS VÉDELMI KÖZIGAZGATÁS KAPCSO- LÓDÓ FELADATAI, EGYÜTTMŰKÖDÉSI TERÜLETEI

Fenyvesi Károly¹

I. RÉSZ

*"...A dolgok attól még nem lesznek
mások, ha csak kijelentjük, hogy meg-
változtak..."*

I.

BEVEZETÉS

A hazánkban végbement történelmi léptékű változások nyomán az ország biztonságára vonatkozó felfogás is alapvetően megváltozott, amely indokoltta tette a honvédelemre való felkészítés, benne a védelmi közigazgatás és a katonai igazgatás szervei feladatainak a megváltozott körülményekhez történő hozzárendelését. Ezen feladatok végrehajtásának alapja az Alkotmány, a Honvédelmi Törvény és a vonatkozó kormányhatározatok.

A Magyar Köztársaság biztonságpolitikai és honvédelmi alapelveivel összhangban a Hvt. III. fejezete tartalmazza a fegyveres erők feladatait békeidőszakra és minősített időszakra egyaránt. Ennek megfelelően a **fegyveres erők** (honvédség, határőrség) **feladatai** /Hvt.22.§. (1-4.) bekezdés/ a teljesség igénye nélkül a **következő fő területekre csoportosíthatók**:

- Magyarország területének, függetlenségének, lakosságának és anyagi javainak **fegyveres védelme** külső támadással szemben;

---

1 Fenyvesi Károly mk.ezredes, MH Anyagi-Technikai Főcsoportfőnökség Tervezési Osztályveze-
tő.

- az államhatár **őrzése és védelme**;
- **közreműködés** fegyveresen vagy fegyverkezve elkövetett erőszakos cselekmények elhárításában;
- a **nemzetközi szerződésekben** (pl.: ENSZ Alapokmányában) foglalt katonai **kötelezettségek teljesítése**;
- a honvédelem szempontjából fokozott védelmet igénylő létesítmények **őrzése és védelme**;
- **közreműködés** a polgári védelmi feladatok ellátásában;
- **segítségnyújtás elemi csapás**, ipari szerencsétlenség, illetőleg közveszély, vagy közérdekű üzem működésének megzavarása vagy jelentős méretű egyéb katasztrófa esetén;
- **részvétel** humanitárius segítségnyújtásban;
- **térítés ellenében** katonai szakértelmet és speciális eszközöket igénylő rendezvényekben való **közreműködés**;
- állami szervek részére térítés ellenében **építési és egyéb feladatok** ellátása.

A fenti felsorolásból az utolsó négy feladatot a fegyveres erők **fegyverhasználati jog nélkül látják el**.

A Hvt.23. §-a szabályozza, hogy a fegyverhasználati jog nélküli feladatokra ki, milyen létszámú erőket, milyen időtartamra rendelhet ki. *"...a honvédség 100 fő 21 napi időtartamot meg nem haladó igénybevételét a honvédség parancsnoka, az ezt meghaladó létszámú vagy időtartamú igénybevételt a honvédelmi miniszter engedélyezi. A 3000 főt meghaladó igénybevételről a honvédelmi miniszter - az engedély kiadásával egyidejűleg - az Országgyűlést tájékoztatja..."*

A **rendvédelmi szervek** az alaprendeltetésű feladataikon túl a Hvt.65.§. (2) bekezdése alapján illetékességi területükön *egyebek között*:

- **ellátják** a honvédelmi felkészülés és az országmozgósítás rendszerében meghatározott feladataikat;

- **támogatják** a fegyveres erőket egyes honvédelmi feladatok ellátásában;

- részt vesznek a polgári védelmi feladatok ellátásában;
- együttműködnek a helyi védelmi igazgatás szerveivel a honvédelmi és az országmozgósítási feladatok ellátásában.

"A honvédelemben részt vevő más szervek feladatát, hatáskörét - törvény keretei között - a Kormány, illetőleg a tevékenységi körrel érintett miniszter a honvédelmi miniszterrel egyetértésben állapítja meg." / Hvt.67.§./

A Magyar Köztársaság honvédelmének alapelvei hazai területen saját erőkre támaszkodó védelmi hadművelet megvívásával számolnak. A korábbi elképzelésekben a Magyar Honvédség egy koalíciós front keretében idegen területen tevékenykedett volna, s e területen a nemzetközi hadijogi szabályok alkalmazása kapcsán tettek említést a katonai igazgatásról. (E szerint a megszállt területen a közigazgatás joga átszáll a megszálló félre.) Azzal, hogy a hadászati védelmi hadművelet során a fegyveres tevékenység az ország határain belüli területre korlátozódott, az Alkotmányban rögzített minősített időszakok feladatai szintén honi területen végrehajtandó tevékenységet jelentenek, szükségessé vált le szabályozni ezen időszakok irányítási, igazgatási rendszerét.

A fentiekből kiindulva az ország területén folyamatosan számolni kell a védelmi közigazgatási és a katonai igazgatási szervek egyidejű működésével. A hatásköri összeütközésekből adódó **funkcionális zavarok elkerülése érdekében biztosítani kell, és a felkészülés (béke) időszakában összhangba kell hozni a védelmi közigazgatás és a katonai igazgatás együttműködési rendszerét**, melyet az Alkotmány, a Honvédelmi Törvény és a vonatkozó jogszabályok alapján a végrehajtásban résztvevők kötelesek betartani.

A rendszerváltozás óta eltelt időszak alatt az illetékes kormánysszervek - a rendelkezésre álló viszonylag rövid idő alatt - a szükséges lépéseket megtették és meghatározták az alapvető feladatokat. De ezek még korántsem hordozzák a teljesség jegyeit, vagyis a feladatrendszer további finomítása, feldolgozása szükséges. Egy változatban ezen feladatok összefoglalására tettem kísérletet ebben a tanulmányban.

Miután a téma - a katonai igazgatás és védelmi közigazgatás együttműködési területei túlságosan szerteágazóak - részletes elemzésük meghaladja egy ilyen terjedelmű folyóirat kereteit. Ebből kiindulva töreked-

tem a végrehajtandó feladatokat csoportosítani és rendszerszemléletűen vizsgálni. Célul tűztem ki a tanulmányban megfogalmazni az MH anyagi-technikai biztosítása kapcsolatrendszerét a nemzetgazdasággal, felvázolni a gazdaságmozgósítás új rendszerét mint a minősített időszakok többlet igényeinek forrását; valamint **egységes rendszerbe foglalni a katonai igazgatás feladataiból a Magyar Honvédségre háruló minősített időszaki feladatokat, azok kapcsolódó pontjait a védelmi közigazgatási rendszerhez vezetési szintenként legfelsőbb szinttől dandár (ezred, zászlóalj) szintig bezárólag.**

Az előzőekben leírtaknak megfelelően *az alábbi fő kérdések kifejtésével kívánok foglalkozni:*

- 1.) A minősített időszakok.
- 2.) A minősített időszakok bevezetésének rendszere.
- 3.) Az MH anyagi-technikai biztosítás kapcsolatrendszere a nemzetgazdasággal.
- 4.) A gazdaságmozgósítás rendszere, feladatai.
- 5.) A honvédelmi igazgatás rendszere.
  - 5.1. A védelmi közigazgatás rendszere.
  - 5.2. A katonai igazgatás rendszere.
- 6.) A védelmi közigazgatás és katonai igazgatás együttműködési területei.
- 7.) A védelmi közigazgatás és katonai igazgatás konkrét együttműködési szintjei.
- 8.) Összegzett következtetések, ajánlások.

A folyóirat terjedelmi korlátai miatt a jelenlegi számban az 1.-5. pontban leírtak kerültek közlésre, a 6.-8. pontban foglaltak pedig az 1995. évfolyam következő számában jelenik meg.

II.

1./ A minősített időszakok

Az Alkotmányban megnevezett minősített időszakok a veszélyhelyzet, a szükségállapot és a rendkívüli állapot. (Alkotmány 19. és 35. § -ai). Ebből kiindulva röviden megfogalmazva **minősített időszaknak nevezük a Magyar Köztársaság életében azt az időszakot, amelynek kihirdetése felhatalmazást ad a fegyveres erők alkalmazására és a kivételes jogrend eszközeinek felhasználására.**

A minősített időszakok időtartama a tervezéshez egységesen maximum 1 hónap.

A védelmi felkészítés tervezése szempontjából meghatározott szerepe van még a rendkívüli állapot kihirdetését megelőző **veszélyeztetettségi** és rendkívüli állapot feloldását követő **helyreállítási** időszaknak.

A **veszélyeztetettségi időszaknak** a rendkívüli állapot kihirdetését megelőző 6 hónapot tekintjük, mely idő alatt a nemzetgazdaság a mozgósítás elrendelése után előállítja, illetve rendelkezésre bocsátja a felhasználók részére a szükséges többletjavakat, szolgáltatásokat.

A **helyreállítási időszak** alatt a rendkívüli állapot feloldását követő 6 hónapot értjük. Ezen időszak alatt kell a rendkívüli állapot időszaka alatt elszenvedett veszteséget egy elfogadható mértékben pótolni, illetve a gazdaságot visszaállítani a "*normális*" üzemre.

2./ A minősített időszakok bevezetésének rendszere

A minősített időszakok bevezetése után az operativitást biztosító intézményrendszer struktúrája eltér a békeidőszaki hatalmi struktúrától. (1. ábra)

A minősített időszak kihirdetése adott esetben azt jelenti, hogy az állam életét, rendszeres működését, az állampolgárok élet- és vagyonbiztonságát, természeti katasztrófa vagy az ország szuverenitását külső erőhatalom megjelenése veszélyezteti és ennek elhárítására **rendkívüli in-**

tézkedések, rendkívüli jogrend eszközei vehetők igénybe, melyet az Alkotmány 19/E §-a, valamint a Hvt. IX.fejezete szabályoz.

A rendkívüli jogrenden alapuló hatalom gyakorlása az állam általános működésétől, alkotmányos rendtől való időleges és részleges eltérést jelent, ami a kormányzati és államigazgatási szervek felépítésének, működésének, hatáskörének átrendezésével, az állampolgári jogok korlátozásával, a gazdasági folyamatokba való beavatkozásával jár.

Az Alkotmány 19.§. (3) bekezdés h.pontja szerint hadiállapot vagy idegen hatalom fegyveres támadásának közvetlen veszélye esetén az Országgyűlés hirdeti ki a rendkívüli állapotot és Honvédelmi Tanácsot hoz létre. (Az Országgyűlés akadályoztatása esetén ezzel a jogkörrel a Köztársaság Elnöke rendelkezik, de az akadályoztatás tényét három közjogi méltóságnak az Országgyűlés Elnökének, a Miniszterelnöknek és az Alkotmánybíróság Elnökének együttesen kell megállapítani. A minősített időszakok kihirdetése csak kétharmados országgyűlési határozattal lehetséges az Alkotmány 19/A §-a szerint.)

A Honvédelmi Tanács dönt a fegyveres erők alkalmazásáról, a rendkívüli intézkedések bevezethetőségéről és a rendeleti jogalkotásról (az Alkotmány 19/B.§. (4) bekezdés szerint).

A Honvédelmi Tanács munkáját országos szinten egy szigorúan hierarchizált katonai és védelmi közigazgatási rendszer segíti. Ez - melyet *a 2. ábrán* láthatunk - település szintig terjed és lehetőséget biztosít közvetlen utasítások kiadására és végrehajtására.

A rendszer részeként megyei szinten a megyei közgyűlés elnökei által vezetett **védelmi bizottságok**, település szinten **helyi védelmi bizottságok**, illetve **polgármesterek** (jegyző) működnek. A polgármesterek a feladatkörükben nem mint önkormányzati vezető, hanem államigazgatási funkciót betöltő tisztviselőként járnak el, tevékenységükről az önkormányzati testületnek nem tartoznak felelősséggel.

A védelmi közigazgatás alacsony militarizáltságú és arra az elvre épül, hogy valamennyi polgári tevékenységet folytató szervezet, amelynek gazdasági és anyagi szolgáltatási kötelezettsége is van, továbbra is polgári keretek között, csak egy szigorúan hierarchizált rendszerben működik tovább.

Annak ellenére, hogy nincs olyan általános szándék, mely szerint minősített időszakban a gazdaság piactudományi jellege megváltozna, a **törvényi szabályozás lehetővé teszi valamennyi gazdálkodó szervezetet utasítani anyagi szolgáltatások nyújtására** (Hvt. VIII. fejezete). Egyben szabályozza a szolgáltatások alóli mentességet, valamint az igénybevétel és a kártalanítás rendjét.

3./ A Magyar Honvédség anyagi-technikai biztosítás kapcsolat-rendszere a nemzetgazdasággal

Az **anyagi-technikai biztosítás** (a továbbiakban ATB) a mindenoldalú biztosítás része, amely magába foglalja a csapatok béke és harctevékenységkel kapcsolatos anyagi-, technikai-, egészségügyi- és közlekedési biztosítását, hadászati szinten a nemzetgazdasággal szemben támasztott igények meghatározását, a rendelkezésre álló és a nemzetgazdaságból biztosításra kerülő anyagok, eszközök, szolgáltatások Magyar Honvédség érdeke felhasználását.

Az ATB tervezése, szervezése és végrehajtása során az alábbi általános elvek és követelmények érvényesülnek:

- az erők és eszközök összpontosításának elve;
- a szükséges és elégséges tartalékképzés elve;
- az erők és eszközök átcsoportosíthatóságának lehetősége és mobilitásának elve;
- az ATB folyamatosságának elve;
- a tagozatok között a felülről lefelé történő ágazati ellátás és az előjárói felelősség elve;
- a nemzeti erőforrásokra történő támaszkodás elve;
- a területi ellátás elve.

A MH a rendeltetéséből eredően békében rendelkezik egy olyan szervezettel (létszámmal) eszközrendszerrel, és anyagi készlettel, amellyel alkalmas a béke feladatok ellátására -úgy, hogy a létfeltételek biztosítása érdekében napi kapcsolatban van a nemzetgazdasággal -, illetve **mozgósítás és kiegészítés** után a honvédelmi alapelvekkel összhangban képes

a vele szemben támasztott háborús követelményeknek megfelelni. Ez azt jelenti, hogy az MH békében és a mozgósítás során, valamint azt követően is jelentős mértékben a nemzetgazdaság erőforrásaira támaszkodik.

Az anyagi-technikai biztosítási rendszer egyik legfontosabb elemének tartjuk a nemzeti erőforrásokra történő támaszkodás és a **területi ellátás elvét**, amely abban nyilvánul meg, hogy az adott katonai szervezet a béke elhelyezési körlete közelében és az alkalmazási (hadműveleti) területén lévő erőforrásokat, szolgáltatásokat a szerződésekben foglaltak és a védelmi felkészítési tervekben meghatározott kereteken belül felhasználja, igénybeveszi, figyelembe véve a közigazgatási és lakosságellátási szempontokat, az arányos közteherviselést /Hvt. 191.§. (3.) bekezdés/, ami tulajdonképpen korlátozásokat jelent az igénybevevő számára.

Ha megvizsgáljuk a honvédségnél használatos anyagokat, eszközöket, a nemzetgazdaságból igényelt szolgáltatásokat, akkor azt látjuk, hogy alapvetően *két csoportra oszthatók*: egyik csoportba tartoznak azok, amelyek **csak a honvédségnél használatosak** (pl.: lőszer, rakéták, harcokocsik és ezek javítása, stb.), a másik csoportba pedig azok, amelyek **a honvédségnél és a nemzetgazdaság más területein is egyaránt szükségesek** (pl.: élelem, ruházat, üzemanyag, gyógyszer, javító szolgáltatás, szállítás stb.).

Ez lehetőséget nyújt arra, hogy *a második csoportba sorolható anyagokból pl:* a honvédség csak egy bizonyos készletszinttel rendelkezzen békében, ami várhatóan egy meghatározott ideig - anyagnemtől függően - 20, 30, 45 vagy 60 napig biztosítja külső beavatkozás nélkül a tevékenységet.

E készletmennyiség egy része a HKSZ intézkedésekben meghatározottak szerint képezi a **csapatkészletet**, a másik része pedig - a nemzetgazdaság raktáraiban, központi raktárakban, vagy a csapatoknál tárolva - a **központi készletet**. Az ezen felül szükséges mennyiség (stratégiai készlet), pedig lehet **állami tartalékként** a nemzetgazdaság raktáraiban, vagy gazdálkodó egységeknél tárolva (*3. ábra*), illetve a veszélyeztetettségi időszakban - a nemzetgazdaság mozgósítása után - kerülhet legyártásra, és utána átadásra a honvédelemben részt vevő erők részére.

A gyártás teljesíthetősége attól függ, hogy a gazdaság az adott időszakban rendelkezik-e megfelelő termelő kapacitással, illetve békeidőszakban egyáltalán folyik-e ilyen termelés. Ha nem, de mozgósítás után szükséges, akkor ennek érdekében megfelelő hideg kapacitást kell a termelő, gazdálkodó egységeknél lekötöni. Ha folyik ilyen gyártás akkor pedig rögzített ipari kapacitásról beszélünk. Természetesen piacgazdasági viszonyok között mind a két megoldás pénzügyi kihatással jár.

Az eddig leírtak alapján látható, hogy a békeidőszakban is számtalan területen együttműködő honvédség és más szervezetek (rendvédelmi szervek, polgári termelő, szolgáltató, gazdasági egységek, stb.) a minősített időszakokban még több területen szükséges, hogy együttműködjenek.

A fentieket is figyelembe véve megállapíthatjuk, hogy a gazdaság szerepe sokrétű és meghatározó az ország honvédelme tekintetében. A gazdaság által működtetett forrásokból lehetséges a honvédelem biztonságát garantáló szervezetek -köztük a honvédség - fenntartása, eszközökkel, anyagokkal és egyéb szolgáltatásokkal (pl.: javítókapacitás, kórházi ellátás, stb.) való ellátása, és a közlekedési, szállítási igények kielégítése. Ezt a célt szolgálja a nemzetgazdaság védelmi felkészítése, ezen belül pedig a gazdaságmozgósítás rendszere.

4./ A gazdaságmozgósítás rendszere, feladatai

Bármilyen minősített időszak a működő gazdaságban egyfajta zavarhatásként jelentkezik, amely legszembetűnőbbben pénzügyi kihatásaiban jelenik meg pl: *költségvetési átcsoportosítás és tartalékfelhasználási igényként*. A zavarhatás minimálisra csökkentése érdekében szükséges a nemzetgazdaság védelmi felkészítése.

A nemzetgazdaság védelmi felkészítése alatt tervszerű, folyamatos tevékenységet kell érteni, melynek során az illetékes közigazgatási szervek a folyó időszakokban előkészítik a gazdaságot a szükség esetén elrendelésre kerülő mozgósításra és alkalmassá teszik az Alkotmányban definiált minősített időszakokban fellépő feladatok végrehajtásának megalapozására.

A nemzetgazdaság mozgósítási felkészítésének alapvető célja, hogy már békeidőszakban biztosítsa az ország mozgósításának gazdasági előfeltételeit, megfelelő készenlétét a minősített időszakok megnövekedett igényeinek kielégítésére és a gazdaság további életképességét a minősített időszakokban. Mindezen feladatokat döntően békeidőszakban (veszélyeztettségi időszakban) kell végrehajtani.

Összegezve tehát a **gazdaságmozgósítás** egy olyan szervezett tevékenységet jelent, amely a biztonságpolitikai és a védelmi alapelvekkel összhangban, a piactgazdaságot meghatározó törvényekhez igazodva biztosítja a minősített időszakokban az ország és a társadalom működőképességét a fegyveres erők és rendvédelmi szervek megnövekedett igényeinek kielégítése mellett is. (4.ábra)

Ezek alapján a **gazdaságmozgósítás alapfeladatai a következőkben foglalhatók össze:**

- minősített időszakra vonatkozó tervek aktivizálása;
- a központi és regionális irányítás és vezetés feltételeinek a biztosítása;
- a nemzetgazdaság minősített időszakos működőképességének fenntartása;
- az adott minősített időszakos feladatok végrehajtásában résztvevő szervezetek működéséhez szükséges anyagi javak és szolgáltatások többlet igényének biztosítása;
- a lakosság minősített időszakos ellátása, egészségügyi és fizikai védelme;
- a nemzetközi kötelezettségek lehetséges fenntartása.

A nemzetgazdaság **védelmi felkészítése, tervezése magába foglalja:**

a.) A követelménytámasztás minősített időszakos igényeinek pontosítását.

b.) Az ágazati és területi minősített időszakos igények pontosítását.

c.) A védelmi felkészítés folyó (békeidőszaki) költségvetési igényeinek egyeztetését.

d.) Az ágazati minősített időszaki igénykielégítési tervek pontosítását. (A felelős teljesítő és a szolgáltató szervek a **követő tervezés** módszerével az aktualizált előző évi statisztikai erőforrások felhasználásával és a védelmi felkészítés folyó költségvetési kiadásainak javaslata ismeretében meghatározzák az egyes erőforrásszükségletek kielégítési lehetőségét. A követő tervezéssel az igények egy része mintegy 50-70%-a biztosítható. A fennmaradó részt más módon, pl. ipari kapacitás lekötés, import stb. kell fedezni).

e.) A területi minősített időszaki igénykielégítési tervek pontosítását.

f.) Védelmi felkészítési szerződések, minősített időszaki gazdaságmozgósítási előszerződések megkötését.

g.) Az ágazati és területi minősített időszaki költségvetési átcsoportosítási javaslatok összeállítását.

h.) A nemzetgazdaság minősített időszaki tevékenység aktualizálását és költségvetési átcsoportosítási javaslatának összeállítását.

A nemzetgazdaság minősített időszaki terve tartalmazza:

- a követelménytámasztók és az ágazati, területi szervek jóváhagyott igénybejelentését;

- a felelős teljesítő és szolgáltató ágazati, területi szervek minősített időszaki igénykielégítési tervét;

- a gazdálkodó szervezetekkel, vállalkozókkal megkötött védelmi felkészítési szerződések és gazdaságmozgósítási előszerződések jegyzékét.

5./ A honvédelmi igazgatás rendszere

A honvédelmi igazgatás rendszere az irányítási és végrehajtási tagozatban is **alapvetően két**, szervezetileg egymástól független, de a cél

elérése érdekében egymással szoros tevékenységi kapcsolatban álló rendszerre épül. Ezek: a védelmi közigazgatás és a katonai igazgatás rendszerei.

5.1. A védelmi közigazgatás

A minősített időszakok irányítás szervezeti rendszere a védelmi közigazgatás, amely békeidőszakban katonai tevékenységhez kapcsolódó feladatok tekintetében alapvetően felkészülést végez, egyéb területen alkalmazására is sor kerülhet.

A védelmi közigazgatás a védelmi felkészítést szervező, a minősített időszakokban a központi, területi és helyi irányítást, ellenőrzést végző, centralizált, hierarchikus felépítésű szervezet rendszer, amely alapvetően a békeidőszakigazgatás kormányzati és közigazgatási elemre épül, azok minősített időszakok szükség szerű módosításával és központi, területi, valamint helyi szervekre tagozódik. A végrehajtandó feladatok legelőször is szigorúan centralizált és speciális honvédelmi igazgatási hatásköröket is gyakorol a békeidőszakigazgatási feladatokon túl.

A védelmi közigazgatás szervei

- Országgyűlés
- Köztársasági Elnök
- Honvédelmi Tanács (rendkívüli állapot esetén)
- Kormány
- minisztériumok
- országos hatásköri szervek
- fővárosi, megyei védelmi bizottságok (centrális alárendeltségben működő közigazgatási szervek)
- rendvédelmi szervek
- helyi (városi, kerületi) védelmi bizottságok
- helyi centrális irányítású szervek

- helyi rendvédelmi szervek
- polgármesterek.

A minősített időszakokban bevezetett rendkívüli intézkedések indokoltságának eldöntéséhez, a törvényesség betartása folyamatos kontrollálásához, az esetleges jogellenesség megelőzéséhez, megszüntetéséhez - a végrehajtás részére biztosított kivételes hatalommal arányban álló - garanciákat és jogosultságokat egyrészt az Alkotmánybíróság minősített időszakokban sem korlátozható tevékenysége, másrészt az Országgyűlés alkotmányos jogosítványai jelentik.

A védelmi közigazgatás vázlatos rendszere a 2. ábrán látható.

5.2. Katonai igazgatás

A katonai igazgatás feladatait **jogszabályi felhatalmazás alapján** működő; külső és belső igazgatási tevékenységet végző *katonai szervek* valósítják meg.

Célja: a fegyveres küzdelem sikeres megvívásához szükséges feltételek megteremtésében és biztosításában való közreműködés hatósági igazgatási eszközökkel és módszerekkel.

A katonai igazgatás *két fő feladatrendszerre tagolható:* külső és belső feladatrendszerre.

5.2.1. A katonai igazgatás külső feladatrendszere

Erre felhatalmazott katonai igazgatási szervek (különböző szintű parancsnokságok, hadkiegészítő parancsnokságok) végrehajtó-rendelkező tevékenysége, amely a haza védelmét, az ország lakosságát, szerveit, területét, valamint szükség esetén a védelmi tényezők mozgósítását, igénybevételét és felhasználását tervező, szervező és irányító igazgatási tevékenység, mely alapvetően hadkötelezettség teljesítésével, M esetén szükséges technikai eszközök igénybevételeivel foglalkozik, szorosan együttműködve a védelmi közigazgatás más szerveivel.

5.2.2. A katonai igazgatás belső feladatrendszere

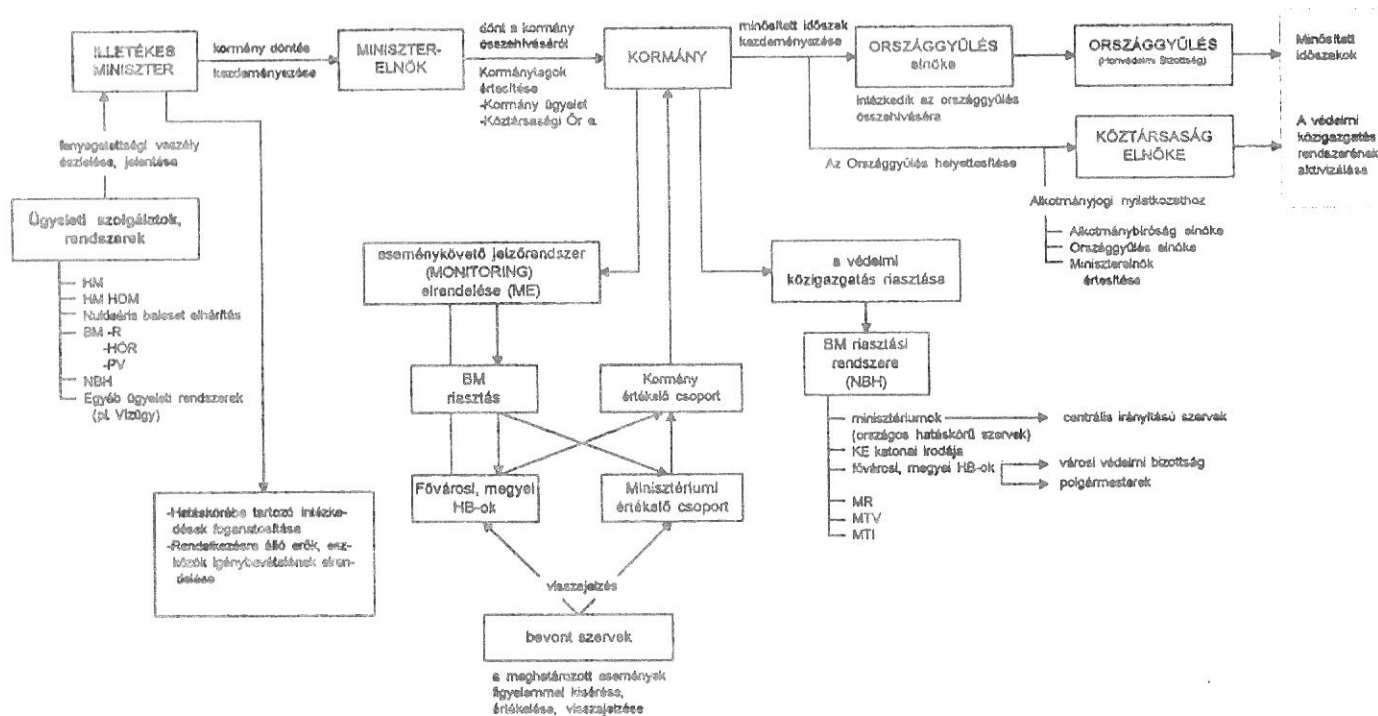
A fegyveres erők azon végrehajtó-rendelkező tevékenysége, amely a törvények és más jogszabályok rendelkezése szerint a katonai igazgatási szervek (különböző szintű parancsnokságok, hadkiegészítő parancsnokságok) által végzett olyan igazgatási tevékenység, amely alapvetően a katonai szervezetekre és azok személyi állományára irányul.

A katonai igazgatás szervei

- Honvédelmi Minisztérium
- Belügyminisztérium
- Magyar Honvédség Parancsnoksága
- Honvéd Vezérkar
- Határőrség Országos Parancsnoksága
- SZCSP, LP, THDS, TVP, BKKP
- katonai kerületparancsnokságok
- hadkiegészítő parancsnokságok
- határőr igazgatóságok
- dandár, ezred, zászlóalj parancsnokságok
- helyőrség/város/parancsnok (több katonai szervezet egyidejű települése esetén).

Folytatás a folyóirat 1995/2. számában.

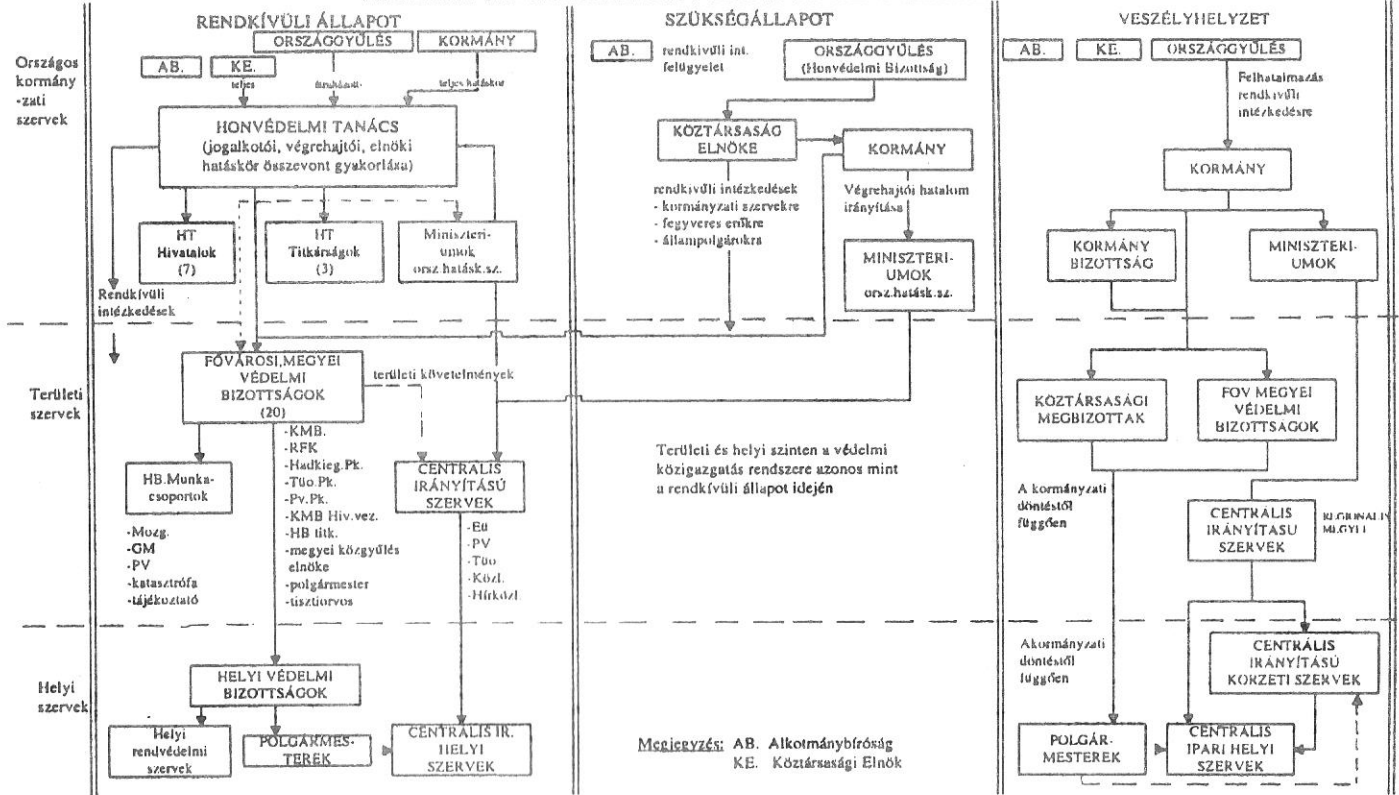
A MINŐSÍTETT IDŐSZAKOK BEVEZETÉSÉNEK VÁZLATOS RENDSZERE

1. sz. ábra

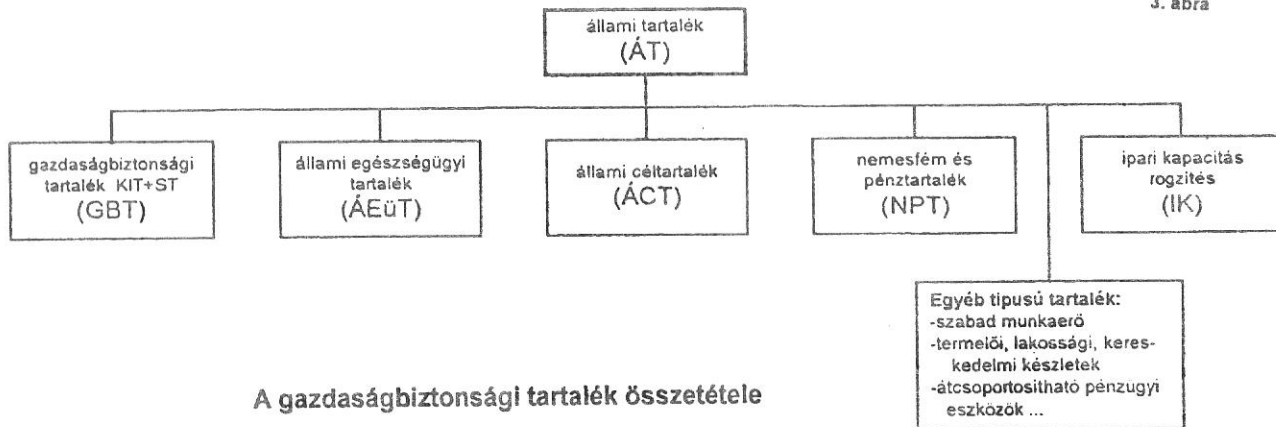
VÉDELMI KÖZIGAZGATÁS VÁZLATOS RENDSZERE

2 sz. ábra

Az állami tartalék felosztása

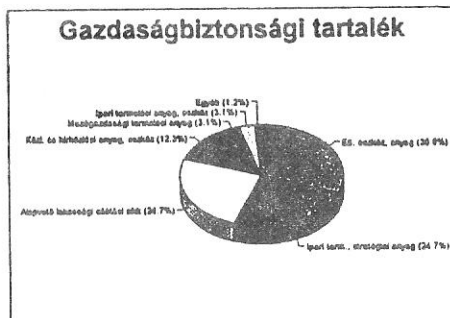
3. ábra

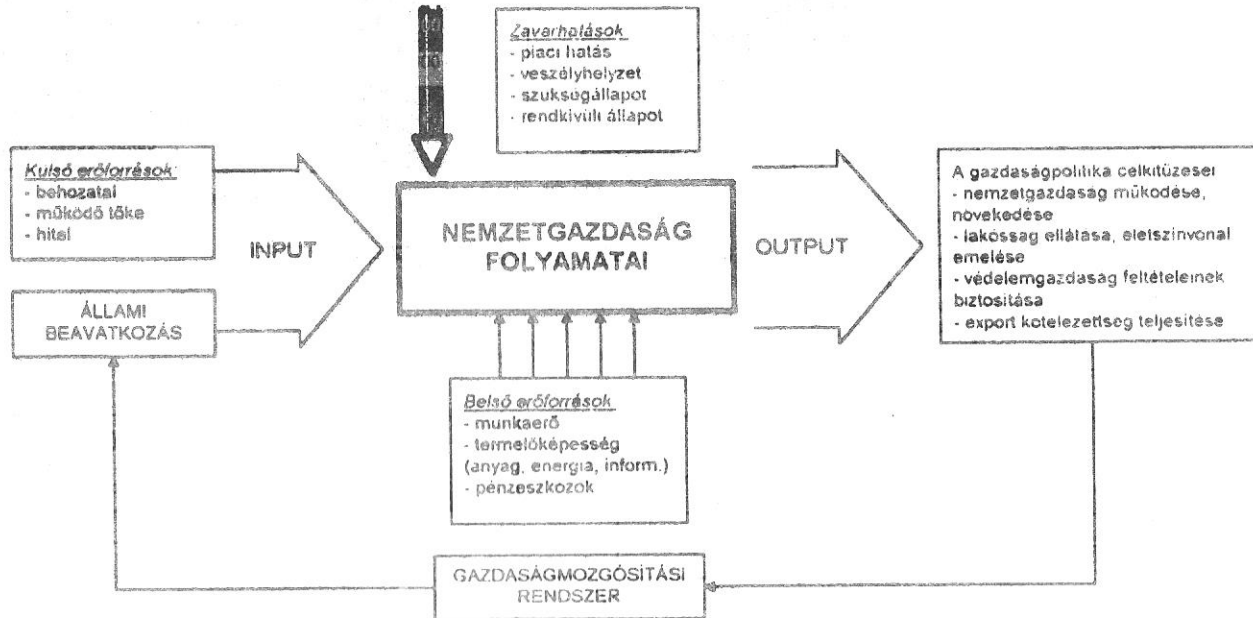
A gazdaságbiztonsági tartalék összetétele

össz. érték: 16 200 millió Ft.

EÜ. eszköz, anyag	100
Ipari term., stratégiai anyag biztonsági törzskészlete	100
Alapvető lakossági ellátási cikk	4000
Közl. és hírközlési anyag, eszköz	2000
Mezőgazdasági termelési anyag	100
Ipari termelési anyag, eszköz	500
Egyéb	200
Összesen	16200

A gazdaságmozgósítás helye a nemzetgazdaság környezetében

4. sz. ábra

KIKÉPZÉS - FELKÉSZÍTÉS

AZ EGYÉVES HIVATÁSOS RUHÁZATI TISZTHELYETTESKÉPZÉS TAPASZTALATAI A KÖVETELMÉNYEK TÜKRÉBEN

Kovács András, Polyák Ferenc¹

A MH parancsnokának döntése alapján a MH Szárazföldi és Kiképzési Főszemlélője 162/1993. számú intézkedésében elrendelte az egyéves hivatásos tiszthelyettesképzés beindítását. A 44/1991. számú intézkedésével összhangban meghatározta a kiképzési programok kidolgozásának követelményeit, az újrendszerű tiszthelyettesképzés bevezetésével kapcsolatos feladatokat. Az általános katonai felkészítés kiképzési programjait a MH Szárazföldi és Kiképzési Főszemlélőség kidolgozta és 1993. október 10-ig kiadta. A szakmai kiképzési programokat a szakirányító MH szervek - a BJKMF érintett tanszékeinek bevonásával - kidolgozták és kiadták. Ennek keretében készült el az egyéves hivatásos ruházati tiszthelyettesképzés kiképzési programja is. Ebben részletesen kidolgozásra kerültek az óra- és vizsgatervek, a szakkiképzés célja és követelményrendszere, valamint a tantárgyprogramok.

A ruházati tiszthelyettes szakkiképzés célja: a Magyar Honvédség részére olyan, a hivatásukat szerető ruházati tiszthelyettesek képzése, akik felkészültségük alapján önállóan képesek beosztottjaik irányítására, a ruházati raktárvezetői - szükség szerint önálló alegység ruházati szolgálatvezetői - feladatok béke és háborús körülmények közötti mindenkori követelmények szerinti végrehajtására.

A szakmai követelményeknek megfelelően a végzett tiszthelyettesek beosztásuknak megfelelő mértékben ismerjék:

---

1 Kovács András őrnagy főiskolai adjunktus, Polyák Ferenc százados főiskolai tanársegéd a BJKMF Hadtáp és pénzügyi tanszék oktatói

- az egységek, magasabbegységek ruházati szolgálatainak szervezését, rendeltetését, működésének rendjét, a békegazdálkodás szabályait és a háborús, valamint a békeellátással kapcsolatos feladatait;

- a raktárvezetői és az önálló alegység ruházati szolgálatvezetői beosztások konkrét szakmai feladatait és a velük szemben támasztott követelményeket;

- az alegységek ruházati ellátásának általános rendjét és az ezzel kapcsolatos feladatokat békében és háborúban;

- a harc- és harccal kapcsolatos tevékenységek anyagi-technikai biztosításának rendjét, valamint a ruházati ellátással kapcsolatos szabályokat, feladatokat;

- az összefegyvernemi magasabbegységek, egységek, alegységek szervezését, harci lehetőségeit, alkalmazásuk rendjét, ellátásuk megtervezésének, megszervezésének és végrehajtásának rendjét.

Legyenek képesek:

- a magasabbegység-, egységszintű ruházati raktárvezetői, önálló alegység ruházati szolgálatvezetői beosztások ellátására;

- a ruházati raktár háborús és béke körülmények közötti működtetésére, a raktári munkák megszervezésére és irányítására;

- a ruházati anyagok beszerzésének, tárolásának, frissítésének, kiadásának, bevonásának, selejtezésének, okmányolásának, nyilvántartásának, ellenőrzésének végrehajtására;

- a személyi mozgásokkal járó ruházati ellátási okmányolási feladatok végrehajtására;

- az előirányzatokkal és szakanyagokkal való ésszerű, takarékos gazdálkodásra, a kialakult helyzetnek megfelelő rugalmas, helyes döntések meghozatalára;

- a beosztottak szakkiképzésének végrehajtására, élet- és munkakörülményeiknek a biztosítására;

- a fegyelmi-anyagi felelősség és a hatáskör szabályos gyakorlására, emberi és anyagi értékek megővésére, a munkavédelmi és balesetelhárítási rendszabályok betartására;

- a beosztottak tevékenységének szabályozására, összehangolására, a feladatok végrehajtásának számonkérésére és ellenőrzésére;

- a feladatok helyes értelmezésére, követelménytámasztásra, a végrehajtáshoz szükséges rend és fegyelem kialakítására, fenntartására, személyes példamutatásra.

A célok elérése és a szakmai követelmények teljesítése érdekében az alábbi szaktantárgyakat oktattuk:

Szakharcászat	120	óra
Anyagismeret, tárolás, raktározás	250	óra
Ellátás, gazdálkodás	330	óra
Összesen:	700	óra, ebből

elmélet: 30 %, gyakorlati jellegű foglalkozás: 70 %.

Az egyes tantárgyak oktatásának célja és tárgyköreinek tartalma

Szakharcászat:

Oktatási cél: Az általános katonai és szakmai ismeretekre alapozva, azok anyagát komplex módon alkalmazva felkészíteni a hallgatókat a szakbeosztásukból adódó háborús feladatok ellátására. Meg kell ismertetni velük a csapatok anyagi-technikai biztosításának általános rendjét, helyét és szerepét a mindenoldalú biztosítás rendszerében. Fel kell készíteni őket a háborús ruházati szakfeladatok tervezésére, szervezésére és végrehajtására.

A tantárgy tárgyköreinek tartalma: A csapatok anyagi-technikai biztosításának alapjai. A harc- és harccal kapcsolatos tevékenységek anyagi-technikai biztosításának alapjai. A háborús ruházati ellátás alapjai. A háborús ruházati készletek tervezése, megalakítása, lépcsőzése. A csapat ruházati szolgálat feladatai magasabb készenléti fokozat és mozgósítás elrendelése esetén. A háborús ruházati ellátási és szolgáltatási rendszer működése. A harc- és harccal kapcsolatos tevékenységek ruházati ellá-

tásának tervezése, szervezése és végrehajtása. A ruházati anyagok nyilvántartása háborúban.

Anyagismeret, tárolás, raktározás:

Oktatási cél: Megismertetni a hallgatókkal a ruházati szolgálathoz tartozó cikkeket, azok alapanyagait, összetételét, tulajdonságait, használatának szabályait, javításuk, karbantartásuk előírásait. Elsajátíttatni a MH öltözeti rendszerét, az öltözködési szabályokat. Készség szintjén ismerjék az anyagok tárolásának szabályait, az anyagforgalmazási, kezelési és megóvási rendszabályokat, tűz- és balesetvédelmi előírásokat. Gyakorolják a ruházati anyagok és felszerelések mozgatását, a raktári munkavégzést. Tanulják meg a nyilvántartások szabályos vezetését és az anyagmozgások okmányolását. Ismerjék meg a raktári rend kialakításának és fenntartásának módszereit.

A tantárgy tárgyköreinek tartalma: A ruházati anyagok gyártástechnológiája. A ruházati szolgálathoz tartozó anyagok és jellemzésük. A MH öltözeti rendszere, az öltözködés szabályai. A ruházati anyagok karbantartása, javítása. A ruházati anyagok tárolása, raktározása. A ruházati anyagok mozgatása. A legységgazdálkodási alapismeretek. Az alegységek és a katonák járandóságai, alegység ellátási mozzanatok.

Ellátás, gazdálkodás:

Oktatási cél: Megismertetni a hallgatókkal az önálló gazdálkodást folytató csapatok ruházati szolgálatainak rendeltetését, feladatait, gazdálkodásuk szabályait, működésük rendjét. Szerezzenek jártasságot a pénz- és anyagszükségletek tervezésében, a tervek realizálásában. Ismerjék meg a pénzgazdálkodás jelentőségét, előnyeit, a gazdálkodási felelősségi jogköröket. Legyenek tisztában a számviteli rend és fegyelem fenntartásának feladataival. Tanulják meg és gyakorolják be az anyagforgalmazási bizonylatok kitöltését, nyilvántartások vezetését. A tantárgy elsajátítása során alakuljon ki a hallgatókban a szakma szeretete. Váljanak képessé raktárvezetői és önálló alegység ruházati szolgálatvezetői beosztások ellátására.

A tantárgy tárgyköreinek tartalma: A ruházati szolgálatok helye és szerepe az ATB- rendszerében. A ruházati szolgálat normái. A ruházati illetmények tervezése, felhasználása, elszámolása, nyilvántartása. A ht.

és tsz. állomány ruházati illetményellátásának rendje, szabályai. A ruházati szolgálat készletgazdálkodása. Szakkiképzések tervezése, szervezése, végrehajtása. Gazdálkodó ruházati szolgálat számviteli és adatfeldolgozási rendszere. A csapat ruházati szolgálatok sajátos ellenőrzési feladatai. Gazdálkodási beszámoltatás rendszere. Beosztások átadás-átvétele.

Szakmai vizsgáztatási követelmények:

A tanulmányok befejezése után a tanév végén a hallgatók a szakmai tantárgyak anyagából összevont elméleti, illetve gyakorlati (írásbeli) kibocsátó vizsgát kötelesek tenni.

Szóbeli tételek magukba foglalják:

- a Szakharcászat;
- az Anyagismeret, tárolás, raktározás;
- az Ellátás, gazdálkodás tantárgyakat.

Gyakorlati (írásbeli) vizsga: keretében a végzős hallgatók számot adnak elméleti ismereteik gyakorlatban történő alkalmazásáról.

A csapatok igényei:

Végrehajtói szinteken egyre erősödik az igény - érhető okok miatt - az olyan tiszthelyettesek iránt, akik műveltek, elméletileg jól felkészítettek, rövid időn belül képesek és készek feladataikat önállóan és jól ellátni. A katonák közvetlen ruházati ellátásában ugyanis nagyon fontos tényező a szakmai hozzáértés és odafigyelés. A jól kiképzett ruházati szakemberek kibocsátása éppen ezért közös érdek. A megvalósítás akkor eredményes, ha a képzésben résztvevő oktatók, a csapatgyakorlatot biztosító katonai szervezetek és a hallgatók szándéka és tevékenysége harmónikusan illeszkedik egymáshoz.

Az egyéves tiszthelyettesképzés rendszerében elsőként végzett ruházati szakasz képzésének tapasztalatai

A felvett állomány összetétele, előképzettsége:

A Hadtáp és pénzügyi tanszéken először 1993. 09.01-vel indult meg a tiszthelyettes képzés. Az induló szakirány ruházat volt, melyre 22 fő nyert felvételt. A felvételt nyertek zömmel a tisztii osztályokba fel nem vett hallgatókból kerültek ki és 1 fő kivételével valamennyien gimnáziumot vagy valamilyen szakközépiskolát végeztek. Tanulmányi eredményeik alapján összességében közepes képességű hallgatókról van szó.

A képzés tapasztalatai:

A felvételt nyert hallgatók a feladatokhoz és követelményekhez pozitívan viszonyultak. Az elméleti órákon és gyakorlati foglalkozásokon részt vettek, ott aktívan szerepeltek. Az érettségivel nem rendelkező hallgatót a szakasz állománya jobb eredmény elérése érdekében magával húzta. Mindvégig jól együttműködtek az oktató tanárokkal.

A képzési idő rövidegsége miatt a hét három napján rendszeresen, délután is kellett órákat tartani a kötelező óraszámok teljesítése miatt. A délutáni foglalkozások hatékonysága (szolgálatok, fáradtság, stb.) gyakran elmaradt az elvárttól. A gyakorló csapatot szolgáló képzés folyamatába történő beépítésének hiányában a gyakorlati és módszertani készségek kialakítását csak részben lehetett megoldani.

Ennek pótlására a tantermi gyakorló foglalkozások mellett gyakran szerveztünk csapatlátogatásokat különböző egységek ruházati szolgálataihoz. Itt a hallgatók több változatban is megismerkedhettek a gazdálkodó ruházati szolgálatok működésével, a jelentkező feladatok gyakorlati megvalósításának módszereivel, az alegység szolgálatvezetők munkájával. Ezenkívül a főiskola ruházati raktárában 48 óra keretében a ruházati raktárvezető teendő ellátásával kapcsolatban gyakorlati foglalkozáson vettek részt a hallgatók, ahol az oktató tanár és a ruházati szolgálat főnök irányítása mellett végezték munkájukat.

A tanév során a felvett állományból 2 fő egészségügyi okból, 3 fő saját kérelmére kérte leszerelését, később 1 főt pedig felvettek a BJKMF hadtáp és pénzügyi tanszékének induló tisztii üzemenyag ellátó szakaszába.

Az induló állományból végül 16 fő került avatásra. A végzős hallgatók a szakmai és vizsgakövetelményeknek eleget tettek. Az első félév végén csak gyakorlati jegyet szereztek, majd évvégén három kibocsátó

vizsgát tettek valamint anyagismeret, tárolás, raktározás témákból módszertani jegyet szereztek.

A kibocsátó vizsgákon elért eredmények:

- testnevelés	3,88
- általános katonai ismeretek	3,76
- szakmai ismeretek	4,17

Véleményünk szerint a tiszthelyettesképzés a főiskola képzés jellegetől távol áll, mivel itt a jövő diplomás embereinek képzése folyik, valamint az óra- és vizsgatervek, tematikák mások. Ezenfelül nincs meg a bázis a hatékonyabb gyakorlati foglalkozások végzésére, ami régen megvolt a tiszthelyettesi iskolákban. Ezek mind hátráltatják a gyakorlatias képzést.

A ruházati szakos hallgatók valamennyien őrmesteri rendfokozattal kerültek avatásra és 1994. szeptember 01-vel a Magyar Honvédség Személyügyi Főnök 818/1994. számú parancsának értelmében a meghatározott szolgálati helyekre (zömmel alegység szolgálatvezetői, raktárvezetői, ruházati szolgálatvezetői és szakaszparancsnoki beosztások) bevonultak.

Összegzett következtetések:

Megállapítható, hogy végzett állomány a vizsgákon összességében jó elméleti felkészültségről és megfelelő gyakorlati, módszertani készségről tett tanubizonytságot. A szakmai elöljárók minden segítséget megadtak annak érdekében, hogy az elméleti és gyakorlati foglalkozások minősége jó legyen.

Az érettségizett hallgatók minden nehézség nélkül képesek az előírt elméleti ismereteket elsajátítani. Megítélésünk szerint, ha a csapatok megfelelő türelemmel, segítőkészséggel fogadják az egy év után avatott tiszthelyetteseket, akkor a szükséges gyakorlati ismeretek elsajátítására rövid időn belül képesek.

Javasoljuk a tiszthelyettesi képzés főiskoláról történő leválasztását, továbbá az egyéves képzésben résztvevő állomány első beosztásba kerülése előtt, saját csapatánál (ahová kerül) 3-6 hónapos csapatgyakorlaton ve-

gyen részt, ami kötelező jellegű lenne és ne a csapatra legyen bízva, hogy megtartja-e vagy sem.

A felmerült problémák, valamint főiskolai és a tiszthelyettesképzés közötti feloldhatatlan ellentmondások ellenére úgy érezzük, hogy az egyéves felkészítés a célját elérte.

A "HANSÁG-94" KÉTFOKOZATÚ PARANCSNOKI ÉS TÖRZSVEZETÉSI GYAKORLAT ANYAGI -TECHNIKAI BIZTOSÍTÁSÁNAK TAPASZTALATAI

*Komondi Márton*¹

Előjárói intézkedés és az MH Szárazföldi Csapatok Parancsnoksága éves munkaterve alapján 1994. június 06-09. között kétfokozatú parancsnoki és törzsvezetési gyakorlat került levezetésre az 1. Katonai Kerületparancsnokság és kijelölt alárendeltjei részére. Az előljáró parancsnokság ezt megelőzően 1992-ben vezetett le hadijátékot. Eltekintve a hadijáték és a törzsvezetési gyakorlat közötti különbségtől, a korábbi gyakorlathoz viszonyítva több újnak mondható sajátosság jellemezte a "HANSÁG-94" gyakorlatot, melyet ezúton kívánok közreadni a témával foglalkozó állománynak.

A gyakorlat tárgya volt:

a.) Az 1. Katonai Kerületparancsnokság részére: *A kialakult konfliktushelyzetben a válságkezelési feladatok megtervezése és megszervezése.*

b.) Az 1. gépesített hadtestparancsnokság és törzse részére: *Az első lépcsőben védő gépesített hadtest védelmi hadműveletének előkészítése és vezetése.*

A gyakorlat célja volt:

- Tanítani és gyakoroltatni a Katonai Kerületparancsnokság és alárendelt törzseit a konfliktushelyzetben foganatosítandó rendszabályok, feladatok megtervezésében, megszervezésében.

- Gyakoroltatni a háborús vezetési rendre való átállást, a magasabb készenlétbe helyezés és a hadiállományra való feltöltés vezetését.

---

¹ Komondi Márton ezredes, MH Hadtáp Csoportfőnök helyettes

- Gyakoroltatni - az alkalmazási tervnek megfelelően - a területvédelmi csapatok tevékenységének, valamint a személyi veszteségpótlás végrehajtásának tervezését és szervezését.

- Ellenőrizni a háborús vezető szervek megalakításának, a harckészültségi munkahelyek berendezésének végrehajtását.

- Gyakoroltatni a parancsnokokat és törzseket a védelmi művelet (harc), illetve annak biztosítása megtervezésében, szervezésében, valamint az alárendeltek harcban való vezetésében a csapatok és híradóeszközök bevonásával.

- Fokozni a parancsnokok és törzsek jártasságát a hadszíntér jellemzőinek, sajátosságainak ismeretében, az elhatározás meghozatalához szükséges adatok gyűjtésében, értékelésében, annak az alárendeltekhez történő lejtuttatásában.

- Felmérni a résztvevő csapatok tevékenységén keresztül a HKSZ-"M"-i feladatok ismeretszintjét az elhatározások és feladatszabások, az együttműködés területeinek realitását, konkrétságát, végrehajthatóságát.

Sajátos volt a gyakorlatra kijelölt törzsek és operatív csoportok aránya, amivel egy alárendelt összefegyvernemi (37. Savaria gl.dd.) parancsnokság és törzs vett részt a gyakorlaton. Ezen kívül három harcoló (25.Klapka Gy. hk.dd., 5.Csobánc sv.tü.e., 93.Juristics M.pct.tü.e.) és egy harcbiztosító (74.Arrabona f.z.) alakulat operatív csoportja volt a résztvevő. A 78.ehc.szd., a 11. Perczel M.lévez.szd., és az 57. Gerecse vb.z. kijelölt békeállománnyal együtt került bevonásra.

A végrehajtói tagozatot (nyilván gazdasági okokból) minimálisra korlátozott erőben egy gépesített lövészzászlóalj parancsnoksága, egy megerősített gépesített lövészzászáddal, valamint felderítő-zászlóalj egy felderítőszakasza képviselte. Így a gyakorlat körzetében alig 20-25 db harcjármű tevékenykedett, ezek is éleslövészet végrehajtása nélkül. Ebből következően berendezett bemutató pont "látványtervezés" nem jellemezte a gyakorlatot. Megjegyzem ezt a végrehajtók nem is hiányolták.

A Területvédelmi Kerületparancsnoksághoz bevonásra került két-
tő területvédelmi és egy személyi tartalékképző ezred törzse, amit hat
előkészítő részleg állományából tudtak összeállítani.

Új ismereteket adott számunkra az első mozzanatban a konfliktus-
kezelés módja. **Feladat volt:** az ország területére váratlanul betört fegy-
veres csoportok kiszorítása, illetve megsemmisítése. A kérdés ilyen meg-
fogalmazásban első alkalommal került feldolgozásra a katonai kerület és
a résztvevő törzsek által. De ide sorolható a készenléti- és készülségi
erők alkalmazási módja is, melynek során aktív támadótevékenységgel
oldották meg feladatukat.

Az első mozzanat egyik jellemzője volt az időben elhúzódó konfliktus
(hadműveleti időben 1993. novemberre nyúlt vissza).

A második mozzanatban a védelmi hadművelet (harc) megtervezé-
se, megszervezése volt a feladat. Számunkra itt a korábban alkalmazott
feszített, "jól megoldoztató" időrendtől eltérő, a valóságot jobban meg-
közelítő tervező munka volt az új. A hadtest parancsnok 2 napot, a dan-
dár-, ezredparancsnokok 1 napot kaptak az elhatározás meghozatalára.
A további tervező, szervező munkára, a gyakorlat körzetének elfoglalá-
sára 9 nap állt rendelkezésre. Ez a tapasztalatok szerint kedvezően hatott
a szakszerűsége és a minőségi munkára.

Az együttműködés megszervezését terepasztalon, a feladatok pon-
tosítását terepen hajtottuk végre. Ennek talán a sorrendjét lehetett volna
megfordítani, de az eredményességet ez nem befolyásolta.

A harmadik mozzanatban a védelmi hadművelet vezetésére került
sor. Ekkor már az idő gyorsítása volt napirenden, amit a közlések sűrű-
ségében érzekeltünk. A reagálóképességünk kezdetben kissé akadozott,
de néhány óra elteltével elértük a megkívánt sebességet. Így 6-8 óránként
"megívttunk" egy napi harcot és a harmadik nap végére kialakult az el-
lencsapás feltétele.

Az ellencsapásra a hadtestparancsnok 6, a dandár-, ezredparancsno-
kok 4 óra alatt hoztak elhatározást. A további tervező, szervező munkára,
az együttműködés megszervezéséig terepasztalon 4, a szemrevételezésig
21 óra állt a törzs rendelkezésére.

A katonai Kerületparancsnokság és hadtesttörzs munkáját a korábbi gyakorlatokhoz mérten jelentősebb kapacitással támogatta a számítógépes rendszer, melyet a békehelyőrségben teljesen kiépítettünk a főnökségek között. Tábori körülmények között a számítógépeket csak egyes pontokon tudtuk alkalmazni megfelelő kábelezés hiányában.

A gyakorlat anyagi-technikai biztosítási tapasztalatait alapvetően a felkészülés és a végrehajtás időszakának ütemezése szerint tárom az olvasó elé.

1./ Felkészülés a parancsnoki és törzsvezetési gyakorlatra

Az **anyagi-technikai szakterületen** a felkészülés során az volt a fő célkitűzés, hogy a kidolgozott munka szervezetszervezésének növelésével, az okmányrendszer célszerűsítésével megalapozottabbá tegyük a parancsnoki elhatározás meghozatalát, valamint érvényt szerezzünk annak a követelménynek, hogy az alárendeltek, mint a parancsnoki és szakmai vezetés akaratát végrehajtók, gyorsan és pontosan tudjanak rákészülni a meghatározott feladatra, melynek során maradéktalanul érvényre kell jutnia az előjárói elgondolásoknak.

A fő figyelmet tehát az alárendeltek tevékenységére irányítottuk, mind az összefegyvernemmel közös, mind a szakmai vonalon végrehajtott előkészítő foglalkozások kiemelt területét ezek a gondolatok határozták meg.

A részvételre kijelölt törzsek és operatív csoportok közül kezdettől fogva kiemelt figyelmet fordítottunk a *Savaria Gépesített Lövészdandár-ra*. Felkészülésük érdekében rájuk építettünk egy bemutató foglalkozást a *Katonai Kerület Anyagi-technikai Főnök* szakkiképzési csoport foglalkozása keretében, a háborús anyagi-technikai vezetés kiemelt kérdéseinek végrehajtása témában.

A felkészülés kiindulópontját az 1994. január hónapban végrehajtott parancsnoki és törzsvezetési gyakorlat képezte, az itt szerzett közvetlen tapasztalatokat, állapotokat vettük figyelembe és határoztuk meg az elvégzendő feladatokat.

A Savaria gl.dd. a módszertani foglalkozásra - a Katonai Kerület Anyagi-technikai Főnökség szakmai irányítása mellett - jó színvonalon készült fel. A dandár anyagi-technikai főnökség csoportosítása, az egyes csoportok részére - a nagyon lényeges - munkahelyek kialakítása, tárgyi feltételek összkészletezése, az okmányrendszer előkészítése, a tervező-szervező munkafolyamatok célszerű kialakítása és begyakorlása, a harcvezetés alatti összhangolt tevékenység megvalósítása célszerű volt. Mindezek a Katonai Kerület anyagi-technikai vezető beosztású szolgálati személyei részére történő bemutatása eredményesen valósult meg és hasznosan szolgálták a látottak a többi résztvevő felkészülését is.

A Katonai Kerület Anyagi-technikai Főnökség szintjén komoly szervező munkát igényelt a személyi feltételek kialakítása. Mivel egyidőben biztosítani kellett mind a hadtest, mind a *Területvédelmi Kerületparancsnokság* működőképességét, ezért a "HANSÁG-94" gyakorlatban nem érintett alakulatoktól összesen 23 fő vezénylezésre került sor, de a feltölteseket csak a "B" rendszeresített szintig hajtottuk végre.

Az Anyagi-technikai Főnökség funkcionális csoportosítását a kialakult elveknek megfelelően hajtottuk végre, így az előkészítő gyakorlatokon *létrehoztunk és működtettünk*:

- vezetési;
- anyagi-technikai biztosítást-tervező;
- anyagi-biztosítást és szállítást tervező;
- haditechnikai biztosítást tervező;
- közlekedési biztosítást tervező;
- egészségügyi biztosítást tervező-csoportokat.

A gyakorló feladatkidolgozások során három irányba fordítottunk *kiemelt figyelmet*:

- a parancsnoki elhatározáshoz szükséges javaslatok mielőbbi kialakítására, az összefgyvernemi törzs részére szükséges információk időbeni eljuttatására;

- az alárendeltek részére kiadandó (előzetes és végleges) szakintézkedések gyors elkészítésére és lejuttatására;

- az anyagi-technikai biztosítási-terv magyarázó szöveg tartalmakészítésére.

Ennek figyelembevételével pontosítottuk a 6, 8 és 10 órás munkagrafikonokat, részletesen, személyre menően meghatároztuk a részfeladatokat.

A hagyományainknak megfelelően jelentős szerepet szántunk a **számítógépes támogatásnak**, amelyben új elem volt a hálózati rendszer létrehozása és ebben a szakmai kötelezettségek begyakorlása.

Folyamatosan pontosítottuk az okmánymintákat, mivel az egyes gyakorlatokon szerzett tapasztalatok a változó és mindig pontosodó végrehajtási módszerek ezt szükségessé tették.

Erőfeszítéseink eredményeként a felhasználható lőszer elosztását a tüztervező csoport hajtotta végre és adta meg az anyagi-technikai biztosítást végző munkacsoport részére.

A felkészülés külön irányát képezte az *Anyagi-Technikai Vezetési Pont* felkészítése. Az induló tábori törzsbútorzati és sátorkészletek az elvárásoknak megfelelő igényeket semmilyen formában nem elégítették ki, ezért egy sor intézkedést kellett foganatosítani. Ennek keretében személyi állomány, haditechnikai eszközök és különféle tábori pihentetési anyagok jelentős mennyiségét kellett átcsoportosítani. Így többek között ellátási, kiszolgálási feladatokra bevonásra került különböző alakulatoktól 50 fő szakállomány, 14 db különféle haditechnikai eszköz, 30 db sátor, 70 db tábori ágy, 112 db tábori asztal, 21 tábori ülőke, 30 mosdótál, 12 vizeshordó, 11 db 11,5 kg gázpalack, 80 db lábrács.

Az Anyagi-Technikai Vezetési Pont telepítésének gyakoroltatását a Katonai Kerület Anyagi-technikai Főnökség ellenőrzése mellett két alkalommal is végrehajtottuk, melyből egyik esetben feladatkidolgozást is végeztünk. Ekkor tapasztaltuk, hogy a **harcállásponton** az Anyagi-technikai Főnökség munkahelyének kialakítása, berendezése a korábbinál nagyobb figyelmet érdemel, és olyan döntés született, hogy a rendelkezésre álló 2 db DAC típusú törzsbusból az egyiket a harcállásponton

célszerű telepítenünk. Éreztük azt is, hogy a kidolgozómunka gépesített-sége érdekében ebben a törzsbuszban is szükséges a számítógép, írógép telepítése.

A felkészülés nagyobb erő kifejtést igénylő területét a tényleges anyagi-technikai biztosítás megszervezése jelentette.

Ennek végrehajtására kidolgoztuk a gyakorlat tényleges anyagi-technikai biztosítási tervét térképen és szövegesen, melyet a Katonai Kerület parancsnoka hagyott jóvá.

Az elgondolás lényege volt, hogy négy ellátási körzetben a 37. gépesített lövészdandár és az 57.vb.z. felelőssége mellett hoztuk létre a csoportosítást a résztvevők ellátásra utalásával.

A gyakorlaton mintegy 1500 fő és közel 160 harc- és gépjármű ellátandó állománnyal számvetettünk, amely ugyan nem tűnik nagyságrendjében magasnak, mégis különösen az *57. vezetésbiztosító zászlóalj* részére, jelentős eszköz-átcsoportosítást kellett végrehajtanunk, amit bonyolított az a tény, hogy a *25. harcoksidandár* - mely alakulat egyik bázisát képezte az átcsoportosítások forrásának - a gyakorlat kezdete előtt röviddel lett kijelölve résztvevőnek, így újra kellett szerveznünk a vezényléseket.

Mindösszességében a felkészülés tervezett feladatait sikerült eredményesen végrehajtani, így a kialakított feltételrendszerrel, megalapozott ismeretekkel várhattuk a gyakorlat kezdetét.

2./ A parancsnoki és törzsvezetési gyakorlat végrehajtása időszakában

A.) A konfliktushelyzet és a határmegerősítés anyagi-technikai biztosítása.

Hadműveleti időben 1993. november hónap közepén a Katonai Kerület azt a **feladatot kapta**, hogy a kijelölt saját, valamint átalárendelt erőkkel, azok teljes készenléte helyezése, kiképzése, felkészítése és átcsoportosítása után, meghatározott bázislaktanyákban, majd a készenléti körletek elfoglalásával vagy anélkül, együttműködve más haderőnemi, más fegyveres erők és testületek, illetve polgári szervek kijelölt erőivel

az államhatár meghatározott - 210 km-es - szakaszán semmisítse meg a betört fegyveres csoportosítást, biztosítsa a határórség megerősített szolgálatának visszaállítását.

Továbbá készüljön fel a térség fontosabb objektumai védelmére.

A fő figyelmet egy körzetre, azon belül három irányra kellett összpontosítani.

A Katonai Kerületparancsnok *elgondolásának lényege* az volt, hogy a meghatározott feladat érdekében a kijelölt erők felkészítése és átcsoportosítása után egységes figyelőrendszert hoz létre az államhatár mentén a Magyar Köztársaság ellen irányuló tevékenység időbeni felderítésére. A kijelölt harctevékenységi körzetekben a "KÉK"-ek betörése esetén aktív támadóharccal - ellenlökéssel - kiszorítja a betört fegyveres csoportokat az ország területéről, az eredeti helyzet visszaállításával biztosítja a határórség erőinek további feladatvégrehajtását az adott határszakaszon, saját erőket készenléti körletbe vagy a bázislaktanyába vonja vissza.

A feladat végrehajtása érdekében *három bázislaktanya* került kijelölésre.

A 11. Katonai Kerületparancsnok elgondolása, valamint a Szárazföldi Csoportok Parancsnoksága anyagi-technikai helyettes *intézkedése alapján az anyagi-technikai biztosítás fő erőfejlesztését képezte:*

- a kijelölt erők és eszközök harci alkalmazáshoz történő felkészítése;

- az elrendelt anyagi készletek megalakítása és folyamatos szintentartása;

- az átcsoportosítás előkészítése;

- a bázislaktanyában történő elhelyezés és ellátás;

- a harctevékenység esetén pedig az ellátási és biztosítási feladatok maradéktalan megvalósítása.

Az anyagi-technikai biztosítás három ütemben:

- laktanyában a készenlét eléréséig;
- békehelyőrségből a bázislaktanyába történő átcsoportosításra;
- harci alkalmazás időszakára *került megszervezésre.*

A készenlét eléréséig végrehajtottuk:

- A megerősített század és zászlóalj-harccsoportoknál a zászlóalj kiszolgáló szakaszokat a dandár javítószázad, ellátószázad és dandársegélyhely állományából "M" állományra való feltöltését. (Kiszolgáló szakaszonként ez pluszként mintegy 25 főt és 4 db technikai eszközt jelentett.).

- A bázislaktanyákban elrendelt 70-70 t lőszerkészletek megalakítását az ellátó zászlóalj és csapatok saját eszközeivel.

- A szükséges 45 tonna műszaki harcanyag vételezését.

- A bázislaktanyák létrehozásához szükséges tábori elhelyezési anyagok, sátrak központi szervektől kiszállítással történő igénylését.

- A haditechnikai eszközök kijelölését (békezároltból vagy mozgósítási zároltból), illetve tartalékot képezve zászlóalj szinten egy szakasz, század szinten és egyedi eszközök esetében egy-egy jármű mennyiségben.

- Valamennyi eszközön a 2.sz. technikai kiszolgálást, lövegeken és egyéb tüzesszűzőkön a 3.sz. technikai kiszolgálást.

- A rakéták bevizsgálása érdekében a javítózászlóalj rakéta bevizsgáló csoportjának a kirendelését a kijelölt csapatokhoz.

- A tömegesen megsérült, meghibásodott eszközök helyreállítása érdekében a 11. és az 5. javítózászlóalj állományából 1-1 javító-vontatócsoport alkalmazásra való felkészítését 2 órás menetkészséggel.

Az átcsoportosítás a meghatározottak szerint kombinált menettel közúton, illetve a lánctalpas eszközök vonatkozásában vasúti szállítással lett tervezve. Úgy került meghatározásra, hogy a közúti menetek techni-

kai biztosítását az anyaalakulatok technikai zárórészlegekkel biztosítják, amelyek a menet végrehajtását követően visszatérnek békehelyőrségekbe. A téli időjárásra való tekintettel mozgásbiztosító osztagokat jelöltünk ki és készítettünk fel alkalmazásra.

A vasúti szállítás biztosítását berakóállomáson az anyaalakulat, a kirakóállomáson a bázislaktanya erőivel és eszközeivel terveztük végrehajtani.

A bázislaktanyában, illetve a készenléti körletben tartózkodás időszakában *az alábbi feladatokat végeztük:*

A bázislaktanyákban az anyagi-technikai objektumokra építve összevont bázislaktanya anyagi-technikai szolgálatot - de elkülönítve műhelyt és telephelyet - hoztunk létre, a feladatra kijelölt csapatok erői, eszközei bevonásával, a speciális egyedi eszközök javítására a javítózászlóaljaktól kikülönített csoport alkalmazásával.

Az ellátást a bázislaktanyában a békellátási rend szerint terveztük. A készenléti körletben a felhasznált készleteket a kiszolgáló szakaszokhoz a bázislaktanyából szállító rajokkal történő napi kiszállítással terveztük biztosítani.

Az átcsoportosítások után valamennyi eszközön végrehajtottuk a 2.sz. technikai kiszolgálást, a feltöltéseket és az anyagi készletek pótlását.

A készenléti körletben zászlóalj típusú segélyhelyek települtek, a sérülteket a bázislaktanyába, illetve kijelölt polgári és katonai kórházba kellett hátraszállítani.

A harci alkalmazás időszakában a z.HCS-ként összevontan egységes anyagi-technikai biztosítási rendszer került létrehozásra, a kiszolgáló szakaszokra alapozva.

Az anyagi-technikai biztosítási elemeket *két lépcsőben alkalmaztuk.* A harc dinamikájának megfelelően a zászlóalj-segélyhely és a zászlóalj javító-csoport a harcolók mögött, az egyéb elemek az anyagi-technikai biztosítási csoport II. lépcsőjében települtek.

A felhasznált készletek pótlását igénylések alapján nap-végi kiszállítással hajtottuk végre.

A felderítő, elektronikai harc, műszaki erőket alkalmazásuknak megfelelően vagy a bázislaktanyához vagy a kiszolgáló szakaszokhoz utaltuk napi ellátásra.

A vezetés érdekében a katonai kerületnél operatív csoport alakult válással, három-három fő anyagi-technikai szaktiszt beosztásával.

A bázislaktanyákba a szállítási, ellátási és biztosítási feladatok irányítására kettő fő anyagi-technikai operatív csoport került kiküldésre.

A tervezés, szervezés során a feladatot nem a teljes anyagi-technikai főnökség, hanem egy operatív kidolgozó csoport hajtotta végre, bár rész-kérdésekben szükségessé volt az érintett állomány bevonása.

A korábban begyakorlott rendszertől eltérő *másik sajátosság* a bázislaktanyák létrehozása, működtetésének megszervezése volt. Különösen átgondolt intézkedést igényelt mindez egy olyan laktanyában, ahol az ellátó alakulat egy másik haderőnem alárendeltje, s aki felé a katonai kerületnek itézkedési jogköre nincs. Mivel a rendelkezésre álló rövid idő nem tette lehetővé, hogy igényeinket a laktanyaparancsnok szolgálati előjárójához eljuttatva, onnan várjunk megoldást, ezért valamennyi szükséges feltételt a katonai kerület biztosította vagy igényelte a központi szervektől.

A bázislaktanyában végzendő szakfeladatok *anyagi-technikai biztosítására külön tervet készítettünk*, amely szolgálati ágakra bontva tartalmazta a szakmai szükségleteket, a biztosítás forrásait és a technológiai rendet.

Szükséges volt ez a terv azért is, mert az SZCSP részéről kiadott intézkedés keretjelleget szabályozta a feladatokat, a korábban megszokott részletkérdések ezúttal hiányoztak, ami a katonai kerület nagyobb felelősségének érvényesítését célozta.

Továbbra is tapasztaltuk, hogy a feladatra kijelölt alegységek anyagi-technikai biztosítása, a szakállomány átcsoportosítása adott esetben ellehetetleníti a visszamaradók HKSZ-i és "M" feladatok szervezett vég-

rehajtását, ennek megoldását ezúttal sem sikerült egyértelműen megvalósítani.

Szakmai intézkedést készítettünk valamennyi, a feladatban résztvevő alárendelt anyagi-technikai törzs részére, amelyek kellő rutinnal és megalapozottsággal hajtották végre a tervező-szervező munkát, érzékelni lehetett a felkészülés alaposságát.

B.) A védelmi hadművelet megtervezésének anyagi-technikai biztosítása.

A laktanyai körülmények közötti tervező-szervező munka kedvező lehetőséget biztosított a különböző technikai berendezések, kialakított rendszerek igénybevételére. A számítógépes hálózat előnyei különösen az informáltság magas szintjében voltak érzékelhetők.

A védelmi hadművelet anyagi-technikai biztosítására hozott elgondolás - a javaslatok a parancsnoki elhatározáshoz - kialakítása a begyakorolt anyagi-technikai helyzetmegítélés klasszikus módszerével valósult meg. Arra törekedtünk, hogy a javaslatot tevő főnökök, elsősorban arra szorítkozzanak, ami az anyagi-technikai főnöknek a parancsnok felé megteendő javaslatait érinti, elősegítve annak gyors formábaöntését.

A kialakított anyagi-technikai elgondolás az utóbbi időben elméletileg megalapozott rendszer szerint épül fel, de belső tartalmában voltak sajátos megoldások.

Két ellátási, szállítási és kiürítési irányt hoztunk létre, ehhez csoportosítottuk a rendelkezésre álló nemzetgazdasági és központi erőforrásokat, valamint a rendszeresített és megerősítő erőket, eszközöket.

Az anyagi biztosítás szervezésében a műszaki harcanyag biztosítása terén volt bonyolultabb a helyzet, mivel menetközben módosították a számvetési alapokat. Körültekintést igényelt a szállítási feladatok megszervezése, mivel az előkészítő időszakban 12700 t., a hadművelet során pedig 8843 t. vegyesanyag szállítását terveztük. Ez szükségessé tette, hogy az előkészítés során *az ellátóezred is* bevonásra kerüljön a szállításokba.

A haditechnikai biztosítás tervezése során külön figyelmet fordítottunk a valóságos lehetőségekhez történő igazodásra. Így a technikai üzemképesség prognosztizálása, annak számszerű értékei bizonyos korlátot szabtak a harci alkalmazásnak, azonban ennek ténszerűségét senki nem vitatta.

Az egészségügyi biztosítást - a megerősítőket is figyelembevéve - 39.976 fővel számvetve szerveztük. A számvetett 20,5 % veszteség, amely 7.994 főt jelentett, szükségessé tette a biztosított kórházak mellett az egészségügyi zászlóalj és az egészségügyi osztag igénybevetelét is. A hátraszállításhoz kapott sebesültszállító erőket megosztva, de a hadtest "*kezében tartva*" alkalmaztuk.

A közlekedési erőkkel *kettő hosszirányú és egy haránt* katonai gépkocsi-út kijelölését, berendezését terveztük, alapvetően a tábori hadsereg útjaihoz csatlakozva. A két hosszirányú út egyben gerincét képezte a két ellátási, szállítási és kiürítési iránynak is.

Az anyagi-technikai vezetés kialakításánál az előjáró meghatározta az anyagi-technikai vezetési pont helyét. Ez nem volt korábban gyakorlat, valószínű jelen esetben is csak a tényleges helyzethez való igazodás miatt döntött így az előjáró. A két irányban alkalmazott szakcsapat csoportosítás vezetésére az ellátóezred és a közúti komendáns zászlóalj eszközeiből hoztuk létre a technikai feltételeket. (Ez utóbbi szervezet ilyen irányú igénybevétele csak "VÁLTOZAT"-ként merült fel, további ki munkálást igényel).

A szakfeladatok anyagi-technikai *intézkedésben* kerültek megfogalmazásra, melyből valamennyi résztvevő katonai szervezet külön-külön intézkedéskivonatot kapott.

Az anyagi-technikai *biztosítás tervét* térképen és magyarázó szövegben dolgoztuk ki. A haditechnikai főnök és az anyagi biztosítást és szállítást tervező csoport vezetőjeként ténykedő hadtápfőnök *munkatérkép*et vezetett. A közlekedési szolgálatfőnök és az egészségügyi szolgálatfőnök az anyagi-technikai főnök munkatérképén dolgozott. A szemre vételezéshez külön térképet készítettünk elő.

Mivel a feladat lépcsőzetes munkamódszerrel került feldolgozásra, az alárendeltek ezt követően kapcsolódtak be a tervezésbe.

A tervezések során - hiába igyekeztünk a legnagyobb pontosságra - mégis előfordultak ellentmondó részadatok, amelyek a hadtest törzsben lévő együttműködés hiányára vezethetők vissza. Mindezeket a helyszíneken segítő ellenőrzéseket végző kollegáink pontosították, így ez sem volt akadály a követelmények szerinti tervező-szervező munkának.

C.) A védelmi hadművelet vezetése.

A hadtest védelmi hadművelete anyagi-technikai biztosításának vezetése a hadtest anyagi-technikai *vezetési pontról* valósult meg. *A harcállásponton anyagi-technikai operatív csoportot működtettünk*, mely a tervező osztályvezető helyettesből, az elektronikai szolgálatfőnökből és a hadkiegészítési osztály egy főtisztjéből állt, akik folyamatosan közvetítették az adatokat a harcálláspont és az anyagi-technikai vezetési pont között.

Az anyagi-technikai vezetési ponton a funkcionális csoportbeosztás a tervezési időszakban alkalmazottakhoz viszonyítva nem változott, de az anyagi-technikai biztosítást tervező csoport tájékoztató és nyilvántartó csoporttá alakult át. Az anyagi-technikai vezetési ponton belüli tájékoztatást DVG diszpécserrendszeren valósítottuk meg. *A tájékoztató és nyilvántartó csoport* helyzetnyilvántartó térképet vezetett, a többi csoport munkatérképen és munkafüzetben dolgozott.

Az összeköttetés alapvetően a vezetékes hírendszerre épült, melynek keretében rendelkezésünkre állt egy MH távhívó vonal, nyílt és zárt távbeszélő csatorna, nyílt relé és egy géptávíró csatorna, valamint egy titkosított csatorna. Mindez azonban, mivel a hadtest hírendszer része volt, igen szűknek bizonyult. *Szükségesnek tartanánk hasonló gyakorlat végrehajtásakor az anyagi-technikai főnök részére közvetlen hírósszekötést biztosítani az alárendelt anyagi-technikai főnök felé.* Ennek a megoldását csak úgy lehet biztosítani, hogy a részt nem vevő alakulatoktól híradóeszközöket csoportosítanak át.

A harcnap végén intenzív munkát igényelt *a napi összefoglaló jelentés* elkészítése, melyre továbbra sem rendelkezünk sem az előljáró igényeinek megfelelő felépítésű és tartalmú formanyomtatvánnyal, sem a feldolgozáshoz szükséges számítógépes háttérrel, programmal.

A védelmi hadművelet részét képezte az ellencsapás anyagi-technikai biztosításának kidolgozása. Ehhez a parancsnok anyagi-technikai helyettes *operatív csoportot* hozott létre, a tervező osztályvezető, a haditechnikai főnök, a hadtápfőnök, közlekedési szolgálatfőnök, egészségügyi szolgálatfőnök, valamint a H. összekötő csoport bevonásával. A kidolgozás fő irányát a parancsnoki elhatározáshoz szükséges javaslatok, számvetési adatok, valamint az alárendeltek felé kiadandó intézkedések elkészítése képezte, melyet operatíván, a csoport tagjainak tevételes munkájával sikerült megvalósítani. A fő feladatot megoldó 35. hk.dd. anyagi-technikai főnöke berendelésre került a H-ra, ahol személyesen szóban is és írásban is megkapta az intézkedést. A fegyvernemi és szakcsapatok részére, a feladataikat bedolgoztuk a hadtest fegyvernemi főnökök harcintézkedéseibe.

Így az operatív csoport gyakorlatilag a tervező munkát elvégezte, az anyagi-technikai főnökség többi állományának feladata a számvetések pontosítása maradt.

D.) A következőkben a valós anyagi-technikai biztosítás tapasztalatairól.

A valós anyagi-technikai biztosítási tervnek megfelelően a résztvevő törzsek és csapatok 4 katonavonattal, illetve közúti átcsoportosítással a meghatározott időre elfoglalták a kijelölt települési körleteket. Az átcsoportosítás időszakában a csapadékos időjárás hátrányos befolyása a 37. gl.dd-nál volt érzékelhető, ahol a személyi állomány pihentetési feltételei csak az elrendelt készenléti időt követő napon lettek megteremtve. Az anyagi-technikai biztosítási rendszer az első napokat követően megsziárdult, és zökkenőmentesen működött.

A résztvevő 1465 főből, 135 fő és a 148 technikai eszközből 35 db az anyagi-technikai biztosítás érdekében dolgozott.

A gyakorlat élelmezési biztosítási feladatai 4 ellátópont működtetésével kerültek végrehajtásra.

Az élelmezési ellátás a CSHSZ VI. rész vonatkozó előírásai figyelembevételével központilag kiadott étlap alapján terveztük, szerveztük és hajtottuk végre.

Az ellátópontok helyi elhelyezkedésére figyelemmel *Várpalota, Veszprém, Székesfehérvár polgári vállalatok kapacitása képezte a romlandó szakanyagbiztosítás alapját, megrendelések, illetve szállítási szerződések felhasználásával.* (Megjegyzendő, hogy a polgári vállalatok csak készpénzes számlarendezést fogadtak el).

Ellátópontonként külön legénységi és tisztai étkezde működött közös főzőpont üzemeltetésével.

Az ellátáshoz szükséges erő-eszköz az ellátásért felelős alakulatok saját, illetve a MH 1. Katonai Kerület más, gyakorlatban nem érintett szervezeteitől vezénlyéssel kerültek biztosításra.

A katonakereskedelmi ellátás külső, illetve belső vállalkozások igénybevételeivel volt tervezve és biztosítva.

Az ellátópontokkal kapcsolatos tapasztalat, hogy:

- az ellátópontok telepítése, illetve a főzőpontok berendezése a kezdeti időszakban vontatottan alakult, szükséges volt az előjárói szintű beavatkozás;

- a működés hiányos feltételei és a szakállomány tapasztalatában meglévő hiányosságok a működést főleg a gyakorlat első mozzanatában negatívan befolyásolták;

- a hűtő és tároló eszközök kapacitását nem használták ki kellő mértékben, ezért fordulhatott elő, hogy füstölt húsipari termékek nem kerültek a békehelyőrségből elszállításra, a gyakorlat helyszínén viszont nem volt beszerezhető. Így az étlapon tervezett ételféleség (pl.: babgulyás) nem a szokásoknak megfelelő nyersanyagból készült el;

- a táborigényező eszközök állapota erősen kifogásolható volt szinte minden résztvevő szervezetenél;

- az ellátópontokért felelős szolgálatfőnöki állomány nem minden esetben nyújtott megfelelő támogatást a kevés tapasztalattal rendelkező tts. és sorállomány részére;

- a szakácsállomány nem ismerte készség szintjén a tábori eszközökön történő ételkészítés folyamatát, részkérdéseit, mely megkérdőjelezte a kiképzés hatékonyságát.

A gyakorlat folyamatában azonban *egyre jobban érezhető volt a szakállomány összekovácsolódása*, az ellátásban végül is nem volt olyan hiányosság, ami az állomány járadóságai megcsonkítását eredményezte volna.

A *ruházati biztosítás* vonatkozásában a felkészülés időszakában 3 helyőrséget érintően 135 klt., 63 M egységes sátor került cserélésre. A ruházati szolgálatok az elrendelt készleteket megalakították, a pihentési számvetéseket elkészítették, amely alapján az igényeiket felterjesztették. Átcsoportosításra került az MH 37. Savaria gl.dd. részére 137 klt., a MH 57. Gerecse vb.z. részére 100 klt., 63 M egységes sátor. Az anyagátcsoportosítások az átadó szállítási felelősségével valósultak meg.

A gyakorlat ideje alatt az állomány fürdetése *fürdető-mentesítő gépkocsikkal*, tisztaruhával való ellátása a béke helyőrségekből kiszállított készletekkel volt biztosítva.

Negatív tapasztalat volt, hogy a 63 M egységes sátrak szabályos telepítését nem minden szervezetenél követelték meg. A vezényelt kiegészítő állomány felszerelése hiányos volt, a gumimatracok állapota, a takarók minősége a követelményeknek nem felelt meg, ezért a békehelyőrségből anyagátcsoportosítást kellett végrehajtani.

A szakácsruházat és éttermi textilíia ellátás, az állomány eső elleni védelme biztosított volt.

A gyakorlat *üzemanyag biztosítása* terén a pontos információkra épülő felhasználás tervezésével a napi menetlevél vezetés, feltöltés elemzésével biztosítottuk a tervezetthez igen közeli felhasználást.

A hajtóanyag biztosítási feszültségek miatt és az ellátás érdekében saját helyőrségből történt a hajtóanyagok kiszállítása. A pontos tervezés és a felhasználás napi figyelembevételével megakadályoztuk a felesleges kiszállítást és az indokolatlan "*hazaautózást*".

A gyakorlat *egészségügyi biztosítási* feladatait összességében 3 fő orvos és 5 fő egészségügyi tiszthelyettes bevonásával végeztük.

Az alárendelt alakulatok települési körleteiben zászlóalj típusú segélyhelyek kerültek felállításra.

A segélyhelyek személyi állományának összeállításánál a *következőket vettük figyelembe:*

- a várhatóan előforduló megbetegedések statisztikai arányát és strukturáját, a nagyobb állománnyal rendelkező alakulatok biztosítását orvos végezte, a kevesebb létszámúakét egészségügyi tiszthelyettes (felcser);

- sürgős esetben, kórházi vagy egyéb stacioner intézményi ápolásra szoruló beteg elszállítása esetén a tábori segélyhely őrizze meg működőképességét;

- orvossal megerősített zászlóalj típusú segélyhellyel rendelkező alakulat elhelyezkedési körletének közelében települő másik (kevesebb létszámú) alakulat állományát egészségügyi tiszthelyettes biztosítsa;

- az anyagi-technikai szakfeladatok végrehajtását végző alakulatok segélyhelyének állományában legyen ht.orvos, akit az egészségügyi biztosítási feladatok kidolgozásába be lehet vonni.

A gyakorlaton a katonai kerületparancsnokság egészségügyi szolgálatának mindkét orvosa részt vett. A gyógyító-kiürítő orvos fő feladata az alárendelt alakulatok valós egészségügyi biztosítási feladatai végrehajtásának irányítása, ellenőrzése, szükség esetén segítség nyújtása, illetve a települési körletek közegészségügyi-járványügyi ellenőrzése volt.

Ezzel lehetőség nyílt arra, hogy az egészségügyi szolgálatfőnök csak a végrehajtandó szakfeladatok kidolgozására összpontosítson.

A valós egészségügyi biztosítás folyamatát akadályozó tényező nem merült fel, komoly sérülés vagy baleset nem történt.

A tábori segélyhelyeken összesen - az alakulatok kitelepítésétől a békehelyőrségbe történő visszaérkezésig - 183 fő jelentkezett ellátásra.

A betegségek struktúrájában első helyen álltak a felsőlégúti fertőzések, melyek kialakulása a gyakorlat első néhány napjának mostoha időjárásával magyarázható. Második helyen álltak a különböző eredetű könnyű traumás sérülések, majd az egyéb panaszok.

A gyakorlat helyszínéről kórházi kezelés céljából összesen 3 fő (felsőlégúti panaszokkal, tüdőgyulladással, és akkut hasi panaszokkal), a kijelölt laktanyai segélyhelyen, illetve békehelyőrségben történő ápolásra 6 fő került elszállításra.

Az alakulatok települési körleteinek, ellátópontjainak közegészségügyi-járványügyi állapota mindvégig megfelelő volt.

A "HANSÁG-94" gyakorlat vasúti-közúti *csapatmozgásai, szállításai* tervezetten, szervezeten, az előjárói követelményeknek megfelelően kerültek végrehajtásra.

A közúti mozgások tervezése és végrehajtása során általánosítható tapasztalat, hogy a 6-7 db gépjárműben meghatározott előkészítő-felkészítő részleg dandár szinten kevésnek bizonyul.

Előjárói szervezési intézkedésben *nem* az előkészítő részlegbe beosztható gépjárművek darabszámát (azt az egység parancsnoka döntse el a feladatok, táborépítés, klgs.gépjárművek, rakmintás, vasúton nehezen szállítható, stb.) *hanem* az egyszerre, egyidőben indítható gépjárművek (oszlopok) darabszámát, idejét célszerű meghatározni.

A vasúti *szállítások* során az Yg. típusú kocsi elhasználtsági foka, a kocsi állapota miatt visszaesés volt tapasztalható az elmúlt évekhez viszonyítva a személyi állomány kultúrált utaztatása terén.

Pozitív tapasztalatként emelhető ki a Szombathelyről-Hajmáskérre történő 4-4 Bam típusú közforgalmú személykocsi beállítása, felhasználása.

A vasúti be- és kirakások állandósult ellenőrzésének is betudhatóan ezen a téren most sem tártunk fel jelentős vagy lényegi hiányosságot.

A költségkihatásokat elemezve összességében a vasúti *szállítás* adott távolságra, kerek eszközöket tekintve *mintegy 60 %-kal meghaladja a*

közúti mozgás költségeit. Ezért a jövőben megfontolás tárgyát kell, hogy képezze a szállítási mód megválasztása.

Összességében megállapítható, hogy a résztvevő anyagi-technikai törzsek a gyakorlatra meghatározott témát, oktatási kérdéseket eredményesen feldolgozták, a megfogalmazott célokat teljesítették.

Tovább kell fejleszteni az egységes elgondolás kialakításához szükséges okmányrendszereket (kiemelten az összefoglaló jelentést) és a számítógépes támogatás adta lehetőségeket.

Az anyagi-technikai törzsek elméleti ismeretei bővültek, összekovácsoltságuk, gyakorlottságuk fokozódott a konfliktuskezelés és a védelmi hadművelet (harc) anyagi-technikai biztosítása, tervezése, szervezése és vezetése területén.

A gyakorlat lehetőséget adott felmérni a terpen, a résztvevő szakalegységek tevékenységén keresztül, az anyagi-technikai törzs alárendeltjei által kidolgozott elhatározások és feladatszabások végrehajthatóságát.

A hiányosságok és tapasztalatok feltárásával a gyakorlat biztosította az anyagi-technikai törzsek munkája jövőbeni tökéletesítésének, javításának és az alaprendeltetésnek eredményesebb megfelelés feladatait.

VÁLSÁGKEZELÉS

MAGYAR ORVOSCSOPORT AZ ÖBÖL-HÁBORÚBAN

*Svéd László*¹

II. RÉSZ

II. A HÁBORÚS IDŐSZAK

1./ A magyar orvoscsoport szakmai munkájának főbb jellemzői a háborús időszakban

Mielőtt a konkrét szakmai munka jellemzőire rátérnék, úgy gondolom, a történelmi hűség kedvéért érdemes összefoglalnom a háború lefolyását, beleszöve néhány személyes élményt és megjegyzést is.

A január 17-én a hajnali órákban elkezdődött háború, amely bármelyik előző háborúhoz viszonyítva alapvetően eltérő volt a korszerű technika alkalmazásában, a csúcstechnológia harci technikai eszközökön való felhasználásában, a felderítés előzetes és a háború alatti folyamatos vezetésében, a számítógépparkok megbízható alkalmazásában, a megtévesztésben, a dezinformálásban.

A háború forgatókönyvét már jóval korábban megírták és az a "légi-földi hadművelet" elvei szerint zajlott le. A tervezetet a középhadsereg parancsnokság három változatban is kidolgozta. Az *első ügynevezett kezdeti tervben a főerőkkel* az öböl partján, a *másik irányban* a Kuwait-szaudi határ Irakkal határos szögletéből egyidőben indított szárazföldi támadás szerepelt. A *második az ügynevezett magas rizikójú terv* a szárazföldön, tengeren és levegőben indított összehangolt támadás, melyet a várható

---

1 Dr. Svéd László orvos-vezérőrnagy, a Magyar Honvédség Egészségügyi Csoportfőnöke
Az I. rész a folyóirat 1994/4. számában jelent meg, rövidített változat az Új Honvédségi Szemle 1994/6.sz. füzete tartalmazza

nagy veszteség miatt elvetettek. *Végül is maradt a harmadik terv, ahogyan a háború le is zajlott.*

Ennek lényege abban foglalható össze, hogy a hagyományos erőknek és eszközöknek a támadónál olyan mennyiségi, de főleg minőségi színvonalon kell lenniük, amellyel az arcvonal szilárd megtartásával együtt biztosítani lehet a szemben álló fél erőinek hadműveleti és harcászati tartalékaira történő nagyerejű csapásokat. Ezzel meg lehet akadályozni azok előrevonását és tervszerű alkalmazását.

A légi-földi hadművelet vezetése során *négy alapvető követelményt kellett teljesíteni:*

- kezdeményezés,
- nagy mélység,
- gyorsaság,
- egyeztetett tevékenység a parancsnokokkal és a csapatokkal.

A fenti követelmények *a szövetségesektől két feladat* teljesítését kívánták meg a háború folyamán. Az *egyik* a fegyveres konfliktus időtartamának, a *másik* a veszteségek mértékének maximális csökkentése volt.

Az első napok eredményei, amikor is a hadműveleteket a szövetséges légierő folyamatos és nagy tömegű, katonai célokra irányított csapásai jellemezték, amelyek során megsemmisítették az iraki légvédelem elemeinek (lokátorállomások, összeköttetési eszközök, légvédelmi rakétaállások) jelentős részét és a repülőterek, valamint a repülésirányító rendszerek működésképtelenné tételével kivívták a *légi fölényt, a háború gyors befejezését ígérték.*

A légi hadművelet időszakában Irak minimális hatásfokkal alkalmazta az elektronika teljesítőképességét csökkentő módszereket. Szintén a légi hadművelet sajátosságai között kell megemlíteni, hogy az *iraki légierő* még a legkorszerűbb vadászgépeivel (SZU-20, MIG-29) sem bocsátkozott harcba a szövetségesekkel szemben. *Több mint 170 iraki repülőgép a hadműveletek során áttelepült Iránba és Szudánba.*

A légi bevetések száma a hadművelet során *több mint 110 ezer volt*, emellett szinte eltörpült, hogy *a szövetségesek 45 repülőgépet és 14 helikoptert veszítettek.*

A légi hadműveletek során Irak hadászati és hadműveleti jellegű objektumainak, ipari és termelő kapacitásának, infrastruktúrájának nagy része megsemmisült.

Irak a háború kirobbanásától kezdődően föld-föld típusú (SCUD-B, AL-ABBAS, ALHh-SAYN) rakétákat indított elsősorban *Riyadhra és Dhahranra, valamint Izraelben lévő célpontokra*, amelyek egy kivételtől eltekintve, elsősorban a polgári lakosságban és polgári épületekben okoztak veszteségeket.

Hatásuk katonai szempontból értékelve elenyésző volt. Psychés hatásfoka rendkívül alacsony fokú volt, ugyanis az esetek 95 %-ában ezeket a rakétákat nyilván a felfedés nehezítése miatt éjszaka lőtték ki, így a demoralizáláshoz szükséges szakadatlanság elmaradt és elsősorban a szaudi hátszágot érték.

Ez utóbbi stratégiailag és taktikailag is fontos helyőrséget Dhahrant *42 alkalommal akarták megsemmisíteni*. Ezekből *egy rakétát* nem sikerült eltalálnia az amerikai légvédelemnek. Ennek eredménye *az össz háborús sérült- és halottszám felének ebben a városban való keletkezése lett*. Akik ellátásában a magyar orvoscsoportnak jelentős szerepe volt.

A szárazföldi hadműveletben számunkra szinte hihetetlen számú technikai eszköz került felvonultatásra.

2.300 db harckocsi, 2.200 db Bradley típusú páncélozott szállító harcjármű, 624 db 155 mm önjáró ágyú, 108 db 8.inches tarack, 189 db MLRS sorozatvető, 489 db AH-64 Apache harci helikopter, 48 db HAWK légvédelmi rakéta, és 206 db Patriot-ellenrakéta.

1991. február 24-én a 7. hadtest színlelt és átkaroló támadást hajtott végre Kuwait-cyti irányába. Február 25-én az 1. pc.hadosztály került *először harcérintkezésbe iraki harckocsi csapatokkal*, melynek következtében 300 hadifoglyot ejtettek és 40 db harckocsit semmisítettek meg.

Február 26-án a 7. hadtest csapatai folytatták az átkaroló támadást, melynek végén 1.300 hadifoglyot ejtettek.

Közben a nyugati irányba áthelyezett XVIII. hadtest 82. ejtőernyős hadosztálya, a 24. gépesített hadosztálya megerősítve a 6. Francia légio-

nárius egységgel lezárta a Bagdad felé vezető utat és megkezdte a hadszíntéri tartalékok felszámolását. A 101. hadosztály mintegy 260 km-es menet után elérte a Basra-tól észak-nyugatra 30 km-re lévő Euphrates töltését. Február 27-én az *arab erők* (Szíria, Egyiptom, Szaud-Arábia és Kuwait) elérték Kuwait-cyit. Ugyanezen a napon érte el a *7. hadtest* is Kuwait fővárosát.

A háború végét az 1991. február 28-a reggel 08.00 órát *munkával ünnepelte csoportunk*, mivel a február 25-én este 20 óra 45 perckor a városban lecsapódó SCUD rakéta következményeként keletkezett sérültek ellátását még nem fejeztük be.

Amilyen nehézkesnek és felkészületlennek tűnt a szaudi vezetésünk a háborút megelőző napokban, olyan váratlan és meglepő gyorsasággal hangolódott rá a háborús időszakra.

Ez sok mindenben megnyilvánult. A mindenoldalú biztosítás, a szakmai munka feltételeinek javítása, a kiképzés és felkészülés naprakészen tartása mind ezt támasztották alá. *A sérültáramlás alacsony szintje lehetővé tette*, hogy a csoport minden tagja szakmai felkészültségét, a helyi viszonyokhoz való mind szélesebb körű alkalmazkodását, a munkahely megismerését teljeskörűvé tegye.

A konkrét *szakmai munka zöme február hónapra esett*, amikor is már csoportunk zavaró körülmények nélkül tudott eleget tenni küldetésének.

A csoport által ellátott háborús sérültek nagyságrendjét és azok anatómiai lokalizáció szerinti megoszlását az 1. számú melléklet tartalmazza.

Első látásra roppant kevésnek tűnik az ellátott sérültek száma, azonban a későbbiek folyamán a többi kórház adataival összevetve kiderül, *ez a szám nem is olyan kicsi*.

Az összehasonlító adatokból kiderül, hogy a fej- és végtagsérülések nagyságrendje uralkodó és szignifikáns, még az ilyen alacsony sérült-számnál is. A végtagsérülések - alsó és felső - arányának megfordulása - mely más, öböl-háborúban részt vett egészségügyi intézetekben is feltűnő volt - valószínűleg a légi hadművelet elhúzódásával és a terepviszo-

nyok sajátosságaival magyarázhatók. *A szárazföldi hadművelet megindulásával - amely ugyan a táblázatból nem derül ki - az alsó végtagsérülések domináltak.*

A számadatok - melyek önmagukért beszélnek - helyett érdemes néhány olyan tapasztalat és észrevétel közreadása, mely a háborús medicina tételeit igazolja, valamint azt, hogy a mi ismereteink mind az elméleti, mind a konkrét végrehajtó tevékenységben nem maradnak el és nem maradtak el a velünk együtt részt vett nemzetek egészségügyi szakállományának ismereteitől, képességeitől.

A legfontosabb tételnek az osztályozás, az osztályozó tér berendezése, felszereltsége és működtetése bizonyult.

A háború előtti felkészületlenség leginkább ezen a területen csúcsozott ki.

Az osztályozó térre - amely a kórház felvételi részlege volt béke körülmények között - rendkívül kis területre, rendkívül sok középszemélyzetet osztottak be. Az osztályozást nem a legfelkészültebb orvos vezette. Az operáló, illetve végrehajtó orvos-team már csak a műtőasztalon ismerte fel az anomáliákat. Az ilyen fajta osztályozás után több alkalommal is előfordult, hogy a sérült 2-3 óra múlva került az egyébként üres műtőbe.

Mindezekhez hozzájárult az ellátás "mozaikszerűsége", azaz a sok specialistára felosztott ellátás, többműtéti beavatkozást tett szükségessé. *Igy előfordult, hogy egy sérültet 4-5 alkalommal kellett operálni.*

Mindezek az anomáliák az alacsony sérültszám és a tömeges sérültáramlás hiánya miatt nem kerültek élesen előtérbe, bár többször észre vételeztük, hogy négynél több sérült beérkezése esetén lehetetlen lesz a munka az osztályozó téren, illetve helyen. Sajnos sejtéseink február 25-én beigazolódtak, amikor is az egyidőben beérkezett 20 sérült teljes károszt okozott. Az egyébként is lassú osztályozó tevékenység "eredményeként" előfordult, hogy a délután tömeges sérültáramlás előtt sürgősségi műtőre osztályozott sérült a következő nap délutánján került operációra.

Az osztályozás szakszerűségén dől el minden. Itt is igazolódott az a megállapítás, miszerint az anyag és személy felhalmozás nem állt arányban a szervezettséggel.

A másik fontos terület a kiürítés. Az alacsony sérültszám mellett a nagy veszteségekre való állandó felkészülés miatt igen gyorsan, gyakran tekintet nélkül a beteg állapotára és az operáló vagy a felügyelő orvos tudta nélkül elvitték a sérülteket.

A kiürítést 80 %-ban légi úton hajtották végre, hasonlóan az USA egészségügyi szolgálatához *(2.sz.melléklet)*.

A kiürítéshez C-130 és C-131 típusú berendezett sebesültszállító repülőgépet használtak, esetenként a peremvonaltól is. Leszállópályaként körülrobbantott közutat használtak. A helikoptereket elsősorban a peremvonaltól a repülőtérig, illetve ideiglenesen kialakított leszállópályáig használtak.

Sok, általunk ismert tétel igazolódott a szervezőmunkát illetően.

Így a halott-sérült arány az ismert 1:3 arányban alakult. A hátszágban az ellátó és támogató csapatoknál ugyanannyi egészségügyi veszteség keletkezett, mint a harcoló csapatoknál.

Az anyag és "ember" ellátás egymástól teljesen elkülönül, de szoros rendszerben, a logisztikai rendben került megvalósításra.

A gyógyító munkát illetően - és itt már a csoport konkrét alkalmazását vizsgálva - megállapítható volt, hogy a belgyógyászok munkájára egyáltalán nem volt szükség.

A hadszíntéri városok polgári lakosságának evakuálása miatt a szülés-nőgyógyász csak asszisztálási feladatokra volt képes. Egyértelművé vált, hogy a nálunk elméletben bevált módszerek, helyettesítő szakmák - szülés-nőgyógyász, fül-orr-gégész, urológus-sebész, illetve traumatológust helyettesítő szerepe - a gyakorlatban nem vált be.

A sebészek és traumatológusok, valamint az anaesthesiológusok terhelése egyenletes volt.

Az anaesthesiológus és műtősnők felkészültsége, szakmai ismerete magas színvonalúként került értékelésre.

A sebészeti típusú sérüléseknél érdekes megfigyelés volt, hogy a *SCUD* rakéta repeszei által okozott sérülések súlyosabbak, mélyebbek és roncsoltabbak voltak az akna és egyéb repeszek által okozott sérüléseknél. A modern lövedékek nagy sebességük miatt óriási lágyrész-roncsolást okoztak, melyek kiterjedése nagyobb volt akkor, ha a lövedék csontot is ért.

Az égési sérülésekből is jóval kevesebb keletkezett, mint a számvetett és várt érték. Ezek zöme az aknarobbanások következtében, míg egy kisebb részük az úgynevezett másodlagos tüzek miatti lángégeksektől keletkezett.

Ennek következtében elsősorban a kéz és arcégések képviseltek viszonylag jelentős számot.

Az anaesthesiológia területén elfogadták az orvos- asszisztens csapatokat, így szervezési okok nem befolyásolták a munkavégzést. Viszont feltűnő volt a rendkívül hosszú altatási idő, mely mind a beteget, mind az orvosokat, asszisztenseket megviselték, valamint az, hogy az intenzív osztályon anaesthesiológus orvos vagy csak intenzív terápiával foglalkozó szakember nem dolgozik, hanem a különböző szakterületekért vagy helyesebben anatómiai területért felelős szakember tanácsai alapján kezelték a sérülteket. Így a beteg szinte "mozaikokra" esik szét, a kezelés irányítása ebben a döntő fázisban nincs, illetve nem volt egy kézben összefogva.

Szájsebészeti beavatkozás kettő, fül-orr-gégészeti beavatkozás pedig az arcsérültek mintegy 50 %-ában történt.

A belgyógyászok, illetve a beltípusú szakmák ilyen kiürítési elvek mellett nem kerültek és nem is kerülhettek alkalmazásra. Csupán a 207. kiürítő kórház járóbeteg ellátásába kapcsolódtak be néhány alkalommal.

2./ A nemzetközi egészségügyi erők szakmai következtetései

A háborús időszak egészségügyi tapasztalatait feldolgozó *első nagyszabású konferenciára a helyszínen, 1991. április 10-én a King Fahd katonaegészségügyi komplexumban került sor.*

A konferencia témájában felölelte a sebészet mellett a gyermekgyógyászat, nőgyógyászat és egyéb szakmák, elsősorban diagnosztikai vetületeit is. Emellett betekintést engedett a háborús egészségügyi szervezetek felépítésébe, alkalmazásába. A szakmákból elhangzott előadásokat a rövideg, lényegretörés, követelmények ismertetése és az előfordult hibák felsorolása jellemezte.

Az ott elhangzottak a lehető legrövidebb és legéletszagúbb summázatát jelentették a háború egészségügyi tapasztalatainak.

Ezért úgy ítélem meg, hogy mindenképpen szükséges ezen ismeret közreadása az ott elhangzott sorrendben és formában, a szerzők és intézetek megjelölésével, megnevezésével.

1. Szívsebészet az előrevetett sebészcsoporthál

(10.sz. F.A.S.T. = Forward Airbone Surgical Team)

Carl Adams orvos őrnagy

A harctevékenységek alatt gyors értékelésre és azonnali ellátásra van szükség. (Újraélesztés - operáció - szállítás - újra operáció.)

Ez a fajta szervezet a korábbi mozgékony légiszállítású kórházhoz (M.A.S.H.) hasonló méretű mozgékony légiszállítású sebészeti csoport. A csoport, illetve kórház szervezetét a célszerűség dominálja. A felszerelését tekintve a gyors szállíthatóság és kompaktság mellett a legkorszerűbb felszerelések alkalmazására törekedtek. Bár ezzel kapcsolatban többen észrevételezték, hogy a haditechnika fejlettsége ebben a háborúban generációkkal előzi meg az egészségügyi technika fejlettségét. Az orvos őrnagy úr által vezetett "kórház" (F.A.S.T.) helikopteren szállítható sebész csoport - a mi sebész szakcsoportunkhoz hasonló szervezetű, de már leírt változtatásokkal alkalmazható - műtőkonténerrel, fektetővel, az ellátáshoz szükséges felszereléssel. A "kórház" akár zászlóalj szinten is képes volt beavatkozni. Úgynevezett resuscitációs állomásokat alkal-

maztak gyors telepítésű műtőkonténerekkel együtt. Telepítési ideje 40-80 perc.

2. Rendkívül mozgékony sebészeti kórház

(H.M.S.H. = High Mobil Surgery Hospital).

Az iraki tapasztalatok. Chris Kaufmann orvos őrnagy

47. sz. Combat Support Hospital

A 47. sz. *harctámogató kórház orvos őrnagya* a kórházuk (segélyhelyük) telepítési normáiról és az ellátott, elsősorban iraki sérültekről, azok inkább mennyiségi arányairól beszélt.

Az ágylétszámát tekintve a C.S.H. a mi ezred, illetve dandársegélyünknek felel meg.

Telepítési, illetve sérültfogadási időnormája 1-1,2 óra. Minden műtőrész telepítése 3 óra (6 ágy, illetve 6 operációs asztal). Teljes kórház telepítése 5,5 óra (24 ágy). Az egyidőben legnagyobb létszámú sérültáramlás 40 fő volt, akiből 4 fő (10 %) halt meg.

A betegek megoszlása szervezési szempontokból:

- osztályozáson átesett	107 fő	
- felvéve	75 fő	(70 %),
- operációra került	17 fő	(15,8 %),
- meghalt (moribund)	15 fő	(14,2 %)

A kórház által ezen felül ellátott összes amerikai sérült száma 13 fő volt, akiket az iraki sérültektől teljesen elkülönítve láttak el.

3. Az orthopéd sebészet (traumatológia) szerepe az elsővonalbeli kórházakban

47. sz. C.S.H. Jeff Coe orvos őrnagy

Elsősorban az esetszámokat és az elvégzett beavatkozásokat adták közre, érintve az ilyen jellegű sérültek ellátásának főbb ismerveit.

Az elvégzett beavatkozások szerinti megoszlás: amputáció 2, nyílt combcsonttörés 4, nyílt tibia törés 4, darabos törés 4.

A fertőzési arány alacsony volt. A combcsont törések stabilizálását külső rögzítéssel, illetve gipszeléssel biztosították. Hat esetben végeztek alszár, illetve combcsont külső fixálást. Fontosnak ítélték meg itt is a beavatkozások gyors elvégzését.

4. Urológiai sebészet az előrevetett sebészcsoporthoz

Jan Thompson orvos őrnagy 41. sz. C.S.H.

Urológiai sérülés tisztán nem, de kombinációban előfordult. Ugyanez vonatkozik a lumbális tájék repesz sérüléseire is.

Az időjárási tényező miatt kiemelten kellett azonban kezelni az úgynevezett "kő" kérdést, amely kialakulásának lehetősége igen kedvező volt.

Megnyugtatóan megoldották azonban ennek profilaxisát, az erre az időszakra kialakított étrend és a megfelelően meghatározott mennyiségű folyadék bevitellel.

5. A 47. harcát támogató kórház orthopédiai tapasztalatai a "Sivatagi pajzs" és a "Sivatagi roham" hadművelet során.

47. sz. Combat Support Hospital. Michael Casio orvos alezredes és Richard Kruse orvos őrnagy

Meglehetősen konkrét és tényekre támaszkodó megállapításokat hallottunk.

A pontos ellátási adatokat a 3. sz. melléklet tartalmazza.

Külön kiemelte az előadás a szárazföldi hadművelet és ezzel együtt a háború végén ellátott sérültek nagyságrendjét és összetételét.

Ebben az időszakban (1991. február 28. - március 07. között) a kórházban összesen 75 sérültet láttak el. Ebből a végtagsérülések aránya 77,5 % volt. (A vietnámi háborúban ugyanebben az időszakban ugyanez az arány 54 % volt).

A műtétet igénylők száma 17 volt, ekkor összesen 41 műtétet végeztek el, ami figyelembe véve az 1:3 - eset:műtét - arányszámot, igen nagy politraumatizációra utal.

Az orthopédiai (traumatológiai) beavatkozások száma 22 - az összes műtét 54%-a - volt.

Főbb tapasztalatként és tanulságként *a következő területeket jelölte meg:*

- röntgen jelentősége,
- elektromos erők és eszközök biztosítottága,
- pulsáló (nagy nyomású) öblítés,
- úgynevezett könnyűsínnek,
- egyszerhasználatos egészségügyi textíliák fontossága,
- raktárkészletek folyamatos utántöltése.

6. Gyakori arcsérülések a "Sivatagi roham" hadművelet során.

Dr. S. Qaryonte, King Fahd - Medical Centrum

A szaudi orvos 32 eset maxilla-facialis régiót érintő sérültanyagot dolgozott fel.

Ezen sérültek és sérülések sajátosságait *az alábbiakban összegezte:*

- túl nagy károsodás éri az életfontosságú érzékszerveket,
- a végarteriolák korai elzáródása miatt gyakori a necrosis,
- koponyaüregi károsodás.

A sérülések kiváltó okaiként az

- égés	47 %,	
- repesz	28 %,	
- robbanás	12,5 %,	
- gépkocsi baleset	12,5 %	szerepelt.

A sérültek beérkezéséig 2 órától 4 nap időtartam telt el.

Az arcégett sérültjeinek értékelése és elemzése során az összesen keletkezett 15 esetből három fő tüztől, egy fő vegyianyagtól, 11 fő fegyvertől égett.

7. **A katonahölgyek egészségügyi ellátását** Glenn Markenson orvos százados foglalta össze.

Ennek a szakterületnek az érdekességeit, az ellátási adatokat a 4.sz. melléklet tartalmazza.

A jelentkező katonanő betegek 13 %-a kórházi felvételre került (8 %-uk nőgyógyászati, 50 %-uk terhességi, 22 %-uk pedig egyéb okok miatt keresték fel a segélyhelyeket, kórházakat). A magukat terhesnek gondoló katonanők közül csak 28 %-ban igazolódott be a terhesség.

8. **Robbanási túlnyomás által okozott fülsérülések.**

85.sz. Evacuation Hospital. Care Patel orvos őrnagy

Ebben az ellátási körben a *Dhahrani* SCUD becsapódás következtében fellépett túlnyomás miatt keletkezett halláskárosodások kerültek elemzésre. Vizsgálatra 172 fő került, akikből 161-nek (93 %) sérült a dobhártyája a fentiek miatt. Kórházi felvételre 86 fő - az összes sérült fele - került.

A többi - nem részletezett előadás - néhány különleges ellátási területről - mint például a gyermekek malabsorpciós hasmenéséről - és a különböző eddig tábori körülmények között nem alkalmazott egészségügyi technikai eszközökről - endoscopos eszközök, Computer Tomograph - szerzett tapasztalatokat dolgozta fel.

Összességében a háborús időszak szolgáltatta a legtöbb hasznosítható szakmai tapasztalatot. Az eddigiekben leírtakat is figyelembe véve, a saját észrevéteinkkel kiegészítve az *alábbiakban összegezhető az öbölháború egészségügyi biztosítása.*

1.) Az egészségügyi biztosításra a személyi anyagi és technikai túlbiztosítottság volt a jellemző. Az elől fekvő, a mi fogalmaink szerint a biztosítási övben, illetve első lépcső és második lépcső közé jelentős erőket telepítettek. Így nem meglepő a zászalóalj szinten működő szakorvosi műtő (FAST). Hadosztály, esetenként dandár és ezred szinten az úgynevezett C.S.H.-t (Harctámogató kórház) alkalmazták, amelyek légi úton is mobilizálhatók. Az egészségügyi intézetek kivétel nélkül oszthatók és lépcsőzésük ezáltal könnyedén biztosítható. Áteresztőképességük a mi általunk alkalmazottakénál lényegesen kisebb (100-200 fő). Kérdés vi-

szont, hogy egy nagyobb tömegű sérültáramlásnál és az ellenség légi és szárazföldi fölényénél mennyiben alkalmazhatók ilyen formában.

2.) A legmagasabb sérültszámnál sem érték el a kapacitásuk felét az egészségügyi intézetek. Így az ellátás, segítségnyújtás mérve mindenütt teljes terjedelmű volt.

3.) A racionális anyag- és eszköz biztosítás következtében a telepítési normák valamivel gyorsabbak és a saját készletéből kiegészítés nélkül megvalósíthatók. Nyilván ezen eszközökhöz felkészült és rutinos szakember gárdára van szükség, mely itt teljes mértékben biztosított volt. Mindezek ellenére új, meglepő vagy eddig általunk nem ismert egészségügyi diagnosztikai vagy terápiás eljárást, illetőleg annak alkalmazását nem tapasztaltuk.

4.) Az egészségügyi intézetek telepítésének ezzel a módszerével a segélynyújtás sérülést követő gyorsasága meglepően gyors. A 47. C.S.H. (Harctámogató kórház) tapasztalata szerint a sérültek átlagosan másfél órán belül az elsődleges ellátóhelyen (SMASH), 3 órán belül a műtőben, 6 órán belül a kórházban voltak.

5.) Az osztályozásnál elsődlegességet az azonnali beavatkozást igénylők élveztek.

Fontos tény az is, hogy mindehhez az ellátási rendszerhez a szervezethez magas foka is társult. A bevethető szellemi és logisztikai lehetőségek az általunk ismerteket felülmúlták.

6.) Ugyanakkor nem lehet és nem szabad figyelmen kívül hagyni azt a tényt, hogy a háború igen gyors lefolyása következtében az egészségügyi igen kényelmesen láthatta el feladatát, az ellátásra szorulóknak igen alacsony száma miatt. A legnagyobb sérültáramlási nagyságrend 100 fő alatt volt 24 óra alatt.

7.) A legnagyobb létszámú sérültet a mellettük települő 85. sz. EH. (Kiürítő Kórház) látta el.

8.) Történelmi tény, hogy harci körülmények között először alkalmazták Computer Tomographot, nem filmes leképező rendszereket, fo-

lyékony oxigént előállító készüléket. A vezetésnél a műholdak segítségét is igénybe vették.

9.) A sok újdonság az ellátott sérültszám, az időnként lenyűgöző technikai és anyagi lehetőségek, a szolgálat felkészültsége mellett sem szabad azonban túlzottan sok általánosítható következtetést levonni, mert végül is - szerencsére - a várt tömegű sérültszám nem következett be, ami a tényleges és az optimálisan felmérhető tanulságok megállapítását tenné lehetővé.

Figyelembe véve azonban azt a tényt, hogy korunk egyik legmodernebb háborújában vettünk részt, bizonyos tendenciák érzékelhetők és mind a felkészítésben és az ehhez kapcsolódó kiképzésben komoly segítséget nyújt.

3./ A háborúról békére való áttérés időszaka, a béke-ellátás néhány sajátossága

Ezt az időszakot is rugalmasan szervezte meg a szaudi előljáró parancsnokság.

Amilyen gyorsan állt be a háborús rend, olyan gyorsan állt vissza a normális béke ellátási rendre a kórház.

A szakmai munka lényegében mennyiségében változott. A háborút követően március hónapban még mindig gyakoriak voltak a háborús sérültek. A sebészeink ugyanannyi esetet láttak el a műtőben, mint az egész háború időszakában. A műtétek száma pedig az esetszámok négy, esetenként nyolcszorosát is elérték az ellátás mérvének kiszélesítése következtében.

Alapvetően ekkor ismertük meg az egészségügyi ellátásnak ezt az európaiától eltérő szervezését és formáját.

Az anaesthesiológusokat és asszisztenseket 2-3 naponkénti 24 órás szolgálatba osztották be, a sebészek 8-11 naponkénti 24 órás szolgálatban, a belgyógyászok folyamatos napi - az európaihoz leginkább hasonló - munkarendben, míg a többi szakma a járóbeteg rendelésbe került bevonásra.

A betegek változatlanul alacsony nagyságrendje mellett az egészségügyi személyzet száma *a háború befejezését követően folyamatosan növekedett*. Így minden területen minőségi munkát lehetett végezni. A mi mértékeinkkel mérve szinte elenyészőnek tűnt a napi 20-30 fős járóbeteg rendelés, a 2-3 fős fogászati betegszám, illetve ellátási szám.

Ebben az időszakban volt bővebben lehetőség magának a kórháznak a felépítését, tagozódását és működését tanulmányozni. A kórház két szintes, teljesen modern, jőszerivel üvegből és műanyagból készült építmény volt. A földszinten voltak az irodák, telefonközpont, biztonsági szolgálat, szállítószolgálat, gyógyszertár, lelkeszi szolgálat, posta, tudakozó, étkező, felvételi osztály, fizioterápiás és rehabilitációs osztály, labor, fogászat. Az emeleten volt a női, férfi sebészet, szülészeti, nőgyógyászat, gyermekosztály, központi műtő, intenzív részleg, tranzfúziós osztály, könyvtár, társalgó, 150 fős konferenciaterem, az ehhez szükséges legmodernebb audiovizuális oktatási és egyéb technikai berendezéssel, a "VIP" kórterem, az egyéb kórterem, amelyek 1-5 ágyasak, tolható ágyakkal, színes televízióval és telefontal felszerelve.

A kórházhoz csatlakozott, de attól elkülönítetten a járóbetegklinika, a fogászati klinika és a mosoda. A kórházhoz külön mentőpark - csúcsidőben kb. 25-30 db - személygépkocsi és szállítógépkocsi arzenál (mikrobusz, autóbusz, teherautó) tartozott. *A beteg közvetlenül nem kerülhetett az osztályra, csak a járóbetegklinikán, vagy a felvételi osztályon keresztül.*

A továbbképzéseket a háromnaponkénti egy órás előadások reggel 08.15-től 09.15-ig - melynek keretében mi égési, idegsebészeti, hasi-sebészeti, végtag- és gerincsebészeti, fül-orr-gégészeti és bőrgyógyászat témában adtunk elő -, az osztályokon mindennap 09.-15-től egy órás megbeszélések, délutánonként 13.00-tól általában szintén egy órás röntgen-demonstrációk biztosították.

Ebben az időszakban tudtunk betekintést nyerni a nem sebészeti jellegű szakmák működésébe. *Ezen utóbbiakról egy kicsit bővebben kívánok szólni.*

A 226 ágyas kórházban 22 férfi és 33 női *belgyógyászati jellegű* ágy volt. Ezen utóbbi a sebészettel közös ágyszámot jelentett.

A kórház mintegy 30-35 ezer fő nagyságrendű lakosság - hivatásos állományú és hozzátartozó - ellátására volt hivatott.

A lehetőségeket, illetve a "szolgáltatás" színvonalát figyelembe véve, a kórház egy megyei kórháznak megfelelő léptékű volt.

Ehhez a belgyógyászati ágyszámhoz 5 szakorvos és mintegy 10-15 fő szaudi, illetve arab állampolgárságú, úgynevezett "residens" (nem szakorvos) tartozott. A kórház szoros kapcsolatban állt a **dhahrani King Faisal Egyetem Orvosi Karával**, s mint ilyen részt vett az orvostanhallgatók oktatásában is. Ez azt jelentette, hogy a tanévnek megfelelően - mely végül is a ramadam után, április 17-én megkezdődött - 6-8 fő felsőbb éves orvostanhallgató beosztásra került. Mindehhez került beosztásra a hét fő nem sebészeti szakágú magyar orvos és egy fő toxikológiai ápoló.

Hasonlóan az egész kórház ágykihasználásához, a belgyógyászati ágyak kihasználtsága is 40-50 %-os volt. Így a kórház orvosszáma messzemenően optimális, sőt bizonyos esetekben pazarlóan túlzó volt.

Az általunk látott és kezelt beteganyag *nem különbözött lényegesen a magyarországi belgyógyászati osztályokon* is látottaktól.

Feltűnő volt azonban a *TBC-s, illetve a cukorbeteg*ek viszonylag *magas száma*. Tipikus trópusi betegség itt nem, vagy csak elvétve fordult elő.

Össességében meggyőződhattünk ebben az időszakban arról, hogy a magyar orvosok és szakszemélyzet szakmai felkészültsége minden tekintetben megfelelt, sőt egyes területeken jobb volt, mint a kórház állandó állományába tartozó orvosoké. Ehhez azt is el kell mondani, hogy közülük többen igen jó és neves amerikai, valamint nyugat-európai egyetemeken szereztek valóban korszerű tudásukat.

A nővér-szolgálat példaszerű és szakmailag magas színvonalú volt.

Nyilvánvaló és szembetűnő volt, hogy kirívó pazarlást sehol sem láttunk.

A kórház tisztasága figyelemre méltó és példamutató volt, szemben a magyar viszonyokkal.

A kórház funkcióját tekintve tudományos munka érthető módon nem került szóba.

Az orvosok továbbképzését viszont a kórház vezetősége megkövetelte. Egyrészt rendszeres, az egész kórházat átfogó szemináriumok tartásával, másrészt az egyes osztályokon tartott heti, esetenként napi referálásokon.

Ez az időszak lehetővé tette a háború tapasztalatainak begyűjtését, átgondolását és bizonyos társasági programok végrehajtását.

A tapasztalatok összegzése végén zárásként engedjék meg, hogy az Arab Erők Főparancsnokának búcsúztatásunkkor elhangzott beszédéből kiemelt résszel fejezzem be írásom: "*Őszintén mondhatom, hogy Önök mindegyike úgy érezheti, hogy becsülettel vett részt abban a nagy koalícióban, amely Kuwait felszabadításáért, a térség békéje helyreállításáért tett, valamint azért, hogy példát mutasson a világnak, hogy egy erősebb ország ne tudjon bekebelezni egy kisebb, gyengébb országot*".

Felhasznált irodalom:

1. *General H. Norman Schwarzkopf*
The Autobiography IT DOESN'T TAKE A HERO
336-380. oldalig.
2. Sivatagi Pajzs/vihar
Kihívás az egészségügyi logisztika számára
P.E. Livermore; A.E. Cintron
Medical Corps International, 1991. 6, 4, 13
3. *General H. Norman Schwarzkopf*
1993. január 20.
Az amerikai egészségügyi szolgálat tagjaihoz írott levele
Perspectives on The Gulf war
4. Arabic News 1991. április 23. szám, 12. oldal.

**A cikkben található rövidítések
jelentése**

CONT HSP KONT.KÓRHÁZ

EVAC KIÜRITŐ KÓRHAZ

FIELD HSP TÁBORI KÓRHÁZ

FLEET HSP HAJÓRAJ KÓRHÁZ

GEN HSP ÁLTALÁNOS KÓRHÁZ

SH TÁMOGATÓ KÓRHÁZ

*TAC HARCÁSZATI LÉGI
PARANCSNOKSÁG*

USNS KÓRHÁZHAJÓ

MAGYAR ORVOSCSOPORT ELLÁTÁSI ADATAI

LOKALIZÁCIÓ	MAGYAR CSOPORT %	II VILÁGHÁBORÚ %	VIETNAMI HÁBORÚ %
ÖSSZETETT	8,6	11	20
FEJ	17,2	12	14
MELLKAS	6	8	5
HAS	4,4	4	5
FELSŐ VÉGTAG	30	26	18
ALSÓ VÉGTAG	24,2	39	36
MÁJ	1,3	TAPASZTALAT SZERINT	16%
LÉP	3		6%
HASNYÁLMIRIGY	1,3		5%
ÉGETTEK	4,2		3,7%

**ÖSSZEHASONLÍTÓ KIMUTATÁS A II. VILÁGHÁBORÚS
ÉS A VIETNAMI VESZTESÉGEKKEL**

ÖSSZES SÉRÜLT	44 FŐ	
ELVÉGZETT MŰTÉTSZÁM	70 db	
MEGHALT BEAVATKOZÁS UTÁN	2 FŐ	
LÉGIHADMŰVELETEK SORÁN SÉRÜLTEK SZÁMA		15 FŐ
SZÁRAZFÖLDI HDM SORÁN SÉRÜLTEK SZÁMA		15 FŐ
IDEGLENES TŰZZSŰNET IDŐSZAKÁBAN SÉR. SZÁMA		16 FŐ

LÉGIKIÜRITÉS ADATAI**A KIÜRITETT SÉRÜLTEK IRÁNYÍTÁSI
KÖZPONTONTOKKÉNTI MEGOSZLÁSA**

- HADÁSZATI KÖZPONT ÁLTAL IRÁNYÍTOTT KÓRHÁZAKBÓL	6862 FŐ
- HARCÁSZATI KÖZPONT ÁLTAL IRÁNYÍTOTT KÓRHÁZAKBÓL	3522 FŐ

A KIÜRITETTEK KÖZÜL

- HARC CSELEKMÉNYEK BEN SÉRÜLT	351 FŐ
- LÉGI ÚTON KIÜRITETT SÉRÜLT HADIFOGOLY	499 FŐ

**A HOMOKVIHAR HADMŰVELET ALATT
KIÜRITETT ÖSSZES SÉRÜLT SZÁMA
(JANUÁR 17-MÁRCIUS.1)****6403 FŐ**

47. HARCTÁMOGATÓ KÓRHÁZ
ELLÁTÁSI ADATAI

<u>ÖSSZESEN ELLÁTOTT BETEG</u>	2795 fő
EBBŐL:	
JÁRÓBETEG	2109 fő 75%
FELVÉTELRE KERÜLT	686 fő 25%
MŰTÉTET IGÉNYELT	106 fő 16%
(A FELVÉTELRE KERÜLTEK KÖZÜL)	
<u>MŰTÉTEK MEGOSZLÁSA</u>	
UROGENITÁLIS	39 eset 36,7%
ORTHOPED (TRAUMA)	30 eset 28,3%
ÁLT.SEBÉSZET	25 eset 23,5%
PLASZTIKAI SEB.	12 eset 11,5%
MINDÖSSZESEN:	106 eset 100 %
<u>AZ ORTHOPED (TRAUMATOLÓGIAI) SEBÉSZETI</u>	
<u>MŰTÉTEK MEGOSZLÁSA</u>	
KÉZ	21 műtét 70%
ALSZÁR	4 műtét 13 %
LÁB	3 műtét 10 %
KÖNYÖK	1 műtét 3,5 %
MEDENCE	1 műtét 3,5 %

A NŐGYÓGYÁSZATI ELLÁTÁS ADATAI
AZ ÖBÖLHÁBORÚBAN

<i>VÉRZÉSI RENDELLENESÉG</i>	21 %
<i>EGYÉB NŐGYÓGYÁSZATI PROBLÉMÁK</i>	25 %
<i>TERHESSÉG</i>	29 %
<i>MEDENCEÖVI FÁJDALMAK</i>	25 %
<i>ELVÉGZETT TERHESSÉGI PRÓBÁK</i>	71 % <i>NEGATIV</i>
	29 % <i>POZITIV</i>

A JELENTKEZŐ KATONANŐ BETEGEK 13 %-A
KÓRHÁZI FELVÉTELRE KERÜLT

<i>NŐGYÓGYÁSZATI OKOK MIATT</i>	28 %
<i>TERHESSÉGI PROBLÉMÁK MIATT</i>	50 %
<i>EGYÉB BETEGSÉG MIATT</i>	22 %

A VÁLSÁGKEZELÉSRE KIJELÖLT KATONAI SZERVEZETEK ANYAGI-TECHNIKAI BIZTOSÍTÁSA

Baranyi Ferenc¹

Térségünkben a politikai és társadalmi változásokból, azok instabilitásából, a demokráciába való átmenet nehézségeiből és ellentmondásából új, nehezen prognosztizálható konfliktushelyzetek alakulhatnak ki.

A köztudatban ezen problémák megoldására a "válságkezelés" terminológia került be.

Kutatást folytatva a válságkezelés egy változatban **az alábbiakat foglalhatja magába:**

"A válságkezelés egy olyan helyzetet jelöl, amelyben a többi szereplő kiszámíthatatlansága, a róluk rendelkezésre álló információ korlátozott volta miatt a hosszútávú stratégiai tervezés nem képes kellően megalapozni egy intézkedést. Ez a stratégiai tervezés ráadásul még lassú is, hiszen több fokozaton keresztül valósul meg.

Az államok közötti válságok csak úgy oldhatók meg, ha azokat kialakulásuk folyamatától kezelik. Tehát a válságot jellemzi az, hogy a szereplők tevékenysége kiszámíthatatlan, nagyon kevés információ áll rendelkezésre a válság lényegéről, az abban résztvevőknek a várható tevékenységéről."

A válságkezelést jellemzi, hogy az **a békeállapot időszakában következhet be**, amikor még az ország egészét érintő veszélyeztetettség-ről nem beszélhetünk.

A válságkezelés különböző szinteken, területeken valósul meg. *Így az első szint a politika*, melynek eredménytelensége következtében alakulhat ki, egy esetleges alacsony szintű katonai szembenállás.

---

1 Baranyi Ferenc alezredes, MH ATFCSEF-ség Tervezési Osztály kiemelt főtisztje

A válságkezelés diplomáciai és katonai megelőző lépések sorozata.

Ezen tevékenységre az MH-t, illetve az erre kijelölt csapatait fel kell készíteni. Felmerül a kérdés, hogy **miben áll a fenyegetettség** és a kijelölt szervezeteket **milyen követelményeknek** megfelelően kell felkészíteni.

A *fenyegetettség* éppen abban van, hogy a háborús szint alatt tartott, de működő fegyveres konfliktusok eszkalálódhatnak és magukkal vonhatják egy háborús konfliktus kitörését. A *veszély* tehát folyamatos és a folyamatot kell kezelni ahhoz, hogy ennél súlyosabb helyzet ne következék be. A konfliktuskezelés érdekében létre kell hoznunk a gyorsreagálású erőket, ezen belül speciális ejtőernyős felderítő, helikopter szállításra felkészített alakulatokat, és az ezeket támogató tűzalegységeket.

A reguláris erőinket vagy annak egy részét úgy kell **felkészíteni**, hogy békeállományukkal veszélyeztetés kiterjedése esetén fel tudjanak vonulni. Nem a honvédség teljes mozgósításáról és felvonulásáról van szó mint korábban, hanem a mindenkori konkrét veszélyeztetésnek megfelelő nagyságú erőket kell alkalmazni, hogy azokkal kezeljük és elhárítsuk, megakadályozzuk a fegyveres konfliktusok eszkalálódását.

A válságkezelés törvényi feltételeit az elmúlt 2-3 évben meghozott különböző szintű döntések alapozták meg.

A legfontosabbakat ezekből kiemelve:

- a biztonságpolitikai irányelvek;
- az 1993.évi CVII.törvény az Alkotmány módosításáról;
  - ~ a 19/E.§. beiktatása,
  - ~ a 40/A.§. a Határőrség feladatainak pontos meghatározása,
- az 1993.évi CX.törvény meghozatala a honvédelemről;
- a Védelmi Terv komplexumban ezen feladatra erők kijelölése.

A válságkezelés, mint katonai értelemben vett folyamat a **HÖR erők tevékenységével veheti kezdetét**, melyek újonnan kialakított szervezetei

rendeltetése az ország területére betört kisebb fegyveres csoportok felszámolása, illetve blokkírozása.

A HÖR erők a feladatokat a jelenlegi határvadász századok alkalmazásával oldják meg. Az elképzelésük és terveik szerint az adott irányban más határszakaszról, határőr igazgatóságoktól erőket, eszközöket csoportosíthatnák át.

Ezen erőket az önálló tevékenység időszakában a határőr igazgatóságok, illetve az oda települő HÖR Országos Parancsnokság OCS vezeti.

A határvadász századok technikája és felszereléseinek egy része a Magyar Honvédségtől került a HÖR-ség állományába és ezen eszközök javítása és pótlása az érvényben lévő szerződések alapján a Magyar Honvédséget terheli.

Az adott területeken az érvényben lévő együttműködési megállapodásban foglaltakat ezen időszakban továbbra is teljesítenünk kell.

A HÖR szervezetek **átalárendelése** az MH kijelölt alakulatai vagy alakulata részére elviekben tisztázott, mégpedig úgy, hogy az átalárendelés csak a közös tevékenység időszakára szól. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy az MH csapatai harcbalépésétől a harcból történő kivonásig tart az átalárendeltség.

Ezen időszak feladatjellegét tekintve nem meghatározható, viszont **az anyagi-technikai biztosítás** végrehajtásához figyelembe kell venni a meglévő készletek nagyságát és annak adott időszakban történő feltöltöttségét.

A készletek nagyságából levonható következtetés:

- igen alacsony szintűek;
- tábori élelmezés és egyéb felszerelésekkel nem rendelkeznek;
- nehezen kapcsolható az MH ellátási rendszeréhez.

Amennyiben a HÖR erők az adott irányban, sávban nem képesek saját erőikkel, eszközeikkel a feladatot megoldani, kerülhet sor az MH-ból kijelölt és felkészített erők kirendelésére.

Milyen feladatai lehetnek a válságkezelésnek?

- a vezetés operativitásának erősítése (OCS-ok);
- a felderítés fokozása, rendszerének kiépítése, összpontosítása az érintett irányban;
- az információáramlás új rendszerének meghatározása az adott feladat jellegének megfelelően;
- készenléti szolgálatok készütségbe helyezése, annak folyamatos fenntartása, arányosan a várható feladatokkal, amelyet a politikai vagy katonai vezetés határoz meg;
- készenléti (LP) készütségi erők (SZCSP) felvonultatása, alkalmazásának megtervezése, illetve a meglévő tervek pontosítása;
- felvonulás utáni vezetési rendszer kialakítása (állandó hírhálózat, tábori híreszközök);
- együttműködés megszervezése (LP, SZCSP, HÖR és az érintett polgári NG-i szervekkel, a BM és helyi államhatalmi szervekkel);

A fenti feladatokból csak *a felkészítés egy, két elvére és időszakára szeretnék kitérni:*

- a jelenlegi feltöltöttségi szinteket figyelembe véve azonnal alkalmazhatónak ítélni lehet az LP alárendeltségében lévő készütségi szolgálatok (kijelölt repülő erők, légvédelmi rakéta ütegek és osztályok);
- hosszabb készenléti és alkalmazási idővel lehet számolni a gépko-csizó ügyeletes alegységeknél, itt a készenléti idő az elrendelés +2 óra, amelyet a kijelölt megindulási ponton kell, hogy elérjenek;
- a harccsoportok (század, zászlóalj) felkészítése, készütségbe helyezése nagyságrendjüktől és a kijelölt megerősítésektől függően elérheti az 5-7 napot;
- a jelenlegi elgondolások szerint szükségesnek látszik a készütségi szolgálatban lévő erők készenléti idejének felülvizsgálata.

A fent említett időszak 5-7 nap, mely alatt úgy a személyi állományt, mint a technikai eszközöket fel kell készíteni és az összekovácsolási kiképzést is végre kell hajtani.

Elviekben, de a gyakorlatokon a parancsnoki és törzsfoglalkozásokon kialakult módszereket és tapasztalatokat is vizsgálva katonai szempontból **a válságkezelés 3 jól elkülöníthető időszakra bontható.**

1.) A békehelyőrségben végrehajtandó feladatok a készenlét elértéig.

2.) A felvonulás időszaka.

3.) A bázislaktanya, alkalmazási körletben tartózkodás és az alkalmazás időszaka.

A kirendelhető erők nagysága haderőnemenként változó. Az MH Légvédelmi Parancsnokság állományából elsősorban a készenlét szolgálat, illetve ezen erők szintjének emelésével, valamint a rádiótechnikai erőkből létrehozott különböző speciális csoportok, mobil légvédelmi rakéta ezredek ütegei kerülhetnek kijelölésre.

A Szárazföldi Csapatok Parancsnoksága állományából a gépkocsizó ügyeletes-, harcászati ügyeletes alegységek, valamint összevont és megerősített század és zászlóalj típusú harccsoportok kirendelésére kerülhet sor.

A gépesített lövészzászád-, zászlóalj megerősíthető felderítő, rádiótechnikai, rádióelektronikai harc, légvédelmi, tüzér, páncéltörő tüzér, harckocsi, vegyvédelmi, műszaki, híradó és egyéb kiszolgáló erőkkel.

A fenti szervezetek anyagi-technikai biztosításának tervezésénél *az alábbi főbb követelmények teljesítését szükséges figyelembe venni:*

- a tervezésben csak a béke állománnyal lehet számolni;
- meg kell szervezni a kirendelt erők önálló ellátás alapján vagy utalással történő teljeskörű anyagi-technikai biztosítását tábori elhelyezési körülmények között;

- meg kell őrizni a béke helyőrségben maradók további ellátási-, kiszolgálási feltételeit;

- a visszamaradó állománnyal biztosítani kell a katonai szervezetek magasabb készenlétbe helyezése anyagi-technikai biztosítási tervében meghatározott feladatok maradéktalan végrehajtását;

- a békeállományból az elvonuló anyagi-technikai biztosító alegységek "M" szervezetre történő feltöltése érdekében az átcsoportosításokat a készenléti szolgálatok részére elrendelt feladat végrehajtása után azonnal végre kell hajtani;

- fel kell készülni a különböző irányokba történő átcsoportosítási manőverekre, keréken, vagy kombinált csapatmozgásra;

- a technika helyreállításánál előtérbe kell helyezni a mozgó javítóvontató csoportok alkalmazását;

- a sérültek ellátásánál az egyszakaszos kiürítést kell alkalmazni;

- a békeidőszaknak megfelelő anyagi-technikai biztosítási feladatok végrehajtásához magasabb szintű ellátási készletek előkészítését, mállázását és szállítását teszi szükségessé a feladat;

- az anyagi-technikai biztosítási rendszer kialakítását viszonylag rövid idő alatt (4-5 nap) kell létrehozni és begyakorolni;

- a vezetés rendszerében a különböző szintű operatív csoportoknak meghatározó szerepe lesz és erre kell őket felkészíteni.

A teljesség igénye nélkül, de az anyagi-technikai biztosítást lényegesen meghatározó feladatokról - gyakorlatokon szerzett tapasztalatok alapján - szeretném közreadni az eddig kialakult véleményeket.

Igen komoly problémakört vet fel a harcoló és a biztosításukra létrehozott kiszolgáló szervezetek feltöltöttségének aránya, mely alapvetően az átcsoportosítás, illetve a megerősítések nagyságát determinálja.

A tapasztalatok alapján *a harcolók békefeltöltöttsége 70-75%-os, míg a kiszolgálóké csak 20-30% körül van.* Ha figyelembe vesszük, hogy a

megerősítésre kijelölt fegyvernemi és szakalegységek nem rendelkeznek kiszolgáló szervezetekkel ez még tovább rontja az arányokat és nehezíti a feladatmegoldást.

A téma gyakorlatokon, parancsnoki és törzsvezetési gyakorlatokon történő feldolgozása azt bizonyítja, hogy az anyagi-technikai biztosító-, kiszolgáló szervezetek *csak békeállományból "M" állományra feltöltve és eggyel magasabb tagozatból történő megerősítő erőkkel és eszközökkel* tudják a feladatukat végrehajtani. A technikai biztosító szervezetek jelenlegi kialakítása nem teszi lehetővé a dandárnál kisebb szervezet önálló technikai biztosítását.

További gond az említett megerősítő erők átcsoportosítása. A jelenlegi békeszervezetben bizonyos típusú szakbeosztásokba egy fő van rendszeresítve, s így ez több irányban és helyen történő feladatvégrehajtás követelményének nem tud megfelelni.

A tervekben számolni kell minden esetben **a békehiányok meglétével is**, melynek pótlása jelenleg nem megoldott.

A készenléti szolgálatok felkészítését lényegesen befolyásolja, hogy milyen kiképzési időszakban kerül végrehajtásra a feladat, *a bentlévő békeállomány túl van már a szakalapozó kiképzésen, vagy még előtte áll.* Ez az anyagi-technikai biztosítást, a felhasználandó készletek nagyságát is meghatározza, így kijelenthető, hogy a legfeszítettebb időszakra kell számolni.

A készenléti szolgálatok készültsége elérése után, a vasúti szállítással átcsoportosításra tervezett szervezeteknél *"vasúti szállítási igényt"* felterjeszteni nem kell, a gördülő anyagok központilag kerülnek biztosításra. E tényről függetlenül a vasúti szállítással kapcsolatos előírt okmányrendszert minden érintett szervezetnél szükséges kidolgozni.

Az átcsoportosítások végrehajtásánál széleskörű együttműködést kell végrehajtani a menetvonalak mentén az érintett rendvédelmi szervekkel, figyelembe véve azt a tényt, hogy a csapatok önálló menetbiztosítást hajtanak végre.

Az elvonulásra tervezett szervezetek után megalakítandó anyagi készleteket a békeállapotban külön szükséges tárolni és málházáshoz előkészíteni.

Jelenleg nincs megoldva a válságkezelésben résztvevő szervezetek elvonulása utáni anyagnyilvántartási rendszer, *melynek kimunkálása sürgős feladat.*

A kijelölt vezető szerveknek nagy gondot kell fordítani a **bázislaktanyák előkészítésére**. A bázislaktanyákat - figyelembe véve a meglévő objektumaink korlátozott befogadó képességét és a kirendelhető létszám nagyságát - jelenleg főleg tábori körülmények között, egy-egy helyőrségben, vagy ahhoz közeleső területen lehet telepíteni.

A bázislaktanyák telepítéséhez az anyagi készletek biztosítására **két forrás** áll rendelkezésre. *Az egyik* a csapatoknál meglévő és az adott időszakban átcsoportosítható készletmennyiség, figyelembe véve a mozgósításhoz szükséges készletek nagyságrendjét is. *A másik* forrás a központi tagozat, melyből a szükségletnek megfelelően kerül kiszállításra a készlet.

Az ellátási rendszer kialakításánál jellemző lesz, hogy a bázislaktanyához közeli helyőrségek, mint ellátási források fognak szerepelni és ezek békeutaltsági rendszerén keresztül kerülnek az anyagi készletek biztosításra.

Az anyagellátás rendszerében sajátosságként merül fel, hogy azon szakanyagokat, melyekkel a bázislaktanya nem rendelkezik *a békehelyőrségből*, illetve *a közeli ellátó központokból*, illetve *azok raktáraiból* kell felvételezni, illetve kiszállítani.

A készletképzés nagyságát meghatározza, hogy a várható harctevékenység jellege, intenzitása nem ismert, ebből eredően a felhasználási normák nem határozhatók meg pontosan. Ezért szükséges a fontosabb harcanyagokból *kiegészítő készletek* létrehozása és a központi raktárakban megfelelő *tartalék készletek* biztosítása. Figyelembe véve a katonai szervezeteket s azon elvet, hogy a készleteket a felhasználóknál halmozuk fel, így a kiegészítő készletek megoszlásának arányát a csapat és központi raktárban 50-50%-ban célszerű meghatározni.

Speciális, a válságkezelés időszakában az egészségügyi anyag biztosítása, ezen időszakban a csapatkészlet felhasználását nem célszerű tervezni, mivel ezek a harctevékenység egészségügyi anyag biztosítását szolgálják.

A készütség eléréséig az átcsoportosítás és a bázislaktanyában történő tartózkodás időszakában a 30 napos egészségügyi anyag készlet felhasználásával számolunk.

A technikai biztosítás területén az eszközök harckész állapotban való tartását befolyásolja a hiánygazdálkodás. Megfelelő raktári készletek hiányában az elvonuló technika javítására a tapasztalatok alapján a meghibásodott, nem javítható technikai eszközökből történik az alkatrészek biztosítása.

Az átcsoportosítás technikai biztosítását - figyelembe véve a *javító-szervezetek* alacsony szintű feltöltöttségét - úgy célszerű szervezni, hogy a meglévő békeállomány és technika felhasználásával kell létrehozni a technikai zárórészlegeket. Az átcsoportosítás végrehajtása után ezen szervezetek visszatelepülnek a békehelyőrségeikbe.

A javítások helyszíni, illetve a bázislaktanyákban történő végrehajtását nehezíti a harcoló katonai szervezetek különböző típusú eszközökkel történő ellátása. Az átcsoportosítás után a fogadók a beérkezőknél lévő technikai eszközöknek megfelelő fenntartási anyaggal általában nem rendelkeznek.

A meghibásodott, nem javítható technikai eszközök pótlása történhet előjárói döntés alapján, halasztást nem tűrő esetekben az anyaalkulatok készleteiből. További pótlási lehetőség a központi raktárak készletei, külön engedéllyel a központi tartalék.

Az egészségügyi biztosítás sajátosságait jellemzi az anyagi biztosításhoz képest, hogy a háborús szervezettől eltérően a zászlóalj szintű segélyhelyeket célszerű orvossal megerősíteni, ezzel is biztosítva az egyszakaszos kiürítés feltételeit.

Olyan irányban ahol állandó katonai kórház nincs, vagy csak nagyobb távolságra található ezen intézmények, a polgári egészségügyi intézmények felhasználását is tervezni szükséges.

A mobil orvoscsoport szakorvosainak is alapvető feladata lehet a harctevékenység időszakában az első orvosi segélynyújtás, esetleg meg erősítésként adhatók a különböző kórházaknak.

A **vezetés megosztottságát** követeli meg a csapatok átcsoportosítása utáni állapot. Fenn kell tartani a békehelyőrség működőképességét, s megfelelő vezetettségre van szükség a válságkezelésben résztvevő csapatoknál is.

A kirendelt állomány vezetését célszerű a különböző operatív csoportokon keresztül megvalósítani. Az operatív csoport összetétele, létszáma és a kirendelt erő nagysága nem nagy létszámú vezetői csoportot követel meg, de az *anyagitechnikai biztosítás* összetettségéből eredően különböző szintek anyagi-technikai biztosítását, kapcsolatrendszerét jól ismerő tisztek kirendelése szükséges.

A bázislaktanyákban egyel magasabb szintű anyagi-technikai biztosítást vezető *operatív csoport* működését célszerű tervezni.

Nem ismerve az igénybevétel várható időtartamát, így elképzelhető megoldás az operatív csoportok váltásos rendszerben történő működtetése is.

Kiemelten kell foglalkozni a válságkezelés időszakában az MH SZCSP és az MH LP közötti együttműködéssel. Ezt szükségessé teszi, hogy adott időszakban az MH LP-nek alárendelt katonai szervezetek ellátásilag az MH SZCSP-hez tartozó bázislaktanyákhoz kerülhetnek utalásra.

A vezetés az állandó és a kijelölt tábori vezetési eszközök igénybevételével valósul meg.

A vezetési okmányokból az elvonuló katonai szervezeteknek rendelkezniük kell mindazon *okmányrendszerrel*, amely biztosítja egy esetleges háborús állapotban is a vezetés folyamatosságát.

Ezt azért is hangsúlyozni kell, mert a válságkezelésben résztvevő csapatok felvonulása és alkalmazási területe szorosan illeszkedik a védelmi tervben meghatározott feladatokhoz. Az anyagi-technikai biztosításra a feladat végrehajtásának jellegét figyelembe véve **ATB tervet kell készí-**

teni, amely a hagyományoknak megfelelően grafikus és szöveges formában készül.

A terv tartalmában sajátosságként kell kezelni:

- béke állomány átcsoportosítását;
- kiképzés és a felkészítés anyagi-technikai biztosítását;
- a békeellátási források bővíthetőségét, kiemelten a bázislaktanyák viszonylatában;
- a központi készletek fogadásának tervét.

A téma időszerűsége, újszerűsége és az egységes elvek bizonyos fokú hiánya miatt nem vállalkozhattam az anyagi-technikai biztosítási rendszer teljes terjedelmű feldolgozására.

Ezért az *anyagi-technikai biztosítási rendszer kialakítása megvalósításának újabb formái és módszereinek feltárása* további elméleti, kutatómunkát igényel.

A VÁLSÁGKEZELÉS, HATÁRMEGERŐSÍTÉS ANYAGI-TECHNIKAI BIZTOSÍTÁSA

Giczi György¹

I.A válsághelyzet kialakulásának okai, körülményei, annak fogalma, tartalma

Az 1980-as évek végén, a '90-es évek elején Európában, a volt szocialista országokban - köztük hazánkban is - gyökeres társadalmi változások zajlottak le. Ennek egyik katonai vonatkozású következménye az volt, hogy felbomlott a szocialista országok "kollektív" védelmére hivatott, de létrehozásától kezdve a Szovjetunió nagyhatalmi érdekeit és a közép-kelet-európai szocialista országok "kordában" tartását szolgáló Varsói Szerződés.

Akkor úgy tűnt, hogy mindezzel nagyságrendekkel csökkent kontinensünkön az államok közötti háború valószínűsége, s ez a Helsinkii folyamat, valamint az enyhülés további korlátlan kiszélesítéséhez vezet. Nem így történt.

A Varsói Szerződés megszűnése, a szovjet csapatok egyes volt tagállamokból fokozatos kivonása olyan politikai és katonai vákumot okozott, amelyet korábban még a legmerészebb szakemberek sem mertek prognosztizálni. Így azt sem láthatták előre, hogy ezen éppen hogy a demokratikus fejlődés útjára lépett országokban a korábbi diktatórikus vezetések által könnyörtelen elfojtott államközi ellentétek, belső politikai, társadalmi, gazdasági, etnikai, vallási és egyéb feszültségek olyan elemi erővel törnek a felszínre, ami korábban elképzelhetetlennek tűnt.

A világ döbbenetesen vette tudomásul, hogy ezen *fent említett feszültségek* a volt Szovjetunió egyes tagországai, valamint a korábbi Jugoszláviát alkotó köztársaságok között olyan fegyveres konfliktushoz, polgárhábo-

---

1 Giczi György mk.ezredes, MH Szárazföldi Csapatok parancsnoksága ATF-ség Tervezési osztályvezető

rúhoz vezetett, amely napjainkban is váltakozó intenzitással zajlik és amely mind a NATO tagországok, mind az ENSZ számára szinte kezelhetetlen folyamatként jelentkezik. Ez utóbbi számunkra konkrét katonai veszélyeztetést is jelentett és jelent, hiszen a menekültáradatot, a többszörös légi és földi határsértéseket, átlövéseket, Barcs bombázását nem lehetett figyelmen kívül hagyni.

Mindezen körülmények - a cselekvési kényszeren túl - a háborúról, annak kitöréséről és intenzitásáról alkotott korábbi nézeteink gyökeres és sürgős felülvizsgálatára kényszerített bennünket. Míg korábban csak a totális háború valószínűségével számoltunk, addig napjainkra világossá és valósággá vált, hogy térségünkben a demokráciába való átmenet nehézségei és ellentmondásai, a gazdasági és társadalmi instabilitások, az újonnan felszínre kerülő és területi vitákkal párosuló etnikai, nemzeti, nemzetiségi, vallási ellentétek olyan veszélyeztető tényezőként szerepelnek, olyan nehezen prognosztizálható folyamatokat indíthatnak el, amelyek egy adott ország kereteit túllépve, más országok - így a Magyar Köztársaság - számára is konkrét konfliktust, katonai veszélyt jelenhetnek.

Mivel a Magyar Köztársaságnak elemi érdeke volt, hogy a biztonságát veszélyeztető jelenségeket ne hagyja válasz nélkül, ezért 1991. őszétől kezdve egy teljesen új fogalom a "válságkezelés" jelent meg a katonai terminológiában, amely alatt tartalmát, intenzitását és dimenzióját tekintve az **áttevedő veszélyeztetettség, vagy korlátozott célú, provokatív jellegű veszélyeztetettség** katonai lereagálását értjük.

II. A válsághelyzetek kezelésének jogi és törvényi garanciái

A válságkezelés a Magyar Honvédség, de a teljes fegyveres erők számára is egészen új feladatot jelentett, e területen semminemű korábbi tapasztalattal nem rendelkezünk. A helyzetet tovább súlyosbította az a tény, hogy a délszláv válság kirobbanása és elhúzódása már 1991. közepétől sürgős és konkrét igénnyel lépett fel a válságkezelést és az arányos reagálást illetően, de ebben az időszakban sem a jogi, sem a törvényi keretei nem voltak meg.

A legfelső állami vezetés és törvényhozás többek között ezt felismerve - ha némi fáziskéséssel is - de 1993-ban megalkotta "*A Magyar Köztársaság biztonságpolitikai alapelvei*"-t és "*A Magyar Köztársaság honvédelmi*

alapelvei"-t, amelyeket az országgyűlés 1993. januárjában, illetve áprilisában fogadott el és emelt határozatra.

E két alapokmány teljesen új megközelítésben és felfogásban tartalmazza a Magyar Köztársaság biztonságpolitikájáról, ezzel összefüggésben a honvédelemről alkotott nézeteit, véleményét, törekvéseit és nem hagyja figyelmen kívül a válságkezelést, illetve katonai vonatkozású le reagálását sem. Így a Honvédelmi Alapelvek II. fejezete kimondja:

"Kontinensünkön az államok közötti totális háború valószínűsége csökkent, de nem szűnt meg."

"... megnőtt a nehezen prognosztizálható konfliktusok valószínűsége, amelyek megelőzésére, illetve elhárítására fel kell készülni."

"9. Katonai természetű veszélyt jelenthetnek a környezetünkben kibombázó belső konfliktusok, polgárháborús események, amelyek következtében fegyveres csoportok üldözés, menekülés, átcsoportosítás miatt Magyarország területére kerülhetnek, vagy provokációt követhetnek el az ország ellen, repülőeszközök megsérthetik az ország légtérét. Számolni kell a háborús küszöb alatti, nem állami szintű erőszak alkalmazásának különféle formáival. Félkatonai szervezetek, fegyveres terrorista csoportok tranzit-, vagy célországának szemelhetik ki Magyarországot."

"10. Harcoló fél megkísérelheti az ország területét és légtérét harmadik fél elleni harci tevékenység céljából felhasználni és ezzel együtt településeinket, objektumainkat erőszakos cselekmények érhetik."

"13. A honvédelmi politikának és intézményrendszerének úgy kell működnie, hogy legyen képes folyamatosan és megbízhatóan értékelni az ország biztonságát veszélyeztető tényezőket és kockázatokat, s ennek alapján időben meghozni a veszélyhelyzetek megelőzéséhez, illetve elhárításához szükséges - arányos - intézkedéseket."

E két alapokmány elfogadásával és életbeléptetésével azonban a problémakör még nem nyert teljes megoldást. Ugyanis éppen a válsághelyzet kezelésével, a készségi és készenléti erők nagyságrendjével, kirendelésével, alkalmazásával és vezetésével kapcsolatos jog- és hatásköröket illetően bontakoztak ki állami és politikai körökben a legnagyobb viták. A végső megoldás az 1993. decemberében elfogadott Hon-

védelmi Törvény és alkotmánymódosítás hozta, amelyek 19/E.§. 1. pontja kimondja:

"Külső fegyveres csoportoknak Magyarország területére történő váratlan betörése esetén a támadás elhárítására, illetőleg az ország területének a Magyar Honvédség légvédelmi- és repülő készütségi erőivel való oltalmazására, az alkotmányos rend, az állampolgárok élet- és vagyónbiztonsága, a közrend és közbiztonság védelme érdekében a Kormány a köztársasági elnök által jóváhagyott védelmi terv szerint - a támadással arányos és erre felkészített erőkkel - a szükségállapot, vagy a rendkívüli állapot kihirdetésére vonatkozó döntésig azonnal intézkedni köteles."

Így napjainkra a válsághelyzetek kezelése nemcsak katonai, hanem törvényi vonatkozásban is a legmagasabb szinten teljes "legalitást" kapott.

III. A válsághelyzet kezelésének követelményei és sajátos körülményei

1./ A válsághelyzet kezelésével kapcsolatos összes feladatot alapvetően a békeállapot időszakában magasabb harckészültség és mozgósítás elrendelése nélkül kell megoldani. Magasabb harckészültség és részleges mozgósítás elrendelésére a folyamat eszkalálódása során és abban az esetben kerülhet sor, ha a békében meglévő és kijelölt erők nem elégségesek a veszélyeztetettség elhárítására.

2./ Az igénybevehető készütségi erők nagyságrendjét a békében rendelkezésre álló kiképzett, hadrafogható személyi állomány létszáma, technikai eszközök és anyagi készletek mennyisége determinálja.

3./ A kijelölt készütségi erők nagyságrendjének és alkalmazhatósági fokának mindig arányban kell lennie a veszélyeztetettség mértékével. Számolni kell továbbá azzal, hogy ez a nagyságrend az átmeneti időszakokban (leszerelés, bevonulás, alapkiképzés) tovább csökken vagy gyorsított ütemű kiképzés és összekovácsolás végrehajtását követeli meg.

4./ Kiemelt figyelmet kell fordítani arra, hogy a válságkezelésbe bevont katonai szervezetek a következő *három követelményeknek kell hogy megfeleljenek:*

- készütségi erők (század, zászlóalj, harccsoport) kikülönítése;
- magasabb harckészültség és mozgósítás feladatainak biztosítása;
- béke ellátás és működés további folyamatos fenntartása.

5./ Számolni kell azzal, hogy adott katonai kerület béke alárendeltségébe tartozó katonai szervezetétől kijelölt erők a veszélyeztetettségi irányban lévő "irányfelelős" katonai kerületnek kerülnek átadásra a bázislaktanyába való beérkezés után.

6./ Mivel a csapatok jelenlegi béke diszlokációja nem teszi lehetővé a gyors és koncentrált alkalmazást, ezért a bevont erőket a veszélyeztetettségi irányban megfelelően kijelölt 2-3 bázislaktanyába célszerű átcsoportosítani, összevonni és a veszélyeztetettséggel arányos alkalmazási készenlétbe tartani.

7./ Mindez a béke ellátás és utalási rend többszörös korrekcióját vonja maga után, ami azt takarja, hogy az összes átcsoportosított erőt a bázislaktanyában diszlokáló katonai szervezethez kell utalni, a bázis ellátó katonai szervezet eredeti ellátási utaltságát viszont a szükséges mértékben újabb forrásokkal kell bővíteni.

8./ A fentiekből adódóan az anyagi-technikai erőket és eszközöket is kombináltan és rugalmasan kell alkalmazni, ami azt jelenti, hogy a bázislaktanyában való tartózkodás időszakában az ellátást és mindenoldalú biztosítást centralizáltan, az összpontosítási körletekben, illetve a harci alkalmazás időszakában decentralizáltan, ismét új utalási rendben célszerű megvalósítani.

9./ Az anyagi-technikai biztosítás területén további sajátosságként jelentkezik - mivel béke állapot időszakában vagyunk - az anyagi-technikai biztosítás háborús rendszere zászlóalj tagozattól felfelé nem él. Ezért az anyagi-technikai biztosító erőket többszöri átcsoportosítások útján olyan összetételben és nagyságrendben célszerű létrehozni, amely biztosítja az adott összefegyvernemi kötelék maradéktalan ellátását, kiszolgálását és ezen felül még maradjon szabad kapacitása más ideiglenesen hozzájuk utalt harcrendi elemek ellátására is.

10./ Bázislaktanyák fogadási feltételeinek megteremtése, valamint a bázislaktanyákban való tartózkodás időszakában nem kizárt, sőt kívána-

tos a központi ellátó szervek - bázislaktanyák ellátásába való - közvetlen, direkt bevonása (tábori elhelyezési anyagok, sátor, csapatkészleten felül elrendelt lőszer és anyagi készletek közvetlen kiszállítása, mobil orvos-csoport létrehozása).

11./ Mivel ugyanezen időszakokban a bázislaktanyák létszáma 1300-1600 fővel megnövekszik - ennek egyenes következményeként az ellátási, szállítási feladatok volumene is -, ezért a bázislaktanyákat célszerű az irányfelelős katonai kerület szintjén olyan előkészítő részlegekkel, javító, vontató csoportokkal és szállító kapacitással megerősíteni, amely erők a harci alkalmazás időszakában is funkcionálnának.

12./ Az alkalmazási készség, illetve technikai hadrafoghatóság állandó szintentartása érdekében, a meghatározott eszközökön felül célszerű tartalék technikai eszközöket kijelölni és felkészíteni, ami a meghibásodott technikai eszközök javítása helyett, gyors eszközcserét tesz lehetővé. Továbbá számolni kell a - hosszú idejű tárolásba helyezett eszközök kivételével - a "mozgósítási-zárolt" technikai eszközök felszabadításával és igénybevételeivel is.

13./ A válsághelyzet kezelésére kijelölt erők vezetése - bár harci alkalmazásukra is sor kerülhet - nem a háborús, de nem is a béke vezetési rend szerint történik, hanem a kettő között átmenetet képező és valamennyi vezetési szinten létrehozott operatív csoportok, valamint az adott régiót "legjobban ismerő" irányfelelős katonai kerület parancsnok operatív csoportja útján valósul meg.

14./ Mivel a válsághelyzet kezelése nemcsak a szárazföldi haderőnemet érinti, ezért ezen feladatok megtervezését, megszervezését és végrehajtását a Légvédelmi Parancsnoksággal, a BM Határőrséggel és a Rendészeti szervekkel legszorosabb együttműködésben kell végrehajtani, nem kizárva a helyi önkormányzatokkal való együttműködést sem.

IV. A válsághelyzet kezelésébe bevonható (bevonandó) erők a szárazföldi csapatoknál

A válsághelyzet kezelésében a szárazföldi csapatok részéről bevonható erők nagyságrendjét az alábbi tényezők befolyásolják, illetve szabnak korlátokat:

A bevonandó, adott készségi szolgálatban tartott erőknek mindig arányban kell lenniük a veszélyeztetettség mértékével. Azonban ezen erők nem növelhetők korlátlanul, mivel az egyes alakulatoktól a válság-helyzet kezelésébe csak olyan nagyságrendű erőket és eszközöket lehet bevonni, hogy a fennmaradó állomány létszáma elvonulásuk esetén is még biztosítsa a magasabb harckészültség és mozgósítás feladatai végrehajtását, ezzel párhuzamosan a béke ellátás és működés további folyamatos fenntartását.

A fentieknek megfelelően a "lehet" és a "kell" korlátok között mozogva - figyelembevéve a veszélyeztetettség mértékének változó jellegét és intenzitását is - az összefegyvernemi, fegyvernemi szakcsapatok vonatkozásában az alábbi erőkkel és eszközökkel számolhatunk:

1./ Az összefegyvernemi csapatok állományából:

- gépkocsizó ügyeletes alegység;
- harcászati ügyeletes alegység;
- század erejű harccsoport;
- zászlóalj harccsoport.

2./ A tüzércsapatok állományából:

A tüzérdandároktól:	<i>egy tüzérosztályig</i>
A páncéltörő tüzérezredek-től:	<i>egy-két üteg</i>
Páncéltörő tüzérdandártól:	<i>egy-két üteg</i>

3./ A műszaki csapatok állományából:

A műszaki dandártól:	<i>egy zárterelepítő század egy-kettő műszaki figyelő és fényképező őrs</i>
műszaki ezredtől:	<i>egy állásépítő gépszázad</i>

4./ A felderítő csapatok állományából:

A felderítő zászlóaljaktól:	<i>egy csapatfelderítőszázad egy mélységi felderítő század</i>
A dandár felderítő századtól:	<i>egy lokátorfelderítő őrs</i>

5./ Az elektronikai harccsapatok állományából:

Az elektronikai harcszázadtól: *három-négy rádióíránymérő csoport /RIM/
kettő-három URH zavarócsoporthat
egy-kettő vegyes zavarócsoporthat*

Az elektronikai harcezredtől: *öt-hét rádióíránymérő csoport /RH/
három-négy zavarócsoporthat /RH/*

6./ A repülőcsapatok állományából:

Légyvédelmi készségségi szolgálatba

A harci helikopter ezredtől *kettő-hat harci helikopter /MI-24/*

Szárazföldi csapatok támogatására: *egy század harci helikopter /MI-24/*

ERIP-ek: *bázislaktanyánként 5-5 fő*

A vegyes szállító repülődandár állományából:
*egy közepes helikopter század /MI-8/
egy könnyű helikopter raj /MI-2/*

7./ Anyagi-technikai biztosító csapatoktól:

Szállító erők (ellátózászlóaljaktól).
Javító-vontató csoportok (javítózászlóaljaktól, ezredtől).
Speciális vegyes javító csoportok (javítózászlóaljaktól).
Bázislaktanyák fogadási feltételét megteremtő előkészítő részlegek.

8./ **Légymozgékonyaságú zászlóaljja**, valamint a szállításhoz a **vegyes repülődandártól** bevonandó erőkkel, mint vezérkar főnöki tartalékkal célszerű számolni. Mindezen erők vezetése a Honvéd Vezérkartól dandárszintig bezárólag létrehozandó operatív csoportok útján - a szükséges híradó és vezetésbiztosító erők és eszközök bevonásával - valósul meg, kivéve a légyvédelmi készségségi szolgálatba beosztott erőket, amelyeket a légyvédelmi parancsnok vezet.

V. A válságkezelés anyagi-technikai biztosításának feladatai

A válságkezelés anyagi-technikai biztosításának megtervezése, megszervezése és végrehajtása során a legfontosabb rendező elvet az alábbi három követelmény jelenti:

- az anyagi-technikai biztosítás rendszere, a bevont erők, eszközök nagyságrendje és összetétele tegye lehetővé a készségi szolgálatba kijelölt összes erő maradéktalan ellátását és kiszolgálását;

- a laktanyában visszamaradó erők biztosítsák a magasabb harckészültségbe helyezés és mozgósítás feladatainak tervek szerinti végrehajtását;

- továbbra is folyamatosan fenntartható legyen a béke működési és ellátás korábbi rendje.

Amennyiben ezen hármas követelménynek egy adott katonai szervezet - saját lehetőségeit teljesen kimerítve - sem tud eleget tenni, úgy az előljáró tagozatoknak kell az erők és eszközök átcsoportosításával, megerősítésekkel a feladatvégrehajtás feltételeit megteremteni.

Az anyagi-techninaki biztosítás feladatai térben és időben három, jól elkülöníthető időszakra, illetve ütemre bonthatók:

- a béke diszlokáció szerinti helyőrségben, az átcsoportosításhoz való, a készenlét elérése érdekében végrehajtandó feladatok;

- az átcsoportosítás, illetve bázislaktanyákban való tartózkodás időszakában végrehajtandó feladatok;

- a harci alkalmazás feladatai.

Amennyiben a válsághelyzet folyamatosan eszkalálódik és a válságkezelés teljes mechanizmusa végigfut, úgy minden időszak feladataira elegendő idő állhat rendelkezésre. Ellenkező esetben egyes időszakok lerövidülhetnek, sőt el is maradhatnak.

1./ A laktanyai készenlét elérése érdekében végrehajtandó feladatok

A laktanyai készenlét elérése érdekében végrehajtandó tevékenység az alábbi négy, markáns feladatkomplexum köré csoportosítható:

- technikai eszközök kijelölése, átcsoportosítása és előkészítése;
- anyagi készletek lépcsőzése, szállításhoz való előkészítése;
- személyi állomány kijelölése, átcsoportosítása, felkészítése;
- tervezési, szervezési feladatok.

a./ A technikai eszközök kijelölése és előkészítése

A technikai eszközök mennyiségét alapvetően mindig a készültségi szolgálatba bevont erők nagyságrendje határozza meg, amelyre az előjáró - a mindenkori állami vezetés döntésével szinkronban - a veszélyeztetettség mértékének, a megoldandó feladat jellegének figyelembevételével intézkedik.

A meghatározó haditechnikai eszközcsoportoknál az állandó hadrafoghatóság biztosítása, meghibásodás esetén a harcérték gyors helyreállítása érdekében, az adott köteléknél rendszeresített, szervezetszerű technikai eszközökön felül - eszközfajtánként differenciált számban - tartalék technikai eszközöket is célszerű kijelölni és felkészíteni.

A feladatok maradéktalan végrehajtása és mindenoldalú biztosítása érdekében elengedhetetlenül szükségessé válik - a hosszú idejű tárolásba helyezett eszközök kivételével - egyes "mozgósítási-zárolt" technikai eszközök felszabadítása, mivel a béke kiképző besorolású eszközök darabszáma nem biztosítja a feladatok végrehajtását vagy biztosítaná, de elvonulásuk esetén egyes laktanyai részterületek működésképtelenné válnának. Ez a probléma alapvetően a harcbiztosító és kiszolgáló erőket érinti - azaz az anyagi-technikai területet is - ami "mozgósítási-zárolt" sebesültszállító, sebesültkihordó, kötöző-, műhelygépkocsik és szállító járművek felszabadítását és felkészítését követeli meg, amit az előjáró jelentési kötelezettség mellett engedélyez.

A következő markáns feladatot, egyben problémát a technikai eszközök átcsoportosítása jelenti. Ez azt takarja, hogy harci alkalmazás ese-

tén az anyagi-technikai biztosítás összes feladatát a zászlóalj kiszolgáló szakasznak kellene megoldani akkor, amikor az ehhez szükséges egyes erők és eszközök először csak dandár szinten jelennek meg. Például első orvosi ellátást biztosító kötöző gépkocsi, kerekas, lánctalpas harcjárművek, tüzer, páncéltörő, légvédelmi eszközök javítására rendeltetett műhelygépkocsik és speciális eszközök csak a dandár javító századnál, illetve segélyhelyen vannak rendszeresítve. A dandárszintű tagozati elemek viszont - mivel béke állapot időszakában vagyunk - nem funkcionálnak. Ezen ellentmondás feloldásának egyetlen lehetősége, hogy a zászlóalj kiszolgáló szakaszt meg kell erősíteni minden olyan dandárszintű elemmel, ami a feladatok végrehajtásához elengedhetetlenül szükséges és az egyes technikai eszközök, speciális felszerelések kényszerű átcsoportosítását vonja maga után.

A technikai eszközök kijelölése és átcsoportosítása után a következő feladatot az eszközök harci alkalmazáshoz való felkészítése jelenti. Ennek keretében a harc- és gépjárműveken az egyéni és kollektív lövész-fegyvereken a 2. technikai kiszolgálást kell végrehajtani, amit alapvetően a kezelőállomány végez.

Ugyanakkor a harcokocsi, harcjármű, tüzérségi lövegek és egyéb tűz-eszközök, valamint felderítő- és figyelőműszerek harci alkalmazásához való felkészítése - a karbantartási és kiszolgálási feladatokon túl - szakértelmet igénylő, speciális beszabályozási feladatokat is jelent, így ezen eszközökön a szakjavító állomány bevonásával a 3. technikai kiszolgálást kell végrehajtani.

Az összes eszközt parancsban kell kijelölni, továbbá gyári-, torony- és rendszám szerinti nyilvántartást célszerű felfektetni. Az eszközök felkészítését kiszolgálási terv alapján kell végrehajtani. A felkészített haditechnikai eszközöket - őrzés-védelem biztosítása mellett - a többi eszköztől elkülönítve, ideiglenesen kijelölt vagy felszabadított telephelyen célszerű tárolni a hadrafoghatóság és folyamatos indítási készség fenntartásával.

b./ Anyagi készletek lépcsőzése, szállításhoz való előkészítése

Az anyagi készletek mennyiségét és összetételét a személyi állomány létszáma, a technikai eszközök mennyisége, a meghatározott feladat, va-

lamint az elrendelt készletszint determinálja, ezért úgy kell számvetni és összeállítani, hogy:

- maradéktalanul biztosítsa a meghatározott (várható) harcfele-
dat végrehajtását;
- a személyi állomány mindenoldalú ellátását és biztosítását;
- a technikai eszközök kiszolgálását és javítását.

Az elrendelt anyagi készletek megalakítására *három forrásból van lehetőség:*

- béke készletek terhére;
- háborús (csapat) készletek terhére (külön engedéllyel);
- központi készletek terhére.

Az ideális az lenne, ha az elrendelt anyagi készleteket a béke kész-
letek terhére lehetne létrehozni, így a csapatkészlet érintetlenül marad-
na. Ez azonban nagyon sok anyag esetében megoldhatatlan feladatot je-
lent, mivel a béke kiképzési készletek csak korlátozottan vagy egyáltalán
nem teszik lehetővé a készletek megalakítását, egyes anyagokból nincs
béke kiképzési készlet rendszeresítve.

Ezen anyagféleségek esetében csak a háborús - azaz a csapatkészle-
tek - terhére történő megalakítással lehet számolni, ami viszont azzal a
nem kívánatos következménnyel jár, hogy egy válságkezelést követő vé-
delmi hadművelet esetén az adott csapatnál háborús készlethiány jelent-
kezhethet az esetleges utánpótlási gondok miatt.

A probléma megoldását, az *ellentmondás feloldását a három forrás
ésszerű, kombinált alkalmazása jelenthetné*, vagyis béke készlet terhére
létrehozni minden olyan anyagi készletet, amelyet a készlet teljes egé-
szében - vagy korlátozottan ugyan -, de lehetővé tesz és központi készlet
terhére biztosítani az összes olyan anyagféleséget, amelynek megalakítá-
sát a béke készlet nem vagy csak korlátozottan teszi lehetővé. Ezen le-
hetséges változat eredményeként az egyes alakulatok csapatkészlete
érintetlen maradna, ami folyamatosan biztosítaná a háborús alkalmazást.

A megszabott harcfeladat szempontjából meghatározó jelentőségű és kiemelt figyelmet érdemel az elrendelt lőszer- és robbanóanyag készletek megalakítása, amelyet célszerű *az alábbi módon megvalósítani:*

Az elrendelt (felhasználásra engedélyezett) lőszer mennyiséget az előjáró az intézkedésében meghatározza, amely 1-1,5 javadalmazás lehet. Ha ezt a mennyiséget összevetjük a jelenleg érvényben lévő harckészültségi intézkedésekben meghatározott lépcsőzéssel, akkor kiderül, hogy sok lőszerfajtából 1 javadalmazás csak a hadtest raktárszintig bezárólag áll rendelkezésre. Vagyis század (üteg), zászlóalj, dandár raktár, hadtest raktár - mint lépcsők és tagozatok - együttes bevonásával lehet 1 javadalmazás lőszert biztosítani, ami egyrészt nem jelenthet ideális megoldást, másrészt megnövelt szállító kapacitás igényekkel is jelentkezik.

Ezzel szemben a kedvező változat az lenne, ha az adott alakulat, a kijelölt erők után számvetett, az adott tagozatra lépcsőzött (század, zászlóalj) lőszer mennyiséget szállítaná magával, amelyet - a lehetőségek függvényében - kiképzési-, annak elégtelensége esetén a csapatkészletből hozna létre és amelyhez elegendő szállító kapacitással is rendelkezik. Az e feletti, felhasználásra engedélyezett és teljes bevont erők után számvetett kiegészítő készleteket a központi ellátó tagozat a bázislaktanyákba saját erőivel és eszközeivel kiszállítaná.

Mivel a laktanyai készenlét elérését követően a csapatoknak keréken, vagy vasúton történő átcsoportosítására kerül sor, felvetődhet a kérdés, hogy a lőszer a harcjárművekbe bemálházásra kerüljenek-e, vagy sem. A biztonsági szempontokat figyelembevéve - tekintettel az érvényben lévő harckészültségi intézkedésekre is - az utóbbi változat mellett célszerű dönteni, ami azt jelenti, hogy az átcsoportosítást vasúton végrehajtó csapatoknál a lőszer zárt vagonokban, a menetet keréken végrehajtó csapatoknál a lőszer gépjárműveken történő szállításával kell számvetni. *Mindez nem zárja ki egyes lőszerfajták felhasználáshoz való előkészítését, például nem tiltott a géppuska lőszer behevederezése és ilyen állapotban való szállítása. Lőszer, kézigránatok személyi állomány részére történő kiosztását, betárazását, harcjárművekbe való bemálházását a bázislaktanyákban - külön parancsra - célszerű végrehajtani.*

Az anyagi készletek másik nagy csoportját a személyi állomány ellátását és mindenoldalú biztosítását szolgáló készletek képezik. Ezen belül is kiemelt figyelmet kell fordítani a személyi állomány egyéni felszerelésé-

sére, összefegyvernemi védőkészlet és gázálarc mérethelyességére, hadihasználhatóságára. A személyi állománynál lévő készleteken felül - váratlan ellátási feladatok biztosítására - differenciált formában felsőruházatból, fehérneműből és lábbeliből tartalék készletet is célszerű képezni.

Az egészségügyi anyagi készletek további három alcsoportba sorolhatók:

- a személyi állomány létszámára számvetett és kiosztandó készletek;
- a zászlóalj segélyhelyen képzett készletek, amelyek a kijelölt eszközök teljességén, valamint a szakállomány egészségügyi felszerelésén felül alapvetően 1 db "A" típusú 30 napos készletet jelent;
- a dandársegélyhely állományából megerősítésként adott részleg készletei, amely az orvos kezelésében lévő kötöző gépkocsi teljességén, az orvos által összeállított életmentő beavatkozáshoz szükséges készleteken felül 1 db "B" típusú 30 napos készletet takar.

A személyi állomány létszámára számvetett készletek esetén 20-25 %-os tartalékot célszerű képezni.

A technikai eszközök kiszolgálását és javítását biztosító anyagi készletek tekintetében, az eszközök egyedi készletén felül, alapvetően zászlóalj javító készletekkel kell számvetni, szükség szerint kiegészítve dandár javító készletek elemeivel is.

Ennek érdekében törekedni kell arra, hogy az egyedi és zászlóalj javító készletek feltöltöttsége 100 %-os legyen. Mindezekon felül, a fenntartási készletek terhére, elengedhetetlenül szükséges kiegészítő készletek létrehozása minden olyan speciális anyagféleségből, amelyek a bázislaktanyákban nem állnak rendelkezésre. Nem elhanyagolható a speciális javító és műhelygépkocsik használhatóságának felülvizsgálata sem.

Külön problémakört jelent *az állomány bázislaktanyákban történő elhelyezése is*, ami abból adódik, hogy ezen laktanyák plusz 1000-1200 fő befogadására nem képesek, így az állomány elhelyezése a laktanyákban vagy annak közvetlen környékén csak tábori körülmények között lehetséges. Az ehhez szükséges tábori felszerelést sem a bázislaktanyában eredetileg is diszlokáló alakulat, sem a befogadott biztosítani nem tudja,

mert egyrészt ilyen mennyiség nem áll a rendelkezésére, másrészt e célra történő igénybevétel esetén a magasabb harcckészültségbe helyezés és mozgósítás végrehajthatatlanná válik.

A megoldást az jelentené, ha központi tagozat ezekre a nagyságrendekre számvetve már a béke állapot időszakában megalakítaná és központilag tárolná ezeket a készleteket és válsághelyzet esetén saját erőivel és eszközeivel kiszállítaná a kijelölt bázislaktanyákba olyan számvetéssel, hogy a tábori elhelyezési körülmények az irányfelelős katonai kerület által kijelölt előkészítő részlegekkel a csapatok beérkezéséig kialakíthatók legyenek.

Célszerű az állományt hálózásokkal, PH ágybetéttel és a lehetőségek függvényében gumimatraccal ellátni.

Nem elhanyagolható kérdés az átcsoportosítás - azaz a vasúti szállítás, vagy keréken végrehajtott menet - anyagi biztosítása sem. Az előbbi esetben a vasúti rögzítő- és kötözőanyagok számvetése, készletek megalakítása, UMK vasúti ékek kerületen belüli átcsoportosítása jelent feladatot, míg az utóbbi esetben a menet végrehajtásához szükséges üzemanyag mennyiséget kiegészítő készletként kell megalakítani és elszállítani.

c./ Személyi állomány kijelölése, átcsoportosítása és felkészítése

Az anyagi-technikai biztosítást megvalósító személyi állomány kijelölését és átcsoportosítását az alábbi körülmények teszik szükségessé:

- az anyagi-technikai biztosítás összes feladatát - főleg harci alkalmazási időszakában - a zászlóalj kiszolgáló szakasznak kell megoldania;

- ehhez - az ellátandó erők és eszközök nagyságrendjét figyelembe véve - "M" szervezetre feltöltött kiszolgáló szakasz kell;

- ezzel szemben a kiszolgáló szakasz béke feltöltöttsége csak 35-55 %-os, egyes alegységei teljes egészében hiányoznak;

- mivel a dandár tagozat nem funkcionál, ezért a kiszolgáló szakaszt - a megerősítésként adott technikai eszközökkel analóg - személyi állománnyal is ki kell egészíteni.

Az egyes gépesített lövész és harckocsi dandároknál rendszeresített és a készségügyi szolgálatba bevont technikai eszközök típusának és mennyiségének függvényében, alakulatonként differenciáltan a gépjármű javító rajt célszerű megerősíteni harckocsi vagy lánctalpas harcjármű javító rajjal, RPT javító rajjal, lövegtechnikussal, műszertechnikussal. A lőszer szállító rajt és a szállító rajt lőszeres katonákkal és gépkocsivezetőkkel "M" állományra kell kiegészíteni.

A békében egyáltalán nem funkcionáló, a dandár ellátó századba beolvasztott élelmezési ellátó rajt a legénységi étkezde terhére kell megalkotítani.

A zászlóalj segélyhelyet a dandár segélyhely állományából orvossal, egészségügyi katonákkal és gépkocsivezetőkkel kell kibővíteni.

Végezetül az összes felszabadított "*mozgósítási-zárolt*" technikai eszközre kiképzett vezetőt kell biztosítani.

Ezen átcsoportosítások eredményeként a kiszolgáló szakasz működési feltételei személyi állomány vonatkozásában is megteremtődnek.

A személyi állomány kiválogatásánál kiemelt szempontot kell hogy képezzen, hogy csak megfelelő szakképzettséggel rendelkező, kiképzett és felkészített állomány kerüljön kijelölésre és átcsoportosításra, ellenkező esetben a kiképzetlen katona csak létszámnövelő tényező lesz.

d./ Tervezési, szervezési feladatok

A laktanyai készenlét elérése érdekében végrehajtandó anyagi-technikai biztosítási feladatok egy sor tervezési, szervezési teendőt is jelentenek, amelyeket *az alábbiakban lehetne körvonalazni:*

Az aktivizálásra vonatkozó parancs vételét követően haladéktalanul létre kell hozni a harckészségügyi tervekben rögzített operatív csoportokat.

Minden alakulatonál az összes végrehajtandó feladatra tervet kell készíteni, melyet a katonai kerület parancsnok anyagi-technikai helyettese hagyjon jóvá.

Külön számvetésben kell rögzíteni a menet vagy vasúti szállítás anyagi-technikai biztosítási feladatait.

Össze kell állítani és az irányfelelős katonai kerület részére meg kell küldeni az összesített harcértéket, amely elősegíti az elhelyezési és ellátási feladatok megtervezését és megszervezését a bázislaktanyákban.

Az erők és eszközök katonai kerületek közötti átadás-átvételének gyors végrehajtása érdekében elő kell készíteni az átadás-átvételi jegyzőkönyveket.

A feladat vételétől kezdve a katonai kerület parancsnok anyagi-technikai helyettesek között a lehető legszorosabb együttműködést kell megvalósítani, biztosítva az irányfelelős katonai kerület parancsnok anyagi-technikai helyettes részére az összes adatot és információt.

Mindezen feladatok végrehajtásáért az adott alakulat parancsnok anyagi-technikai helyettese felelős.

2./ Az átcsoportosítás, illetve a bázislaktanyákban való tartózkodás időszakának feladatai

A csapatok veszélyeztetett határszakaszok körzetében történő elhelyezésére alapvetően *két lehetőség kínálkozik:*

- a határtól mintegy 30-40 km-re kijelölt összpontosítási körletben történő elhelyezés;

- üzemelő, vagy meglévő, de nem üzemelő laktanyákban - azaz bázislaktanyákban - történő elhelyezés.

A korábbi koncepció a válságkezelésbe bevont erők *összpontosítási körletekben való elhelyezésével* számolt, amely huzamosabb tartózkodás esetén hátrányokkal, negatívumokkal és szinte megoldhatatlan problémákkal párosult.

Ezzel szemben - az új koncepció - a válságkezelésre kijelölt erők *bázislaktanyákban történő elhelyezése* az akadályozó és gátló tényezők jelentős részét kiküszöböli. Az állomány egy része ebben az esetben is csak sátrakban, tábori körülmények között helyezhető el, de a mindenoldalú

biztosításuk szempontjából a teljes laktanyai infrastruktúra rendelkezésre áll.

Így, az új koncepció szerint, a válságkezelésbe bevont erőket a veszélyeztetettség irányának megfelelően 2-3, lehetőleg üzemelő bázislaktanyába célszerű átcsoportosítani. Ezen bázislaktanyákat a határtól olyan távolságra kívánatos kijelölni, amely biztosítja a veszélyeztetett határszakaszra, vagy körzetbe való gyors kijutást.

Az adott kötelék közúton történő átcsoportosítása esetén a menetoszlop végén erős technikai zárórészleget kell működtetni.

Vasúton történő átcsoportosítás esetén *a berakás anyagi-technikai biztosítása és szállítás alatt az állomány ellátása jelent feladatot*. Kiemelten kell kezelni a technikai eszközök vasúti kocsikon történő szabályos, megbízható rögzítését, valamint az elszállítandó lőszerkészlet zárt vagonokba való bemálházását.

A bázislaktanyáknak a fogadás és elhelyezés összes feltételeivel rendelkezniük kell. Ennek megfelelően a csapatok beérkezésekor meg kell szervezni a fogadást.

A vasúti kirakás anyagi-technikai biztosítását az irányfelelős katonai kerület által a bázislaktanyákba kikülönített megerősítő részlegek igénybevételével kell tervezni.

Kiemelt figyelmet kell fordítani a technikai eszközök, lőszer- és anyagi készletek biztonságos tárolása és őrzése feltételeinek megteremtésére.

Meg kell szervezni és a parancs vételét követően a lehető legrövidebb időn belül végre kell hajtani a lőszer- és harcjárművekbe való bemálházását, a személyi állomány részére történő kiosztását és betárazását.

Az anyagi-technikai biztosító erők és eszközök katonai kerületek közötti átadás-átvételét - az összefegyvernemi és fegyvernemi erők átadás-átvételével párhuzamosan - az előre előkészített jegyzőkönyvek alapján kell végrehajtani.

A bázislaktanyákban való tartózkodás időszakában az anyagi-technikai biztosítás és ellátás feladatait az erők és eszközök összevont, koncentrált alkalmazásával célszerű megvalósítani. Összevont "bázislaktanya hadtáp, javítóműhely és segélyhely" hozható létre. Az anyagi-technikai elemeket csak olyan mértékben szabad telepíteni, hogy a meghatározott alkalmazási készenlét mindenkor biztosított legyen.

A csapatok ellátását a bázislaktanyában diszlokáló alakulathoz célszerű utalni, a bázislaktanya utalási rendjét pedig kiegészíteni olyan központi ellátási forrásokkal, amelyeket a kialakult helyzet megkövetel.

Az anyagi-technikai biztosítási feladatok megtervezéséért, megszervezéséért, koordinálásáért és végrehajtásáért - a bázislaktanyában diszlokáló alakulat anyagi-technikai helyettesen túl - az irányfelelős katonai kerület anyagi-technikai helyettese felel.

3./ A harci alkalmazás időszakának feladatai

A bázislaktanyákban való tartózkodás feladatait objektíve nem lehet élesen elválasztani a harci alkalmazás időszakának feladataitól, ugyanis ezen feladatok térben és időben összemosódva, egymást átfedve, *számtalan lehetséges variációban jelentkezhetnek*:

- nagy valószínűséggel a bázislaktanyákba átcsoportosított erők nem egyszerre, hanem lépcsőzetesen kerülnek alkalmazásra. Előfordulhat, hogy a felderítő, elektronikaiharc erők már harcrendben szétbontakoztak akkor, amikor a zászlóalj, század harccsoportok és a megerősítők - az alkalmazási készenlét folyamatos fenntartása mellett - továbbra is a bázislaktanyákban tartózkodnak;

- bekövetkezhet olyan eset is, amikor csak egy adott határszakaszon áll elő a fenyegetettségi helyzet és csak azokat az erőket rendelik ki, amelyek harci alkalmazási körlete ott került kijelölésre;

- ezzel szemben a másik véglet a fenyegetettség olyan foka lehet, hogy a teljes határszakasz mentén az összes erő alkalmazási körletbe kerül kirendelésre;

- előfordulhat olyan szituáció is, hogy egy adott veszélyeztetett határszakaszon az alkalmazásra tervezett erők nagyságrendje kevésnek bi-

zonyul, ezért más, nem veszélyeztetett határszakaszról haladéktalanul erőket kell átcsoportosítani;

- végül nem szabad figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy a fenyegetettségi körzetben megjelennek a légvédelmi parancsnokság alárendeltségébe tartozó és a készenléti szolgálatba bevont olyan harcrendi elemek is (kihelyezett rádiólokációs csoportok, légvédelmi rakétaezredek ütegei), amelyekkel utaltság és ellátás szempontjából számolni kell.

Ezek a tényezők és körülmények alapjaiban befolyásolják az anyagi-technikai biztosítási és ellátási feladatok végrehajtását, amelyek megvalósítására a lehetséges szituációk sokrétűsége miatt egyértelmű "receptet" adni nem lehet. Alkalmazási elveket szabad csak meghatározni, mert a végrehajtás "hogyan"-ját mindig a konkért kialakult helyzet fogja meghatározni. Mindez az anyagi-technikai biztosítást vezető operatív csoportoktól nagyfokú önállóságot, rugalmasságot és operativitást igényel, megköveteli a helyzet konkrét ismeretét és a "kézivezérlési" készséget.

A fentieknek megfelelően a harci alkalmazás időszakában az anyagi-technikai biztosítási feladatokat az alábbi elvek figyelembevételével és érvényesítésével célszerű megvalósítani:

a./ A század és zászlóalj harccsoportoknál egységes anyagi-technikai biztosítási rendszert célszerű létrehozni, amely nem zárja ki a rendelkezésre álló erők mélységben lépcsőzött alkalmazását sem. Így a kijelölt alkalmazási körleten belül az anyagi-technikai biztosítási elemeket úgy kell csoportosítani, hogy a zászlóalj segélyhelyeket és javító-vontató csoportokat közelíteni kell a harcolókhoz. Viszont az ellátó, szállító erőket, valamint a dandársegélyhely megerősítő erőit az orvossal és kötözőgépkocsival együtt - mintegy az anyagi-technikai biztosítás második lépcsőjeként - az alkalmazási körlet hátsó határán, a terep adta védő és álcázási lehetőségek maximális kihasználásával célszerű telepíteni. Amennyiben a harccsoport összpontosítási körletet foglal el, akkor ezen, második lépcsőként alkalmazott elemeket úgy kell elhelyezni és telepíteni, hogy áttelepítésükre harci alkalmazás esetén se kerüljön sor.

b./ A sérülteket (*halottakat*) a "magamra" elv alapján a zászlóalj segélyhelyen keresztül az első orvosi ellátás biztosítása érdekében haladéktalanul a kötözőgépkocsihoz kell szállítani. Az első orvosi ellátást - esetenként életmentő beavatkozást - követően a sérülteket a meghatározott

bázislaktanyában települt mobil orvoscsoporthoz kell kiüríteni, ahol már az első szakorvosi ellátás is biztosított. A kiürítésbe be kell vonni az orvoscsoport részére biztosított szállítókapacitást is. A további szakorvosi ellátásra és kórházi kezelésre szorulók kijelölt katonai kórházakba történő beszállításáról az orvoscsoport vezetője döntsön. Amennyiben egyes erők (felderítő, elektronikaiharc) már szétbontakoztak, de a harccsoportok még bázislaktanyákban tartózkodnak, úgy minden esetben a sérültek és betegek bázislaktanyába történő beszállításával kell számolni.

c./ A harci alkalmazás időszakának egyik legösszetettebb feladatát az állomány napi ellátása jelenti. Megint csak legbonyolultabb a helyzet akkor, ha több, kislétszámú, önmaga ellátására képtelen harcrendi elem már szétbontakozott, a zászlóalj kiszolgáló szakaszok, ellátó pontok viszont még bázislaktanyákban tartózkodnak. Ez esetben ezen harcrendi elemek saját vételezéssel történő napi ellátása érdekében forrásként a bázislaktanyák, vagy békében meglévő és funkcionáló egyéb laktanyák jöhetnek szóba. Végsszükség esetén nem zárható ki polgári források szerződéses formában történő igénybevétele sem.

Viszonylag egyszerűbb a helyzet akkor, ha az összes erő az alkalmazási körletben szétbontakozott, ugyanis a harccsoportok anyagi-technikai csoportosításai a rendszerbe beléptethetők és a harccsoportok anyagi-technikai ellátásán túl a közelükben lévő kislétszámú harcrendi elemek ellátása haderőnemi beavatkozástól függetlenül, rajtuk keresztül is megoldható.

Mindez azonban csak többszörösen korrigált, a mindenkori helyzetnek legjobban megfelelő ideiglenes utalási rendben valósítható meg, amelyre a katonai kerület anyagi-technikai helyettese operatíván kell hogy intézkedjen.

Az alkalmazási körletben való huzamosabb tartózkodás esetén a harccsoportok részére lőszert, élelmiszert, üzemanyagot és egyéb fenntartási anyagot a bázislaktanyákból, az operatív csoportok által vezetett megerősítő szállító kötelékekkel célszerű kiszállítani, míg az ivóvizet polgári közüzemi vízműhálózatról való saját vételezéssel kell biztosítani.

Meghibásodott, illetve sérült eszközök üzemképességének helyszíni helyreállítását csak akkor célszerű megkezdeni és elvégezni, ha az a kis-

javítás kategóriáját nem haladja meg. Ellenkező esetben a harcértéket bázislaktanyából történő eszközcserevel kell helyreállítani.

A meghibásodott és helyszínen nem javítható vagy sérült technikai eszközöket minden esetben a bázislaktanyába kell beszállítani. A javításba, vontatásba, vagy mentésbe célszerű bevonni a katonai kerület megerősítő javító-vontató csoportjait is.

VI. Az anyagi-technikai biztosítás tervezése és vezetése

A válsághelyzet kezelésébe bevont erők anyagi-technikai biztosítására a szárazföldi csapatok parancsnok anyagi-technikai helyettese, a törzse és a szolgálati ágak bevonásával tervet készít, amelynek tartalmát a szárazföldi csapatok parancsnokának válságkezelésre hozott elgondolása, valamint az MH anyagi-technikai főcsoportfőnök szakmai intézkedése határozza meg.

"A válságkezelés anyagi-technikai biztosítási terv"-e grafikus (térkép) és szöveges (magyarázó szöveg) formában készül, amelyet a törzsfőnök, az anyagi-technikai helyettes ír alá és a szárazföldi csapatok parancsnoka hagy jóvá.

A szárazföldi csapatok parancsnok anyagi-technikai helyettese a parancsnok által jóváhagyott terv alapján az alárendeltek feladatait **intézkedésben határozza meg, amely az alábbiakat tartalmazza:**

a./ Az anyagi-technikai biztosítás fő erőkifejtésének összpontosítását.

b./ Az anyagi-technikai biztosítási feladatok időszakait.

c./ Az anyagi-technikai biztosítás általános feladatait.

d./ *A békehelyőrségben a készenlét elérése érdekében végrehajtandó feladatokat, ezen belül:*

- a haditechnikai eszközök kijelölését, átcsoportosítását és felkészítését;
- az anyagi készletek megalakítását, lépcsőzését és szállításhoz való előkészítését;

- az anyagi-technikai biztosítás erőit;
- a személyi állomány kijelöltetését, átcsoportosítását és felkészítését;
- tervezési -szervezési feladatokat;
- az anyagi-technikai készenlét idejét.

e./ Az átcsoportosítás és bázislaktanyákban való tartózkodás feladatait, ezen belül:

- az átcsoportosítás rendjét;
- a menet, vagy vasúti szállítás anyagi-technikai biztosítását;
- a bázislaktanyák fogadási feltétele megteremtésének feladatait;
- a haditechnikai eszközök harci alkalmazáshoz való előkészítését;
- az anyagi-technikai biztosítás bázislaktanyai rendjét;
- az utalási rendet;
- az anyagi-technikai biztosító szervezetek harci alkalmazásra való felkészítését;
- az anyagi-technikai készenlétet.

f./ A harci alkalmazás feladatait, ezen belül:

- az anyagi-technikai erők és eszközök alkalmazásának rendjét;
- az egészségügyi biztosítás teendőit;
- az anyagi-technikai biztosítás és napi ellátás rendjét és követelményeit;
- az utalási rendet;
- az üzemképtelen vagy sérült eszközök helyreállításának feladatait.

g./ A vezetés rendjét.

Az anyagi-technikai intézkedést a parancsnok anyagi-technikai helyettese és a törzsfőnök írja alá.

A SZÁRAZFÖLDI CSAPATOK PARANCSNOKSÁGA ANYAGI-TECHNIKAI FŐNÖKSÉG FELADATAI A VÁI- SÁGKEZELÉSBEN

Gáspár Tibor¹

A cikkben a válságkezeléssel kapcsolatosan a következő részterületekkel foglalkozom:

- az SZCSP ATF-ségnél végrehajtandó feladatok;
- az SZCSP közvetlen csapatok anyagi-technikai biztosításának kérdései;
- az SZCSP által közvetlenül irányított csapatokkal kapcsolatos anyagi-technikai feladatok.

Írásomhoz felhasználtam a SZCSP-ság anyagi-technikai főnökségünk állománya által az elmúlt években ebben a témakörben összegyűjtött, valamint az 1993. őszén végrehajtott "KUNSÁG-93" gyakorlat és az azt követő értékelő-elemző és kidolgozó munka tapasztalatait.

Az anyag összeállításánál nem foglalkoztam a katonai kerületeknél folyó tevékenységgel.

1./A válságkezelés anyagi-technikai feladatai az SZCSP Anyagi- Technikai Főnökségen

Az SZCSP Anyagi-Technikai Főnökség vonatkozásában az alábbi feladatok jelenkeznek:

- a válságkezelésben részt vevő csapatok anyagi-technikai biztosítási feladatainak tervezése, szervezése, intézkedések előkészítése és kiadása, a végrehajtás ellenőrzése;

---

1 Dr. Gáspár Tibor mk. alezredes, MH SZCSP-ság ATF-ség Fegyverzettechnikai főnökhelyettes

- a katonai kerületek anyagi-technikai főnökségei által jelentett gondok és problémák értékelése, elemzése; a szükséges intézkedések (eszköz, személyi állomány átcsoportosítás, javító csoportok biztosítása, soronkívüli anyagvételezések biztosítása, stb.) megtétele;

- a katonai kerületek közötti együttműködés, csapat átadás-átvételek szervezése, irányítása;

- az SZCSP közvetlen csapatok, illetve az SZCSP által közvetlenül irányított katonai szervezetek anyagi-technikai biztosítási feladatainak vezetése;

- az alárendeltek jelentéseinek, igényeinek összegzése és továbbítása az MH Anyagi-Technikai Főcsoportfőnökség részére, a döntések, anyag és eszköz kiutalások alapján intézkedések foganatosítása az alárendeltek felé.

1.1. A válságkezelésben résztvevő csapatok anyagi-technikai biztosítási feladatainak tervezése, szervezése

A válságkezelés anyagi-technikai biztosítási feladatait szabályozó központi átfogó intézkedések hiányában a feladatok tervezése, szervezése során kidolgozandó okmányok célszerű körére, tartalmára alapvetően a déli határszakaszra eddig kidolgozott okmányok és a levezetett hadijátékok ("KUNSÁG-93", "HANSÁG-94") tapasztalatai adnak megfelelő támpontot.

A válságkezelés feladatait a SZCSP-on szűk operatív állománnyal célszerű megtervezni és megszervezni. A tervezés során csak a legszükségesebb okmányok kerülnek kidolgozásra.

A válságkezelésre anyagi-technikai biztosítási tervet szükséges készíteni. Az alárendeltek feladatait az anyagi-technikai főnök írásos intézkedésben határozza meg.

A biztosítási tervtérkép tartalmazza:

- a feladatba bevont erők és eszközök béke diszlokációját;
- a bázislaktanyákat, összpontosítási körleteket;

- a menet anyagi-technikai biztosításának elemeit;
- a be- és kirakóállomásokat;
- a béke utalási rend szerinti ellátási forrásokat;
- az ideiglenesen kijelölt ellátási forrásokat;
- a kijelölt kórházakat;
- az anyagi-technikai biztosítási elemek települését (elhelyezését).

A terv magyarázó szövege tartalmazza:

- az anyagi-technikai biztosítás elgondolását;
- a bázislaktanyák (csapatcsoportosítás) harcértékét;
- a bázislaktanyákban felhalmozott készleteket;
- az anyagellátás és utalás rendjét;
- az ideiglenes ellátási források készleteit;
- a híradás vázlatát;
- az átcsoportosítás (menet, vasúti szállítás, vagy kombinált) számvetéseit.

Az anyagi-technikai főnök intézkedésben határozza meg:

a./ A béke helyőrségben végrehajtandó feladatokat. Ezen belül:

- a technikai eszközök kijelölését, felkészítésének feladatait;
- a tartalék eszközök mennyiségét;
- az anyagi készletek létrehozásának szintjét és lépcsőzését;
- a szakállomány felkészítését.

b./ Az átcsoportosítás anyagi-technikai biztosításának feladatait.

c./ *A bázislaktanyában, illetve az összpontosítási körletben végrehajtandó feladatokat. Ezen belül:*

- az élet- és működőképesség fenntartására irányuló feladatokat;
- a készletképzés és az engedélyezett felhasználási normákat (a harcanyag felhasználási normákat a parancsnoki intézkedésben kell meghatározni);
- az ellátás és utalás rendjét;
- az eszközök technikai kiszolgálásának és javításának rendjét;
- a személyi állomány egészségügyi ellátásának rendjét;
- az alkalmazásra történő felkészítés feladatait.

d./ *Az alkalmazás anyagi-technikai biztosításának feladatait.*

e./ *Az anyagi-technikai készenlét idejét.*

f./ *A vezetés rendjét.*

Az anyagi-technikai intézkedést a parancsnok anyagi-technikai helyettes és a törzsfőnök írják alá.

A tervezés végrehajtása után a válságkezelésben **közvetlenül érintett katonai kerületen** kívül intézkedni szükséges az esetleges eszköz és szakállomány átcsoportosításokra, készenlėti szakjavító szolgálat megszervezésére, a hiányzó anyagok biztosítására. Valamint meg kell szervezni a feladatok végrehajtásának ellenőrzését.

Tapasztalataink szerint *az ellenőrzések komplex végrehajtása* a célszerű változat, amikor a bizottságban (2-3 fő) egy anyagi-technikai szakember is részt vesz. Feltétlenül szükséges, hogy az anyagi-technikai szakember kellő átlátással rendelkezzen a feladattal kapcsolatban és legyen feljogosítva a szükséges intézkedések helyszíni foganatosítására.

A feladatokra való felkészülés időszakában az SZCSP operatív csoportban 1 fő anyagi-technikai szaktiszt állandó jelenléte szükséges. Feladata az alárendeltektől érkező információk (jelentések, kérelmek, anyagigények) gyűjtése, értékelése és továbbítása az anyagi-technikai fő-

nők felé. Célszerű az operatív csoportba megfelelő felkészültségű és döntési jogkörrel rendelkező személyt vezényelni, mert ezzel egyes kérdések megoldása lényegesen operatívabbá tehető.

Amennyiben a feladat szükségessé teszi, végrehajtásra kerülhet egyes katonai szervezetek katonai kerületek közötti átalárendelése. Az átalárendelés anyagi-technikai feladatai végrehajtásának célszerű változata lehet a részleges átalárendelés, ami lényegében kettős alárendeltséget jelent. Az adott szervezet megmarad az eredeti anyagi-technikai biztosítási rendszerben, de a feladat kapcsán az új elöljárótól is kap feladatot, a feladat kapcsán anyagi-technikai támogatást. Az ilyen megoldás az SZCSP Anyagi-Technikai Főnökség és az operatív csoport részéről nagyobb figyelmet, pontosabb intézkedéseket követel meg.

1.2. Az anyagi-technikai biztosítási feladatok vezetése

A válságkezelésben érintett SZCSP közvetlen, vagy SZCSP közvetlen irányítás alá vont csapatok vezetése különös figyelmet igényel az ATF-ségtől.

Az SZCSP Anyagi-Technikai Főnökség lehetőségeit és hatáskörét meghaladó kérelmeket és igényeket összegzés, szelektálás után az MH Anyagi-Technikai Főcsoportfőnökség illetékes csoportfőnökségeihez, szolgálatfőnökségeihez célszerű továbbítani. A Vezérkar operatív csoport részére csak tájékoztatás szükséges ebben a kérdéskörben.

Az operatívabb együttműködés érdekében - az MH Anyagi-Technikai Főcsoportfőnök feladatra vonatkozó intézkedése alapján - az SZCSP Anyagi-Technikai Főnökség, meghatározott kérdésekben, közvetlenül az Ellátó Központokkal is kapcsolatba kerülhet.

2./ Az SZCSP közvetlen csapatok, illetve az SZCSP által közvetlenül irányított katonai szervezetek anyagi-technikai biztosításának feladatai

2.1. Az SZCSP közvetlen repülőcsapatok anyagi-technikai feladatai

Az eddigi tapasztalatok alapján a válságkezelési feladatok végrehajtásában az SZCSP közvetlen repülőcsapatok közül a harci helikopter-erő és a vegyes szállító repülődandár vett részt.

A két repülő alakulat anyagi-technikai szervezetei alapvetően elégségesek arra, hogy a feladatra kijelölt erők biztosítási feladati külső segítség nélkül is végrehajtásra kerüljenek. Gondként jelentkezik a béke rendszeresített állomány jelentős hiánya, ami a meglévő állomány túlterhelésével kompenzálható csak. A hiányok miatt egyes szakterületeken a megfelelő váltás csak nehézségek árán biztosítható. Feladataikat általában az állandó repülőterek igénybevételével hajtják végre, de kijelölhető hadműveleti repülőterek vagy közbeeső leszálló helyek is. A feladat, illetve repülési távolság függvényében az ellátási utalási rend módosításával - más repülő szervezethez - vagy az ellátó földi lépcső igénybevételével kell megszervezni a biztosítást.

2.2. Az SZCSP közvetlen javítózászlóalj feladatai

A válságkezelésben érintett technikai eszközök előkészítése, a technikai kiszolgálások és esetleges javítások végrehajtása (különösen a rakétatechnikai, lokátor és híradó berendezések vonatkozásában) általában meghaladja a csapatok lehetőségeit az adott időintervallumban. A katonai kerületek javítózászlóaljai nem minden eszközcsoportot tudnak átfogni.

A javításoknál kombinált módszert alkalmaztunk. A meghibásodás jellege, valamint a kialakult helyzet alapján helyszíni javítások, állandó objektumba beszállítással történő, illetve eszközcserés javítás is alkalmazásra került. A készenléti javító szolgálatot az ATF-ség felelős szaktisztje (FVTSZF, FVTSZFH) vezette.

A javítási feladatok mellett az SZCSP közvetlen *javitózászlóalj* a csapatok soronkívüli fenntartási anyagigényeinek operatív kielégítésében is résztvett. A szükséges anyagokat egyrészt a saját raktárából, másrészt az összegyűjtött igények alapján végrehajtott vételezés után biztosította.

A feladatvégrehajtás kapcsán elrendelt eszközátcsoportosítások egy része is a SZCSP közvetlen zászlóaljon keresztül bonyolódott (például az 1PN33B figyelőműszerek átadása a Légvédelmi Parancsnokság alárendelt csapatok részére, a KT-83 lézertáv mérők átcsoportosítása a felderítő csapatok között, stb.). Ez a módszer biztosította, hogy a feladatot végrehajtó alegységekhez csak megbízhatóan üzemképes eszköz került.

Jelentős feladatot jelentett a speciális akkumulátorokkal történő ellátás, illetve az akkumulátorok töltésének megszervezése a bázislakatnyákban. Ehhez soronkívül újításként elfogadott és legyártott akkumulátortöltőket is alkalmaztunk.

2.3. Az SZCSP közvetlen irányítás alá vont légimozgékonyaságú zászlóalj anyagi-technikai feladatai

A gyakorlatok tapasztalata, hogy a légimozgékonyaságú zászlóalj a 3. Katonai Kerület alárendeltségében, de az MH Parancsnok (HVKF) tartalékként láthat el ügyeletes szolgálatot egy légimozgékonyaságú szakasz erővel. A légimozgékonyaságú zászlóaljhoz a vegyes szállító repülődandár 2 db MI-8T típusú helikoptert biztosít.

Az anyagi-technikai biztosítás végrehajtásához a zászlóalj az alábbi lehetőségekkel rendelkezik:

A kiszolgáló század, amelynek rendeltetése: a zászlóalj speciálisan felkészített állománya által végrehajtásra kerülő harcászati, hadműveleti jelentőségű feladatok anyagi-technikai biztosításának végrehajtása.

A kiszolgáló század az anyagi-technikai biztosítási feladatokat a javító és ellátó szakaszok állományával oldja meg.

A javítószakasz, melynek feladata:

- az 1. javítórajjal (légi alkalmazásra felkészített) végrehajtja a speciális feladatokat ellátó alegységek technikai biztosítását, a technikai eszközök alkalmazáshoz történő előkészítését az alegység (alegységek) kötelékében, a feladatvégrehajtás helyszínén;

- a 2. javítórajjal végrehajtja a béke feladatokhoz és a kiképzési foglalkozásokhoz szükséges technikai eszközök technikai biztosítását, fel-

készül - földi lépcsőként - a technikai biztosítási feladatok végrehajtására a bázislaktanyában, illetve az alkalmazási körletben.

Az ellátószakasz, melynek feladata:

- az ellátórajjal (légi alkalmazásra felkészített) végrehajtja a speciális feladatokat ellátó alegység (alegységek) harci alkalmazáshoz való felkészítését, hadtáp és technikai szakanyag ellátását azok kötelékében, a feladatvégrehajtás helyszínén;

- a szállítóraj, élelmezési ellátóraj, tisztai étkeзде és a raktárak állományával biztosítja a zászlóalj élelmezési, ruházati, üzemanyag és technikai szakanyag ellátását, részeikkel felkészül - földi lépcsőként - az anyagi biztosítási feladatok végrehajtására bázislaktanyában, illetve az alkalmazási körletben.

A segélyhely, melynek feladata:

- végrehajtja a személyi állomány egészségügyi biztosítását;
- a speciális feladatokat végrehajtó alegységet (alegységeket) a feladattól függően megerősíti orvossal, eü.tts-el, egészségügyi katonával;
- földi lépcsőként felkészül, illetve végrehajtja az alegységek alkalmazási körletében az egészségügyi biztosítási feladatokat.

Az anyagi-technikai biztosítás szervezésének és végrehajtásának sajátosságai

Az anyagi-technikai biztosítás feladatait a zászlóalj személyi állománya, valamint a kiszolgáló század és segélyhely erői hajtják végre.

A zászlóalj anyagi-technikai biztosítását úgy kell megszervezni, hogy megfeleljen *az alábbi követelményeknek:*

- készütségi erők kikülönítése, autonóm ellátása;
- magasabb harckészütségekbe helyezés és mozgósítás feladatainak biztosítása;

- béke ellátás és működés további folyamatos fenntartása.

Az anyagi-technikai biztosítás feladatait nagyban befolyásolja a zászlóalj alkalmazásának módja. Ezt figyelembevéve, *biztosítási áganként a következő feladatokat kell végrehajtani:*

Anyagi biztosítás

a./ Légi úton történő kiszállítás esetén:

A berakó körletben települ a kiszolgáló század és a segélyhely. Ezen alegységek végrehajtják az elrendelt anyagi készletek előkészítését, átadását az alegységek részére, valamint résztvesznek a szállításhoz történő előkészítésben és málházásban.

Az anyagok szállítása történhet a katonáknál, harcjárműben, a kiegészítő készlet helikopterben málházva.

A végrehajtandó feladat függvényében elő kell készíteni az utánpótlásul meghatározott anyagi készleteket légi szállításhoz, valamint végre kell hajtani ezen készletek málházását a szállító helikopterekbe (repülőgépekbe). Az előkészítést és málházást a kijuttatás módja határozza meg.

Az anyagi biztosítás érdekében a légimozgékonyaságú század vagy a kiemelt feladatot végrehajtó alegység szükség esetén az ellátó rajjal megerősíthető.

b./ Keréken való, alkalmazási körletbe történő kijuttatás esetén:

Az anyagi készletek egy része (ami a katonánál és harcjárműben van málházva), külön szállítóeszközzel kerül kiszállításra az alkalmazási körletbe vagy - a végrehajtásra kerülő feladat függvényében - ahhoz közel eső ellátópontra. Az utánpótlást az ellátópontról az alegységekig a feladat függvényében kell megszervezni. *Ez megvalósulhat:* vételezéssel, az ellátóraj által kiszállítással, egyéb szállítóeszközökkel kiszállítással vagy esetenként kombináltan.

c./ Az alkalmazási körletbe kombinált módszerrel történő kijuttatás esetén:

Az anyagi biztosítás a feladat függvényében légi szállítással, földi lépcsőként és kombináltan szervezhető és hajtható végre.

A zászlóalj a felhasznált anyagi készletek pótlását az előjáró által meghatározott ellátási forrásokból pótolja. Az ellátás történhet közeli bázislaktanyából is.

Az ellátás történhet a zászlóalj tagozat kihagyásával is, ha nincs szükség előkészítő feladatra, vagy azt más szervezet végzi el, illetve a körülmények ezt szükségessé teszik (lőszer, robbanóanyag utánpótlás légi úton, központi forrásból).

Technikai biztosítás

A technikai biztosítás megszervezésének rendjét a zászlóalj alkalmazási módja határozza meg.

A technikai eszközök alkalmazáshoz történő előkészítését, technikai kiszolgálását a zászlóaljparancsnok által meghatározott időben hajtják végre, a feladat megkezdése előtt.

A feladat alatti technikai biztosítási feladatokat (helyszíni javítás, meghibásodott eszközök kimentése, javítás fedezékben, eszközök esetenkénti hátraszállítása) az 1. javítóraj hajtja végre.

Keréken történő alkalmazás esetén - a feladat függvényében - a javítószakasz teljes állománya igénybevehető a biztosítási feladatok végrehajtására.

Egészségügyi biztosítás

A feladatvégrehajtásra kijelölt alegységeket meg kell erősíteni egészségügyi szakállománnyal a segélyhely állományából. A sérültek egészségügyi ellátását a sérülés helyén, ön- és kölcsönös segély formájában, valamint a megerősítésül biztosított szakállomány végzi. A sérülteket a megerősítés függvényében első orvosi, illetve szaksegélyben kell részesíteni.

A sebesültek hátraszállítását a rendelkezésre álló eszközök - szállító helikopterek, harcjárművek, egyéb szállító eszközök, sebesültvivők - alkalmazásával kell megszervezni és végrehajtani.

A zászlóalj anyagi-technikai biztosítás kérdéseit - mivel a válságkezelés feladatokban kiemelt szerepet játszik az alakulat - különös figyelemmel kell kezelni, a béke alárendeltségi viszonyoktól függetlenül, közvetlenül az SZCSP Anyagi-Technikai Főnökségről szükséges végezni a feladatszabást, szervezést és a végrehajtás irányítását.

2.4. A felderítő csapatok alkalmazásával kapcsolatos feladatok

A válságkezelési feladatok eddigi tapasztalatai alapján a felderítő csapatok egy része közvetlenül a SZCSPK irányítása alatt oldhatja meg feladatát. Ebben az esetben az anyagi-technikai biztosítási feladatok tervezését, szervezését és irányítását is SZCSP szinten kell végezni.

Az anyagi-technikai biztosítás feladatai az alábbiak:

- kijelölt erőkhöz tartozó technikai eszközök és anyagi készletek előkészítése harci alkalmazáshoz;

- az ellátási utaltság megszervezése. Ez alapvetően a bázislaktanyához történő utalással oldható meg;

- a feladatvégrehajtás anyagi-technikai biztosítása.

A felderítő alegységekkel kapcsolatos egyes kérdések végrehajtását a katonai kerületekkel megosztva is meg lehet szervezni. Ezt mindig az adott helyzet határozza meg.

A rádiófelderítő alegységek anyagi-technikai biztosítása hasonló elvek szerint valósul meg. Az anyagi biztosítás utalással történő megoldása mellett a technikai biztosítás vonatkozásában önállóan kell megszervezni a speciális eszközök javítását, mivel a javításhoz szükséges szakállomány és fenntartási anyaggal csak az elektronikai harcezred rendelkezik.

A katonai kerület elektronikai harcszázadok és az elektronikai harcezred alegységeinek technikai biztosítása - a speciális eszközök vonatkozásában - az elektronikai harcezred javító csoportjával biztosítható.

2.5. A tartalékként kijelölt szervezetek anyagi-technikai biztosítási feladatai

A tartalékként kijelölt szervezetek a válságövezetben nem érintett katonai kerület állományából kerülhetnek kijelölésre. Attól függően, hogy milyen és mennyi alakulat (alegység) kerül kijelölésre, a tartalékok vezetése, anyagi-technikai biztosítása történhet a katonai kerület parancsnokságon keresztül vagy közvetlenül.

Mindkét esetben a már előzőleg leírt sajátosságokkal kell számolni a feladatok tervezése, szervezése és vezetése területén.

3./ Tapasztalatok, következtetések

3.1. A válsághelyzet kezelésével kapcsolatos összes feladatot alapvetően a békeállapot időszakában magasabb harckészültség és mozgósítás elrendelése nélkül kell megoldani. A feladatvégrehajtás során állandóan készenlétben kell állni a magasabb harckészültségi és mozgósítási feladatok végrehajtására, illetve biztosítani kell az igénybevételre nem tervezett szervezetek ellátásának folyamatosságát.

3.2. Az igénybevehető készültségi, készenléti erők nagyságrendjét a békében rendelkezésre álló kiképzett, hadrafogható személyi állomány létszáma, a technikai eszközök és anyagi készletek mennyisége határozza meg. Számolni kell azal, hogy az igénybevehető személyi állomány létszáma az átmeneti időszakban (leszerelés, bevonulás alapkiképzés) erősen korlátozott.

3.3. A válságövezetek kialakulása és a csapatok diszlokációja nem esik egybe, ezért a bevont erőket a veszélyeztetettségi irányoknak megfelelően 2-3 bázislaktanyába célszerű átcsoportosítani, összevonni és a veszélyeztetettséggel arányos alkalmazási készenlétben tartani.

A bázislaktanya alkalmazása a béke ellátási és utaltsági rend korrekcióját vonhatja maga után. A bázislaktanyában összecsoportosított erőket egy ellátási, biztosítási rendszerbe célszerű összevonni.

A bázislaktanyák személyi állománya és technikai eszközeinek mennyisége lényegesen megnövekedhet, ezért célszerű az adott katonai ke-

rülettől (a válságkezelésben nem érintett szervezetek terhére) vagy a tartalékban lévő erőkből azokat megerősíteni előkészítő részleggel, javítóvontató csoportokkal és szállító kapacitással. Ezek a megerősítések - a válság eszkalálódása esetén - harci alkalmazás esetén, katonai kerület (SZCSP) szintű anyagi-technikai tartalékokat képezhetnek.

3.4. Az alkalmazási készség, illetve a technikai hadrafoghatóság állandó fenntartása érdekében, a meghatározott eszközökön felül célszerű tartalék technikai eszközöket kijelölni és felkészíteni. Ezeket a tartalékokat, tömegeszközök esetében a harccsoportoknál, egyedi és speciális eszközök esetében központi helyen (helyeken) - a javító szervezeteknél - célszerű elhelyezni.

3.5. A válságkezelési feladatokat végrehajtó erők anyagi-technikai biztosító szervek vezetése, az irányfelelős KKP ATF felelőssége mellett, alapvetően a béke (állandó telepítésű) hírrendszeren keresztül valósul meg, de a harci alkalmazásra való állandó készenlét miatt gondoskodni kell a tábori hírrendszer előkészítéséről és állandó készenlétben tartásáról is. Ez a feladat szükségessé teszi az SZCSP közvetlen híradóezred egyes részeinek aktivizálását is.

3.6. A válságkezelés területén eddig végrehajtott feladatok tapasztalata azt bizonyítja, hogy a széleskörűen jelentkező anyagi-technikai szakfeladatok miatt szükséges, hogy a szakállomány minél szélesebb körben megismerje a rá váró teendőket. Ezen feladatok tartalmát, végrehajtásuk módját, fogásait, a tervezési, szervezési és vezetési ismereteket a kiképzés és továbbképzések szerves részévé kell tenni.

4./ Javaslatok

4.1. A válságkezelési feladatok kérdéseit - tekintettel arra, hogy ez az utóbbi évek tapasztalata alapján a Magyar Honvédség egyik alapvető feladata - szabályzatban lenne célszerű rögzíteni.

4.2. A kialakult feladatrendszer alapján meg kell vizsgálni a csapatok szervezeti felépítését, anyagi-technikai szervezeteit és azt a feladatokhoz szükséges igazítani (zászlóalj kiszolgáló szakaszok feltöltése a szükséges létszámra, harccsoportok komplex anyagi-technikai biztosítását végrehajtani képes szervezetek létrehozása).

4.3. Célszerű kialakítani a válságkezelési feladatokhoz szükséges anyagi készleteket, ezeket - a harckészültségi készlet részeként - elkülönítve, alkalmazáshoz előkészített állapotban szükséges tartani a leginkább érintett csapatoknál, illetve az esetlegesen szükséges gyors utánpótlás érdekében a központi raktáraknál vagy területi decentrumokban.

4.4. A válságkezelés anyagi-technikai biztosításának kérdéseit széleskörűen kell tudományosan vizsgálni, a tapasztalatokat és tudományos eredményeket pedig meg kell jeleníteni az oktatásban és kiképzésben (katonai főiskolák, akadémia, továbbképzések, stb.).

Irodalomjegyzék:

Gáspár Tibor: A válságkezelési feladatok anyagi-technikai biztosítása. Hadtudomány, 1993/3. szám

Gyuricza Béla: A szárazföldi csapatok jövőbeni lehetséges feladatai. Szárazföldi Csapatok, 1993/4. szám

A légimozgékonyaságú zászlóalj (alegységek) alkalmazásának elvei (Ajánlás), MH SZCSP (nyt.szám: 405/211).

A VÁLSÁGKEZELÉSRE KIJELÖLT ERŐK ÉS ESZKÖZÖK KATONAI KERÜLETSZINTŰ ANYAGI-TECHNIKAI BIZ- TOSÍTÁSÁNAK MEGTERVEZÉSE, MEGSZERVEZÉSE

Kis Mihály, Illich Ferenc¹

I. Bevezető

A válságkezelés egy olyan helyzetet jelöl, amelyben a résztvevők kiszámíthatatlansága, a róluk rendelkezésre álló információk korlátozott volta miatt a hosszútávú stratégiai tervezés nem képes kellően megalapozni a szükséges intézkedéseket. Az államok közötti válságok csak úgy oldhatók meg, ha azokat kialakulásuk folyamatában kezelik.

Az egyes régiókban keletkező válságok rendszerint hatással vannak a válságban közvetlenül részt nem vevő országokra is. A legfontosabb feladat az, hogy továbbterjedésüket meg kell akadályozni és el kell érni, hogy ezek a válságok kezelhetők legyenek.

A válsághelyzetekben a veszélyesség abban van, hogy a háborús szint alatt tartott, de működő fegyveres konfliktusok eszkalálódhatnak. A veszély folyamatos és a folyamatot kell kezelni ahhoz, hogy ennél súlyosabb helyzet ne következék be.

Az ország honvédelmi politikája megköveteli, hogy a fegyveres erők olyan hiteles visszatartó erőt képezzenek, amely elősegíti a fegyveres konfliktusok elkerülését. Képesnek kell lenniük az ország megvédésére és az ENSZ alapokmányával összhangban álló nemzetközi szerződésekben vállalt kötelezettségek teljesítésére.

A Magyar Honvédségnek más fegyveres testületekkel együttműködve *alkalmasnak kell lennie:*

---

¹ Kis Mihály alezredes, MH 3. Katonai Kerület parancsnokság Anyagi-technikai főnök helyettese,
Illich Ferenc alezredes, MH 3. Katonai Kerület ATF-ség hadtápfőnöke

- a lehetséges konfliktusok megelőzésében való részvételre;
- rövid, vagy elhúzódó konfliktusok kezelésére alacsony intenzitású fegyveres harcselekményekkel;
- korszerű, hagyományos fegyverekkel védelmi hadviselésre.

A konfliktusmegelőzés - mint a válságkezelés első fázisa -területei alapvetően politikai, diplomáciai eszközök és nem katonaiak.

A válságkezelés a diplomáciai és katonai megelőző lépések sorozata. A konfliktust előidéző agresszív lépések már nem csak a klasszikus "*leigázás*", "*hódítás*", "*területfoglalás*" céllal kezdődhetnek, hanem politikai presszióval, diverzióval, korlátozott célú provokatív katonai tevékenységgel, egy vélhető irányban és vélhető céllal, és így mintegy eszkalációs folyamat eredményeként alakulhat ki a **konfliktushelyzet**.

A konfliktuskezelés érdekében létrehozásra kerülhetnek készenléti szolgálatok, állományukban gépesített lövész, felderítő, tüzér és egyéb szakalegységekkel. Ezen alegységeket úgy kell kialakítani, hogy béke állományukkal az eszkalatív veszélyeztetés esetén fel tudjanak vonulni.

A válságkezelés mint katonai terminológia és úgy mint a Magyar Honvédség, ezen belül a szárazföldi csapatok kiemelten kezelt feladatkomplexuma rövid múltra tekint vissza.

Az előzőekből kiindulva a válságkezelés célja lehet a konfliktust előidéző lépések aktív politikai és katonai megnyilvánulásokkal, választévkénységekkel eszkalatív módon történő reagálása, lehetőség szerint az eszkaláció minél alacsonyabb szintjén.

A válságkezelés feladatai:

a./ A vezetés operativitásának megteremtése, a szolgálati rend pontosítása.

b./ A felderítés fokozása, összpontosítása, az adatszolgáltatás rendjének meghatározása.

c./ A készenléti szolgálatba bevont erők és eszközök meghatározott készségi szintjének elérése és fenntartása.

d./ A készenléti és készségi erők felvonultatása, illetve alkalmazása a veszélyeztetett irányokban.

A készségi szolgálatok rendeltetése az elrendeléstől számítva magas szintű és folyamatos készenlét biztosítása, az ország területét megsértő külső fegyveres csoportok elleni harc, valamint a Magyar Köztársaság területére váratlan szárazföldi betörés esetén - a határőrség erőivel közösen - a támadás elhárítása.

A készenléti szolgálatok rendeltetése a kijelölt erők és eszközök olyan állapotban tartása, amely kedvező feltételeket biztosít ahhoz, hogy rendszabályok foganatosításával, a készenlét fokozásával rövid időn belül legyenek képesek alkalmazási feladatok teljesítésre.

A válságkezelésbe (válságmegelőzésbe) bevonható erők és eszközök:

a./ *Gépkocsizó ügyeletes alegységek* alapvetően váltásban kijelölt összefegyvernemi és fegyvernemi csapatok lövészkatonáiból álló, kettő szakaszos századok, hordozható páncéltörő, légvédelmi eszközzel, műhely-, teher- és sebesültszállító gépkocsival megerősítve.

b./ *Harcászati ügyeletes alegységek* megerősített lövészs század erő néhez technikai eszközök nélkül, K+2 óra indulási készséggel. Anyagi-technikai megerősítése a zászlóalj kiszolgáló szakasz állományából: élelmezési ellátó raj, segélyhely és javító raj.

c./ *Megerősített századerejű harccsoport:* egy gépesített lövészs század, harckocsi szakasszal és fegyvernemi alegységekkel megerősítve. Anyagi-technikai megerősítése: gépesített lövészs zászlóalj kiszolgáló szakasza, "M" létszámra feltöltve.

d./ *Zászlóalj erejű harccsoport:* egy gépesített lövészs zászlóalj teljes "B" állománya, megerősítve egy harckocsi századdal és fegyvernemi alegységekkel. Az állományváltás időszakában csökkentett állománnyal hozható létre. A harccsoport anyagi-technikai biztosítására a zászlóalj kiszolgáló szakasz "M" állományra, az élelmezési ellátóra plusz lét-

számmal, a segélyhely orvossal, a javítóraj speciális szakszerelő állomány-nyal kerül kiegészítésre a dandár anyagi-technikai biztosító alegységeiből.

A válságkezelésbe bevont erők és eszközök vezetésére minden vezetési szinten operatív csoportok kerülnek kijelölésre. A dandár operatív csoportját általában a parancsnokhelyettes vagy a törzsfőnök vezeti.

A kijelölt erők felkészítésére a békehelyőrségben kerül sor külön terv szerint. *Az átcsoportosítás végrehajtható:* békehelyőrségből bázislaktanyába, összpontosítási körletbe vagy közvetlenül alkalmazási körletbe.

II. A válságkezelés anyagi-technikai biztosításának feladatai

A válságkezelés anyagi-technikai biztosítása **három alapvető követelménynek** kell hogy megfeleljen:

- a határszakasz megerősítésére kijelölt alegységeknél meg kell alakítani az elrendelt anyagi készleteket, fel kell készíteni a technikai eszközöket és a személyi állományt várható feladataik végrehajtására;

- a készenléti és készségi szolgálatok ellátása mellett, folyamatosan biztosítani kell a napi életet és a béke kiképzést;

- a feladatban érintett katonai szervezetek mozgósítása és alkalmazási készenlétének elérése biztosított kell hogy legyen.

Amennyiben ezen három követelménynek az adott szervezet - saját lehetőségeit kimerítve - nem képes eleget tenni, úgy az előjáró tagozat köteles erők és eszközök átcsoportosításával megteremteni a feladatvégrehajtás feltételeit.

Az anyagi-technikai biztosítást **három ütemre** célszerű bontani:

- laktanyában a készenlét elérése érdekében végrehajtandó feladatok;

- az átcsoportosítás és a bázislaktanyákban vagy összpontosítási körletekben tartózkodás;

- az alkalmazás időszakára.

a./ A készenlét elérése érdekében végrehajtandó feladatok:

- a technikai eszközök alkalmazásra történő felkészítése, melynek érdekében a katonai szervezetek speciális szakjavító állománnyal kerülnek megerősítésre a javító szakcsoportok szervezetéből;

- a kijelölt alegységek szervezetszerű technikai eszközein felül tartalék eszközök kijelölése és felkészítése;

- a zászlóalj kiszolgáló szakaszok állományának a "B" állomány átcsoportosításával "M" rendszeresített állományra történő feltöltése, felkészítése, a váltás, helyettesítés feltételei megteremtése;

- a kiképzési, illetve csapatkészletekből megemelt, kiegészítő készletek létrehozása (például lőszerből, műszaki harc-anyagokból);

- egyes - a hadinormákban sem szereplő - anyagokból kiegészítő készletek megalakítása;

- speciális készletek megalakítása azon anyagokból, ami nincs az adott bázislaktanyában;

- a katonai került ellátó zászlóalja állományából szállító alegységek kijelölése az anyagok utánszállítása céljából;

- a csapatkészlet szintet meghaladó elrendelt készletek a központi raktárakban történő készletezése, lejuttatása;

- az alapkiképzés vagy a kötelékkiképzés időszakában az első időszakos állomány térben és időben előrehozott gyorsított ütemű felkészítése;

- az időjárás viszonyoknak megfelelő speciális anyagi és egészségügyi ellátás, valamint technikai kiszolgálás biztosítása;

- az anyagi-technikai biztosítás vezetésére az operatív csoportokba az anyagi-technikai főnökségek (szolgálatok) állományából szaktisztek kijelölése.

Az anyagi-technikai biztosítás szempontjából az az időszak a legfejtettebb, amíg felkészítik az eszközöket, a személyi állományt és létrehozzák az elrendelt anyagi készleteket.

b./ A kijelölt erők és eszközök átcsoportosítása időszakában végrehajtandó feladatok:

A válságkezelésbe bevont erők és eszközök átcsoportosítása a kijelölt bázislaktanyába, illetve összpontosítási körletekbe történhet vasúton, közúton, illetve a kettő kombinációjával.

Amennyiben az érintett állomány menetet hajt végre, a menetre szükséges anyagfogyást kiegészítő készletként kell biztosítani.

Egy-egy veszélyeztetett irányban bázislaktanyák kijelölésével számolhatunk.

A bázislaktanyában a harccsoportokon kívül katonai kerület szintű fegyvernemi csoportosítások is kerülnek elhelyezésre, így a bázislaktanyák ellátandó létszáma és technikai eszköze többszörösre duzzadnak. A kijelölt laktanyák nem képesek biztosítani a megemelt létszámú állomány ellátását és elhelyezését. Ezért esetenként szükségessé válik a béke ellátási és utalási rend módosítása. Az ellátás és biztosítás végrehajtásába be kell vonni a bázislaktanyába vezényelt erőket és eszközöket, melyek állományával kiegészülve összevont bázislaktanya hadtáp, javítóműhely és segélyhely hozható létre.

Az állomány elhelyezése tábori körülmények között is történhet. A tábor felépítésére a Katonai Kerület előkészítő részleget küld ki. A berendezéshez szükséges tábori elhelyezési anyag nagyságrendjét tekintve központi készletből biztosítható.

Amennyiben a kijelölt erőknek összpontosítási körletet kell elfoglalni, akkor a körleten belüli önálló ellátás fog dominálni, ami nem zárja ki az összevont ellátási, utalási rend kialakítását. Az anyagok vételezése minden esetben a bázislaktanyából történik.

A Magyar Honvédség és a Határőrség szervezetei a válságkezelés időszakában megmaradnak saját haderőnemi alárendeltségben és önállóan hajtják végre anyagi-technikai biztosítási feladataikat. Felderítő,

híradó és más honvédségi alegységek azonban közvetlenül HŐR objektumokban (pl. hőr. őrs) végezhetik feladataikat, így azokat ATB- ra utalni lehet a határőr igazgatóságokhoz.

A Magyar Honvédség szervezetein belül az adott irányban a kijelölt katonai kerület vezet és biztosít az átcsoportosítás végrehajtását követően.

c./ A harci alkalmazás időszakában végrehajtandó feladatok:

Az alkalmazási körletek kijelölésre kerülhetnek a bázislaktanyákból kisebb-nagyobb távolságra. Az alkalmazási körletekben harccsoportonként összevontan célszerű létrehozni az egységes anyagi-technikai biztosítási rendszert. Az anyagi-technikai biztosítási elemeket lehetőleg olyan elgondolás szerint célszerű csoportosítani, hogy a zászlóalj segélyhelyeket és javító-vontató csoportokat - a terepviszonyok függvényében - közelítsék a harccsoportokhoz. A lőszer, a műszaki harc- és az üzemanyag - szükség szerint -, az élelem, a harcolókhoz történő közvetlen, egyéb fenntartási, hadtáp és egészségügyi anyagok nap végi kiszállítással, a vízellátás közüzemi vízmű hálózatról vételezéssel biztosítható. A sérültek kiürítése a biztosításba bevont egészségügyi erőkkel az alkalmazás sávjában kijelölt katonai és polgári kórházakba történhet. A meghibásodott technikai eszközök helyreállítása a helyszínen kis javítással, vagy a bázislaktanyából eszközpótlással (cserével) biztosítható.

III.A válságkezelésbe bevont alegységek anyagi-technikai biztosításának rendje

A válságkezelésre kijelölt erők aktivizálása a veszélyeztetés nagyságával arányosan kerülhet végrehajtásra.

A gépkocsizó ügyeletes alegységek bázisán kerülnek felállításra a harcászati ügyeletes alegységek, majd tovább a megerősített század harccsoportok és végül a megerősített zászlóalj harccsoportok.

A gépkocsizó ügyeletes alegység anyagi-technikai biztosítása érdekében az alábbi anyagi készletek kerülhetnek *megalakításra*: lőszerből: pisztoly 14 db, gépkarabély 1 ja, RPG-7 0,25 ja, géppuska 0,1 ja, TCS pu. 1,0 ja, Fagott 0,25 ja, SZPG-9 0,2 ja, SZT-2 2 ja, IGLA 2 ja, kézigránát

2 láda (60 db támadó), 3 láda (60 db védő), élm. anyag: 1 ja hideg (friss kenyér és ivóvíz naponta cserélve), ruh.anyag: évszaknak megfelelő hadiruházati komplett a szükséges felszereléssel, üza.: egy feltöltés.

A géppuska lőszert hevederezve rakaszokban, a többi lőszert (rakéták, kézigránátok) gyári csomagolásban megbontatlan, plombált ládában kell tárolni. A készenléti idő elérhetősége érdekében az anyagi készleteket gépjárműre málházva szükséges tárolni, zárt, biztonságosan őrzött helyen elhelyezni.

A gépkocsizó ügyeletes alegység technikai és egészségügyi biztosítását 1 db műhely gépkocsival, 3 fő szerelő és 1 db mentő gépkocsival, egy egészségügyi katona és egy egészségügyi tiszthelyettes végzi.

A létrehozott anyagi készletek elegendőek egyszeri alkalmazás anyagi-technikai biztosítási feladataira.

A gépkocsizó ügyeletes alegységek részére a személyszállító terepjáró tehergépkocsik katonai kerület szintű átcsoportosítással biztosíthatók.

A Harcászati Ügyeletes alegység-hez anyagi-technikai biztosító alegységeket célszerű szervezni, mely megegyezik egy gl.z. kiszolgáló szakaszának béke állományával.

A kiszolgáló szakasz lehet:

- gépjármű jav.raj (gj.techn. vontató tdk., ker.hjmű karb. gk.);
- lőszerellátó raj;
- szállító raj (5 t.tj.tdk., 5 t. tj.lőszer száll.tdk.,2 t.tj.tdk., üza.száll.pótkocsi);
- élm.elló.raj (szakács, MKO., vízszáll. ufó.);
- segélyhely (orvos megerősítéssel, SH PK, száll.gk.).

Adott esetben és meghatározott időn belül a harcászati ügyeletes alegység a gépkocsizó ügyeletes alegység bázisán alakul meg, azonban anyagi-technikai biztosítás vonatkozásában teljesen más készleteket kell megalakítani az összetétele miatt.

A kiszolgáló szakasz előzőekben vázolt állománya és anyagi készletei feltétlenül szükségesek a HÜGY anyagi-technikai biztosítására. Béke hiány esetén a szakállományt és a technikai eszközöket a dandár más alegységei állományából kell átcsoportosítani.

A század harccsoport, illetve zászlóalj harccsoport anyagi-technikai biztosítására csak "M" állományra feltöltött zászlóalj kiszolgáló szakasz képes.

A feltöltést természetesen a dandár közvetlen anyagi-technikai biztosító és más alegységek terhére kell végrehajtani.

A válságkezelésbe bevont erők anyagi-technikai biztosítását béke ellátási viszonyok között, kiegészítő rendszabályok bevezetésével szükséges megtervezni.

A válságkezelésbe a felsoroltakon kívül a katonai kerülettől bevonásra kerülhetnek még:

- felderítő alegységek;
- tüzér alegységek;
- elektronikai harc alegységek.

A kijelölt állománnyal együtt *el kell szállítani és a bázislaktanyában tárolni*: 1 ja. hideg élelmet; 50% felső ruházatot (felderítők 100%-ot), 200% fehérneműt; 20% lábbelit, a vasúti szállításhoz szükséges rögzítő anyagot; lőszerből: pi. 0,7 ja., géppuskák, tcs.pu. 1,0 ja., RPG-7 0,25 ja., kgr. 1,0 ja., hk.elleni kgr. 0,7 ja., vil.jt.klt.(hjmű után) 1,0 ja., vv.riadó+vil.jt.klt.szerv.után 0,7 ja., av.,tü.,pct.tü. 1,0 ja., SZPG-9 1,0 ja., SZT-2 lé.rak. 1,0 ja., hk.ágyú 1,0 ja., továbbá műszaki harcanyagot.

A bázislaktanyában nem tárolt egyéb anyagokat (pl.javítóanyag, speciális anyag és felszerelés, stb.) szintén a helyszínre kell szállítani.

Feszültségek forrása volt a szakállomány béke hiánya, illetve a speciális eszközök, berendezések bázislaktanyába történt átcsoportosítás utáni beüzemelése és üzemmentartása.

Az anyagi készletek szállítására és tárolására a katonai kerület szállító eszközeinek jelentős része is bevonásra kerülhet.

A katonai kerület javító zászlóaljától erős javító-vontató csoportok kikülönítésével számolni kell a ZHCS alkalmazási körletébe.

IV. Az anyagi-technikai biztosítás tervezésének, szervezésének és vezetésének okmányai (változat)

A kidolgozandó okmánykomplexum célszerű körére, tartalmára alapvetően a déli határszakaszra eddig kidolgozott okmányok és a "KUN-SÁG-93" hadijáték tapasztalatai adnak megfelelő támpontot.

A válságkezelés feladatait az érintett parancsnokságokon, szűk operatív állománnyal kell megtervezni és megszervezni.

A válságkezelésre, **anyagi-technikai biztosítási tervet** célszerű készíteni, az anyagi-technikai főnök írásos intézkedése alapján.

A biztosítási tervtérkép tartalmazza:

- a feladatba bevont erők és eszközök béke diszlokációját;
- a bázislaktanyákat, összpontosítási körleteket;
- a menet anyagi-technikai biztosításának elemeit;
- a be- és kirakóállomásokat;
- a béke utalási rend szerinti ellátási forrásokat;
- a kijelölt kórházakat;
- az anyagi-technikai biztosítási elemek települését (elhelyezését).

A terv magyarázó szövege tartalmazza:

- az anyagi-technikai biztosítás elgondolását;
- a bázislaktanyák harcértékét;

- a bázislaktanyákban felhalmozott készleteket;
- az anyagellátás és utalás rendjét;
- az ideiglenes ellátási források készleteit;
- a híradás vázlatát.

Az anyagi-technikai főnök intézkedésben határozza meg:

a./ A béke helyőrségben végrehajtandó feladatokat. *Ezen belül:*

- a technikai eszközök kijelölését, felkészítésének feladatait;
- a tartalék eszközök mennyiségét;
- az anyagi készletek létrehozásának szintjét és lépcsőzését;
- a szakállomány felkészítését.

b./ Az átcsoportosítás anyagi-technikai biztosításának feladatait.

c./ A bázislaktanyában, illetve az összpontosítási körletben *végrehajtandó feladatokat:*

- az élet- és működőképesség fenntartására irányuló feladatokat;
- a készletképzést és a felhasználási normák elosztását, biztosítását;
- az anyagok pótlásának, utánszállításának rendjét;
- az ellátás és utalás rendjét;
- az eszközök technikai kiszolgálásának és javításának rendjét;
- a személyi állomány egészségügyi ellátásának rendjét;
- az alkalmazásra történő felkészítés feladatait.

d./ Az alkalmazás anyagi-technikai biztosításának feladatait.

e./ Az anyagi-technikai készenlét idejét.

f./ A vezetés rendjét.

Az anyagi-technikai intézkedést a *parancsnok anyagi-technikai helyettes és a törzsfőnök* írja alá.

V. A Válságkezelés anyagi-technikai biztosításának tapasztalatai

(A kapcsolódó harckészültségi, mozgósítási és "M" összekovácsolási feladatokkal összefüggésben)

A "KUNSÁG-93" hadijáték sok hasznos tapasztalatot adott. Mindemellett nem hallgathatók el azok a gondok, problémák, szűk keresztmetszetek, amelyek akadályozó tényezői lehetnek tevékenységünknek.

A hadijáték beállítása alapján a válságkezelésben a 3. Katonai Kerület 17 katonai szervezete került bevonásra. A biztosítási feladatokat a harccsoportot kiküldő dandárok béke állománya átcsoportosításával feltöltött alegységek hajtották végre úgy, hogy a kerület ellátó zászlóaljából létrehozott szállítórajok végezték az utanszállításokat. A bázislaktanyában megerősítő javító-vontató csoportot kellett létrehozni.

A katonai kerület csapatai a válságkezelés rendszabályainak fenntartása mellett a magasabb harckészültségbe helyezés és mozgósítás feladatait is végezték, melynek következtében a már megalakult gépesített hadtest és területvédelmi kerület összlétszáma a hétszeresére növekedett. A nemzetgazdaságból a harckészültségi fokozatok során 4 000 db technikai eszköz került átvételre.

A "HKSZ" és "M" feladat végrehajtása során 500 tonna hadiruházati komplettet kellett felvételezni 9 katonai szervezetnek a központi raktárból, és helyszínre szállítani 370 db technikai eszközzel. Ebben a helyzetben a legnagyobb feszültséget a Nyíregyháza helyőrségbe történő szállítás okozta, mivel ide az összkészlet mennyiségének közel 1/4-ét kell rendelkezésre állni. Ez szállító gépjárműben 100 db szállítóeszközt jelentett. Az ellátózászlóaljnál rendelkezésre álló gépjárművekkel 5 fordulóval hajtható végre. A többi helyőrségben a feladat 4-5 fordulót jelentett a számvetések alapján.

A megelőző készenlét időszakában a béke rendszeresített technikai eszközökre felmálházásra terveztük a csapatkészletekeket. Az ellátóezred raktári készleteinek málházását ugyancsak megterveztük.

A mozgósítás "végrehajtása" során az elrendelt készletek létrehozásához - a különböző fokozatokban - központi bázisokról vételezendő anyag (2560 t szilárd, 250 t folyékony ag.) helyszínre szállítása vált szükségessé. A szállítás a meglévő és nemzetgazdaságból bevonuló technikai eszközök igénybevételével feszültségmentesen végrehajtható volt.

Az "M" összekovácsolási kiképzések anyagi-technikai biztosítása közel 200 tonna anyag felhasználást jelentett. A feladat végrehajtása során mozgósítási zárolt technikai eszköz kikonzerválására 20 tonna kenő- és karbantartó anyag felhasználásával számoltunk.

A hadműveleti időben hónapokig tartó feladat megoldásakor egy sor probléma került felszínre, amelynek lényege az alábbiakban összegezhető:

A harcászati ügyeletes alegységeket és harccsoportokat megalakító zászlóaljok kiszolgáló szakaszainak feltöltöttsége 20-30%-os, egyes elemekből 0%-os. A zászlóalj kiszolgáló szakasz a dandár tagozat anyagi-technikai biztosító állományából kerülhet kiegészítésre, amely képtelen lesz feladatai ellátására, különösen a mozgósítás időszakában. A katonai kerületen belül személyi, anyagi és technikai átcsoportosítások váltak szükségessé, melynek következtében az egyik oldalon oldódtak a feszültségek, a másikon pedig újak keletkeztek.

A fentiekből következik és célszerűnek látszik, a zászlóalj harccsoportok létrehozására kijelölhető zászlóaljok kiszolgáló szakaszainak *béke feltöltöttségét legalább a zászlóalj feltöltöttségi szintjére, illetve "M" létszáma felhozni.*

A feladat végrehajtásra elrendelt megemelt szintű anyagi készletek, a technikai eszközök heterogén összetételéből adódó fenntartási anyag-utánpótlási gondok (PSZH, BTR, DAC-665, D-566, egyes műszaki gépek, felderítő és elektronikai harceszközök) a csapatoknál és az ellátó-zászlóaljnál meglévő szállítókapacitások szűk keresztmetszete, a *"mozgósítási-zárolt"* gépjárművek vezetőinek hiánya következtében szintén katonai kerület szintű átcsoportosítások váltak szükségessé.

Nem tűnik célravezetőnek az anyagi problémák megoldására a dandárok készletszintjének növelése. Célszerűbb megoldásnak látszik az adott feladathoz elrendelt csapatkészlet feletti mennyiségek központi

raktárakból, illetve irányonként széttelepített decentrumokból kombinált szállítással történő biztosítás.

A harckészültségi fokozatok modellezése során olyan következtésre jutottunk, hogy az egyes feladatokra biztosított időintervallumok nincsenek arányban a végrehajtandó feladatok nagyságrendjével (HIT kikonzerválás, "M" összekovácsoló kiképzés megkezdése). Ezzel együtt az is megállapítást nyert, hogy nem mindig a logikusan következő anyagi-technikai biztosítási feladatok kapnak prioritást, ezáltal az "összefegyvernemi centrikusság" irreális alapokra épül.

Szakmai területen felvetődött néhány olyan gond, probléma, amelynek megoldása az előljáronkkal együttesen közös feladat és központi szabályozást igényel a jövőben.

Ezen kérdések az **alábbiakban összegezhetők:**

- a máshol tárolt ("M" utalvány, stb.) anyagok helyszínre szállítása a csapatok által nem ismert rendszer szerint és nem tervezhetően történik, (pld. "M" utalványon ez áll: "*Külön parancsra*", a parancs kiadója nem ismert). A szükséges szállítási kapacitás sem áll teljeskörűen rendelkezésre, amíg nem mozgósítanak a csapatok;

- az anyagok "M" előtti helyszínreállítás után az "M" készenlét eléréséig nem biztosított az anyagok tárolása, rendszerbeállítása, őrzése, nyilvántartásba vétele, személyhezkötése, csoportosítása.

Egyik célszerű megoldásnak látszik a központilag irányított konténerizációval egybekötött kiszállítás. *A jelenlegi ágazati raktározás helyett megjelenhetne a logisztika egyik alapelemeként is a területi vegyesraktár kialakításának lehetősége is.*

- a bevonuló mozgósítási tartalék ellátásához sem anyagi készletekkel, sem pihentetési, sem szociális-kommunális eszköz és egyéb feltételrendszerrel nem rendelkezünk. A megalakulási körletekben az állomány pihentetésére csak 1-1 db hálótermi takaró biztosított;

- a nemzetgazdaságból bevonult technikai eszközök javító anyagi készletekkel nem rendelkeznek, terepjáró képességük, igénybevételi al-

kalmasságuk elmarad a követelményektől (vontathatóság, lőszerszállítás, személyszállítás, ponyva);

- a mozgósítás utáni kiképzési feladatok anyagi biztosítása a laktanyai készletekre támaszkodva mintegy 5-10 napig biztosítható (üzemanyag, javítóanyag). Huzamosabb idejű ott tartzkodás esetén szükségessé válik a laktanyai készletek fogyásának függvényében **a központi ellátásra való áttérés**, mely szelektáltan különböző anyagok idő előtti utánszállítását igényli polgári és katonai forrásokból.

A katonai kerület anyagi-technikai főnöksége jelenlegi szervezeti keretei és lehetőségei nem biztosítják teljeskörűen a megosztást. A lebiztosított tartalékos állomány képzettsége, felkészültsége, gyakorlatlansága is nehezítheti a vezető törzsek tevékenységét, az anyagi-technikai biztosítás vezetését. A szétválás során egy jól funkcionáló törzsből csak két korlátozott működőképességgel bíró szervezet hozható létre, **mind-
ezt bizonyította a hadijáték** tapasztalata is.

A fentiekben az anyagi-technikai biztosítás terén vázolt gondok, problémák további elemzése, értékelése és a megoldás hogyanjainak feltárása, valamint a lehetséges változatokból a legoptimálisabb kiválasztása az eljáróval együtt közös további feladatunk kell legyen.

A MH LÉGVÉDELMI PARANCSNOKSÁG ÁLLOMÁNYÁ- BÓL VÁLSÁGKEZELÉSRE KIJELÖLT ERŐK ANYAGI- TECHNIKAI BIZTOSÍTÁSA

Vasvári Tibor¹

Térségünkben a társadalmi és a gazdasági instabilitásból, a demokráciába való átmenet nehézségeiből és ellentmondásaiból, az újonnan felszínre került, területi vitákkal párosuló nemzeti-nemzetiségi ellentétekből adódóan megnövekedett **az előre nehezen prognosztizálható konfliktusok valószínűsége**, amelyek lehetőség szerinti megelőzésére, illetve elhárítására fel kell készülni.

Kiindulva abból a tényből, hogy a regionális konfliktus helyzetek az ország szempontjából **a béke állapot időszakában következhetnek be**, amikor az ország egészét érintő veszélyeztetettségéről még nem beszélhetünk és a határainkon túl zajló események, harccselekmények esetleges áttérjedése, eszkalációja miatt a potenciálisan veszélyeztetett térségben elhelyezkedő állami és katonai objektumok, csapatok légvédelmi oltalmazása érdekében a légvédelmi és repülő csapatok béke diszlokációjában még alapvető változások nem következnek be. Ugyanakkor az egyes határszakaszok megerősítésére bevont szárazföldi, határőrizeti és rendvédelmi szervek és csapatok, valamint a potenciális konfliktus térségben elhelyezkedő különböző objektumok megfelelő szintű **légioltalmazását** meg kell szervezni és azt folyamatosan fenn kell tartani.

Ezen feladatok a légvédelmi és repülő csapatok erőivel és eszközeivel való végrehajtásának *két alapvető módját különböztetünk meg:*

- a készségi és készenléti szolgálatok meglévő jelenlegi rendszerén belül,
- a készségi szolgálat rendszerének megerősítése a légvédelmi és repülő csapatokból kikülöníthető önálló harcrendi elemekkel és azok készségi szolgálatba való állításával.

---

1 Dr. Vasvári Tibor alezredes, MH Légvédelmi Parancsnokság ATF-ség kiemelt főtisztje

A készütségi szolgálatok jelenleg meglévő, működő rendszerén belül elsősorban a harcászati repülőerők készütségi szolgálatot ellátó repülőgépei alkalmazhatók viszonylag gyors reakcióidejük, az ország légterén belül szinte korlátlan manőver lehetőségeiknek köszönhetően.

A légvédelmi rakéta készütségi szolgálatot ellátó alegységek, függetlenül attól, hogy alkalmazásukra a békeidőszakra meghatározott normatívák mellett - technikai lehetőségeiket figyelembe véve - szükség esetén a repülő készütségi erőknél rövidebb időn belül lehetőség van, helyhez kötöttségük, ily módon térben korlátozott megsemmisítési lehetőségeik nem vagy csak korlátozott mértékben teszik lehetővé bevonásukat a jelenlegi települési helyeiken.

A rádiótechnikai csapatok készütségi szolgálatot ellátó alegységei elviekben a Magyar Köztársaság légterén belül bárhol biztosítani tudják a légi támadó eszközök felderítését, folyamatos követését és tájékoztatást meghatározott paraméterek mellett. Ugyanakkor a jelenlegi diszlokációban még a szolgálatot ellátó, grafikon szerint üzemelő eszközök megerősítése, újabb eszközök bekapcsolása esetén sem lehetséges a határmenti térségekben kis és földközeli magasságon repülő eszközök időbeni felderítése és megbízható tájékoztatása.

Mindezeket figyelembe véve, tekintettel arra, hogy környezetünkben feltételezhető regionális konfliktus helyzetek elsősorban a Magyar Köztársaság határmenti körzeteit veszélyeztethetik, a meglévő, működő készütségi szolgálatok rendszerén belül a veszélyeztetett objektumok, csapatok légvédelmi oltalmazása maradéktalanul nem oldható meg.

A fentiek alapján célszerűnek látszik a készütségi szolgálat rendszerének megerősítése a légvédelmi csapatok állományából kikülönített erők és eszközök bevonásával. *Ilyen ideiglenes légvédelmi harcrendi elemek lehetnek:*

- a rádiótechnikai csapatok vonatkozásában - kikülönített rádiólokációs csoportosítás (KRLCS),

- a légvédelmi rakétacsapatok vonatkozásában - légvédelmi csoportosítások (LÉCS), önállóan telepített légvédelmi rakétaosztályok és rakétaütegek,

- harcászati repülőcsapatok vonatkozásában - kihelyezett repülő csoportosítások (KIRECS).

A harcászati repülőcsapatok készülségi szolgálata mellett jelentős szerep juthat - elsősorban kismagasságú, kissebességű repülőeszközök elleni tevékenység során - a helikopter készülségi szolgáltatnak is. Tekintve azonban, hogy ezen eszközök alkalmazásának normaideje nem teszi lehetővé az eredeti települési helyről való időbeni alkalmazást a határmenti körzetekben, szükség van a feladat ellátására kijelölt eszközöknek a veszélyeztetett térség irányába való előre telepítésre.

A légvédelmi és repülő haderőnemi csapatok feladatrendszeréből adódóan, vizsgálva a környező országok légi erejét, a rendszeresített repülőeszközök típusát és azok lehetséges fegyverzetét, valamint figyelembe véve azt a tényt, hogy a támadó eszközök célja nem egy esetleges háború vagy kiterjedt fegyveres konfliktus kiobbantása, hanem csupán a háborús küszöb alatti vagy provokatív célú, megtorló szándékú csapás mérés, illetve dezorganizáló, felderítő repülések végrehajtása, így az alkalmazható fegyverek között elsősorban légi bombák, levegő-föld, levegő-levegő osztályú irányított rakéták, illetve nem irányított rakéták bevetésével lehet számolni. *Az ilyen jellegű tevékenység célpontjai lehetnek:*

- a veszélyeztetett határszakasz megerősítése érdekében létrehozott szárazföldi csapatcsoportosítások,

- a légvédelmi és repülő csapatoknak a veszélyeztetett térségben települt erői és objektumai,

- határőrizeti szervek erői és objektumai,

- a veszélyeztetett térségben elhelyezkedő települések, ipari létesítmények, közlekedési csomópontok, folyami átkelőhelyek,

- a szomszédos ország ellen hozott esetleges szankciók végrehajtását ellenőrző szervek, szervezetek objektumai és erői,

- a konfliktus térségből menekült polgári lakosság elhelyezésére létesített befogadó táborok.

A fentiekből kiindulva a feladat végrehajtására fegyvernemenként a kikülönített csoportosítások állományába *az alábbi erők-eszközök kerülhetnek bevonásra:*

- a veszélyeztetett határszakasz átrepülésének, a konfliktus térségében folyó elsősorban katonai repüléseknek ellenőrzése, valamint a légvédelmi rakéta és a repülőcsapatok rádiólokációs biztosítása érdekében a rádiótechnikai csapatok által létrehozott összefüggő rádiólokációs tér térbeli paramétereinek és minőségi mutatóinak javítása érdekében **csoportonként három, négy felderítő és magasságmérő rádiólokátor állomás bevonásával KRLCS-k létrehozása a határtól való viszonylagos közeli telepítéssel,**

- a veszélyeztetett térségben elhelyezkedő csapatok, polgári és katonai objektumok légvédelme szempontjából a **légvédelmi rakéta tűzrendszer kiterjesztésének érdekében légvédelmi rakétaosztályok, rakéta ütegeknek a telepítése,** valamint **légvédelmi csoportok létrehozása,** melyekbe a **kishatótávolságú légvédelmi rakétakomplexumokkal együtt közeli hatótávolságú hordozható légvédelmi rakétával felszerelt alegységek és légvédelmi tüzér alegységek** tartozhatnak,

- légihatáraink ellenőrzése és oltalmazása, az ellenséges tevékenység megelőzése, a határ és szabálysértő repülőeszközök elfogása, ellenük történő szankciók foganatosítása érdekében a repülő készütségi szolgálatok alkalmazása, szükséges esetben kiegészítő rendszabályok foganatosítása, a **készütségi erők összetételének szükség esetén települési helyének megváltoztatása.** Ide sorolható a **helikopter készütségi szolgálat megerősítése, harci- illetve felfegyverzett helikopterek telepítése a harcászati repülőcsapatoknak a veszélyeztetett térségekben elhelyezkedő repülőtereire.** Az adott helyzet függvényében szükségessé válhat kihegyezett repülő csoportosítások létrehozása.

A fentiekből eredően az ATB- megszervezésére és megvalósítására vonatkozóan *az alábbi következtetéseket vonhatjuk le:*

- a harcfeladat - ezen belül annak ATB biztosítása - béke állománnyal kerül végrehajtásra,

- az ATB erők-eszközök csoportosítását úgy kell létrehozni, hogy a kikülönített harcoló erők-eszközök fennakadás nélküli biztosításán túl-

menően meg legyen szervezve a visszamaradó erők-eszközök biztosítása olyan számvetéssel, hogy biztosítsa az esetleges mozgósítás végrehajtását, a bevonult erők-eszközök összekovácsolását, felkészítését és készenlétének elérését,

- az irányoknak megfelelően készen kell lenni különböző módon végrehajtásra kerülő manőverek megvalósítására,

- a feladatban résztvevő erők-eszközök biztosítását alapvetően tábori körülmények közötti megvalósítással kell számvetni,

- a csapatkészletek felhasználását - harcanyagok kivételével - csak külön intézkedésre lehet eszközölni, előtérbe kerül a kiegészítő készletek széleskörű, esetleges megnövelt szintű alkalmazása,

- az ellátó bázisok, a részterületű utalások megváltozásával kell számolni,

- egyes ellátó- biztosító, kiszolgáló szervezetek erőkkel- eszközökkel, esetleg anyagi készletekkel való megerősítése válik szükségessé,

- az ellátás-biztosítás megszervezése során erőteljesen megnövekszik az operatív és rugalmas külső és belső együttműködés jelentősége,

- a helyreállítási tevékenység során mozgó csoportok létrehozásával kell számolni,

- a tevékenységet a harcbiztosítás rendszabályainak szigorú betartásával kell végezni,

- a személyi állomány vonatkozásában figyelembe kell venni a feszített helyzetből adódó pszichikai tényezőket,

- bonyolító körülményként jelentkezhethet, hogy - különösen huzamosabb azonos körletekben való tartózkodás során - a béke ellátás- biztosítás igényei merülhetnek fel, melyek anyagi hátterei nem minden esetben állnak rendelkezésre, illetve úgynevezett átmeneti normatívákkal nem rendelkezünk,

- a feladat megkezdését viszonylag ismeretlen terepviszonyok között kell végrehajtani, így az ATB felderítést mélyrehatóbban kell megszervezni,

- az eszközök tábori körülmények közötti üzemeltetésénél nagy hangsúlyt kap az előírások, technikai kiszolgálások folyamatossága és minőségi végrehajtása,

- fel kell készülni - a technikai eszközeink, elsősorban különböző áramforrásaink üzembiztonságát figyelembe véve - az eszköz cserés megoldásokra, illetve megfelelő tartalékok képzésére és azok bevetetőségére,

- az ATB vezetése és megvalósítása bonyolultabbá válik, rugalmas erőssúly áthelyezések válhatnak szükségessé.

Ezek után vizsgáljuk meg konkrétan a légvédelmi és repülő erők ATB-t

Amennyiben a készütségi erők meglévő rendszerén belül, azok növelésével, de stacionáris helyen vagy laktanya közeli álláskörletben kerülnek alkalmazásra, úgy a helyi sajátosságoknak megfelelően az ATB megvalósításában a rendszabályok foganatosításán és kiegészítő elrendelt feladatok megoldásán túl a megszervezés viszonylagos önállósággal és saját hatáskörben nem okoz fennakadást. Az ellátás-biztosítás rendszerében alapvető változtatás nem szükséges, az ATB erők-eszközök csoportosítása bizonyos erőssúly áthelyezéssel alaphelyzetnek megfelelően működik.

ATB szempontból bonyolultabb helyzet áll elő amikor a feladatot stacionáris körlettől távol, viszonylagos elszigeteltséggel és gyakorlatilag önálló ATB-al kell megoldani. Az ország területét és a légvédelmi, a repülő csapatok diszlokációját figyelembe véve az előzőekben vázolt egyfajta elemzés alapján szinte minden esetben szükség lehet több - kevesebb katonai szervezetünk új alkalmazási körletből való feladatvégrehajtására. Ez esetben a béke időszakban meglévő ATB-ó erőkből-eszközökből és a rendelkezésre álló anyagi készletekből *az alábbi csoportosítást kell létrehozni:*

- 1.) az elvonulók ATB-t megvalósítók,

2.) a mozgósítási készséget fenntartók és a visszamaradó állomány és eszközök ATB-t megvalósítók csoportja,

3.) lehetőség szerint tartalékok képzése.

A harcászati repülőezredek viszonylatában egy változatként **a repülőtér előkészítő zászlóaljok felkészítésével és alkalmazásával is kell számvetni.**

Az elmúlt időszak, valamint a lefolytatott gyakorlások ezirányú tapasztalatai azt mutatják, hogy elsősorban a lérak.osztályok, valamint a KRLCS vonatkozásában ez már minimum fegyvernemi harcászati magasabbegység, illetve magasabb szintű feladat is.

Légvédelmi rakétacsapatok vonatkozásában:

Az ATB-t a komplexum és kapcsolódó feladataira kell megszervezni. Egy új alkalmazási körletben lévő légvédelmi rakétaosztályt, amely béke időszakban önálló ATB-val rendelkezik szükséges *megerősíteni*: 4-5 fő gk.vez., 2-3 db 5 t. tdk., 1 db hűtő gk., a munkavégzéshez és a pihentetéshez szükséges tábori eszközökkel. Amennyiben béke időszakban utalt kerül kijelölésre, úgy részére önálló ellátó erőket- eszközöket kell biztosítani, illetve ellátási anyagokat átalárendelni, ami ellátóegység létrehozását és anyagi készletek manővereztetését és összevonását, az ehhez szükséges szállítótér rendelkezésre állását jelenti.

Repülőtér oltalmazásra kijelölt és telepített katonai szervezeteknél az ellátás és az általános jellegű biztosítás utaltsági rendszerben biztosítható, az ellátó katonai szervezet egyidejűleg szakállománnyal való megerősítésével. Ez esetben is szükség van LÉCS körletében ellátópont telepítésére.

A légvédelmi rakéta katonai szervezetek ATB-nál **figyelembe kell venni:**

- a komplexumok vontatásához, szállításához előzetes átcsoportosítások után lérak. fegyvernemi magasabbegység szinten egyidejűleg 3-4 lérak.o. átcsoportosítására képes;

- a fegyvernemi harcászati magasabbegység törzs a megerősítéshez szükséges szakállomány erő-eszköz és anyagi készletekkel külön nem rendelkezik, azt csak más osztályok terhére képes megoldani, gyengítve ezzel az ez időszakban emeltszintű készültséget adók ATB-i feltételrendszerét.

Mobil légvédelmi rakéta csapatoknál a fő erőkifejtést a tábori körülmények közötti önálló ATB, és a "M" végrehajtása feltételrendszerének megteremtésére kell összpontosítani, egyidejűleg kell felkészülni a manőverek kombinált módon történő végrehajtására.

Rádiótechnikai csapatok vonatkozásában:

A rádiólokációs tér alsó határának csökkentése érdekében létrehozásra kerülő KRLCS-k az új mérőállomás ATB-a megvalósításához önálló ellátó-biztosító csoportot szükséges létrehozni. A csoportosítás létrehozásához a kijelölt rádiótechnikai alegységeket alapvetően ellátást biztosító erőkkel-eszközökkel és a tábori körülmények közötti feladatvégrehajtás feltételeit biztosító anyagokkal kell megerősíteni. A gyors hibaelhárítás érdekében a fegyvernemi magasabbegység szintjén a javítószázad állományából mobil gépjármű és áramforrás aggregátor javító csoportot szerveznek, egyidejűleg a rádiótechnikai zászlóaljknál rt.javító csoportokat hoznak létre.

Repülőcsapatok vonatkozásában:

Stacionális körletből történő feladatvégrehajtás során a béke időszaki készültségi szolgálat ATB-ra létrehozott csoportosítás megfelelő belső kiegészítéssel látja el feladatát. Amennyiben a harcászati repülőezredek repülőtereire más erők és eszközök is áttelepülnek (helikopterek, lérak. erők) az ellátó-, biztosító csoportosításba az átalárendelt szakállományt és eszközöket is bevonják. KIRECS alkalmazása esetén a repülőtér előkészítő zászlóalj aktivizálására (mozgósítására) van szükség, melyre építve az anyaalakulattól történő megerősítéssel lehet létrehozni az ellátó-biztosító csoportosítást, a bevetések komplex ATB-t. Ezzel egyidejűleg az aktivizálás után várhatóan kombinált menet első ütemben való megszervezése történik.

Szakcsapatok vonatkozásában:

Légyvédelmi és repülő csapatoknál a javítózászlóalj állományából javító csoportok kerülnek kijelölésre stacionális helyen, alapvetően elektronikai és rt.eszközök helyszíni javítása érdekében.

Az ATB erők és eszközök felkészítése

Az anyagi-technikai biztosítást *három ütemre célszerű bontani:*

- a stacionális települési helyen, állandó elhelyezésű körletben a készenlét elérése érdekében végrehajtandó feladatok időszaka,
- az átcsoportosítás és a manőverek végrehajtásának időszaka,
- alkalmazás időszaka.

A meghatározott feladatokra való felkészülés, illetve felkészítés magába foglalja az *alábbiak végrehajtását:*

- technikai eszközök harci alkalmazásra történő felkészítését, melynek érdekében a katonai szervezetek speciális szakjavító állománnyal kerülhetnek megerősítésre;
- végre kell hajtani az új alkalmazási körlet szemrevételezését és az anyagi-technikai felderítést, melynek alapján az előzetes elgondolás végrehajtásra vonatkozó tevékenységet pontosítani kell;
- a feladatra kijelölt katonai szervezetek szervezetszerű technikai eszközein felül tartalék eszközök kijelölése válik szükségessé;
- a feladatban résztvevő katonai szervezetek anyagi-technikai biztosító állományát a lehetőségek függvényében béke állomány átcsoportosításával a feladathoz szükséges erő-eszköz állományra töltik fel, a kijelölt állományt felkészítik, a váltás, helyettesítés feltételeit megteremtik;
- létrehozzák a különböző módon végrehajtásra kerülő manőverek feltételrendszerét;

- csapatkészletekből, illetve annak elégtelensége esetén, valamint külön meghatározás alapján kiképzési készletekből megemelt, kiegészítő készleteket hoznak létre, végrehajtják a szükséges anyagi készlet-át-csoportosításokat, felhalmozásokat és átalárendeléseket;

- egyes, a hadinormákban nem szereplő anyagokból kiegészítő készleteket alakítanak meg;

- külön meghatározott helyen speciális készleteket alakítanak meg azon anyag és eszköz féleségekből, amivel az adott bázislaktanyában nem rendelkeznek. Azon repülőtereken ahol különböző repülőnemhez tartozó repülőszerkezetek kerülnek alkalmazásra, az együttes kiszolgálási feladatban résztvevő állományt és eszközöket az adott állománykategória és típus technológiailag megengedett feladataira külön fel kell készíteni;

- a technikai eszközöknél a készenlét idejére lánctalpas eszközökön általában 400 km, gépjárműveken 900 km, áramforrás aggregátorokon 35-40 üzemóra tartalékot hoznak létre. A repülést kiszolgáló eszközökön végrehajtják a soronkövetkező technikai kiszolgálás kiemelt műveleteit, különös tekintettel a motorikus és a különleges berendezések energia-ellátó rendszerére. A légvédelmi rakéta egységeknél végrehajtják a rakéták műszaki felülvizsgálatát, az időszakos munkákat rendszerint gyorsított eljárással végzik. A feladat függvényében sor kerülhet a periódikus tartós tárolásban lévő eszközök kikonzerválására. A javítózászlóaljnál javításban lévő eszközöket gyorsított ütemű javítás után visszaszállítják az adott katonai szervezethez;

- az ellátási anyagok és az egészségügyi biztosítás vonatkozásában az új körlethez kapcsolódóan szükségessé válhat nemzetgazdasági, illetve társ fegyveres testületekkel való szerződés-kötések eszközlése;

- szállító alegységeket jelölnek ki az anyagok pótlása és utánszállítása céljából;

- amennyiben a feladat az alapkiképzés vagy a kötelékkiképzés időszakában kerül elrendelésre, úgy az első időszakos állományt gyorsított ütemben készítik fel;

- megteremtik a kihelyezett alegységek anyagai okmányrendszerének feltételeit;

- az anyagi-technikai biztosítás vezetésére az operatív csoportokba az anyagi-technikai főnökségek (szolgálatok) állományából szaktiszteket jelölnek ki.

Telepítés, áttelepítés, manőverek végrehajtása

A válságkezelésbe bevont légvédelmi és repülő erők és eszközök, valamint katonai szervezetek átcsoportosítása a kijelölt körletekbe történhet közúton, vasúton, illetve a kettő kombinációjával, valamint KI-RECS létrehozásakor légi úton. Amennyiben a katonai szervezetek a menetet közúton hajtják végre, a végrehajtásra vonatkozóan a szükséges hajtóanyagot kiegészítő készletként biztosítják.

A légvédelmi rakéta fegyvernemi harcászati magasabbegység békeállapotban egyszerre 2 NYEVA és 2 VOLHOV típusú komplexumot képes közúton vagy vasúton manővereztetni. Erre akkor képes, ha a KRAZ-255B vontatóit átcsoportosítja a manőverre kijelölt alegységekhez.

A magasabbegység alegységei a manővert alapvetően két lépcsőben hajtják végre. **Az első lépcsőben** a harci technikai, illetve a rakéták tartoznak. **A második lépcsőbe** az ellátó, biztosító, kiszolgáló erők tartoznak.

A mobil légvédelmi rakéta ezredek békeállapotban is rendelkeznek a tervezett feladat manőverét biztosító gépjárművekkel. Ezen alegységek szállítása alapvetően csak vegyesen - közúton és vasúton - oldható meg, mivel a lánctalpas harcjárművek közúti szállításához nem áll rendelkezésre megfelelő mennyiségű trailer.

Vadászrepülő század áttelepítése esetén a szükséges földi lépcsők menetén kívül a fogadókészség teljes biztosítása érdekében előretelepülő lépcső kerül kiküldésre. A repülőgépek levegő-levegő osztályú repülő rakéta, repülőbomba, valamint gépágyú lőszerjavadalmazásait a bevétési készség fokozása érdekében mintegy 2-3 AN-26 száll. repülőgép és 8-10 száll. helikopter bevetésével célszerű az új repülőterre légi úton átszállítani. A vadászrepülőgépek áttelepülése ez esetben várhatóan az alapfüggesztési variációnak megfelelő függesztménnyel és 1 db törzs alatti

póttartállyal történik. Légi úton célszerű átszállítani a repülőgépekhez rendszeresített **klmb** indítóberendezéseket, **UB** blokkokat, valamint a folyamatos tevékenységhez szükséges speciális anyagokat és berendezéseket.

A repülőterek megerősítésére létrehozott LÉCS-nál a fogadó katonai szervezet stacionális objektumainak lehetőség szerinti felhasználásán túlmenően telepítik az önálló ellátásra való áttéréshez szükséges objektumokat, valamint az indítóállványra fel nem helyezett légvédelmi rakéták tárolásához szükséges harcrendi elemet. Az önálló alkalmazási körletben települő légvédelmi katonai szervezetek tábori körülmények közötti elhelyezésénél számításba veszik a tábori elhelyezési anyag és eszköz szükséglet hiányaiból adódható béke használatos anyagokat és eszközöket. A közös telepítésben lévő légvédelmi katonai szervezeteknél az általános jellegű ellátás objektumai együttesen telepíthetők és alkalmazhatók.

Légvédelmi és repülőcsapatoknál az új települési körletekben az általános követelményeken kívül *a helyzet függvényében telepítik:*

- az egyes technológiai folyamatoknak megfelelő körleteket;
- a hajtóanyagok minőségi vizsgálatát és felhasználásra alkalmatlan anyagokat elkülönítő objektumokat;
- a start-ellátást és repülőtechnikai biztosító objektumokat;
- töltő- ürítő és műszaki kiszolgáló zónákat;
- időszakos bemérő csoport tevékenységi objektumát;
- rakéta-technikai átadó pontokat.

A települési körletek berendezésénél biztosítani kell, hogy az anyagi-technikai biztosító alegységek és objektumok a légvédelmi rakéta alegységeknél a fő tüzelési irányba, a rádiótechnikai alegységeknél a fő figyelési irányba, a repülő alegységeknél a fel és leszállópálya tengelyébe ne kerüljenek.

Anyagi biztosítás:

Az átcsoportosításra kerülő katonai szervezetek anyagi biztosítása alapvetően a csapatok saját erőivel és eszközeivel, elsősorban az állandó

elhelyezési körletükben rendelkezésükre álló készleteikből történik. Az anyagi készletek szintjét a manőverek befejezését követően az elrendelt készletszintig - ha szükséges előljárói beavatkozással is - biztosítani kell. A laktanyákban visszamaradó, mozgósítási készséget fenntartó készletléti, készülségi szolgálat ellátásához a visszamaradó laktanyai készleteket használják fel, egyidejűleg megnövekszik az anyagi-technikai biztosításra megmaradt állomány munkavégzési feszítettsége. A manőver végrehajtásával az alapdiszlokációban szükségessé válik a *szállítási szerződések* mennyiségi korrekciója, módosítása, melyre a katonai szervezetek a saját hatáskörben intézkednek. A veszélyeztetett irányokban feladatot végrehajtó erők-eszközök felhasznált anyagi készletei pótlására egyes ellátási tevékenységek megoldására *bázislaktanyák* kerülnek kijelölésre. Ezen objektumok részére a megnövelt létszámú ellátás-biztosításhoz a számított szükségletnek megfelelő anyagi készleteket halmoznak fel. A légvédelmi és repülő erők haditechnikai eszközei sajátos technikai felépítése miatt a bázis laktanyák a speciális anyag ellátásban, a javításban különösebb segítséget adni nem tudnak, ezen a téren alapvetően a Légvédelmi Parancsnokság saját erőire és anyagaira, valamint a központi bázisokra kell támaszkodni.

A feladatvégrehajtásra elvonuló légvédelmi katonai szervezetek *a következő készletekkel rendelkeznek*: légvédelmi rakéta 1,0 ja., IGLA 2,0 ja., lövész lőszer kézi fegyverekhez 1,0 ja., kézigránát a kiszabotnak megfelelő keret, géppuska 1,5 ja., lé.géppuska 1,5 ja., lé. gépágyú 2,0 ja., élm.főzhető (CSK) 3,0 ja., élm.hideg 2,0 ja., kenyér 3,0 ja., nem romlandó 5,0 ja. (száll.terv.függvényében), üzemanyag: gk. CSK 3-4 napi üzemeltetés, re. 6-7 bevetés (egyidejűleg K/Á-ra), rak. 1,0 ja.

A felhasznált anyagi készletek pótlása alapvetően a kijelölt bázislaktanyákból történik. A légvédelmi rakéták utánszállítását a technikai osztály (technikai üteg) teljes felkészítéssel egyidejűleg RTSZV-n az előjáró külön utasítására saját hatáskörben végzi.

A körletekbe az alkalmazásra kerülő eszközök viszonylagos nagy energia igénye miatt megnövekszik az aggregátorok, áramforrások üzemideje és ezzel egyenes arányban az üzemanyag felhasználás mennyisége. Számolni kell ezen eszközök üzemeltetésből adódó viszonylagosan megnövelt szükségletű fenntartási anyagszükségletével. A tábori körülmények közötti település sajátosságaiból adódóan viszonylagosan megnövekszik egyes egészségügyi - alapvetően fertőtlenítést biztosító - anyagok fogyá-

sa. Ivóvíz biztosítása tábori eszközök felhasználásával, utánszállítása rendszerint a helyi önkormányzati szervek által biztosított, saját egészségügyi szolgálat által bevizsgált vízlelőhelyről történik. Katonakereskedelmi ellátás a szükségletnek megfelelően a kihelyezett katonai szervezetek állományából erre a célra kijelölt és felkészített személy útján általában parancsnoki úton felügyelt bizományosi rendszerben valósul meg. A harcitechnikai eszközök kenő- és karbantartó, valamint a helyszínen elvégezhető kisjavítások anyagszükségletéhez a fenntartási anyagokat a helyszínen biztosítják. Az előljáró tagozatok által elvégzendő hibaelhárítások fenntartási anyagszükségletét rendszerint a kiküldésre kerülő javító csoport biztosítja. Egyes ellátási anyagok vonatkozásában (készétel, kenyér, ivóvíz, gímű.üza.) a kihelyezett csoportok a közelben települő tábori csapatok, határőrség, rendészeti szervekhez is utalhatók. Ez esetben a helyszínre szállítás saját eszközökkel történik. Szolgáltatások (pl. fürdetés, tisztacseré, stb.) vonatkozásában amennyiben a kihelyezett állomány váltására lehetőség van, úgy ezen tevékenységeket a bázislaktanyában oldják meg. A települési helyen ezzel egyidőben oldják meg - rendszerint előljáró tagozat kiszállításának módszerével - a pihentetési és egyéb ruházati anyagok cseréjét.

A stacionáris helyen vagy laktanyaközeli TÁS-ban lévő katonai szervezetet készségi, készenléti erők és eszközök ellátását, kiszolgálását a készség helyén viszonylagos önálló rendszerben, külön szervezik és biztosítják. Az étkeztetés az állománykategóriára meghatározott norma szerint történik, a hajózó állomány részére az alap és startbüfé komplex helyszíni biztosításával. A pihenőhelyeket az állandó állomány részére nőtlen szálló, légénységi állomány részére hálókörlet ellátottságának megfelelően biztosítják. A készségi szolgálatot ellátó valamennyi technikai eszköz a szolgálatbalépéskor teljes üzemanyag és TASZT készlet feltöltöttséggel rendelkezik, felhasználásuk pótlása az általános rendszerben haladéktalanul megtörténik. A repülő csapatoknál a repülő üzemanyag töltő-gépkocsik szolgálatba léptetése előtt felkészítik és külön meghatározott rendben feltöltik a szállítótartályt, az üzemanyag laboratórium elvégzi a szükséges vizsgálatokat, kiállítja a vizsgálati bizonyítványt és kiadási kimutatást, és a paraméterek megfelelése esetén átadják az illetékes repülő mérnök-műszaki szakállománynak.

Technikai biztosítás:

A technikai eszközök - a légvédelmi és repülőcsapatok béke időszaki állandó jellegű készségi és készenléti szolgálat ellátásának, sajátossá-

gai alapján - általános és speciális jellegű technikai kiszolgálási feladatai a "napi élet" folyamatos, szervezett rendszerében valósulnak meg. Ennek keretében az általános rendszerbélyok megvalósításán és folyamatos fenntartásán túlmenően az **alábbiakat hajtják végre:**

a./ *Repülő-technika vonatkozásában:*

- a készütségi műszaki kiszolgáló alegység állományának kijelölését és felkészítését;

- a kiszolgáló és műszaki technikai eszközök biztosítását. A szükséges mértékben a fedélzeti rakéták fűtésének biztosítására és a napi előkészítésének időtartamára külön APA indítógépkocsit biztosítanak;

- földi tartozékok és szerszámkészletek, tartalék anyagok és műszerek rendelkezésre állítását;

- repülőeszközök előzetes és repülés előtti előkészítését, hajtómű-próbák, rakéták összehangolását, ismételt feladatra történő előkészítést, a repülő idő után előírt ellenőrzéseket;

- a repülőeszközök szolgálati ideje alatti meghibásodások elhárítását szakági szinten meghatározott mértékig, ezen túli javítási igény esetén azok cseréjét;

- a repülő-rakéták és repülő-lőszerkezekezeletét, ezen belül a típusnak megfelelő függesztési változatok és készütségi fok szerinti előkészítés és végrehajtás technológiai folyamatát;

- a fedélzeti akkumulátorok, szerszámkészletek, kiszolgáló technikai eszközök kezelésére vonatkozó, a gyári és üzemeltetési előírásoknak megfelelő folyamatrendszert.

b./ *Légvédelmi rakétatechnika vonatkozásában:*

- szolgálatba lépést megelőzően a bővített működési ellenőrzést;

- a hordozó és kiszolgáló eszközökön a napi karbantartás műveleteit;

- az indítóállványon lévő rakéta meghibásodása vagy sérülése esetén annak cseréjét;

- a teljes előkészített rakéták indítóállványon kívüli tárolása esetén a biztonsági rendszabályok betartásának elsődlegessége mellett a rakéták rátöltését és a válaszadó ellenőrzését;

- az időszakos munkák idejére megbontott technikai eszközök, komplexumok és AVR-ek meghatározott időnormán belüli harckészé tételét.

c./ Rádiótechnika vonatkozásában:

- a rádiólokátor állomások, HIP technikai eszközök karbantartási és működési grafikonban tervezett időpontri karbantartással egybekötött műszaki felkészítését;

- bekapcsolt állapotban a technikai hadrafoghatóság ellenőrzését;

- üzemeltetések közötti szünetben a napi karbantartás feladatait;

- a légihelyzet függvényében a RLÁ fontossága, helyettesíthetősége alapján a meghibásodások haladéktalan elhárítását;

- a RLÁ-k különböző szintű karbantartásokból (dekadikus, időszakos, éves) történő normaidőn belüli visszaállítását.

Amennyiben a feladat **stacionáris körlettől távol**, táborig körülmények között kerül végrehajtásra, úgy az általános jellegű technikai biztosítás feladatai a speciális felkészítéssel egyidejűleg kerülnek megvalósításra. Megszervezésre kerül a harc- és gépjármű technikai eszközök rádiólokátor állomásokon, automatizált vezetési komplexumokon a típustól függően, változó időtartamban az *intenzív felkészítés*, kiemelt fontossággal az áramforrásokra. A légvédelmi rakéta technikai osztályok (ütegek) megteszik az előkészületeket és elrendelés esetén azonnal végrehajtják a teljesen felkészített rakéták átadását, kijelölésre és berendezésre kerülnek a technológiai folyamatok körletei. A légvédelmi rakéta alegység az új tüzelőállásban (illetve attól 2-5 km-re) 1 javadalmazás előkészített rakétát tárol.

A rakéták felkészítését a RECS, illetve a technikai osztály (üteg) állománya az eredeti állásterületen hajtja végre. Az elvonuló alegységek csak a rakéták átemeléséhez, illetve a részleges szereléshez szükséges speciális szerszámzatot viszik magukkal, a technológiai folyamat eszközeit nem.

A rakétafelkészítés időszükséglete:

- NYEVA: 0 óra
- VOLHOV: 0,5 javadalmazásig 2 óra, majd a következő 0,5 javadalmazás felkészítése az autódaru beérkezéséig számított 2 óra múlva;
- KUB: 10 óra;
- KRUG: 11 óra.

A kitelepült lérak.komplexumok technikai kiszolgálásának tervezését az MH LP lérak. MMSZ végzi. Az igénybevétel megváltozott jellege miatt a KUB és KRUG típusú komplexumokon is grafikon szerinti technikai kiszolgálást kell végrehajtani. A készenléti normát meghaladó idejű beszabályozások engedélyezését minden esetben az MH LP lérak. MMSZF végzi.

A kitelepült eszközök sűrített levegő ellátását a repülőtéren lévő komplexumok esetén az oltalmazott repülőerők biztosítják. eltérő esetben az ellátást a lérak. MMSZF szervezi.

A NYEVA és VOLHOV alegységek üzemeltetését alapvetően a saját állományuk oldja meg az osztály TASZT készlet felhasználásával, de megszervezik a dandár javítószázad erőinek és eszközeinek a felhasználását is.

A KRUG osztály és a KUB ütegek eszközei üzemeltetését, időszakos munkáit alapvetően az IBCS-k állománya hajtja végre. A felmerülő meghibásodások gyors elhárítása érdekében az IBCS állományából a kitelepült erők mellé ügyeleti szolgálatot szerveznek.

Az új mérőhelyeket foglaló rádiótechnikai eszközök TASZT készletei kiegészítésre kerülnek. A különböző szintű javítócsoportok felada-

taikat rendszerint a haditechnikai eszközök fődarabcsérés javításával oldják meg.

A repülőtér előkészítő zászlóaljknál előtérbe kerül a műszaki munkagépek egyedi, rendszerint csak polgári szférából megoldható javítóanyag és esetleg szakember igénye. Hadműveleti repülőtéren a repülőeszközök kiszolgálásában a háborús üzemeltetési rend lép életbe. A használaton kívüli repülőterek huzamosabb időszaki üzemeltetésre történő előkészítése kapcsán - különösen a hálózati energia és a munkafeltétel biztosítása terén - szakember igény merül fel. A repülő szerkezetek kiszolgálása, ismételt feladatra történő előkészítése tábori eszközök alkalmazásával történik.

Egészségügyi biztosítás:

A légvédelmi és repülő csapatok egészségügyi biztosítása - az általános rendszabályok végrehajtása mellett - magába foglalja az álláskörletek, mérőhelyek és a repülő tevékenység egyidejű egészségügyi biztosítását. A speciális egészségügyi rendszabályok közül külön jelentőséggel bír a hajózó állomány folyamatos repülő egészségügyi biztosítása, a startbiztosítás, baleseti-mentő biztosítás feladatainak végrehajtása, a légvédelmi rakéta és rádiótechnikai csapatok speciális üzemanyaggal és nagyfrekvenciás elektromágneses térben tevékenykedő, a védett harcálláspontokon feladatvégrehajtó állományának egészségvédelme.

Az önálló körletben feladatot végrehajtó állomány egészségügyi biztosításánál számolni kell azzal, hogy egyes kisalegységekhez - pl. KRLCS - esetenként a személyi feltétel csak egészségügyi katona szintjén, illetve egészségügyi tiszthelyettes lesz biztosítva, így előtérbe kerül az ön és kölcsönös, valamint az első szaksegélynyújtás. Az első orvosi segélyfeltételei - amennyiben azonnali beavatkozásra van szükség - a közeli település orvosellátási rendszerében megoldható. A kiürítés, gyógyítás és szakellátás - amennyiben a közelben nincs katonai egészségügyi intézet - a legközelebbi polgári kórházban kerülhet megoldásra.

A mobil.léрак. szervezeteknél és az áttelepülést végrehajtó repülő alegységeknél az alkalmazás körletében segélyhelyet telepítenek.

A stacionáris helyen vagy laktanyaközei TÁS-ban feladatot végrehajtó állomány egészségügyi biztosítása a béke időszaki ellátás általános

keretei között történik. A repülő csapatoknál a készülségi szolgálatok egészségügyi biztosítását az egészségügyi ügyeletes (orvos) látja el, a startbiztosítás mentőgépjárművével együtt. Az általános feladatain kívül végrehajtja a nappali és éjszakai váltás startorvosi vizsgálatát, illetve alkalmazás esetén az ismételt orvosi vizsgálatot.

Közlekedési biztosítás:

A manővert a végrehajtó légvédelmi és repülő katonai szervezetek áttelepülési terv, illetve vasúti szállítás esetén részletes be és kirakási terv alapján valósítják meg. A berakó állomásra, illetve a kirakó állomásokról a kijelölt települési körletekhez vezető közutakon, valamint egyéb manőverek, oszlopmozgások során a szükséges forgalomszabályozást a katonai szervezetek saját erőikkel és eszközeikkel biztosítják. A települési körleteken belüli utak kijelölését, berendezését és fenntartását az adott katonai szervezet parancsnokának intézkedései szerint végzik. A hadműveleti repülőtérenként alkalmazásra kerülő, elhagyott használaton kívüli repülőterek iparvágányainak használatára, üzembehelyezésére az illetékes szaktárcával való felső szintű együttműködés szükséges. A légi úton történő szállítások megvalósítása parancsnoki rendszerben történik, az anyagok és eszközök légiszállításra való előkészítését az illetékes szolgálati ágak végzik. A szállítás alkalmával az egyedi, illetőleg néhány eszközből álló járat lesz a jellemző.

Az ATB alegységek harcbiztosítása

A tábori körülmények közötti feladatot végrehajtó szervezeteknél az ATB alegységek rendszerint a harcoló alegységek körletéhez közel vagy abban települnek, így harcbiztosításuk egységes rendszerben történik. Az általuk létrehozandó ideiglenes elemek harcbiztosítását saját erőikkel és eszközökkel, illetve parancsnoki úton biztosítandó erőikkel és eszközökkel szervezik meg.

A légvédelmi rakéta csapatok tevékenységének sajátossága, hogy tüzelőállásokat és szükség szerint sajátos ATB körleteket kell kiépíteni és berendezni. Ehhez a békében szükséges műszaki eszközök csak a léredekrednél vannak meg.

Az anyagi-technikai biztosítás vezetése

A válságkezelés feladataiban érintett légvédelmi és repülő katonai szervezetek anyagi-technikai biztosításának vezetését haderőnemi és harcászati fegyvernemi magasabbegység szinten létrehozott váltásos rendszerben működő operatív csoporttal valósítják meg. A stacionáris települési helyen, illetve laktanyaközei TÁS-ról való feladatmegoldás időtartamára az állandó és emeltszintű feladatok biztosítása az érvényben lévő hatályos haderőnemi szintű szabályozás alapján történik, melyeket a csapatok saját erőikkel és eszközeikkel készség szinten, önállóan hajtják végre. A megnövelt készségi erők, a veszélyeztetett irány légvédelmének megerősítése érdekében végrehajtandó átcsoportosítások, az új mérő és tüzelő-állásokból, esetleg repülőtérről való alkalmazás anyagi-technikai biztosítás megszervezésére LP és fegyvernemi magasabbegység szintjén tervet készítenek térképen és szöveges melléklettel, *amely rendszerint tartalmazza:*

- a feladatban résztvevő erők és eszközök diszlokációját, a kijelölt új mérő és álláskörleteket;
- a manőverek végrehajtásának módját, rendjét, útvonalát;
- be és kirakó állomásokat;
- a visszamaradó állomány és az átcsoportosítás utáni ellátási forrásokat;
- kijelölt egészségügyi intézményeket;
- az együttműködésre kijelölt, illetve résztvevő más haderőnemi és egyéb szervezeteket;
- az anyagi-technikai biztosításra létrehozott, illetve arra kijelölt elöljárói elemeket;
- saját és ágazati biztosításra kijelölt bázislaktanyákat.

A szöveges melléklet rendszerint tartalmazza:

- az anyagi-technikai biztosítás elgondolását;
- a manőverek végrehajtásának számvetéseit;

- a katonai szervezetek és a bázislaktanyák megerősítéseit, azok harcértékét;
- a felhalmozott és tartalék készletek helyét és mértékét;
- az anyagellátás és utalások rendjét;
- a létrehozott ATB csoportosítások helyét és kapacitásadatait;
- a mozgósítási készség fenntartására vonatkozó számvetést;
- összeköttetés rendjét.

A végrehajtásra vonatkozóan az anyagi-technikai főnök az egyes szinteknek megfelelően írásban külön intézkedik, **melyben meghatározza:**

a./ A béke helyőrségben végrehajtandó feladatokat. Ezen belül:

- a technikai eszközök kijelölését;
- felkészítésének feladatait;
- a tartalék eszközök mennyiségét;
- az anyagi készletek létrehozásának szintjét és lépcsőzését;
- a szakállomány felkészítését;
- a visszamaradó erők, eszközök biztosításának, anyagi készletek felhasználásának rendjét.

b./ Az átcsoportosítás anyagi-technikai biztosításának feladatait.

c./ A bázislaktanyákban, illetve az új alkalmazási körletben végrehajtandó feladatokat. Ezen belül:

- az élet- és működőképesség fenntartására irányuló feladatokat;
- a készletképzést, és az engedélyezett felhasználási normák biztosítási rendjét;
- az anyagok pótlásának, szállításának rendjét;
- az utalás rendjét;

- az eszközök technikai kiszolgálásának és javításának rendjét;
- a személyi állomány egészségügyi ellátásának rendjét;
- az alkalmazásra történő felkészítés feladatait.

d./ Az alkalmazás anyagi-technikai biztosításának feladatait.

e./ Az anyagi-technikai készenlét idejét.

f./ A vezetés rendjét.

Az anyagi-technikai intézkedést a parancsnok anyagi-technikai helyettes és a törzsfőnök írják alá.

Összegzett következtetések:

1./ A légvédelmi és repülő csapatok anyagi-technikai szolgálatai az új mérő és álláskörletek anyagi-technikai biztosítására, az egyidejű visszamaradó állomány ellátására és a mozgósítási készség ATB feladatai fenntartására jelenlegi béke állományával és eszközeivel csak megerősítéssel képes.

2./ Az anyagi-technikai biztosítás megszervezésében és vezetésében az eddigieknél nagyobb jelentőséget kap a belső együttműködés hatékony megvalósítása a feyvernemekkel. A válságkezelés időszakában az ellenséges behatás előre csak nagy valószínűséggel prognosztizálható, erőteljes hullámozást mutat a magasabb készenlleti és készültségi fokban való tartózkodás időmegoszlása, ami a technikai eszközök és a kezelőszemélyzet feszítettebb fokú igénybevételét jelenti.

3./ A stacionális települési helytől viszonylag távol önálló körletben tevékenységet végrehajtó légvédelmi rakéta osztályok, rádiótechnikai századok részére néhány ellátási anyag vonatkozásában nincsenek meg az ellátás technikai feltételei. A szervezetszerű állományúakat meg kell erősíteni.

4./ A repülő katonai szervezetek hajtóanyag ellátásának zökkenőmentessége érdekében a repülőterek közelében vagy annak iparvágányára különös tekintettel a hadműveleti repülőterekre és a kikülönített repülőalegységekre önálló K/Á működtetése szükséges.

5./ Az ellátási tevékenység megszervezéséhez középvezetői szinten célszerű jogkört biztosítani a kislegységek ellátásához, a helyi ellátási források igénybevételével. Ezen területen a fegyvernemi harcászati magasabbegységek és az adott Katonai Kerületparancsnokság közötti közvetlen együttműködésre biztosított jogkör szerinti megvalósulása ellátási biztonságot növelő tényező lehet.

6./ A légvédelmi és repülő haderőnem alárendeltségébe tartozó katonai szervezeteket, amelyek a válságkezelés időszakában a határmenti feladat végrehajtására kiküldetésre kerülnek és anyaalakulatuktól viszonylag távol települnek a lehetőségek függvényében célszerű általános anyagellátásra a tábori csapatok bázislaktanyáihoz utalni.

7./ Az eszkaláció kiszélesedésének veszélye esetén a veszélyeztetett térségben lévő stacionáris rádiótechnikai alegységek, létrehozott KRLCS-k a légvédelem I. lépcsőjében kijelölt légvédelmi rakéta osztályok, LÉCS-k, új körletbe való településének szükségessége merülhet fel. Ezen katonai szervezeteknél szükségessé válik a követelmények szerinti ellátást biztosító eszközök és anyagi készletek minél magasabb szintű mobilizálhatósága. A repülő csapatok vonatkozásában a repülőtér előkészítő zászlóalj az időszakban történő mobilizálására a használaton kívüli elhagyott repülőterek fogadó és üzemképességének biztosítása érdekében szükség van.

8./ A hadműveleti repülőterek, harcászati repülőezredek vagy alegységei által történő igénybevétele szempontjából a speciális ellátást igénylő biztosítási területek kérdésköre új megvilágítást tételez fel. A veszélyeztetett irányoktól függően magánvállalkozásban üzemelő vagy elhagyott használaton kívüli repülőtér kerülhet kijelölésre hadműveleti repülőtér céljára, ami az anyagi-technikai biztosítás szempontjából - különös tekintettel az általános jellegű ellátásra, kiszolgálásra - feltételezi egy sor ellátási- biztosítási lehetőség stacionális meglétét, a repülés-kiszolgálási folyamatok egy fajta helyi rendszerének üzemelését. A repülőtér előkészítő zászlóalj szervezetét figyelembe véve, az anyagi-technikai biztosítás szempontjából szükségessé válik a rendelkezésre álló helyszíni anyagok, berendezések, felszerelések, objektumok kiszolgálásba való bevonása. Az ilyen esetekre való gyakorlatias végrehajtást biztosító szabályozás kimunkálása jelen helyzetben szükségszerű.

9./ Központi szinten szükségesnek látszik a megosztva települő szervezetek kikülönített anyagi-technikai készleteire vonatkozó anyagnyilvántartási kérdések egyértelműsítése, különös tekintettel olyan szervezetekre amelyek nem önálló kötelékben működnek.

KATONAI MINŐSÉGÜGY

A NEMZETI MINŐSÉGPOLITIKA CÉLJA, TARTALMA, JELENTŐSÉGE ÉS HATÁSA A KATONAI MINŐSÉGÜGYRE

Szűcs Barna, Füredi László¹

Minőségpolitika (quality policy) egy szervezetnek a minőségre vonatkozó, felső vezetőség által hivatalosan megfogalmazott és kinyilvánított általános szándékai és irányvonala. (MSz 18995-1989)

Örömmel állapítható meg, hogy az utóbbi években Magyarországon is megnőtt az érdeklődés a **minőségügy** iránt és ha jelentős lemaradással is, de követjük az iparilag fejlett országokban érvényesülő tendenciákat.

Az Európai Bizottság már 1990. december 13-i döntésével elfogadta az ISO 9000-et, mint a politikája központi elvi alapját, amely biztosítja az áruk szabad áramlását az EK-n belül. Ezen deklaráció már a csatlakozás előkészítésének folyamatában azt a követelményt támasztja a magyar állam elé, beleértve a termelést és kereskedelmet is, hogy feleljenek meg az ilyen irányú elvárásoknak. *A teljes jogú tagság elérése érdekében az állam fogalmazza meg minőségpolitikáját, alkosson idevonatkozó törvényeket, hozza létre, illetve harmonizálja intézményrendszerét is.*

A magyar helyzetet értékelő bizottság megállapította, hogy sajnos hazánkban nincs megfelelő minőség szemlélet - a korábbi időhöz képest jelentős fejlődés ellenére is -, hiányos a minőségügyi kultúra, nem alakult ki a minőségügy korszerű, megfelelő színvonalú intézményrendszere. A minőségbiztosítás színvonala néhány kivételtől eltekintve általában ala-

1 Dr. Szűcs Barna mk. alezredes a Magyar Honvédség Gazdálkodási Hivatal Minőségellenőrzési Főosztályvezetője, Füredi László mk. ezredes a Magyar Honvédség Gazdálkodási Hivatal Minőségellenőrzési Főosztály Jármű és Munkagép minőségellenőrzési osztályvezető

csony, a tanúsító intézetek száma kevés, eszköz - ellátottságuk nem ki-
elégítő, nincs megfelelő elismerő, motiváló rendszer. Az európai szintű
minőségügyi jogrendszer kialakításának csak első lépései történtek meg,
számos elavult jogszabály még érvényben van. A minőségügyi (műszaki)
szabályzás és a felügyelet jelentős átalakításra szorul. A piacgazdaság
védtelen a gyenge minőségű egészségre és környezetre ártalmas árúk és
termékek előállításával és forgalmazásával szemben.

A nemzetgazdaság fejlődését segítő nemzeti minőségpolitika meg-
fogalmazása és az ezek alapján kialakítandó nemzeti minőségügyi rend-
szer kialakítása nem tűr halasztást, hiszen ez gazdasági - társadalmi fel-
emelkedésünk és az Európai Unióhoz csatlakozásunk egyik legfonto-
sabb, alapvető feltétele. Hangsúlyoznunk kell, hogy a világpiacon a mi-
nőségi előírások egyre szigorúbbakká válnak, ezért *a fejlett államok fo-
kozódó mértékben támogatják a minőség fejlesztését.*

Az élet, az egészség, a munka és a környezet, valamint a vagyon vé-
delme mellett az állam, a kormány és valamennyi államigazgatási szerve-
zet alapvető feladata minőségpolitikai eszközökkel elősegíteni a termé-
kek és szolgáltatások minőségének biztosítását, minőségi színvonalának
emelését.

A kormányzati minőségpolitika **célja** a termékek és szolgáltatások
megfelelő minőségének biztosítása által az állampolgárok életminőségé-
nek javítása. Ennek érdekében olyan minőségügyi rendszert kell létre-
hozni és működtetni, amely demokratikus társadalmi rendszerben,
emberközpontú szociális piacgazdaság körülményei között, az Európai
Unió előírásainak megfelelő rendszerben, magas színvonalon biztosítja
egyrésről az ellátók (termelők és szolgáltatók) nemzetközi piaci ver-
senyképességét és ezáltal az ország gazdasági felemelkedését, így a mun-
kanélküliség csökkentését, másrésről az ellátás minőségének javításával
a fogyasztók elégedettségét. Ennek érdekében a kormányzati minőség-
politika rövid és középtávú céljának kell lenni a hazai sajátosságok figye-
lembevételével: *a minőségügy európai szintű szerkezetű jogi és szervezeti
intézményrendszerének, egy korszerű nemzeti minőségügyi rendszernek a
kialakítása és működtetése.*

A **Maastricht-i szerződés** világosan szól mindezen szempontok fon-
tosságáról mint feltételről, hogy belépünk az óriási nemzetközi piacra -
és különösen az **Európai Unióba**, ahol Magyarország a jövőjét látja. A

piacgazdaság felé történő elmozdulás biztosította, hogy a különböző tanfolyamok kérdéseinek központi jelentőséget tulajdonítsunk összefüggésben *a gazdasági élet széles skálájának sikerével*: ipari, pénzügyi, szolgáltatási és közgazdasági körülmények alakulásával.

E gondolatsor lezárásaként szükségesnek tartjuk azonban megjegyezni, hogy a minőség elsősorban *piaci és nem államigazgatási kategória*. Az állam szerepe tehát a minőségüggyel kapcsolatban is lényegesen módosul a korábbi utasításos rendszerhez képest, a szabályozó funkciót egyre több területen a piac veszi át. A termelőktől, kereskedőktől és szolgáltatóktól követel meg új hozzáállást "*a vevő a legfontosabb*" elv tudatos megvalósítását, amely végső soron a fogyasztók érdekét szolgáló minőségverseny kialakításához vezet.

Felvetődik tehát a kérdés, hogy akár közvetlen formában is maradt-e az államnak befolyása a piac belső törvényeinek alakítására? *A kérdés megválaszolásához két körülményt kell figyelembe venni.*

- Az állam a nemzeti vagyon legnagyobb tulajdonosa és így a nemzeti minőség reprezentánsa és meghatározója.

- Az állam az országban a legnagyobb felvásárló és így a piacon, mint legjelentősebb vevő a közbeszerzések irányításával diktálja a termelőkkel, szolgáltatókkal és kereskedőkkel szemben támasztott minőségi követelményeit, segítve annak a teljes piacon történő elterjesztésében és általános elfogadásában.

Mindemellett hangsúlyozni kell, hogy megmaradnak a minőségügynek lényeges elemei, *amelyek közvetlenül és elsődlegesen az állam felelősségi körébe tartoznak*. A fejlett piacgazdaságban az állam az alapvető fogyasztói és felhasználói érdekből kiindulva avatkozik bele a termékek és szolgáltatások forgalmába, vagyis az élet, egészség-, vagyon, munka-, környezetvédelem és biztonság tekintetében hoz jogszabályokat, állít fel követelményeket.

Ezenkívül az állam összehangoló, koordináló feladata mellett, segítő, támogató szerepvállalására a szemléletformálás, az oktatás, a képzés, és az infrastruktúra biztosítása területén is szükség van.

Összegezve megfogalmazható a minőségügy főbb államigazgatási tevékenységköre:

- 1.) a minőségügy jogi szabályozása,
- 2.) a minőségügy (műszaki) szabályozása,
- 3.) a minőségügy (piaci, kereskedelmi) felügyelete.

Az államigazgatás tevékenységi köréből fakadóan ki kell alakítani a minőségügy államigazgatási szervezetét. Így a minőségügy főbb feladatait államigazgatási szinten kell ellátni, az alábbiak szerint:

- 1.) a minőségügyi politika kidolgozása,
- 2.) a minőségügyi politika megvalósítására javaslattétel, a megvalósítás ellenőrzése és értékelése,
- 3.) a minőségügy kormányzati képvisellete,
- 4.) a minőségügy nemzetközi kormányzati tevékenysége,
- 5.) a hatósági minőségügyi vizsgálat, átvizsgálás, tanúsítás felügyelete,
- 6.) a hatósági mérésügy szabályozása,
- 7.) a nemzeti szabványosítás felügyelete,
- 8.) a nemzeti akkreditáló rendszer felügyelete,
- 9.) a nemzeti tanúsítási rendszer felügyelete,
- 10.) a minőségügyi oktatás - kutatás - fejlesztés felügyelete és támogatása,
- 11.) az ellátói minőségbiztosítás támogatása.

A leírtakból látható, hogy a minőségügy nem egy ágazat, szektor vagy csoport ügye, hatása sokszor áttételes, több termelési folyamatot vagy szektort átfog, így hatékony és eredményes művelése csak összehangoltan valósítható meg. Olyan programra van szükség, amely a nemzetgazdaság összes szereplőjének kijelöli a feladatát és mozgásterét, kezdve a kormányzattal egészen az egyénig. Ezért kidolgozást nyert a "*Nemzeti minőségügyi program*" tervezete az ország minőségkultúrájának emelése érdekében. A program tézisei és céljai elsősorban a kormányzat szerepét, hatáskörét, szerepvállalását próbálja tisztázni, mivel ma már a gazdaság szereplői számára kötelező előírások nem fogalmazhatók meg. Tevé-

kenységük azonban jó irányba terelhető, ha a kormány megfelelő és stabil jogi, szervezeti és piaci környezetet hoz létre. Ebben az esetben a gazdaság szereplői már szinte automatikusan megtalálják helyüket, felismerik feladataikat, valamint pénzük és szakismeretük célszerű felhasználásának módját.

Az alábbiakban ismertetjük a "*Nemzeti minőségügyi program*" téziseit és céljait, azzal a szándékkal, hogy *megfelelő képet kapjunk a kormányzat előtt álló feladatokról*:

1. Tézis.

Az ország minőségkultúrájának fejlesztése nem lehet sikeres a kormányzati minőségpolitika megfogalmazása, közzététele, illetve széleskörű megismertetése nélkül.

Cél

1.1. A kormánynak legyen megfogalmazott, dokumentált, elkötelezettségét egyértelműen biznyító politikája és célja a minőség terén.

1.2. A kormány érje el, hogy minőségpolitikáját és céljait a kormányzat minden szintjén megértsék, megvalósítsák és betartsák.

1.3. A kormány érje el, hogy minőségpolitikáját és céljait a nemzetgazdaság kormányzattól független szereplői is megismerjék, megértsék, elfogadják és támogassák.

1.4. A kormány érje el, hogy minőségpolitikáját és céljait nemzetközi szinten is megismerjék és támogassák.

2. Tézis

A kormány minőségpolitikája, illetve célkitűzései nem valósíthatók meg a kormányzati feladatok, felelősök és hatáskörök pontos meghatározása nélkül.

Cél

2.1. A kormánynak legyen egységes rendbe foglalt, csak a kormány feladatait tartalmazó programja - kormányzati minőségprogram - a minőségügy területén.

2.2. A kormányzati minőségprogram határozza meg a kormány feladatait, a határidőket és a felelősöket.

2.3. A kormányzati minőségprogram feladatai és határidői épüljenek egymásra, a határidők, a program végrehajthatósága érdekében logikus rendben kövessék egymást.

2.4. A kormányzati minőségprogram legyen egyeztetett, minden érintett által elfogadott és támogatott.

3. Tézis

A nemzetgazdaság kormánytól független szereplői nem mozgósíthatók hatékonyan a minőségkultúra fejlesztése érdekében, ha a kormány nem határozza meg egyértelműen és következetesen szerepvállalási készségét ezen a területen.

Cél

3.1. A kormánynak a közvetlen kormányzati irányításon kívül eső területek számára legyen állandó, egységes, közzétett, általános, valamint szakterületi bontású, a minőségkultúra fejlesztését szolgáló támogatási irányelve, illetve programja.

3.2. A támogatási irányelv, illetve program *határozza meg* milyen területen, milyen mértékben, milyen feltételekkel, milyen módon, a támogatott milyen mértékű együttműködésével, valamint milyen szankciókkal jár a kormányzati támogatás, illetve annak sikertelen felhasználása.

3.3. A kormány határozza meg, hogy a harmadik fél milyen módon és területen vehet részt a támogatott tevékenységben.

4. Tézis

Az emberi erőforrás fejlesztése nélkül a minőségkultúra szintje nem emelhető.

Cél

4.1. A kormány segítségével jöjjön létre az oktatás minden szintjén, mindenki számára hozzáférhető (szervezeti és pénzügyi szempontból egyaránt) egységes minőségügyi oktatási rendszer.

4.2. A kormány által támogatott oktatási rendszer legyen nemzetközi szinten elismert.

4.3. A kormány által támogatott oktatási rendszerben részt vevő intézményekkel szemben támasztott követelmények egyezzenek a nemzetközi előírásokkal. Az ezeknek való megfeleléségét nemzeti, de nemzetközi szinten is elismert független fél igazolja.

5. Tézis

Minőségügyi jogszabályi keretek nélkül megvalósíthatatlan a minőségkultúra szintjének emelése.

Cél

5.1. A minőségügy területén a kormánynak legyenek az egységes jogi szabályozási gyakorlatot eredményező alapelvei, amelyek összhangban állnak az ország nemzetközi kötelezettségeivel.

5.2. A minőségügy területén elfogadott alapelvek szerint a kormány határozza meg azokat a szakterületeket, amelyeket bevon a jogi szabályozás körébe.

5.3. A kormány határozza meg a minőségügy területén szükséges jogszabályok kibocsátásának ütemtervét, felelőseit, módszereit.

6. Tézis

A minőségkultúra szintjének emelését támogató, elismerő és jutalmazó pénzügyi környezet nélkül nem képzelhető el számottevő előrelépés ezen a területen.

Cél

6.1. A kormány alakítsa ki egyértelmű, közérthető, mindenki számára azonos követelményeket tartalmazó, a minőségkultúra emelését szolgáló tevékenységeket támogató közvetlen és közvetett pénzügyi juttatási, hitelpolitikai, adópolitikai, privatizációs, fejlesztési, pályázati (a külföldi és a belföldi támogatások elnyerése), valamint a kormányzati megrendelésekkel kapcsolatos koncepcióját, illetve programját. Az utóbbi határozza meg a program feladatai végrehajtásának harmonizált időrendjét, valamint a felelősöket.

6.2. A kormány támogatásával *alakuljon ki* a minőségkultúra emelése terén nemzeti, illetve nemzetközi viszonylatban is kiemelkedő hazai szervezetek elismertségét lehetővé tevő intézmény, illetve eszköz, amelynek legyen nemzetközi híre, illetve kapcsolódása.

6.3. A kormányzat a minőségügyet segítő gazdasági intézkedései, valamint az ezen a területen elért eredmények elismertséget szolgáló eszközei, illetve intézményei *legyenek* a gazdaság szereplői számára ismeretek, megismerhetők és hozzáférhetők.

7. Tézis

A minőségkultúra emelése nem valósítható meg a kormány és a gazdaság szereplői feladatainak egyeztetése, egységes rendben való kezelése nélkül.

Cél

7.1. A kormányzat és a gazdaság szereplőinek feladata, a felelősök és a feladatok megoldásának időrendje legyen egységes rendbe foglalva (a következőkben: *a nemzeti program*).

7.2. Legyen olyan *fórum*, amely a nemzeti program végrehajtását a kormány és a gazdaság szereplői képviselőinek útján figyelemmel kíséri, ha szükséges kiegészíti vagy módosítja az előzetes elképzeléseket.

7.3. A nemzeti program legyen ismert Magyarországon és külföldön egyaránt. Az érdekeltek és a közvélemény kapjon állandó tájékoztatást a program végrehajtásáról és lehetőséget, hogy ezzel kapcsolatban észrevételeket tegyen, illetve kifejtse véleményét.

Az elmúlt években a minőségügy területén az önmagát keresgélő és meghatározni próbáló állam előbb-utóbb - egyre sürgetőbben - remélhetőleg eljut oda, hogy a fenti tézisekre, megfogalmazott célokra választ adjon. Nemcsak a kisebb vagy nagyobb mértékű támogatások rendszerének biztosításában látja feladatait, hanem *ennél jóval többen*: az országban élők életét sokkal nagyobb mértékben befolyásoló területen - a minőségügyben - megfogalmaz magának feladatokat. Garanciát nyújt az adófizetők, az állampolgárok számára. Értéket teremt az itt élők részére. Nemcsak támogatja a piaci szereplőket, nemcsak pénzügyi vagy más politikai eszközökkel próbálja közvetett módon befolyásolni az ország általános minőségi színvonalát, hanem közvetlenül, részesként, a saját körébe tartozó szolgáltatások terén aktívan közreműködő menedzserként irányítja az adófizetők közérzetét, életminőséget befolyásoló minőségügyi területeket.

A következőkben vizsgáljuk meg a nemzeti minőségpolitika hatását a katonai minőségügyre.

Vitathatatlan, hogy az államnak a nemzeti minőségügyben elfoglalt helye és szerepe legérzékenyebben a **védelmi tevékenység** folyamataiban mutatkozik meg. Ez teljesen érthető, mivel az állam hármaskörének (szabályozó -felügyelő, tulajdonos, vevő) determináló tényezőit ezen területen *az alábbi körülmények erősítik és eltérően a többi ágazattól markánsabban jellemzik:*

- A Magyar Honvédség védelmi feladatainak ellátása során nagymértékű, biztonság tekintetében veszélyes, a felhasználás speciális jellege miatt a polgáritól szigorúbb minőségi követelményeket igénylő eszközöket, termékeket üzemeltet és alkalmaz.

- A Magyar Honvédség nemzetgazdasági méretekben is számolva jelentős fogyasztói tömeget képvisel, azáltal a piaci érdekszférák találkozásának és ütközésének színtere.

A fentiekből adódóan a HM és MH vezetése felelőséggel tartozik egyrészt az eszközt üzemeltető, a terméket alkalmazó állománnyal, másrészt piacgazdasági viszonyok között a költségvetési előirányzatok törvényes és hatékony felhasználásával szemben. A kettős kötelezettséget hatósági jogkörök gyakorlásával, intézményrendszerén keresztül teljesíti. **Ezek közül a Katonai Minőségügyi Rendszer feladata:** *garantálni a MH logisztikai folyamataiba bekerülésre tervezett, beszerzett, majd üzemeltetett és felhasznált technikai eszközök és anyagi javak, valamint szolgáltatások a hatályos jogi szabályozásoknak és a normatív dokumentumoknak megfelelő minőségét és megbízhatóságát az emberi egészség védelmét, élet és vagyonbiztonságot, végül a kiadások és teljesítések összhangját.*

A feladatnak megfelelően a katonai minőség biztosításának a logisztikai folyamatokhoz illeszkedve *több egymástól jól elkülöníthető, de egymást feltételező fázisai vannak:*

- fejlesztésnél az igényelt funkciójellemzők Harcászati Műszaki Követelmények (HMK) kidolgozása,

- a HMK kielégítéséhez szükséges feltételek meghatározása és megfogalmazása szabványokban, TU-kban, műszaki előírásokban,

- a gyártással és szolgáltatással szemben támasztott követelmények meghatározása a képesség vizsgálatok elvégzése és tanúsítása,

- a termékek megfelelőségének ellenőrzése és minősítése, a teljesítések és ráfordítások összhangjának felügyelete.

A katonai minőségbiztosítás komplex feladatkörét a katonai minőségügy területei fedik le, *amelyek magukba foglalják:*

- 1.) a minőségügy jogi - műszaki szabályozási rendszerét,
- 2.) a gyártók és szolgáltatók minőségbiztosító rendszerét,
- 3.) a minőségellenőrző rendszert,
- 4.) a megfelelőség tanúsító rendszert,

- 5.) a mérésügyi rendszert,
- 6.) a szabványosítási rendszert.

Az egyes területek funkcióját a "*Katonai Logisztika II. évfolyamának 2. számában*" ismertettük, ezért most csak **az állami minőségpolitika hatásaival foglalkozunk.**

1. Jogilag rendezett és szabályozott környezetben egyszerűbb és áttekinthetőbb a Katonai Minőségügyi Rendszer illetékességi területének, joghatásának meghatározása. Ezen belül mind saját magunk, mind külső partnereink számára érthetőbben megfogalmazhatók az általános és specifikus követelmények és szabványok, direktívák és irányelvek köre. Jól működő, európai színvonalú rendszerhez jobban illeszthető és alkalmazható a katonai megfelelés szabályozásának és igazolásának rendje, a résztvevő intézmények kijelölése.

2. A nemzeti minőségpolitika megvalósításának eredményessége alapvetően az ipari termelésben mutatkozik meg. A minőségügyre vonatkozó törvények, jogszabályok, irányelvek, továbbá alkalmazásuk és bevezetésük támogatása elősegíti a vállalatok minőségbiztosítási rendszerének kialakítását és működtetését. A polgári termékekre irányuló hatékony minőségbiztosítási rendszerekre alapozva jobban teljesíthető a katonai célokra történő szállítások kiegészítő követelményeinek való megfelelés. Ebben az esetben a közbeszerzésekről szóló kódex rendelkezéseit megbízhatóbban tudják betartani a katonai megrendelők a szerződések odaítélésének eljárásainál. Nem kis jelentőségű az a körülmény sem, amikor az azonos versenyszempontok létrehozásához a beszerző szervezet rendelkezésére állnak mindazok az objektív mérlegelési szempontok, amelyek szerint követelhet mind a külföldi, mind a hazai ajánlattevőtől.

3. Jogilag jól szabályozott környezetben, a szállítónál hatékonyan működő minőségbiztosítás esetén a katonai megrendelő saját védelmére szervezett minőségellenőrzését egyszerűsítheti és mind terjedelemben, mind mélységben korlátozhatja.

A minőségellenőrzés rendszerét különösen érdemes hozzáigazítani egyes termékcsoportok előállításának követelményeihez és azok kielégítéséhez szükséges feltételek meglétéhez. Magas minőségkultúrával rendelkező piacgazdaságban eredményesen alkalmazható *a táblázatban*

bemutatott **minőség ellenőrzési differenciálás** kereskedelmi és nem kereskedelmi termékeknél.

Minőségbiztosítás (QS) kereskedelmi és nem kereskedelmi termékekre

QS jellemzők (minőségbiztosítás)	kereskedelmi /lényeges módosítás nélkül/		nem kereskedelmi (1)	
	piaci, magán átvevő	közületi meg- rendelés (1)	magán megrendelő	közületi megrendelő
1. QS (min.bizt.) van kell	X	X	X	X
2. A rendszer kimutatása terméktől független		0 (nagy megrende- lések)		X
szereződéses, termékfüggő		0	0	X
3. Jog a rendszer visszautasítása			0	X
4. Az egyes QS (min.bizt) intézkedések igazolása a gyártás alatt			0	X
5. Gyártás figyelés		X	0	X
6. Beavatkozási jogok, visszautasítás a gyártás során		0	0	X
7. Minőségvizsgálati jog alvállalkozóknál		0	0	X
8. Minőségvizsgálat végterméken		X	0	X
9. Bizonylatolás, szállí- tás engedélyezés		X	0	X

X= vonatkozik

0= szerződéses
megállapodás lehetséges

(1) szerződésben megállapított
minőségvizsgálatot katonai
minőségellenőrző szervezet végzi

(2) rendszer= a katonai
követelményeket kielégítő
intézkedések összessége

- Megjegyzés:*
- kereskedelmi jellegűek azok a termékek, amelyeket a fővállalkozó vagy katonai megrendelő közvetlenül az általános piaci kínálatból lényeges módosítás nélkül beszerezhet,
  - nem kereskedelmi jellegűek azok a termékek amelyeket csak katonai megrendelők igényére gyártanak.

4. A nemzeti minőségügy részét képezi a nemzeti tanúsító rendszer, amelynek kialakításáról és működési szabályairól a 2024/1994. Korm. határozat, illetve a 42/1994. Korm. rendelet intézkedik a vonatkozó törvény hatálybalépéséig ideiglenes jelleggel. A nemzetközileg is elismert nemzeti tanúsítási rendszer kedvező környezetet biztosít az "MH Minősített Szállító" körének kiépítésére.

A MH által notifikált tanúsító szervezet részéről kiállított dokumentumoknak (Certificate of Compliance) a katonai érdekek érvényesítésénél a következő kihatásai lesznek:

- a szállítók nagyobb súlyt helyeznek termékeik (szolgáltatásaik) minőségére és megbízhatóságára,
- elkerülhető a kettős minőségellenőrzés költséges végrehajtása,
- a katonai megrendelők nagyobb biztonságot kapnak a szerződésben foglalt ár és teljesítés helyes arányának kialakításáról.

5. A beszerzésre tervezett termékek megfelelőségének vizsgálatát hitelesített mérésekre kell alapozni. Ezen a területen az európai követelményeket kielégítő, a mérésügyről szóló 1991. évi XLV. törvény szabályozott rendszert működtet jelenleg is. A jól szabályozott környezetben eredményes együttműködés folyik a katonai és polgári mérésügyi és minőségbiztosítási szervezetek között. Az akkreditált laboratóriumi háttér lehetőséget ad arra, hogy még a beszállítás előtt a katonai megrendelők meggyőződjenek az eszközök és anyagok minőségéről, a hasznos funkciók meglétéről, a káros, illetve felesleges funkciók hiányáról. A külső laboratóriumok részére kifizetett vizsgálati díjak csökkentése céljából szükséges lenne a *katonai termékvizsgáló laboratórium* jogállásának meg-

határozására és belső átcsoportosítással eszközállományának kibővítésére.

6. A szabványtörvény megjelenéséig ideiglenesen kormányhatározatok és rendeletek, intézkedések a szabványosítás feladataira. Számunkra különös jelentőséggel bír a 126/1994. Korm. rendelet, amely a polgáritól eltérő katonai igények szerinti követelményeket tartalmazó *katonai szabvány kiadását és alkalmazását szabályozza*. A piacgazdaság kialakulásának időszakában ugyanis rendkívül fontos a követelmények egységesen értelmezett megfogalmazása, mert ez a jobb együttműködés alapfeltétele a szállítók és megrendelők, a hazai és külföldi szervezetek között. Ennek érdekében szükséges a nemzetközileg is elfogadott katonai szabványok, irányelvek (STANAG, AQAP, USA, MIL) megfelelő kiválasztása, megismertetése és alkalmazása.

A katonai minőségbiztosítás feladatkörébe tartozik a megrendelés tárgyára vonatkozó dokumentumok meghatározása, kijelölése és az ezekben rögzített követelmények betartásával az alkalmazói/felhasználói igények kielégítése.

Következtetés: Az állami szinten deklarált minőségpolitika - társadalmi jelentőség mellett - különösen a közbeszerzésekkel foglalkozó szervezetek számára teremt biztonságosabb környezetet és ad védelmet a tisztességtelen piaci magatartással szemben.

A másik oldalon az állami minőségpolitika megvalósításában ezek az állami szervezetek játszanak elsődleges szerepet vonzáskörzetüket befolyásoló minőségügyi rendszerük kialakításával és működtetésével.

Irodalomjegyzék:

- 1.) MSz 18995-1989
- 2.) DIN ISO 8402 (tervezet)
- 3.) Figyelő 1994. november 3-i száma
- 4.) MMT Társasági Tájékoztató 1994. novemberi száma

- 5.) Minőségbiztosítás a Szövetségi Véderő megbízásainál BDI 122 számú nyomtatvány 3. kiadás 1985. október
- 6.) Jövőnkért a minőségért! 1992. november 12. Minőségügyi Világnap
- 7.) "Minőségi Hét" 1992. szeptember 13-18. Előadások kivonatai
- 8.) II. "Minőségi Hét" 1993. november 8-10. Konferencia előadásai I-II. kötet
- 9.) III. "Minőségi Hét" 1994. november 7-9. Előadások kivonatai
- 10.) *Böcskei András:* Minőségügyi és műszaki szabályozás hazai helyzete a kötelező megfelelés-igazolás területén
- 11.) *Füredi László:* Sajátságok a kisvállalatok minőségbiztosításában, különös tekintettel a "MH szállítója" cím elnyerésének vonatkozásában
- 12.) *Dr. Szűcs Barna:* A katonai minőségügy feladatai és területei
- 13.) Közbeszerzésekről szóló törvényjavaslat koncepciója.

A MINŐSÉGBIZTOSÍTÁSI KÖVETELMÉNYEK ÉRVÉNYESÍTÉSÉNEK PROBLÉMÁI A VÉDELMI IPARBAN

Zöldhelyi Rudolf¹

Védelmi ipar az iparnak az az összefüggő, több termékcsoporthoz előállítására alkalmas önálló ágazata, mely a fegyveres erők és testületek szükségletei kielégítésével, elsősorban a honvédség eszközeinek, felszereléseinek, fegyvereinek előállításával foglalkozik.

Magyarországon 1953-tól a definíció szerinti védelmi ipar nincs. Olyan vállalatok vannak csak, amelyek a polgári termelés mellett védelmi ipari jellegű termeléssel is foglalkoztak, illetve foglalkoznak. 1953-tól a védelmi ipari jellegű termelés volumene évenként változott, a csúcsvének számító 1988-ban az egész ipari termelés nem egészen 3 %-át tette ki.

A Varsói Szerződés tagállamai együttműködésének keretében elsősorban a védelmi ipari elektronikai termékek előállítására szakosodtunk, emellett jelentős volt a tüzérségi fegyverek, gyalogsági fegyverek és löszerek, műszaki robbantó eszközök, valamint különféle műszerek gyártása.

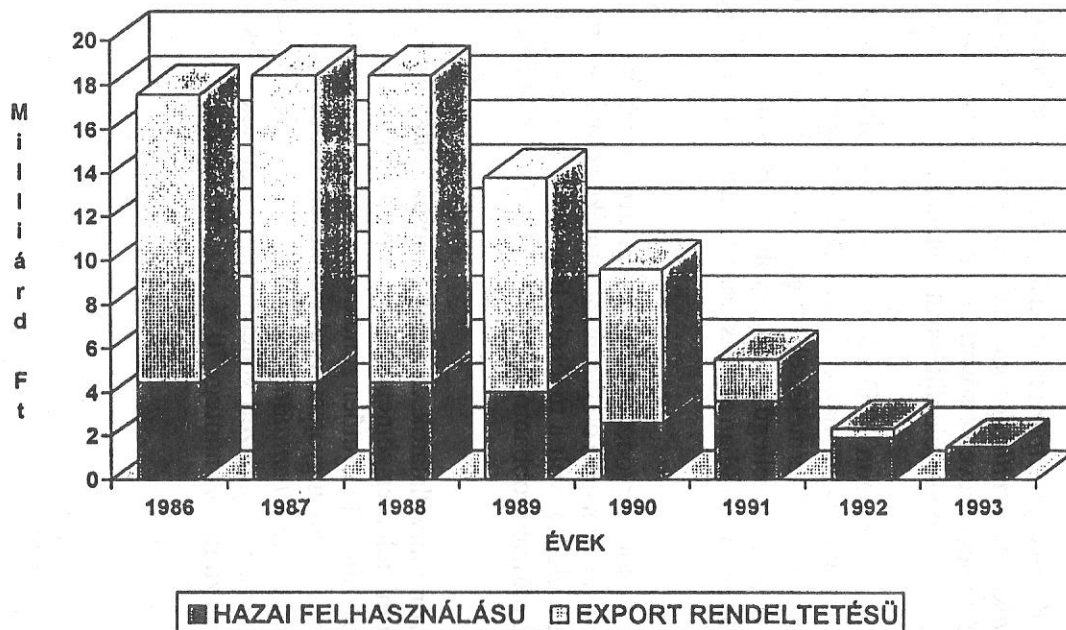
Azon iparvállalatok, amelyek képesek voltak ezeket a termékeket legyártani, jelenleg zömében csődhelyzetben vannak. A Varsói Szerződés megszűnését követően rendkívül rövid idő alatt feloszlott a hadiipari integráció, drámai gyorsasággal visszaesett a speciális termelés volumene. A változások bemutatását célzó diagram csak a hazai katonai minőségtanúsításra kötelezett védelmi ipari termékek értékére vonatkozik, így az össztermelés mintegy 70 %-át tartalmazza.

---

1 Zöldhelyi Rudolf mk. alezredes, az MH GH Minőségellenőrzési Főosztály Fegyver és Mérőszek Minőségellenőrzési osztályvezető helyettese

Katonai minőségvizsgálattal ellenőrzött hadiipari termékek összértékének alakulása

A hagyományos gyártmányainkat az együttműködési szerződések felbomlása miatt nem tudtuk értékesíteni a keleti piacokon, a nyugati piacokra való betörés az eltérő technika miatt szóba sem kerülhetett. A harmadik világ piaca is eldugult előlünk, elsősorban a nemzetközi politika változása következtében.

Az érintett vállalatok a rendszerváltás időszakában csak jelentős kéréssel vették tudomásul a megváltozott körülményeket, termékeik eladhatatlanságának tényét. Az MH rendeletei évről-évre csökkentek az 1994. évi minimális szintig. Átmeneti időszak után szinte teljesen megszűnt a védelmi jellegű termelés, a vállalatok ellen csődeljárás indult, megkezdődött privatizációjuk, tömegessé vált az elbocsájtás.

A több ezer dolgozót foglalkoztató nagyvállalatok egymástól függetlenül néhány száz fős Kft-ké, RT-ké alakultak át, a közös vállalati vagyont (speciális technológiai berendezések, gépek, vizsgáló laboratóriumok, raktárak stb.) szétosztásra került. A korábbi nagyvállalatoknál szervezett vállalaton belüli gyártási folyamat a tagolódás következtében külső kooperációként piaci alapokra került. Az újonnan alakult egységek természetesen saját érdekeiket figyelembe véve vállalkoznak vagy nem vállalkoznak együttműködésre, kooperációra. Az egymásnak végzett munkát többszörösen kell összehangolni, bizonylatolni, tevékenységükről költség elszámolást készíteni, adózni, minden résztvevőnek nyereséget képeznie. Megnövekedett a fajlagos költség a csökkenő termelés ellenére.

A privatizáció, a konverzió és számtalan egyéb körülmény következtében a védelmi ipar szférájában sok negatívan ható "eredmény" született.

Megszűntek a korábbi Műszaki Technikai Bizottságok (Védelmi Tanácsok), amelyek feladata volt békében és háborúban az előírt védelmi ipari termelés feltételeinek biztosítása, a kötelező kooperáció szervezése, a béketermelésből kivont - de háború esetén ismét beindítandó - berendezések megőrzése és működőképességének fenntartása, az állami céltartalékok biztosítása háborús termelés esetére.

Ezek a "hidegkapacitást" jelentő berendezések a bekövetkezett átalakulások következtében gazdátlanok lettek, egyetlen utód gyáregység sem tekinti magára nézve kötelezőnek a gyártósorok, eszközök és berendezések további karbantartását, tárolását.

A védelmi ipar jelenlegi állapota kialakulásának okait kutató korrekt elemzésnél azonban nem szabad figyelmen kívül hagyni a **belső hibákat** sem.

A védelmi-ipari tevékenységet folytató vállalatok és üzemek esetében:

- A stabil és folyamatos export megrendelések (1990-ig), valamint a biztos honvédségi háttér egyedülállóan kényelmes helyzetet teremtett. A világszínvonalhoz képest elavult műszaki színvonalú gyártmányaikat a Varsói Szerződés országai és a fejlődő világ felvásárolta, miközben jelentős állami támogatásban, kedvezményekben részesültek.

- A gazdaságosság növelésére hiányzott a szigorú ösztönző erő, mivel a termelési érték realizálása sajátosan megfordítva történt. A termék vagy szolgáltatás ellenében mindig megkapták a költségük és nyereségük fedezetét, függetlenül a termelés hatékonyságától.

- Konzerválódott a termelés szervezése, a vezetés és irányítás rendszere, folyamatosan romlott a műszaki és technológiai színvonal. Ebből adódóan csökkent a vagyonarányos termelési érték, növekedett a fedezeti hányad, az ipari átlagnál lényegesen jobban lelassult az eszközök forgási sebessége.

- Miután a HM és az MH az ipar felé nem tud hosszútávú fegyverfejlesztési koncepciót adni, nem képes biztosítani az esetleg kifejlesztett fegyverek, eszközök belső piacát sem, így szép lassan "*kihalt*" a speciálisan képzett konstruktőr gárda. Az új generáció kinevelésével sem elméleti, sem gyakorlati téren nem foglalkoznak.

A 90-es évek elején végrehajtott termékfejlesztések kellő gazdasági és piaci stratégia hiányában kapkodónak, öncélúnak tűnnek, nem érzékelhető, hogy valamilyen fejlesztési irányt képviselnének, személyes kapcsolatok, a vállalatok vezetőinek ügyessége határozta meg, hogy a minimális méretű fejlesztési "*tortából*" ki, hogyan részesül. A jelen helyzetben a fejlesztő nincs biztosítva arról, hogy a kifejlesztett termékből valamikor is lesz rendelése.

A privatizáció során szétesett nagyvállalatok utódai szenvednek a rendelés hiányától, ezért adottságaikat és erejüket meghaladóan bármikor készek a védelmi jellegű ipari termelésbe bekapcsolódni. A vállala-

tok, Rt-k és Kft-k az állami (HM) rendelkezések teljesítésére szívesen vállalkoznak, mivel egyrészt garantált a teljesítés utáni kifizetés, másrésztől a magasabb műszaki és minőségi követelmények "húzó" szerepet töltenek be a gyártmánystruktúrájukban. A gyártók számára a katonai megrendelések tényének a mennyiségtől függetlenül **referencia-értéke** van, mivel a piacon a vevők körében kedvezőbb megítélést kap *a honvédség szállítója*.

A gyártók a haditechnikai eszközök gyártásához a gyártmányok dokumentációjának megfelelően kialakított nagyvállalati minőségbiztosítási szervezettel és szabályzatokkal rendelkeztek, melyek zömében szovjet előírásokon, ún. normáliákon alapultak. A védelmi ipari jellegű termelést folytató vállalatok **minőségbiztosítási rendszere** a védelmi célú termékek tényleges gyártó területére nézve, mindenkor fejlettebb volt az átlagos polgári termelést folytató vállalatokénál, vállalatrészekénél, és sok esetben számos eleme elérte az utóbbi 2-4 évben Magyarországon is hatálybalépett, az európai szabványokban meghatározott minőségbiztosítási szintet.

A megállapítás magyarázatához a vállalati minőségbiztosítási rendszerekben korábban is létező felelősség, funkció, tevékenység és tény ismertetésére térek ki.

A vállalati vezetés fegyelmi felelősség terhe mellett volt kötelezett a szakminisztérium felé a minőségbiztosításra. A minőségügyi szervezet vezetője közvetlenül a legfelső vezető alá volt rendelve. A minőségellenőrzés minden szintjére ki volt dolgozva a hatáskör és felelősség. A vezetőség rendszeresen értékelte a minőség alakulását, törekedett a minőség javítására. A tartósan hibamentes, jó munkát a termelésben résztvevők számára premizálták, a hibás munkát büntették.

A gyártók a rendelővel, az *MH Haditechnikai Intézettel* (HTI) szoros együttműködve résztvettek a honosításban, a fejlesztésben, a gyártmánytervezésben, a mintadarabok és a "O" sorozat elkészítésében, csapatpróbákon. A jóváhagyott gyártmány és gyártási dokumentációt megfelelően kezelték, pontosan megfogalmazott szabályozók szerint megfelelően végezték a dokumentációk módosítását, megváltoztatását. A kiváló konstruktóri és technológusi gárda számtalan bonyolult technika honosítását végezte el.

Nagy gondot fordítottak a beszerzett termékek minőségére. Szakmai szervezet foglalkozott a rendelések, szállítási szerződések előkészítésével, feldolgozásával, a szállítói alkalmasság megállapításával.

A kiemelt fontosságú termékekhez alapanyagokat, alkatrészeket, egységeket csak *a kooperáló vállalatnál működő katonai ellenőrzési szerv műbizonylatával szállíthatták be*. A polgári bizonylattal, vagy bizonylat nélkül beszállított terméket a vállalatnál szigorú idegenáru-ellenőrzésnek vetették alá.

Megfelelő eljárásokat dolgoztak ki a termékek gyártás-, szállítás- és szerelés közbeni azonosítására a gyártás valamennyi fázisában. A gyártási folyamat részletesen írásban volt technologizálva, a minőséget befolyásoló technológiai folyamatokat ellenőrzött körülmények között, többszörös visszacsatolással szabályozták. A minősített folyamatokról, berendezésekről és a személyzetről alapos nyilvántartást vezettek.

A minőségellenőrzés rendszere kiterjedt a bejövő áru ellenőrzésére, a gyártásközi termék- és folyamat ellenőrzésére, a végellenőrzésre. Az ellenőrzések eredményeit ellenőrzési és vizsgálati jegyzőkönyvek tanúsították. A minősített termékeket megfelelően bizonylatolták, csomagolták, tárolták és szállították a megrendelők részére.

A mérő- és vizsgálóberendezéseket szigorúan nyilvántartották, a hitelesítéseket az előírtak szerint végezték, az eredményeket dokumentálták.

Rendszeresen gondoskodtak a minőséget befolyásoló személyek képzéséről, a személyzet minősítéséről.

Állandó jó kapcsolatot építettek ki és tartottak fenn a megrendelővel, a termékek felhasználási észrevételeiről tudomást szereztek és a szükséges intézkedéseket azonnal megtették. A reklamáció szinte ismeretlen fogalom volt e termékek vonatkozásában.

Összességében, a védelmi ipari jellegű tevékenységbe bevont 20-30 nagyvállalat minőségbiztosítása a 80-as évek végén megközelítette az ISO 9001 nemzetközi szabványban meghatározott minőségbiztosítási követelményrendszer számos elemének előírását.

Az ismertetett okok miatt ez a jól szervezett rendszer a vállalatok szétesése következtében felbomlott. Jelenleg a vállalatok minőségbiztosítási rendszere sehol nem felel meg az ISO 9000-es szabványsorozat előírásainak. Ez a tény jelentős visszalépés a korábban elért ipari szinthez képest, a potenciális felhasználót is veszélyezteti, az 1994. január 1-én hatálybalépett termékfelelősségi törvény alapján a gyártóra nézve is hátrányos.

Az MH Minőségtanúsító Intézet (MITI) szervezete jól képzett mérnök gárdájával, több évtizedes szakmai gyakorlattal, bizonyos jogosítványok megszerzése után 1990-1993. között több vállalatnál **megkezdte a vállalatok minőségbiztosítási rendszerének felülvizsgálatát** és a személyzet felkészítését a rendszer teljes kiépítésére. Ez a rendszerépítési tevékenység néhány vállalatnál jelentős készségi szintet biztosítva eredményes volt. Az MH MITI megszüntetése, a vállalatok pénztelensége egyenlőre *megszakította ezt a tevékenységet.*

Több elemző álláspontjával egyetértve, úgy gondolom, ahhoz, hogy hazánkban fennmaradjon az alapszükségleteket minimális mértékben kielégítő védelmi ipari jellegű gyártás, *az alábbi területeken kellene sürgős döntést hozni az illetékeseknek:*

- a biztonságpolitikai elvekkel, a honvédelmi alapelvekkel összhangban meg kell határozni a hosszútávú haditechnikai fejlesztési koncepció megvalósításának hazai potenciális feltételit;

- a piactudás eszköz- és feltételrendszerével biztosítani szükséges a fejlesztés kockázatát vállalókat arról, hogy eredményes fejlesztés után ráfordításukat megtérítik;

- a koncepció ismeretében egyes termékek gyártására, szállítására kiírt pályázatokban nemcsak a termékre vonatkozó minőségi követelményeket kell meghatározni, hanem a gyártótól elvárt minőségbiztosítási rendszer olyan szintjét és fokozatát is, amely a termék funkciójának megfelelő megbízhatóságot garantál a felhasználás során;

- meg kell vizsgálni a pályázó vállalat minőségbiztosítási rendszerét (nem csak az árajánlataikat) és viszonyítani szükséges a nemzeti - nemzetközi - követelményekhez;

- a jelenkező vállalatokat minőségbiztosítási rendszerük alapján be kell sorolni a *MH Szállítói Rendszerbe* a vállalatot megillető helyre (minősített szállító, kizárólagos szállító, stb.);

- rendszeresen ellenőrizni kell a szállítók, gyártók minőségbiztosításának szintjét, a változás irányát;

- támogatni kell azon vállalatokat, melyek a *fegyveres erők és testületek* alapvető ellátásába rövid időn belül be tudnak kapcsolódni jó minőségű termékükkel.

Valamely korszerű, védelmi célú termékprofil gyártásába való bekapcsolódásnak nem feltétele egy önálló fegyver teljes gyártására való felkészülés. *Meggyorsítható a felfutás, ha a hazai szükségletek kielégítése mellett az exportra is gondolva:*

- licenc gyártmányt és technológiát szerzünk be;

- fejlett nyugati fegyvergyárral kooperációs gyártásra szerződünk.

A védelmi ipari szféra válságos állapotát ismerve mindenképpen sürgős cselekvésre van szükség, mivel a privatizált, volt nagyüzemek védelmi célú termékgyártást biztosító feltételei, erőforrásai, szakmakultúrái rövid időn belül teljesen megszűnnek, elpusztulnak; a kisvállalkozások nem képesek pótolni és helyettesíteni az ország katonai potenciáljának felbomlott gazdasági komponensét; és a védelem hazai területről való ellátásának teljes feladása és külföldi szállítók komplex rendszerének kiépítése - véleményem szerint - indokolatlan kockázattal jár.

MINŐSÉGÜGYI KÖZLEMÉNYEK

Füredi László, Pálos Emil¹

Az Országos Mérésügyi Hivatal és az MH Anyagi-Technikai Főcsoportfőnökség, valamint egyes alárendeljeinek szakmai együttműködése

A Magyar Köztársaság Parlamentje elfogadta az 1991. évi XLV. törvényt a mérésügyről, melyben az Országos Mérésügyi Hivatalt hatósági jogkörrel felruházva, a hazai mérésügy felelős intézményévé tette.

Ismeretes, hogy a Magyar Honvédség a technikai eszközök üzemeltetése, karbantartása, javítása során nagy mennyiségű és sokféle általános és speciális mérőeszközt használ. Ennek az eszközmennyiségnek a javítása, a kalibrálása, a hitelesítése a mérésügyi törvénnyel összhangban álló tevékenységek, meghatározott jogosultságú szervezetek működése, speciális képzettségű szakemberek munkája eredményeképpen valósul meg.

A sokirányú szakmai tevékenységet a Magyar Honvédség *Mérésügyi Szolgálatfőnöke* és az alárendeltségébe tartozó szakállomány szervezi, irányítja, koordinálja.

A szakterület és a feladatok fontosságára tekintettel a törvényben meghatározott kereteket meghaladó mérésügyi feladatok kölcsönösen egyeztetett módon történő megoldása érdekében az Országos Mérésügyi Hivatal Elnöke és a MH Anyagi-Technikai Főcsoportfőnöke között együttműködési megállapodás jött létre. A megállapodás kiterjed a mérőeszközökkel, a hazai és nemzetközi mérésügyi tevékenységekkel, ezek összehangolásával kapcsolatos feladatokra, valamint a szakmai információk cseréjére, a speciális metrológiai szakképzésre, továbbképzésre.

---

1 Füredi László mk.ezredes MH Gazdálkodási Hivatal Jármű és Munkagép Minőségellenőrzési Osztály vezetője, Pálos Emil alezredes MH Gazdálkodási Hivatal Rendszertanúsító Osztály vezetője

A megállapodás különösen fontos illetékességi területének tekinthető a *honvédségi kalibráló laboratóriumok* akkreditálásával összefüggő kérdéskör.

Az akkreditálással a laboratórium megkapja - az előzetes feljogosítás után - azt az elismerést, mely a metrológiai szakmai kompetencia elismerése mellett a laboratórium minőségbiztosítási rendszerének kiépítettségét is igazolja. Az akkreditálással hosszabb időre - három évre - megkapja a kalibráló laboratórium a törvényes lehetőséget arra, hogy bármely, a szolgáltatását igénylő természetes vagy jogi személy részére térítés ellenében kalibráló tevékenységet végezzen.

Az a kalibráló laboratórium, amelyik a mérésügyi hatóság *feljogosító határozata nélkül* térítés ellenében másik fél számára metrológiai szolgáltatást nyújt, törvénysértést követ el.

Az akkreditált kalibráló laboratóriumokra is vonatkozó MSZ EN 45001 és MSZ 18935 nemzeti szabványok, valamint a magyar *Mérésügyi Akkreditáló Bizottság* - OMH MAB - dokumentumai szerint a kalibráló laboratóriumok minőségbiztosítási rendszerét legalább évente egy alkalommal az adott szervezettől független személyzet által minőségügyi felülvizsgálatnak kell alávetni.

A honvédségi szervezetekben lévő és az MH érdekeltségű kalibráló laboratóriumok minőségügyi felülvizsgálatának végrehajtására a MH ATFCSF 232/1994. számú intézkedésével a *MH Gazdálkodási Hivatal* jelöli ki. A Hivatal MAFO Rendszertanúsító Osztálya a tárgyévben esedékes felülvizsgálatokat végrehajtotta.

Tájékoztató a "III. Magyar Minőség Hét" rendezvény sorozatról

Immár harmadízben rendezte meg 1994. november 7-11. között a Magyar Honvédség Művelődési Házában (MH MH) a Magyar Minőség Hetet az EOQ (Európai Minőségügyi Szervezet) *Magyar Nemzeti Bizottsága, a Magyar Minőség Társaság és a Minőségért Alapítvány*.

A konferencia középpontjában a vállalatok minőségközpontú fejlődése közötti összefüggések, a minőségügyi feladatok integrálódása állott. Említésre méltó, hogy szép számú külföldi előadó között ezúttal a volt

KGST-országok szakemberei is tartottak tájékoztatót saját minőségügyi rendszerük helyzetéről.

A konferencia főbb témakörei voltak: a minőségügy hazai és nemzetközi fejlődésének fő irányai; a kisvállalkozások sajátos helyzete a minőségbiztosításban; a minőségközpontú fejlesztés hatása a gazdasági pozícióra; a minőségkultúra kulcsa az ember felkészültsége és magatartása; a minőségbiztosítási rendszerek bevezetésének tapasztalatai és néhány szakmai sajátosságuk; szolgáltatások és szoftverek minőségének fejlesztése. *Ezen témákat a résztvevők öt szekcióban tárgyalták meg.*

A konferenciával egyidőben a MH MH "B" épületében Országos Minőségügyi Kiállítás került megrendezésre 68 standon.

1994. november 10-11. között emlékeztek meg a Minőségügyi Világnapról a Konferencia keretén belül. November 10.-én szakmai előadás-sorozat volt "*A járműalkatrészgyártás jelentősége a magyar gazdaságban*" címmel. A program témakörei között meg kell említeni **az alábbi előadásokat:** közúti járművek minőségszínevonala a fejlesztésben, a gyártásban, a felhasználásban; az IKARUS autóbuszok minőségfejlesztése a gyártásban és a műszaki szolgáltatásban; vevői és beszállítói követelmények a RÁBA RT. minőségbiztosítási rendszerében; a nyugat-európai járműipari beszállítók követelményrendszere és hatása a magyar iparra; az autóiipari beszállítók *minőségügyi rendszerei:* többletkövetelmények az ISO 9000-es szabványhoz képest; hogyan ellenőrzi az MSC a hazai beszállítók gyártását és alkatrészeit; minőségellenőrzési módszerek alkalmazása az autóiipari alkatrészbeszállítóknál; az autóiipari termékfelelősség - európai és USA-beli gyakorlat.

A Minőségügyi Világnap november 11-i rendezvény keretében a Nemzeti Minőségpolitikai tárgyában egéssznapos szakmai vitanap került megrendezésre. A vitanap középpontjában állott, hogy az állam milyen alapelveket határoz meg a minőségügy területén.

A katonai minőségügy elválaszthatatlan a nemzeti minőségügytől, annak szerves részterületeiben is szorosan kapcsolódó eleme. *Szakembereink számára ezért is volt különösen hasznos a nemzeti és nemzetközi minőségügy helyzetének, fejlődésének pontos és sokoldalú megismerése.*

SZAKÁGI BIZTOSÍTÁS

A KATONAI SZÁLLÍTÁSOK ÉS AZ INFORMATIKA KAPCSOLATRENDSZERÉNEK VIZSGÁLATA

*Tóth Bálint*¹

A történelem folyamán az egyre hatalmasabb emberi és anyagi erőforrásokat igénylő haderő működőképességének mindig alapvető feltétele volt, hogy a háborúhoz - vagy békében a háborús feladatokra való felkészüléshez - szükséges élőerő, anyagi és technikai eszközök a megfelelő mennyiségben és minőségben, a kívánt helyen és időben a katonai vezetés rendelkezésére álljon. Így a hadseregek mindennapi életével és különösen a háborús tevékenységével szorosan összefügg az a tény, hogy a csapatok vagy kisebb-nagyobb harci kötelékek teljes hadifelszerelésükkel és anyagi készleteikkel (esetenként azok egy részével) állandó diszlokációs helyeiket elhagyva oldják meg - különböző rendeltetésű - feladataikat.

A csapatok a feladat végrehajtására kijelölt helyre történő eljutásukhoz rendszerint saját szállítóeszközeiket (csapatszállító és harcjárműveket), valamint - a lehetőségek függvényében - az adott térségben üzemelő közhasználatú szállítóeszközöket (vasúti kocsik, közúti személy és áruszállító járművek, hajók, repülőek) veszik igénybe. Ebből eredően az adott kiképzési- vagy harc feladat végrehajtásának megszervezése mindenképpen kapcsolódik a szükséges szállítások szervezésével is. Tekintettel arra, hogy a csapatok valamennyi tevékenysége szinte kivétel nélkül kötődik valamilyen irányú és nagyságrendű helyváltoztatáshoz, megítélésem szerint minden vezetési szinten kellő körültekintéssel kell foglalkozni a szállítások szervezésével és a végrehajtás feltételeinek biztosításával. E tevékenységek megvalósítása mindenképpen jelentős mennyiségű információ beszerzését, feldolgozását és továbbítását teszi szükségessé.

---

1 Tóth Bálint mk. alezredes, HM Védelemgazdasági Főosztály főmunkatársa

A fejlődés által kínál újabb és újabb technikai lehetőségek megjelenésével egyre erősebben jelentkezett a fokozottan költségigényes hadsereg gazdaságos működtetésének igénye, valamint a társadalom valamennyi tevékenységi területéhez hasonlóan az információelmélet és a rendszerszervezés tudományos eredményeire épített probléma-megoldási technikák alkalmazásának követelménye is. Az ilyen probléma-megoldási technikák közé tartozik az utóbbi évtizedekben egyre szélesebb körben megismert és alkalmazott logisztika is, amely nem nélkülözheti a szállításokkal kapcsolatos információk részletes feldolgozását sem. E megállapítást támasztják alá a katonai logisztika elméletével foglalkozó tanulmányok többsége is, amikor a szállításokat folyamatosan vizsgálva rendszerint **az alábbi megfogalmazást alkalmazzák:**

*"A szállítás mint folyamat, ugyanakkor elképzelhetetlen a megfelelő szállítóeszköz és szükséges közlekedési infrastruktúra, valamint a folyamat elemei közötti információkapcsolatok nélkül. Ebből következően azt is megállapíthatjuk, hogy maga a logisztika nem létezik szállítás, illetve megbízható közlekedési háttér és információáramlás nélkül."*²

E rövid tanulmány keretében az információk feldolgozásával az utóbbi időben egyre fontosabb szerepet betöltő tudományágnak - az informatikának - a közlekedéssel és a katonai szállításokkal való kapcsolatrendszerét kívánom bemutatni.

1. Az informatika helye a közlekedési rendszerben

A tudomány és technika rohamos fejlődésének következtében az utóbbi évtizedekben a társadalmi és gazdasági élet valamennyi területén az információ egyre fontosabb szerepet kapott. Ma már az információt általánosan úgy kezelik, mint az anyag és az energia mellett a harmadik legfontosabb összetevőt, amely az előző kettővel kölcsönkapcsolatban áll. Ezért az információk hozdozóit, az adatokat és az információs rendszert ugyan olyan erőforrásnak tekintik, mint az anyagot, az energiát, a munkaerőt, vagy a pénzt, stb. Ennek realitása abban keresendő, hogy az

---

2 Dr.Szűcs László, A katonai logisztikáról, Hadtudomány III évf. 1993. 1.szám 68.o.

információk is pénzbe kerülnek, nélkülük a szervezetek működése lehetetlen, ugyanakkor segítségével jövedelemre lehet szert tenni, illetve a költségeket lehet csökkenteni.

A fentieket figyelembe véve érthető, hogy a közlekedési szakterületen is egyre fokozódik az az igény, hogy minél előbb és minél szélesebb körben hasznosuljon az információkban rejlő erőforrás.

Az információtudomány /Information science/ először 1963-ban jelent meg a felsőfokú képzésben, majd 1966-ban a Francia Akadémia definiálta az informatika fogalmát.³ 1973-ban a Magyar Akadémiai Szótár az informatikát, mint az információk megszerzésével, rendezésével, tárolásával és felhasználásával kapcsolatos ismeretek összességéként definiálja. A viszonylag "*korai*" meghatározás ellenére az informatika fogalma sokáig nem honosodott meg, illetve sokszor téves nézetek alakultak ki.

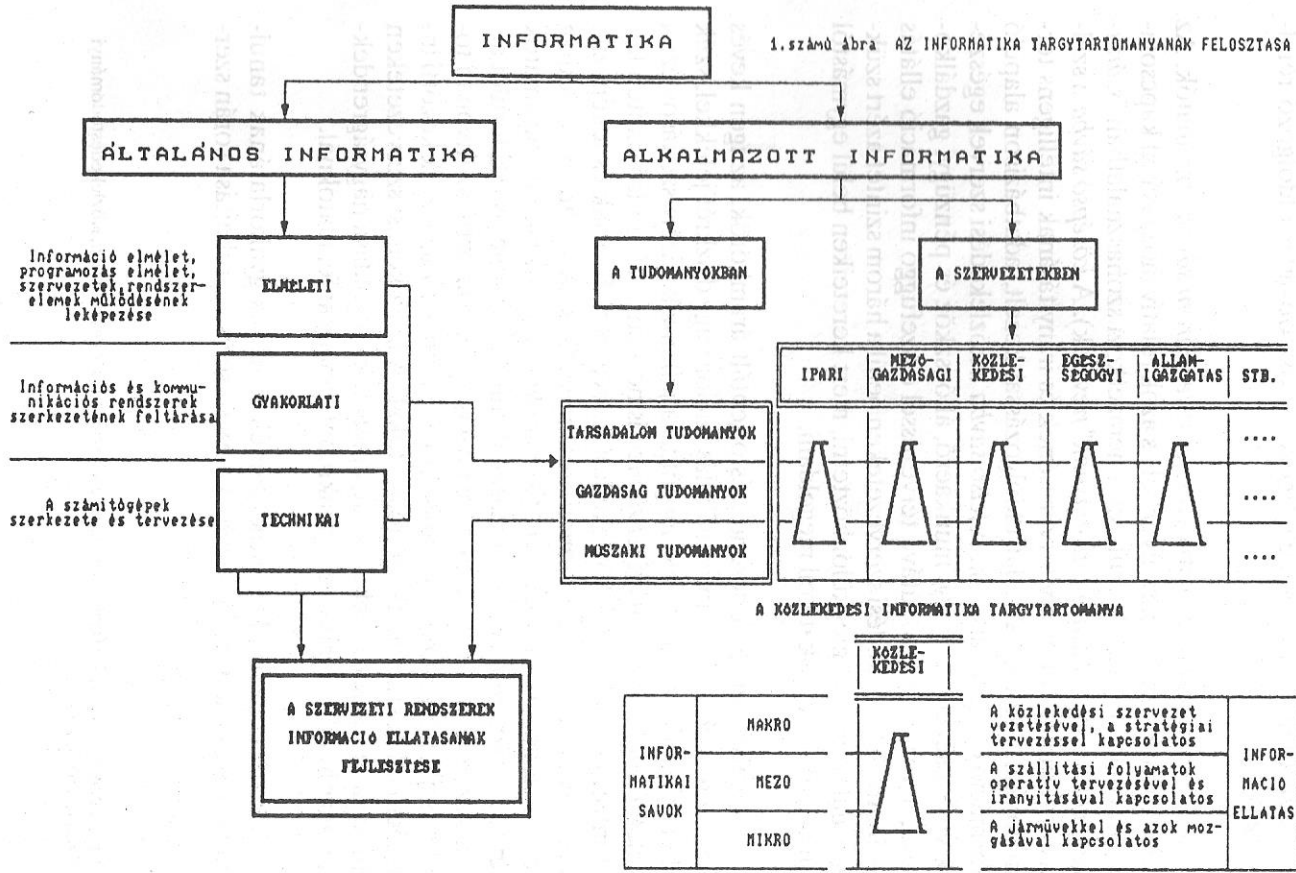
Tekintették már a számítástechnikát is informatikának - holott az csak technikai háttérül szolgál -, vagy gyakran a folyamatok irányításával keverték össze. Ma már az informatika fogalma egyre szélesebb körben válik ismertté és gyakorlati alkalmazása a korszerű számítástechnikai eszközök elterjedésével a gazdasági élet egyre több területén - így például a közlekedésben is - valósul meg.

A szakterületi sajátosságoknak megfelelően létrehozott alkalmazott informatika, mint például a közlekedési informatika, az információk szisztematikus és hatékony kezelését hivatott megvalósítani, ezzel az adott szervezet működését fejlett információellátással biztosítani. *Vagyis, a közlekedési informatika alatt az adatok, információk felvételének, átvitelének, tárolásának, feldolgozásának, felhasználásának az adott közlekedési szervezeten belül való szisztematikus megszervezéseinek, megtervezésével összefüggő ismereteket értjük.*

A közlekedési informatika helyét az informatika tárgytartományában az *1.sz. ábra* szemlélteti.

---

3 Az informatika az információk szisztematikus és hatékony kezelésével összefüggő ismeretek összessége, műszaki, gazdasági és társadalmi összefüggésekben.

A közlekedési informatika *tárgya* tehát az információ, az adat, *hatóköre* a közlekedés egész információs rendszere, *eszközei* pedig főleg, de nem kizárólag, a távadat feldolgozó és osztott adatfeldolgozó rendszerek.⁴

A közlekedési informatika *részterületei három sávba* sorolhatók. Az *alsó sávba* tartoznak a járművekkel és azok relatív mozgásával kapcsolatos információk. (Ezt a területet a nemzetközi szóhasználatban "számítógéppel támogatott automatizálásnak" nevezik). A *középső sávba* a szállítási folyamatok operatív tervezésének és irányításának intelligens terminálokkal, osztott táv-adatfeldolgozással kezelt, adatbázison alapuló információ ellátása tartozik. A *felső sávba* a közlekedési szervek egészének vezetésével, az anyag, munkaerő, állóeszköz és pénzügyi gazdálkodással, a közép és hosszútávú tervezéssel összefüggő információ ellátás sorolható. A közlekedési szervezeteken belül a három szintet azért szükséges határozottan megkülönböztetni, mert kereteiken belül egymástól igen eltérő feladatokat kell megoldani.

A legelső szintet a berendezés orientált áramkörök, az igen kevés számú információ és az informálódás analóg vagy diszkrét jelekkel, szűk térbeli kiterjedés mellett való megoldása jellemzik. Ezért szokásos ezt a területet *mikroinformatikai területnek* is nevezni. A legfelső szinten kezelt információk a teljes közlekedési szervezetet átfogják és leképezik, azért nevezhető *makroinformatikai területnek* is. A két informatikai ág közé ékelődő ún. *mezoinformatikai sávban* valósul meg a folyamatok operatív tervezésének és irányításának információ ellátása. E terület átfogja a személy és áruszállításra, a javítás-karbantartásra, az útvonali továbbítás ellenőrzésére, a rakodásokra, valamint az alágazatok közötti információ ellátásra vonatkozó feladatokat. A közlekedési szervezeteken belül ez a legösszetettebb feladat, amelynek megoldása nagyságrendekkel bonyolultabb a mikro és a makro informatikai feladatoknál.

A közlekedési informatika elméletének és gyakorlatának tanulmányozása és a katonai szállítások tervezése és végrehajtása során szer-

---

4 Dr. Westsik György: Az informatika szerepe a közlekedés fejlesztésében, Közlekedéstudományi Szemle 1986. 7. szám.

zett tapasztalataim alapján olyan megállapításra jutottam, hogy a polgári életben meghonosodott közlekedési informatikai rendszerek csaknem egészében, esetenként majdnem változatlan formában is alkalmazhatók a katonai szervezetek szállítási tevékenységével kapcsolatos információ ellátás megszervezésében. Emellett célszerűségi okokból is - a katonai szállítások során igénybevett nemzetgazdasági (közhasználatú) szállítóeszközök jelentős részaránya miatt - szükségesnek látszik minél jobban "igazodni" a polgári közlekedési szervezetek már működő informatikai rendszeréhez. Ezen létező rendszerek ismertetésével kívánok alkalmazhatóságukra rámutatni.

2. A polgári szervezeteknél kialakított szállításinformatikai rendszerek

A szállítási tevékenységgel kapcsolatos információs feldolgozásának igénye természetesen nem csupán a hadseregben jelentkezik. Sőt a szállítási tevékenységre szakosodott gazdálkodó szervek e téren jelentős "előnyvel" és sok tapasztalattal rendelkeznek. Nyilvánvaló, hogy a Magyar Honvédség szállítási tevékenységének korszerűsítése és a szállításinformatikai rendszerének kialakítása során ezen tapasztalatok megismerése és figyelembevétele nem nélkülözhető.

A polgári közlekedési szervezetek információs (informatikai) rendszereinek áttekintéséhez szükségesnek tartom megemlíteni, hogy jelenleg a hazai közlekedésstatistikai információs rendszerek és azok fejlesztésének fő bázisa a Központi Statisztikai Hivatal. A Hivatal (a KHVM és a nagyobb közlekedési vállalatok bevonásával) egyben ellátja az információs rendszerek országos szintű felügyeletét, emellett a számítástechnikai alkalmazások funkcionális jellegű szakfőhatósága is. Így az egyes közlekedési vállalatoknál az információs rendszerek kialakítása nem csupán öncélúan, hanem bizonyos mértékig központi elgondolás szerint történik.

2.1. A közlekedési vállalatok informatikai rendszereinek felépítése

A közlekedési folyamatokat alapvetően a személyek, áruk és az információk térbeli helyváltoztatása jellemzi. A közlekedési hálózaton egyidejűleg, egy adott eszközállomány segítségével sokféle szállítási felada-

tot kell lebonyolítani, ami különböző, de egymással szorosan összefüggő igen bonyolult irányítási kérdések megoldását kívánja meg.

A közlekedési vállalatok területi tagoltsága, a tevékenységükkel kapcsolatos információs rendszer döntési pontjainak nagy száma azt eredményezi, hogy a közlekedési alapfolyamatok egy hierarchikus és célorientált rendszerben bonyolódnak le. Ennek az összetett és bonyolult rendszernek érzékeltetésére olyan modell kialakítása szükséges, amely egyaránt képes kezelni a közlekedési vállalatok egymással kapcsolatban álló, egymásra épülő tevékenységeit és az irányítási szintek egymásra épülő döntési hierarchiáját is. Ilyen modell segítségével szemléltethető a közlekedési vállalat részére biztosítandó integrált vezetési rendszer, amely összekapcsolja a vezetés különböző szintjein végzendő szállítási, gazdálkodási, elszámolási és döntéselőkészítést szolgáló tervezői tevékenységet, valamint a különböző szabályozási folyamatokat hierarchikus kapcsolatba rendezi.⁵

Ilyen modell kialakítása a közlekedési vállalat összes tevékenységének és azok egymásra hatásának ismeretében végezhető el. Ehhez rendszerezni szükséges a közlekedési vállalatok tevékenységét, amelyet - hasonlóan a nemzetgazdaság más ágaiban használatos módon - az **alábbi főbb csoportokba lehet sorolni:**

a.) *alaptevékenységre, ezen belül:*

- főtevékenységre;

(A személy és áruszállítással, a járművek üzemeltetésével, a szolgálati helyek forgalommal és a szállítással kapcsolatos kereskedelmi tevékenységét foglalja magába.)

- melléktevékenységre;

(A járművek fenntartásával, javításával kapcsolatos tevékenységek, a pálya-, műtárgy-, épület fenntartással, a táv-

---

⁵ Dr. Gál, Dr. Pap: Közlekedési rendszertechnikai esettanulmányok, Egyetemi jegyzet, Tankönyvkiadó Bp. 1983. 5-7-o.

közlő- és biztosítóberendezések fenntartásával és javításával kapcsolatos tevékenységek, a rakodás és raktározás, stb.).

- kiegészítő tevékenységre;

(A fő tevékenységet közvetve szolgáló tevékenységek pl. tervezés, kutatás, műszaki fejlesztés, stb.).

b.) alaptevékenységen kívüli tevékenységekre;

(Ilyenek lehetnek pl. A pályaépítés, távközlő és biztosítóberendezések létesítése, járműgyártás, vendéglátás, stb.).

A fenti csoportosítás szerinti tevékenységek az egyes vezetési szinteken történő döntésekhez különböző részletességű információk megjelenítését igénylik. Ennek megfelelően megkülönböztetjük a felsővezetés-, a középvezetés-, és az operatív vezetés szintjén szükséges információs rendszereket, amelyek azonban nem önmagukban, hanem egymásra épülten kell, hogy felépüljenek. (Gyakorlatilag a katonai szervezetek információs rendszereinek kiépítése is ezen az általános elven alapul.).

A vasúti, a gépjármű és más közlekedési vállalatok információs rendszereit elemezve és összehasonlítva megállapítható, hogy a kialakított számítógépes vezetői információs rendszereik, a kapacitás-tervezési- és kapacitáskihasználás-tervezési eljárások, az anyagellátás, a javítás és fenntartás feladatai stb. rendszerteknikai szempontból olyan sok hasonlóságot mutat, hogy gyakorlatilag valamennyi közlekedési ágazat üzemi szintű információs rendszerének tárgyalásánál ezek egységesen kezelhetők.

Így a közlekedési vállalatok (vasúti, közúti, vízi és légi) tevékenységei közül a szállítási főtevékenység a legfontosabb, mivel alapvető feladatuk a személy és áruszállítás operatív lebonyolítása. E két funkció eltérő jellegéből adódóan az információs rendszer is elkülönülten került kialakításra, noha különösen a vasútnál igen sok a közös kapcsolat közöttük (pl. mozdonypark és személyzet, a menetrend, stb.), ezért az "átjárás" lehetőségét is biztosítani kellett.

2.2. Személyszállítási informatikai rendszerek

A személyszállítás informatikai rendszerét alapvetően a folyamat sorrendjének megfelelően alakították ki, így megkülönböztetjük:

- az utazást megelőző (induló körzeti);
- az utazás közbeni (utazási útvonali);
- az utazást követő informatikai rendszereket.

Az utazást megelőző teleinformatikai rendszerekhez tartoznak a menetrendi információszolgáltatást, a helyjegyfoglalást, a menetjegykiadást, a járművek kölcsönzését szolgáló információs rendszerek. Ezen rendszerek kialakításának és fejlesztésének elsődleges célja az utazóközönség kényelmének biztosítása, a szolgáltatás színvonalának emelése. Emellett a számítógépes adatfeldolgozás lehetővé teszi a közlekedési vállalat vezetésének, hogy e tevékenységről kapott átfogó információk alapján biztosítsa a szállítóeszközök lehető leggazdaságosabb alkalmazását, segítse a távlati tervezés, fejlesztés folyamatát.

Az utazás közbeni teleinformatikai rendszerhez alapvetően az utasok tájékoztatását és a járműirányítást szolgáló információs rendszerek tartoznak. Az utastájékoztatói rendszerek lehetnek helyhez kötöttek (útközbeleni állomásokon, megállóhelyeken stb.), illetve járműhöz kötöttek (piktogramok, plakátok, elektronikus eszközök, stb.). Ezen rendszerek célja, hogy az utas minél jobban illeszkedjen az utazási folyamatba (pl. ilyen a repülőgépen a biztonsági övek becsatolására vonatkozó felhívás, stb.).

A járműirányítás informatikai rendszere vonatkozhat a menetrendi adatok betartására (kötött útvonalon haladó járműveknél), illetve a jármű kívánt célponthoz vezetésére, ha a jármű útvonala előre nincs megkötve, vagy a vezető nem ismeri az útvonalat. Az előbbieket főleg a tömegközlekedési eszközök, utóbbiakat az egyéni utazást szolgáló taxiforgalomban alkalmazzák.

Az utazást követő teleinformatikai rendszerek legjellemzőbb alkalmazási területe az elveszett csomagok keresését szolgáló számítógépes rendszer. Hasonló jellegű információkat biztosít az utas visszakeresési

rendszer az utaslistával történő légi-, nemzetközi vízi és -autóbusz utazások esetében.

A közlekedési vállalatok által kialakított személyszállítási - utastájékoztató, menetjegy és helyjegybiztosítási - informatikai rendszerek igénybevétele a katonai szállítási tevékenység során elsősorban a békeidőszaki egyéni és csoportos személyszállításoknál vehető figyelembe. Megítélésem szerint az ilyen jellegű katonai szállítási tevékenység nagyságrendje nem teszi szükségessé, hogy a tömeges utastájékoztatót és kiszolgáltatást biztosító információs rendszer által nyújtott szolgáltatásokat meghaladó mértékű kapcsolatot kelljen biztosítani.

2.3. Árúszállítás informatikai rendszerei

Az árúszállítás operatív informatikai rendszere jóval bonyolultabb mint a személyszállításé. Ennek oka abban keresendő, hogy amíg a személyszállításban nagyfokú autonómiával rendelkező ember - mint a szállítás "*tárgya*" - saját maga képes informálódni és kiválasztani a helyválttatás módját, idejét, stb., addig az árúszállításban mindezen informálódási feladatokat az árúszállítás operatív irányító apparátusának kell átvenni.⁶

A vasúti, a vízi és légi árúszállítás szerkezete aránylag sok közös vonást tartalmaz ezért lehetőséget ad arra, hogy megközelítően egységesen kezeljük. Ettől lényegesen eltér a közúti árúszállítás szerkezete és ez az operatív irányítási rendszereikben is megmutatkozik. Az eltérés pl. a pályahálózat, a járművek, a felekkel való kapcsolattartás, az átlagos szállítási távolság, a továbbítási egység, a forduló idő stb. szempontjából áll fenn.

A közúti árúszállítás több mint tízszer akkora hálózaton történik, mint a vasúti, ezért kiterjedtebb területen kell az árúszállítás irányítását is megvalósítani. Itt a járművek nem kényszerpályán közlekednek, így a fuvaroztató felekkel való kapcsolattartás keresztmetszetei "*kitolódnak*" a háztól- házig való szállítás miatt a felekhez, amíg a vasúti, vízi és légi

---

6 v.ö. Dr. Westsik, Közlekedési Informatika II. Egyetemi jegyzet, Tankönyvkiadó Bp. 1988. 83-85.o.

szállítások esetében az árúfelvétel és kiszolgálás a saját állomásaikon (kikötőikben) valósul meg. Emellett lényeges, hogy a közúti áruszállításban szinte minden járművet (pótkocsik kivételével) egy-egy gépkocsivezető irányít ami lehetővé teszi az egyes járművek rugalmas irányítását. Az átlagos szállítási távolság (15-25 km) a vasúti szállításhoz képest egy nagyságrenddel kisebb, így a fordulóidő is lényegesen rövidebb. Ezért a két kocsirakomány közötti időben nem szükséges olyan intenzíven figyelni a járművek mozgását, mint a többi szállítási alágazat esetében.⁷ Emellett a járművek naponta visszaérkeznek a telephelyezikre - egyes távolsági fuvarokat kivéve - így mód nyílik arra, hogy a szükséges információkat megkapjuk, illetve a másnapi feladatra vonatkozókat kiadjuk.

Az áruszállítás informatikai rendszereinek kialakításánál különböző szempontok (feladat csoportok) szerinti elhatárolódás valósult meg. *Így létrejött:*

- a szállítandó árúk és a szállítási apparátus közötti operatív koordinációt biztosító informatika;

(Feladatát a szállítató és a szállító szervezet csatlakozási pontjain - állomás, feladási hely, stb. - oldja meg. Biztosítja a berakás, a helyváltoztatás, a kiszolgálás és az elszámolással kapcsolatos informálódást.).

- a járművek útvonali közlekedésének operatív irányítását biztosító informatika;

(A szállított árút nem közvetlenül, hanem a járműbe zárva közvetetten irányítja, ellenőrzi.).

- a rendezési munkálatok operatív irányításának informatikája.

(Feladata az árúk feladásának helyétől a rendeltetési helyéig történő továbbítása közben szükséges járműcserék - darab-árú és konténerszállításnál -, illetve a vasúti kocsik esetén a vonat cserékhez szükséges információk feldolgozása.).

---

7 v.ö.: Dr.Gál, Dr.Pap: Közlekedési rendszertechnikai esettanulmányok, Egyetemi jegyzet, Tankönyvkiadó Bp.1983. 63-65.o.

A fenti feladatok szerinti csoportosítás alapján jöttek létre a szállítási alágazatonkénti (vasúti, közúti, vízi, légi), az alágazatok közötti (darabárú és konténerszállítás, kombinált szállítás) integrált és elkülönült áruszállítási, szállítmányozási és fuvarbanki feladatokat támogató informatikai rendszerek.

Figyelembe véve, hogy a katonai szállítások jelentős része közvetlenül a polgári szállítóeszközök igénybevételével valósul meg, így a katonai szállításokkal kapcsolatos információk is elkerülhetetlenül részét képezik a megvalósult áru- és személyszállítási informatikai rendszerek által kezelt adatbázisnak. Magától értetődő, hogy ezt a lehetőséget fel kell használni a katonai szállítások informatikai rendszerében is. Ezáltal a polgári közlekedési vállalatoknál megvalósult szállításiirányítási rendszerek szolgáltatásai hasznos segítséget tudnak nyújtani mind a békeidőszaki, mind a háborús katonai szállítások irányításában. Emellett szerkezeti felépítésük alapul szolgál a Magyar Honvédség szállításiirányítási rendszerének - a polgári szállításiirányítási rendszerrel kompatibilis, egyes pontokon csatlakoztatható - kialakításához, további korszerűsítéséhez.

3. A katonai szállítások információ és kapcsolatrendszere a katonai szervezet vezetési rendjében

A XX. század utolsó harmadában az élet minden területén - így a társadalmi-gazdasági kapcsolatokban, a tudomány és a technika fejlődésében egyre fontosabb szerepet tölt be az információ, amely az ember, az anyag és az energia mellett új erőforrásává válik. Információk nélkül mind a termelési, értékesítési, oktatási és irányítási folyamatok, mind a különböző rendeltetéssel létrehozott szervezetek tevékenysége - beleértve a katonai szervezeteket is - nehezen értelmezhető, funkciójukat tekintve gyakorlatilag működésképtelenek. A szervezeti célok elérése, a feladatok eredményes teljesítése csak megfelelő információk birtokában lehetségesek.

A hadtudomány egyértelműen megfogalmazza és a hadügyi gyakorlat tapasztalatai alátámasztják az informatika eszközrendszere és módszerei növekvő szerepét a katonai szervezetek vezetése színvonalának növelésében. A Magyar Honvédségnél az egyes vezetési szinteken már több éve rendelkeznek különböző kategóriájú számítástechnikai eszkö-

zökkel és alkalmazói programokkal. Azonban az önállóan alkalmazott számítástechnikai eszközök önmagukban még nem képesek a vezetés egymásra épülő dinamikusan változó információigényének kielégítésére.⁸

A már meglévő eszközök rendszerbe foglalását, hatékony alkalmazásuk kialakítását és továbbfejlesztését tűzte célul a Magyar Honvédség vezetése, amelyhez egy átfogó informatikai rendszer alapjait teremtette meg, az első informatikai szabályzat megalkotásával.

A Magyar Honvédség informatikai rendszerének fogalmát legpontosabban a halmazelméleti alapon lehet definiálni. Ehhez az szükséges, hogy behatároljuk az egyes katonai szervezetek informatikai rendszerének tartalmát, azaz megállapítsuk, mit tekintünk elemi szintű információs rendszernek. Ezután a katonai vezetés hierarchia rendszeréből már logikusan következik, hogy *a Magyar Honvédség informatikai rendszerét az egyes katonai szervezetek elemi szintű informatikai rendszereinek halmaza képezi, amelyek az alárendeltségüknek megfelelően - az egyes vezetési szintek szerint - ezen belül részhalmazokat képeznek.*

Ahhoz, hogy az adott katonai szervezet szállítási tevékenységéről a szervezet vezetője folyamatos tájékozottsággal rendelkezzen elengedhetetlen, hogy a vezetői információs rendszer részét képezze a katonai szállítások informatikai rendszere. Mindennek érvényesülnie kell az egyes katonai szervezeteknél épp úgy, mint a Magyar Honvédség egészénél.

A fentiekben "definiált" elven lehet és kell kialakítani a Magyar Honvédség egészére vonatkozó informatikai rendszert, és annak valamennyi részrendszerét, *többek között a katonai szállítások informatikai rendszerét is.*

A katonai szállítások közvetlenül kapcsolódnak a katonai szervezet harcászati-, kiképzési- és gazdálkodási tevékenységével. E tevékenységi körök irányítása és vezetése - úgy az egyes katonai szervezete-

---

8 Dr. Munk Sándor, A Magyar Honvédség informatikai rendszerének modellje, Hadtudomány III.évf. 1993. 4.szám. 55.o.

ken belül, mint az egész Magyar Honvédség vonatkozásában - szolgálati és a szakmai alárendeltségi rendben valósul meg. Vagyis az ezekkel kapcsolatos információkra is ezekben a "viszonylatokban" van szükség. Tehát, a katonai szállítások információs rendszerének is mindenkor a katonai vezetési rend hierarchiájához kell igazodnia, és a parancsnoki információs rendszer részét kell képeznie.

A katonai szállítások informatikai rendszerének helyét a Magyar Honvédség informatikai rendszerében szemlélteti a 2.sz. ábra.

A fentiek mellett azonban figyelembe kell venni, hogy a katonai szállítások nem csupán a parancsnoki vezetési rendszerrel vannak kapcsolatban, hanem a katonai közlekedési és a polgári közlekedési szervek vezetési és információs rendszereivel is. Ezért az egyes katonai szervezetek szállításinformatikai rendszerének felépítésében e kapcsolatoknak is tükröződniük kell.

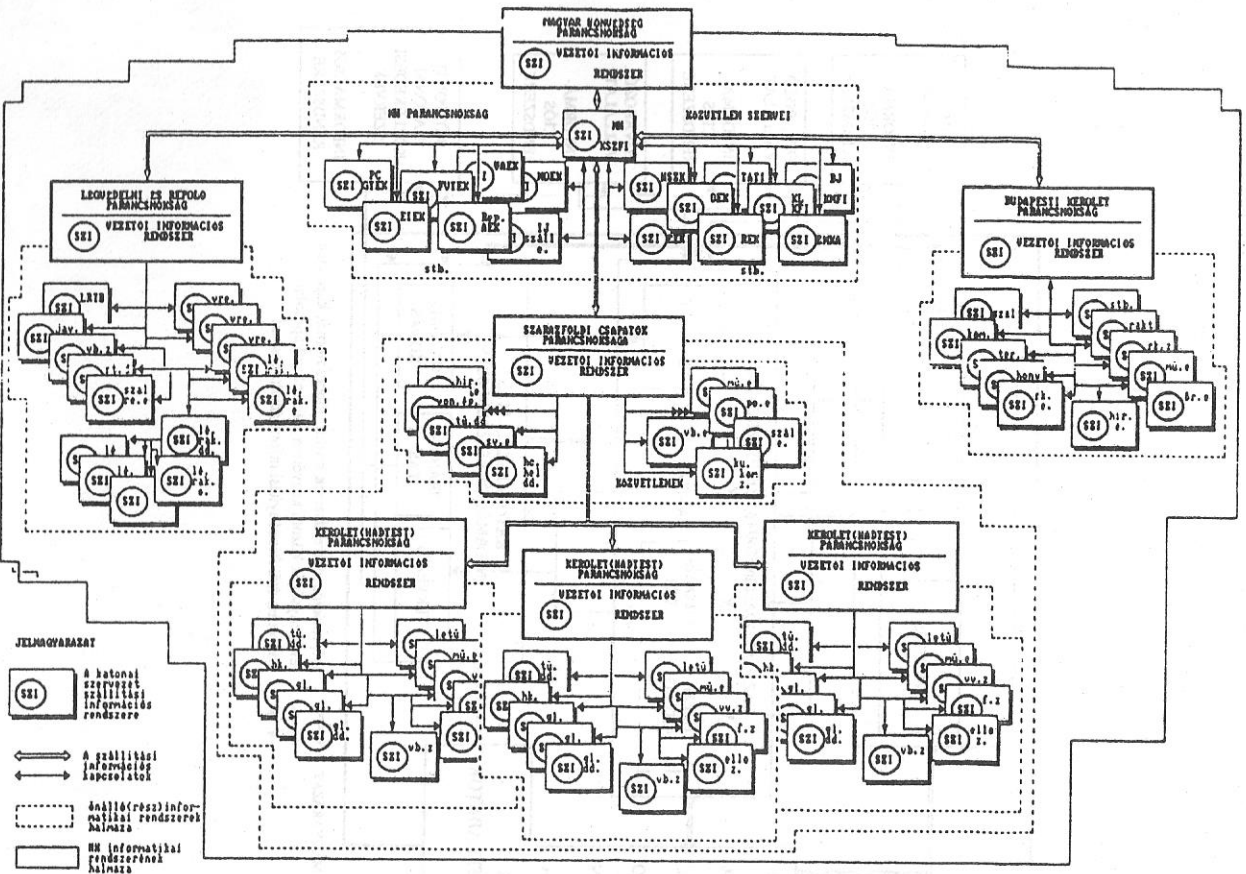
A katonai szállítások tervezésének és végrehajtásának tényleges folyamatrendszerét elemezve megállapítható, hogy a katonai szervezetek szállítási tevékenységével kapcsolatos információs rendszer gyakorlatilag valamennyi szervezetenél azonos elvekre épül. Így elviekben lényegében nem tér el az egész honvédségre vonatkoztatható információs rendszer felépítésétől, ezért egyetlen általánosítható modellel valamennyi jellemezhető. Az általános modell felépítését a 3.sz. ábra tartalmazza.

E megállapításnak nem mond ellent az a tény sem, hogy békeidőszakban az egyes katonai szervezetek feltöltöttségében, gazdálkodási tevékenységében jelentős eltérések mutatkoznak. Megítélésem szerint a katonai szállításokkal kapcsolatos informatikai rendszer kialakításánál elsődlegesen az adott katonai szervezet alaprendeltetését (háborús feladatait) kell figyelembe venni és csak másodlagos szempont a jelenlegi - békeidőszaki feltöltöttségi, utaltsági - helyzete. Az adott katonai szervezet szállításinformatikai rendszere kialakításánál természetes igényként jelentkezik az autonómia és a kompatibilitás. Ezek teszik alkalmassá arra, hogy mind a béke, mind a háborús időszakban történő alárendeltségi viszony változáshoz a rendszer rugalmasan igazodjon.

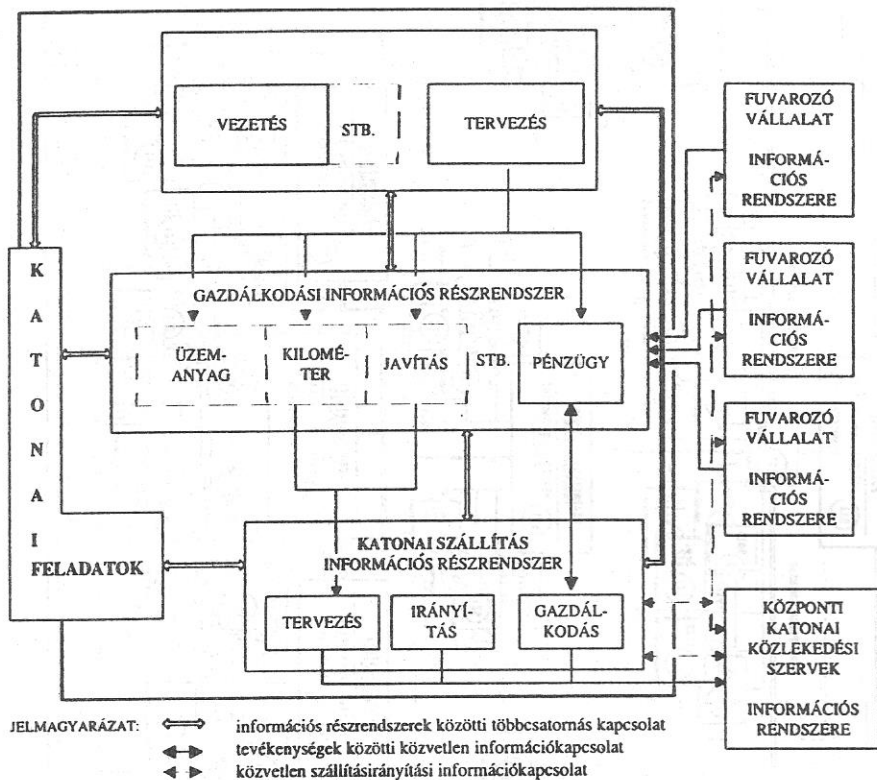
A katonai szállítások informatikai rendszerének részletes kimunkálása és mielőbbi alkalmazásba vétele napjaink egyre sürgetőbb feladata. E munka elvégzéséhez szükséges ismeretek megszerzése érdekében elkerülhetetlen-

nek tartom jelen tanulmányomban érintett kérdések alapos vizsgálatát és a gyakorlati tapasztalatok általánosítását.

2.számú ábra A Katonai szállítások informatikai rendszerének helye a Magyar Honvédség informatikai rendszerében

3.számú ábra A szállítási tevékenység információs kapcsolata a katonai szervezet általános információs rendszerével (Általános modell)

A NEMZETKÖZI KATONAI SZÁLLÍTÁSOK SZERVEZÉSI ÉS VÉGREHAJTÁSI PROBLÉMÁI A MIG-29-EK SZÁLLÍ- TÁSÁNAK TÜKRÉBEN

*Takács István*¹

A Magyar Köztársaság Kormánya és az Orosz Föderáció Kormánya a Magyar Köztársaság és a volt Szovjetunió kölcsönös tartozásainak rendezésében elért megegyezésről 1992. november 11-én aláírt jegyzőkönyvnek megfelelően megkötötte az államközi szerződést, melynek értelmében 800 millió USA dollár Csop-Záhony határparitás értékben az Orosz Föderáció Kormánya a Magyar Köztársaság Kormánya részére biztosítja a MIG-29 és MIG-29 UB típusú repülőgépek szállítását egyedi és csoportos tartalékalkatrész készletekkel, valamint ezen repülőgépek üzemeltetéséhez szükséges szerszámokat, műszereket, földi berendezéseket és más speciális felszereléseket.

A fenti tények is igazolják az országaink között a szovjet csapatkivonás idején kialakult, illetve kialakított feszültségek oldódását, s igazolni látszanak azt a tényt is, hogy egy zömében orosz fegyverzettel és technikával ellátott hadsereg egykönnyen nem tud szabadulni az orosz bázisoktól, főleg akkor nem, ha ezt az ország gazdasági helyzete is indokolja. Jelen esetben természetesen maguk a gépek légi úton, de az alkatrészek és más egyéb tartozékok, speciális felszerelések vasúton, záhonyi átrakással érkeztek hazánk területére, s ezen szállítási mód megszervezése volt szervezetünk egyik legfontosabb feladata az elmúlt több, mint egy év során.

A feladatok előkészítése

A komplex átadás-átvételi feladat lebonyolításával orosz részről az azóta megszűnt **OBORONEXPORT**, illetve jogutódját a **ROSZVOO-RUZSÉNYIJE-t**, míg magyar részről a **Magyar Honvédség Gazdálkodási Hivatal-t** bízták meg (továbbiakban: MH GH). Itt szükségesnek tartom

---

1 Takács István alezredes, a MH Záhonyi Katonai Szállítási Igazgatóság igazgatója

megjegyezni, hogy a szerződés ugyan a magyar és orosz felek között kötött, de a Szovjetunió FÁK-osítása értelmében Ukrajna, mint a szerződő felek között elterülő ország tranzit ország lett, s ebből adódóan jelentős szerepet játszott e katonai küldemények határon történő átadás-átvételének rendjében.

Első feladat volt megszervezni a határon történő átadás-átvétel rendjében közreműködő szervezetek képviselőinek találkozóját Ungváron 1993. márciusában. A találkozón magyar részről a **MH GH Szállítási Osztály és Magyar Honvédség Katonai Szállítási Főigazgatóság** (továbbiakban **MH KSZFI**) képviselői vettek részt, míg orosz részről az **OBO-RONEXPORT** magyarországi és ungvári képviselője, illetve az **Ukrán Katonai Közlekedési Szolgálat** területi vezetője.

A találkozón megbeszélésre kerültek az Ukrán területen végrehajtandó egyedi felelősségű és közös tevékenységek. Ez magába foglalta egyrészt az **Ukrán Katonai Közlekedési, -vasúti szállítási-szállítmányozási és VÁM szervek** vezetőivel, illetve végrehajtó szolgálati személyeivel a feladatok végrehajtására irányuló konkrét tevékenységek teljeskörű átbeszélését, másrészt a **Magyar Honvédség** részéről adott esetben jelenlévő szolgálati személyek mozgásterét, lehetőségeit a határon történő átadás szervezésében. Ezenkívül egyeztetésre került az információ áramlás rendje a határon keresztül a feladatok zökkenőmentes és gyors végrehajtása érdekében. Itt szükséges megjegyezni, hogy ezen a szakmai találkozón az **Ukrán Katonai Közlekedési Szolgálat képviselője** - bízva az idevonatkozó kétoldalú katonai szállítási megállapodás megkötésében - vett részt.

Ezt követően e komplex feladatnak a **Záhonyi Katonai Szállítási Igazgatóság** működési területén végrehajtandó részével kapcsolatos tevékenységeket terveztük meg, közösen a **Záhonyi MÁV Üzemigazgatóság** szállítási-szállítmányozási, őrzés-védelmi vezetőivel, a **VÁM és a Határőrség** parancsnokaival.

A feladatok végrehajtásáról

Az előzetes megbeszélések alapján e katonai küldemények átadás-átvételének és továbbításának rendje *a következő volt:*

- az Ungvári Katonai Szállítási Igazgatóság (továbbiakban ungvári KSZI) ügyeletesen telefonon tájékoztatja a Záhonyi Katonai Szállítási Igazgatóságot (továbbiakban záhonyi KSZI) ügyeletesét az érkező szállítmányról;

- a záhonyi KSZI ügyeletesen jelenti az MH GH szállítási osztályára és a MH KSZFI szállítási osztályára és a velük megbeszélte az átvételi időpontot közli az ukrán féllel;

- a záhonyi MH KSZI szaktisztje az MH GH képviselőjével és a szállítmányt a határon átkísérő őrséggel **Csapon** átveszi a szállítmányt, - szükség esetén a MH GH képviselője átdiszponálási lehetősége kap az Ukrán szállítmányozástól - a záhonyi MH KSZI szaktisztje intézkedik a szállítmány minél hamarabbi határátlépésére;

- a záhonyi MH KSZI szaktisztje a szállítmány beérkezése után átveszi azt a bekísérő őrségtől és átadja a MÁV Őrzés-védelmi szerveknek (melyről ideiglenes megállapodást is kötöttünk), a belföldi kísérő őrség megérkezéséig intézkedik a szállítmány átrakásához történő beállítására, átrakására, feladására és továbbítására;

- az MH GH képviselője szaktisztet rendel ki az átrakás irányítására, vámkezeltetni az árukat és tájékoztatja az átvevőt a katonai áru érkezéséről.

Az első ilyen szállítmány 1993. október elején lépett be az ország területére, melynek nyilvánossá tételében nagy szerepet játszottak a Média, hiszen nagy viszhangja volt mind a rádióban, televízióban, mind pedig az írott sajtóban.

A szállítmányok *átadása tart még napjainkban is*, bár már csak néhány tétel van hátra információk szerint.

A felmerült problémákról

Az előzetes, részletekre menő megbeszélések ellenére is - amelyek nagyrészt a múlt rendszerből átmentett és folyamatosan ápolott jó kapcsolatok alapján zajlottak - a végrehajtási szféra szinte minden fázisában

adódtak problémák, melyeket több-kevesebb sikerrel azért mindig sikerült megoldani.

Ilyen jellegű problémák voltak:

- az információ áramlás rendje szinte az első pillanattól kezdve nem a megbeszéltek szerint történt, hiszen a katonai közlekedési felek között - sem orosz-ukrán, sem magyar-ukrán viszonylatban - nem kötöttek megállapodást a közös feladatok koordinálására sem általában sem az adott feladatra, így információt a katonai szállítmányok futásáról, illetve Csapra történő érkezéséről mind a záhonyi MH KSZI és mind az ungvári KSZI ügyeletes az OBORONEXPORT képviselőjétől kapott és kap, aki kényszerűségből magára vállalta ezt a feladatot, hiszen az átadásnál jelen kell lennie, de nem a katonai értelemben vett rendben folyik ez a tevékenység;

- az ungvári KSZI képviselője az előzőekből adódóan a korábbi gyakorlattól eltérően részt sem vesz a szállítmányok átadásában, hiszen feladata csak a területére érkező szállítmánykísérő orosz katonák minél hamarabb visszafordítása állomáshelyükre, ha arról tudomást szerez;

- néhány esetben nem volt tranzitengedélye a katonai küldeménynek, s csak az évtizedek alatt az ukrán VÁM vezetőkkel kialakult személyes kapcsolat alapján nyertek azonnali továbbítást hazánk területére, a tranzitengedély megszerzése utáni azonnali bemutatása mellett;

- sok esetben került sor a szállítmányok átdiszponálására, s ha ez Záhonyban történt fuvardíj emelő hatása volt, bár ezt menet közben sikerült csapi átdiszponálással elkerülni szintén a jó kapcsolatok alapján;

- nincs leszabályozva a katonák szolgálati érdekből történő határátlépésének rendje, nincs szolgálati útlevél, az átlépés a mindkét oldali határőr szervekkel is fenntartott jó kapcsolatok alapján magánútlevéllel, az Ukrán fél kérésére szolgálati ruhában, szolgálati gépkocsival történik, ebből az elején voltak ugyan kisebb problémák, de elsímultak, s mindenképpen említésre szorulnak;

- a beérkező szállítmányok vámkezeltetése során a küldemények speciális volta miatt a VÁM szerinti áru- és értékmegállapítás sok esetben komoly nehézségbe ütközött, főleg a gyűjtőfogalmú megnevezések

miatt, s egy idő után ideiglenes jelleggel a VÁM és Pénzügyőrség Országos Parancsnoksága le is állította a katonai áruk vámkezelését Záhonyban, hogy azt a rendeltetési helyen végezzék el;

- nincs leszabályozva a katonai küldemények határon történő átadásának rendje a két ország vasútjai között sem, így a megbeszélések és az átvételkor történt operatív intézkedések ellenére sem kerültek időben átadásra a határon, ezzel egyrészt hátráltatták az átrakás és továbbítás tervezését és végrehajtását, másrészt növelték a szállítmánykísérő katonák leterheltségét;

- érkeztek olyan speciális küldemények, amelyek átrakása nagyon körülményes lett volna, több napot vett volna igénybe, vagy magára az árura nézve lett volna veszélyes, így ezek ún. "üzemi okból" átszerelésre kerültek, s ez az "üzemi ok" szintén a jó kapcsolatokra és a MÁV helyi vezetőinek jóindulatára épült, egyébként ha mi kérjük az átszerelést, úgy a vasúti rendtartás értelmében kétszeres átrakási díjat számoltak volna fel, s ez ismét fuvarozási költség növekedést okoz;

- működési területünkön - amely megegyezik a Záhonyi MÁV Üzemigazgatóság területével - specializációja révén nagyon körülményes a katonai szállítmányok őrzés-védelme, főleg az őrség létszámának korlátozottsága miatt.

Már korábban említésre került, hogy a **MÁV Záhonyi őrzés-védelmi szerveivel** helyben kötött megállapodás alapján a szállítmányt a határon átkísérő őrségtől átveszik azt a belföldi kísérő őrség megérkezéséig, aki a szállítmányt csak az induló vonatba sorolás után veszi át a **MÁV polgári fegyveres őrétől**.

Ez önmagában rendben is volna, de ha más nagyfontosságú, vagy a MÁV részére fizetetten is értékesebb küldeményt kellett a polgári fegyveres őröknek őrizniük, a katonai küldemény őrzését csak ráfigyeléssel tudták végrehajtani, s ez véleményem szerint nem eléggé biztonságos, s e probléma nem helyi megállapodás, hanem a korábbi tapasztalatok alapján tárcaközi probléma kell, hogy legyen.

A felmerült problémák hátráltatták, nehezítették ugyan az adott feladat megoldását, de azok végrehajtását teljes mértékben sohasem aka-

dályozták, hiszen operatív intézkedésekkel és a kapcsolatok révén sikerült mindíg úrrá lenni a helyzeten.

Javaslatok

A huzamosabb időn át végzett közös munka, a tapasztalatok, a jó kapcsolatok természetesen komoly erkölcsi tartást adnak egy újabb, közösen végrehajtandó feladat végrehajtásának, de magasabb szinten megkötött megállapodások, leszabályozások nélkül nincs végrehajtási kényszer.

Jelen feladat is bizonyítja, hogy akár egész évet kitevő tevékenységet is végre lehet hajtani egy keretmegállapodás és a jó kapcsolatok, illetve közös tapasztalatok alapján, de a felmerült problémák is azt bizonyítják, hogy abban a pillanatban törekenynek bizonyul, mihelyt törvényes alapokra kívánjuk azt helyezni vagy más fontosabb feladatok miatt van ütközési pont vagy netán nagyobb probléma esetén egyedi felelősséget kívánnak megállapítani.

A felmerült problémák alapján javaslataink a következők:

- A jelenlegi politikai - gazdasági helyzet azt a feltételezést sugallja, hogy a jelen feladat befejezésén túl is várhatóak hasonló tranzakciók akár Oroszországgal, akár a FÁK más tagállamaival, s ezekben Ukrajna, mint tranzitország mindenképpen részt vesz. Éppen ezért javasoljuk a két, illetve háromoldalú megállapodások megkötését a szállítási feladatok szükséges mértékben történő lebontásával.

- A korábbi évek tapasztalatai és a jelen gyakorlat alapján javasoljuk, hogy az Ukrajnából, illetve Ukrajnán keresztül érkező katonai küldemények átvétele továbbra is a jelen gyakorlatnak megfelelően **Csapon** történjen, míg az esetlegesen Ukrajnába irányuló őrseggel kísért katonai küldemények Ukrán félnek történő átadása - szintén évtizedes tapasztalatok alapján, mely szerint őrsegeink napokig vártak az orosz őrsegék megérkezésére Csapon - **Záhonyban** történjen, s abban vegyen részt - a magyar példához hasonlóan - az ungvári KSZI tisztje is.

- Az orosz féllel megkötött szerződések nagyobb mélységben történő részletezésével és időnkénti pontosításával kiküszöbölni a VÁM, a diszponálási és egyéb problémákat.

- A szállítmányok beérkezésének kiszámíthatatlansága operatív intézkedéseket követel, s szinte folyamatosan nagyfokú mobilitást igényel a záhonyi KSZI tisztai állományától. Ehhez véleményünk szerint szükség volna egy minden jogi alapot magában foglaló határátlépési intézkedésre, illetve szolgálati útlevelekre az esetlegesen felmerülő határproblémák megoldása érdekében.

- Javasoljuk továbbá, hogy a beérkező bármilyen katonai küldemények vámkezelését ne Záhonyban, hanem a rendeltetési helyen végezzék el. Gondot okoz a záhonyi VÁM leterheltsége, a részletes szerződések nincsenek helyben, s nincs helyben az árut teljes mértékben ismerő szakember sem, így azok helyes áru és értékmegállapítása szinte lehetetlen. A teljeskörű vámkezelés hátráltatja az átrakást, mint folyamatot, másrészt a rendeltetési helyen szakember is, idő is van, még ha olykor a vámkezelés körülményesebb is.

- Véleményünk szerint célszerű volna a vasutak egymás közötti megállapodásába a korábbi gyakorlatnak megfelelően belefoglalni a katonai küldemények határon történő átadásának rendjét, különösen az őrséggel kísért szállítmányok tekintetében a tervezhetőség, az irányíthatóság és az őrkatonák leterheltségének csökkentése miatt.

- Végül javasoljuk a MÁV-val történő megállapodásba belefoglalni a speciális helyzetre való tekintettel az őrzés-védelmi problémák központi megoldását és a nehezen átrakható veszélyes áruk áttengelyezéséért külön áttengelyezési és fuvarozási díjkezdvezmény kérését a MÁV-tól.

Jelen feladatok végrehajtása egyedülálló tapasztalaton, illetve kapcsolaton alapult, hiszen a korábbi évtizedekben egyetlen más határállomáson nem volt olyan nagy volumenű és intenzitású katonai szállítási-átrakási tevékenység, mint Záhonyban. Bár ezt a mögöttünk lévő év német segélyszállítmányai bizonyos mértékben cáfolni látszanak, de meghatározó tapasztalatokat nem adnak, ezt a jövő várható feladatai is igazolják.

Véleményünk szerint a területünkön szerzett tapasztalatok, a megoldására tett javaslatok adaptálhatók az ország bármely határállomásán, ahol vasúton érkehetnek katonai szállítmányok és azok szállítási szervezési feladataival kell foglalkozni.

BIZTONSÁGTECHNIKA

A MAGYAR HONVÉDSÉG MUNKAVÉDELMI ÉRDEKKÉPVISELETÉNEK JELENE ÉS JÖVŐJE

I. Az MH munkavédelmi érdekképviseletének jelene

Lánczi Istvánné¹

A Magyar Honvédségben folyó munkavédelmi tevékenység része a nemzetgazdaságban folyó munkavédelemnek. Van bizonyos elkülönülés, melyet az 1994. január 1-vel hatályos Munkavédelmi Törvény által érvényesített 47/17. /XI.30./ MT rendelet a munkavédelemről biztosította, de egyben meghatározta azt is, hogy a fegyveres erőknél az illetékes miniszter által kiadott megfelelő jogszabály az irányadó.

A honvédségnél (az utasítás kiadásának idejében: néphadseregnél) a munkavédelmi tevékenységet két alapszabályozó: a 30/1981. (HK 18.) HM utasítás és a 47/1983. HM utasítással 1984. július 1-jén hatályba léptetett jelenleg is érvényben lévő Katonai Általános Baleset-elhárító és Egészségvédő Szabályzat (keret szabályozó): Ált./220/ írja elő és határozza meg.

A munkavédelmi tevékenység felügyeletét a 30/1981. utasítás szerint a katonai szervezetek felé az elöljáró parancsnok, a néphadsereg egészére pedig a MH pénzügyi főnöke felsőszintű irányítási és ellenőrzési joggal látta el.

1991. óta szervezeti változások következtében a munkavédelmi tevékenység felsőszintű irányítása, ellenőrzése és felügyelete az MH Anyagi-Technikai Főcsoportfőnök feladata, végrehajtó szervezete pedig a főcsoportfőnökség közvetlen *Munkavédelmi Osztály*, illetőleg az *MH Köz-*

---

1 Lánczi Istvánné ka. MH Közegészségügyi és Katonaorvosi Kutató Intézet Munkaegészségügyi és Munkavédelmi Alosztály főelődója

egészségügyi és Katonaorvosi Kutató Intézet (KÖKKI) állományában lévő Munkaegészségügyi és Munkavédelmi Alosztály.

Az alakulatoknál ugyanezen feladatokat a munkavédelmi megbízott végzi el, állománytáblás beosztása mellett.

Mivel a köztudatban a megelőző (ellenőrző, szakmai, képző, kivizsgálási) tevékenység nem érdekképviseleti feladatként tükröződik, így a sor-, a polgári és a hivatásos állomány részére a látható érdekképviselet tulajdonképpen érdekvédelmi tevékenység, amely **II. sz. Adatlapok** kitöltésében és elsősorban a balesetek minősítésében, valamint a "*Felhívás kárigény bejelentésére*" nyomtatvány kiadásában nyilvánul meg. Ezt a fajta érdekképviseleti tevékenységet emeli ki már a leszerelt sorkatonák kárigény érvényesítéséhez biztosított adatszolgáltató tevékenység is.

A balesetet, munkahelyi ártalmat szenvedettek érdekvédelme

A honvédelmi kötelezettséget teljesítők érdekvédelmével a honvédelemről szóló 1976. évi I. törvény foglalkozott, amely biztosította a törvény hatálya alá eső állampolgárok megbecsülését, erkölcsi és anyagi támogatását, érdekeik széleskörű védelmét. A szolgálat során, illetve azzal összefüggésben bekövetkezett betegség vagy rokkantság esetén állami ellátás illette meg a károsultat, de a tartásra jogosult hozzátartozót is.

A szabályozás lényege az volt, hogy az az állampolgár, aki honvédelmi kötelezettségét teljesítette, nem veszítette el társadalombiztosítási jogosultságát.

A társadalombiztosítási ellátás meghatározott feltételekhez kötött olyan állampolgári jogosultság, amelynek érvényesítéséhez a hadkötelezettek érdekvédelmét ellátó szervek vagy személyek kötelesek a tőlük elvárható segítséget megadni.

A honvédelemről szóló 1993. évi CX. törvény is gondoskodik a honvédelmi kötelezettségüket teljesítők és hozzátartozóik szociális érdekeinek védelméről, az érdekvédelmi követelmények jogszabályok szerinti megvalósításáról, kapcsolatot tart a különböző érdekvédelmi, érdekképviseleti szervekkel.

Az előzőekből egyértelműen kitűnik, hogy ezen a területen lényegében nem történt változás, **az új Honvédelmi Törvény is fontosnak tartja** a katonák szociális érdekvédelmét.

A Munkaegészségügyi és Munkavédelmi Alosztály tevékenysége körébe tartozik az érdekvédelmi munka segítése azzal, hogy a kiegészítő parancsnokságok részére *adatokat szolgáltat* a hadkötelezettek szolgálati ideje alatt bekövetkezett baleseteiről, egészségkárosodásáról.

Az eddigi gyakorlat szerint ahhoz, hogy a kiegészítő parancsnokság **érdekvédelmi szerve** a sérültek társadalombiztosítási ellátására intézkedhessen, minden esetben fel kellett, hogy vegye a kapcsolatot a MH AT-FCSF-ség Munkavédelmi Osztályával, illetve azon keresztül az alosztállyal. A honvédségnél történt balesetekről készült **II. sz. Adatlapok** az Osztályra futnak be a parancsnok minősítésével, ami gyakorlatilag itt kerül jóváhagyásra, majd az alosztály 5 évig eredetiben, majd további 25 évig mikrofilmen megőrzi. Ennek egyenes következménye, hogy esetleges kártérítési kérelemnél, baleseti járadék igénynél az alosztály tud választ adni arra, hogy az elszenvedett baleset honvédelmi kötelezettséggel összefüggő minősítésű vagy sem. *Erről minden esetben megkapja az okmány másolatát az igénylő.*

A 19 megyei és a Fővárosi Hadkiegészítő Parancsnokság érdekvédelmi szervei szerint elengedhetetlenül fontos ennek a kapcsolatok fenntartása, mivel ez az egyetlen biztos láncszem, ami a balesetek előtalálására és beazonosítására az alakulatok és a kieg.-ek között létezik. Egyedül az alosztályon keresztül kapnak jóváhagyott, jogszerűen és szakszerűen kiállított baleseti adatlapot, ami a TB igénybejelentésekhez, kártérítési eljárásokhoz, különböző igazolások kiadásához nélkülözhetetlen. Az alosztály tevékenységének jelentős részét köti le az, hogy a FÜV által leszerelt katonák balesetének kivizsgálását és minősítését elérje. Megoldást kellene találni arra, hogy *a munkavédelmi megbízottak* mielőbb tudomást szerezzenek az így leszereltekről, mert nagyon sok esetben csak áttételesen, az alosztályon keresztül értesülnek arról, hogy a katonájuk baleset miatt leszerelt. Ennek következménye, hogy hátrányos helyzetbe kerülnek azok a hadkötelesek, *akiknek nem minősítik időben a balesetüket*, mert leszerelésük után nem kapnak 100 %-os táppénzt, vagy táppénzpótló segínyt, illetve kártérítést. Különösen fontossá vált a közelmúlttól az időbeni ügyintézés, mivel egyre több a munkanélküli fiatal aki nem kap táppénzt, ha baleset vagy szolgálati megbetegedés miatt szerelik

le, mert bevonulása előtt nem volt munkahelye. Járandóságait csakis a honvédelmi kötelezettséggel összefüggő minősítésű adatlap megléte esetén kapja meg a hadköteles. Nem megoldás, hogy a mulasztások miatt a miniszterhez írt panaszok alapján az államtitkár hoz minősítő döntést, bár erre is volt példa az elmúlt időben.

Nagyon megnehezíti az alosztály munkáját, hogy sok alakulat jogutód nélkül megszűnt, ezért lehetetlen kinyomozni, hogy valóban a katonai szolgálat alatt történt-e a baleset a sérülttel. Az érdekvédelmi munka eredményességét növeli az, ha minél több ilyen régi balesetet sikerült kivizsgálni és jogszerűen rendezni.

A család, a hozzátartozók védelmét szolgálja, hogy az új Honvédelmi Törvény értelmében *nem hívható be sorkatonai szolgálatra* az a hadköteles, akinek a testvére vagy mostohatestvére *a katonai szolgálatteljesítés közben meghalt*. Erről a tényről is abban az esetben, ha 5 évnél régebbi az esemény, az alosztály tud érdeklődni, mivel az alakulatoknál 5 évnél régebbi okmányok nincsenek.

Az elmúlt évek tapasztalata alapján megállapítható, hogy a panaszügyek 1990-91-ben megszorodtak, jellemző, hogy 25-30 évvel ezelőtti baleseteket kívántak minősíteni, amire azonban nem kerülhetett sor a korabeli dokumentumok, bizonyítékok hiányában.

Néhány példát szeretnék ismertetni, annak bemutatására, **hogyan milyen kérésekkel fordulnak az alosztályhoz:**

1993-ban egy panaszos az 1991-ben bekövetkezett sérülésének balcsökkenté történő minősítését kérte. Az illető sorkatonai szolgálata alatt nagy súlyt emelt és a "*bal tüdeje megrepedt*". Az alakulata baleseti adatlapot nem készített. Az alakulattól beszerzett orvosi szakvélemény úgy foglalt állást, hogy a spontán légmell nem baleset következménye, hanem fejlődési rendellenesség, ami nem tekinthető szolgálati megbetegedésnek sem, ezért a panaszos kérelmét el kellett utasítani.

A fenti esettel ellentétben olyan panasz is volt, amikor egy 1989-es baleset minősítésének felülvizsgálatát kérte egy hivatásos katona, aminek eredményeként 1992-ben ismételt tájékoztató, orvosilag és jogilag alátámasztott vélemények alapján a balesetet "*katonai kötelemekkel*

összefüggő úti" átminősítése megtörtént és így baleseti járadékot állapítottak meg részére.

Egy másik felülvizsgálati kérelmi esetben 1990-ben történt a baleset. Motorkerékpárral eltávozásra ment a katona a laktanyából a lakására. A baleset helyszínéről kórházba szállították, majd a kórházból leszerelték. Az alakulat illetékesei el is feledkeztek a katonáról. 1993-ban fordult a katona a lakóhely szerinti kieg. parancsnoksághoz, aki pedig alosztályunktól kérte az összefüggés elbírálását. A baleset minősítéséhez beszerelve a korabeli dokumentumokat (FÜV táblázat, bírósági átirat, rendőrségi jkv., TB átirat, stb.) a jogutód katonai kerületparancsnokság pótlólag kiállította a II. sz. Adatlapot és minősítette a balesetet, így a panaszos ügye rendeződött.

Ilyen és hasonló panaszokkal évenként átlag 30 esetben foglalkozik az osztály és az alosztály, a Magyar Honvédségnél történt összes baleseti jelentés nyilvántartása, a nem jelentett balesetek kiderítése mellett.

A hivatásos állomány baleseteinek minősítésével kapcsolatos teendőket is az osztály végzi és az MH Pénzügyi Számító és Nyugdíjmegállapító Központ adja ki a minősítő határozatot a sérültek részére.

A leírtakat összegezve úgy érzem - ezt bizonyítják a hadkiegészítő parancsnokságok érdekvédelmi szerveinek és a panaszosok igényei - továbbra is szükség van erre a munkavédelmi tevékenységnek csak oldalágát képező, szociális érdekvédelmet biztosító tevékenységre.

II. A Magyar Honvédség munkavédelmi érdekképviseletének jövője

*Puskás Endre*²

Az 1993. évi XCIII. törvény "*A munkavédelemről*" (a továbbiakban Törvény /Tv./) a korábbi munkavédelmi rendeletektől, utasításoktól el-

---

2 Puskás Endre mk.alezredes MH ATFCSF-ség Munkavédelmi osztály munkavédelmi főtisztje

térően, új - a termelési szférában kialakult rendnek megfelelő - módon osztja fel a munkavédelmi feladatok ellátásában résztvevőket: **az állam, a munkáltatók és a munkavállalók**. A Tv. kiemeli, hogy a munkavédelmi tevékenység minden esetben a három résztvevő egyeztetett tevékenysége kell hogy legyen.

Az egyeztetés - a munkavédelem összességére vonatkozóan - a **Munkavédelmi Bizottságban** történik, a Kormány képviselői, a munkáltatók és a munkavállalók érdekképviselői között.

A Törvény nem tér ki arra, hogy a munkáltatók, illetve a munkavállalók érdekeit kik, milyen szervezetek (szakszervezetek) láthatják el ebben a Bizottságban, azonban intézkedik arra, hogy a mindennapi tevékenységben, a munkáltató munkavédelmi érdekeit, kötelező feladatait az általa foglalkoztatott munkabiztonsági szaktevékenység ellátására megfelelő képesítéssel rendelkező személy, a munkavállalók munkavédelmi érdekképviselőjét pedig választható megfelelően képzett munkavédelmi képviselő, illetve képviselőkből álló munkahelyi munkavédelmi bizottság lássa el.

Ezt, a munkavállalók munkavédelmi érdekképviselőjének kialakítását, a tevékenységének formáját és területét *a törvény VI. fejezete* tárgyalja.

Tekintettel arra, hogy a Munkavédelmi Törvény nem tesz mentesítő kitétet a Magyar Honvédségre, illetve az 1992. évi XXII. törvény a Munka Törvénykönyvéről, a 4/1993. /IV.30./ HM rendelettel kiegészítve, lehetőséget biztosít érdekképviselői szervek működésére, így a munkavédelmi érdekképviselő létrehozásának létjogosultságára törvény biztosította lehetőség van az MH-ban.

Mivel a Törvény felhatalmazza a honvédelmi minisztert az MH-ra vonatkozó Munkavédelmi Utasítás kiadására, a kidolgozás alatt álló tervezetben az érdekképviselő is szabályozásra kerül.

Az alábbiakban *a bevezetésre tervezett munkavédelmi érdekképviselő fő vonásait* kívánom bemutatni az Olvasónak.

Az MH munkavédelmi érdekképviselőt tervezetének fő vonásai

A munkavédelmi érdekképviselőt *célja, feladata* a munkavállalóknak az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzéssel, szolgálatteljesítéssel összefüggő jogainak biztosítása, érdekképviselőte a munkáltatónál.

A fenti meghatározásban *munkáltató alatt önálló állománytáblával rendelkező katonai szervezetet, munkavállaló alatt pedig a Magyar Honvédségnél szolgáló, közalkalmazotti, köztisztviselői viszonyban álló természetes személyt kell érteni.*

A munkavédelmi érdekképviselőt a képviseltek által választott munkavédelmi képviselő, illetve munkahelyi munkavédelmi bizottság látja el.

A képviselő(k) megválasztását a törvény nem teszi kötelezővé, erre csak a jogot biztosítja, de meghatározza azt a legkisebb létszámot, ahol erre mód nyílik.

A MH-ban a javasolt *legkisebb létszám 20 fő*, azzal a pontosítással, hogy munkavédelmi képviselőt az önálló katonai szervezet alegységeinél (szd., oszt., műhely, stb.) és külön települő alegységeinél lehet választani.

Ha a létszám az:

a.) ötven főt nem haladja meg	1 fő
b.) száz főt nem haladja meg	3 fő
c.) kétszáz főt nem haladja meg	7 fő
d.) ötszáz főt nem haladja meg	9 fő
e.) ezer főt nem haladja meg	11 fő
f.) több mint ezer fő után	13 fő

Mivel a 200 fő-t meghaladó állományú önálló katonai szervezetek már több szolgálóti, illetve munkatevékenység szerint elkülönülő alegységre vannak felbontva, ezért az alegységek *alegység munkavédelmi bizottságot* hozhatnak létre, melynek tagjai közül képviselőt delegálnak a magasabb szintű (központi vagy ezred, dandár) *munkavédelmi bizottságba.*

A munkavédelmi képviselő létrehozását a katonai szervezetnél működő érdekvédelmi szervezetek illetve a személyi állomány egyes tagjai kezdeményezhetik, ennek hiányában első alkalommal a parancsnoknak kell a *választási bizottság* felállítását biztosítani.

A munkavédelmi képviselők megválasztásának rendjéhez *az üzemi tanácsok választási eljárása a minta*, úgy a jelölt állítás, mint a választás lebonyolításában.

A jelölhetőség feltétele a választó katonai szervezetnél eltöltött meghatározott idejű munka, illetve szolgálati viszony. A szervezetnél kötelezően eltöltött szolgálati viszony meghatározása a meglévő érdekvédelmi szervezetek feladata, mivel a túl hosszúra választott idő kizárhatja a sorállomány választhatóságát.

Munkavédelmi képviselő nem lehet az a személy, aki munkáltatói jogokat gyakorol, vagy magasabb szolgálati előjáró közeli hozzátartozója.

Jelöltet állíthatnak a választásra jogosult személyek, de a katonai szervezetnél képvisellel rendelkező érdekképviselői szervezetek is.

A választási bizottság feladata a választásra jogosult és a választható személyek jegyzékét összeállítani, a szavazást előkészíteni és lebonyolítani. A bizottság munkájában a munkáltató nem vehet részt, azt nem befolyásolhatja, azonban a működés feltételeit a katonai szervezet parancsnokának kell biztosítani.

A választás lebonyolítása után megválasztott *munkavédelmi képviselőnek* azokat a személyeket kell tekinteni, akik a leadott érvényes szavazatok közül a legtöbbet megszerezték, a választási bizottság felterjesztése alapján a szervezetre vonatkozó parancsban névsoruk megjelent.

Az így megválasztott képviselők joga a munkavédelmi bizottság létrehozása és saját ügyrendjük kidolgozása.

A munkavédelmi képviselő jogosult *meggyőződni* a szolgálati és munkahelyeken az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés körülményeinek érvényesüléséről, *így különösen:*

- a szolgálati és munkahelyek, a haditechnikai eszközök, munkaeszközök és egyéni védőeszközök biztonságos állapotáról;

- az egészség megővására, a szolgálati és munkabalesetek megelőzésére tett intézkedések végrehajtásáról;

- a szolgálati, közalkalmazotti és köztisztviselői viszonyban álló személyeknek az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos tevékenységre történő felkészítéséről és felkészültségéről.

A jogok gyakorlása érdekében:

- a munkavédelmi képviselőnek legyen belépési és tájékoztatói joga az általa képviselt állománycsoport szolgálati és munkahelyeire;

- részt vehessen a szolgálati előjárónak az állományt érintő munkavédelmi vonatkozású döntéseinek az előkészítésében;

- nyilváníthasson véleményt, kezdeményezhessen intézkedést az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés feltételeinek biztosítása érdekében;

- részt vehessen a szolgálati és munkabalesetek, valamint a foglalkozási megbetegedés körülményeinek feltárásában;

- legyen lehetősége a MH-ben létező legmagasabb munkavédelmi szervhez közvetlenül fordulni.

A munkavédelmi érdekképviselőt ellátó személyt jogai rendeltetészerű gyakorlása miatt hátrány nem érheti.

A munkavédelmi érdekképviselő tevékenységét a választók felügyelik, illetve a munkahelyi munkavédelmi bizottságban a tagok tevékenységét a bizottság ellenőrzi.

A szakmai segítséget, a szakismeretek megszerzését a törvény a munkáltatóra, esetünkben a MH Parancsnokságára rója feladatul úgy szervezési, mint anyagi vonatkozásban.

ÖSSZESÍTETT TARTALOMJEGYZÉK (1994. 1-4 szám)

Logisztika, katonai logisztika

- Kóthay János*   Általános logisztikai módszerek
(1994. 1.szám 3.o.)
- Németh Ernő*   A logisztikai központok hazai telepítésének
elképzelései és a honvédelmi célú alkalmazás
lehetőségei (1994. 1.szám 17.o.)
- Rutmerford, W.R.,
Brama W.L.*   A logisztika (ellátás) diverzifikált koncepciója
(1994. 1. szám 26.o.)
- Lascelles J.A.E.*   Logisztika NATO-ban és a kanadai fegyveres
erőkben (1994. 1.szám 39.o.)
- Kóthay János*   A haditechnikai biztosítás, mint alkalmazott
logisztikai rendszer (1994. 2.szám 3.o.)
- Robert d. Chelber,
Harmurt Schmidt-
Petri*   A NATO-leépítés logisztikájának menedzselése
(1994. 2.szám 29.o.)
- Pálos Emil,
Lakatos Lászlóné,
Soltészky László*   Az amerikai légierő beszerzési folyamatainak
minőségbiztosítása (1994. 2.szám 36.o.)
- Blanchard B.S.*   Logisztika a tervezésben: jövőbeni kihívások
(1994. 3.szám 3.o.)
- Chase T.*   Objektív logisztikai rendszer a 21. században
(1994. 3.szám 19.o.)
- Timkó Kálmán*   A mai magyar katonai logisztika és a legfonto-
sabb feladatok (1994. 3.szám 24.o.)
- Kóthay János*   A helyreállítás logisztikája (1994. 4.szám 3.o.)

Várvölgyi Zoltán Holland fegyveres erők és a logisztika
(1994. 4.szám 30.o.)

McDonald, C.H.C. Technológiai innováció a logisztikai biztosításban (1994. 4.szám 42.o.)

Békefenntartás logisztikája

G.Maresaux Békefenntartó tevékenységek logisztikai biztosításának tanulságai a francia hadseregben
(1994. 4.szám 98.o.)

L.B.Christensen A dán békefenntartó erők logisztikai támogatásának tapasztalatai
(1994. 4.szám 107.o.)

S. Burzynszki Lengyel tapasztalatok a békefenntartó tevékenységek logisztikai biztosításában
(1994. 4.szám 118.o.)

H.F. Dukers Holland logisztika a kambodzsai ENSZ feladatnál (1994. 4.szám 131.o.)

ATB elmélet-integráció

Szűcs László Integráció és logisztika (1994. 1. szám 66.o.)

Gáspár Tibor Az integráció tapasztalatai és a továbbfejlesztés lehetőségei a haditechnikai szolgálatoknál
(1994. 1.szám 80.o.)

Bősze Tamás Gondolatok a tüzérség lőszerbiztosításáról
(1994. 1.szám 108.o.)

*Dobó Péter,
Baranyi Ferenc* Az anyagi-technikai biztosítás rendszere a tábori hadsereg védelmi hadműveletében
(1994. 2.szám 46.o.)

- Vágner Béla* A területvédelmi ezred háborús anyagi-technikai biztosításának néhány kérdése (1994. 2.szám 59.o.)
- Kis Mihály* A gépesített lövészászlóalj és lövészszázad védelmi harca anyagi-technikai biztosításának egyes kérdései (1994. 2.szám 81.o.)
- Gáspár Tibor* Javaslat a fegyverzettechnikai eszközök biztosítási rendszerének korszerűsítésére (1994. 2.szám 93.o.)
- Fordítás (USA)* Az előlfekvő sebészeti kórház működésének általános kérdései (1994. 2.szám 131.o.)
- Geller István* A Magyar Honvédség biztosítási rendszerének helyzetfelmérése, kritikai elemzése (1994. 3.szám 39.o.)
- Tóth Bálint* Az ország védelmi felkészítése terén a közlekedési rendszerrel szemben támasztott követelmények (1994. 3.szám 58.o.)
- Györfi Sándor* Az anyagok, eszközök váltásának döntéseméleti összefüggései (1994. 3.szám 73.o.)
- Pohl Árpád* Az osztrák szövetségi hadsereg anyagi-technikai biztosításának általános rendszere (1994. 3.szám 85.o.)

Kiképzés-felkészítés

- Márkus József* A területvédelmi csapatok alkalmazásának anyagi-technikai biztosítása (1994. 1.szám 117.o.)
- Hautzinger Gyula* Gondolatok a gazdasztiszt-képzés problémáiról (1994. 1.szám 132.o.)

Gajdács János Képezzünk szolgálatvezetőket
(1994. 2.szám 182.o.)

Jakusch György Az élelmezési szolgálat konferenciájának visszhangja (1994. 2.szám 188.o.)

Védelemgazdaság

Szarka István Fejlesztési irányok, konverzió és kooperáció a magyar védelmi iparban (1994. 1.szám 137.o.)

Nagy András A magyar védelmi ipar problémái
(1994. 1.szám 144.o.)

Kapussy Görgy A haditechnikai fejlesztés aktuális kérdései a Magyar Honvédségben (1994. 1.szám 154.o.)

*Brenton C.
Fischmann* A NATO szerepe és tevékenysége a védelmi-ipari együttműködésben (1994. 1.szám 161.o.)

Lénárt Ferenc A magyar védelmi ipar (1994. 1.szám 168.o.)

Szenes Zoltán Az integrációs fejlődés lehetőségei a nyugat-európai védelmi iparban (1994. 1.szám 168.o.)

*MH Logisztikai
Programiroda* A honvédelmi költségvetés forrásainak kezelése
(1994. 2.szám 140.o.)

Lénárt Ferenc A konverzió csehországi tapasztalatairól
(1994. 2.szám 173.o.)

Halasi Zoltán A Magyar Honvédség 1994. évi költségvetési gazdálkodásának helyzete, ez évi feladatainak fő irányai (1994. 3.szám 175.o.)

Hollósi Nándor A Magyar Honvédség anyagi-technikai gazdálkodásának helyzete, további feladatai
(1994. 3.szám 183.o.)

- Asztalos Kálmán* A Magyar Honvédség fenntartási és elhelyezési gazdálkodásának helyzete (1994. 3.szám 191.o.)
- Németh Sándor* A MH Szárazföldi Csapatok gazdálkodási helyzete (1994. 3.szám 194.o.)
- Pakócs Zoltán* A Magyar Honvédség ruházati szolgálatának költségvetési helyzete (1994. 3.szám 199.o.)

Katonai gazdálkodás

- MH Gazdálkodási Hivatal szerzői kollektívája* Javaslat a Magyar Honvédség beszállítói rendszerének létrehozására (1994. 1.szám 194.o.)
- Jósvai Attila* Konferencia az élelmezési szolgálat helyzetéről (1994. 1.szám 227.o.)

Anyagi-technikai biztosítás

- Balázsy László* A racionalizálási módszerek oktatása és alkalmazásuk lehetőségei a katonai gazdálkodásban (1994. 4.szám 51.o.)
- Lakatos Péter, Czank László* Hadtápgazdálkodás és elemzés (1994. 4.szám 6 4.o.)
- Pakocs Zoltán* A harci ruházat fejlesztésének folyamata a belga hadseregben (1994. 4.szám 81.o.)
- Gáspár Tibor* Vitafórum a technikai kiszolgálás, csapatjavítás feladatairól, lehetőségeiről (1994. 4.szám 87.o.)

Szakági biztosítás

- Tóth Mihály* A Magyar Honvédség Repülőműszaki Intézete a repülésbiztonság szolgálatában (1994. 2.szám 199.o.)

- Duchaj István*   Elszigetelt terület vasúti vonalszakaszai forgalma megszervezésének alapjai (1994. 2.szám 209.o.)
- MH Gazdálkodási Hivatal szerzői közössége*   Gyártók és szolgáltatók minőségügyi rendszerei (1994. 2.szám 219.o.)
- Szűcs Barna*   A katonai minőségügy feladatai és területei (1994. 2.szám 233.o.)
- Duchaj István*   Alapvető számvetések az elszigetelt terület vasúti vonalszakaszai igénybevétele célszerűségének meghatározásához (1994. 3.szám 242.o.)
- Gáspár Tibor*   Javítószervezetek alkalmazásának újszerű kérdései (1994. 3.szám 253.o.)

Anyagi-technikai vezetés

- Szenes Zoltán*   A hadtápvezetés helyzete, feladatai, problémái (1994. 3.szám 117.o.)
- Vasvári Tibor*   A hadtáp-együtműködés tartalma és területei (1994. 3.szám 135.o.)
- Adorjáni István*   A hadtápvezetés gyakorlati megvalósulása az anyagi-technikai integrációban a szárazföldi csapatoknál (1994. 3.szám 143.o.)
- Takács László*   Az Anyagi-technikai főnök helye, szerepe a hadtápellátás megszervezésében (1994. 3.szám 151.o.)
- Jeney Géza*   A hadtápgazdálkodás elemzése és ellenőrzése (1994. 3.szám 157.o.)
- Marosán László*   A hadtápellenzés és a gazdasági elemzés csapatszintű megvalósítása (1994. 3.szám 161.o.)

Horváth Tibor A csapatszintű hadtápgazdálkodás vezetésének gyakorlati kérdései, különös tekintettel az önálló kis alegységekre (1994. 3.szám 165.o.)

Balogh Róbert A hadtápfőnöki beosztás átadás-átvétel tapasztalatai, célszerű követelményei (1994. 3.szám 170.o.)

Katonai minőségügy

Szűcs Barna Minőségügyi közlemények (1994. 3.szám 214.o.)

*Mikula László,
Kecskés István,
Fodor Jenő* A MH Repülő Műszaki Intézet követelményrendszerének érvényesítése az ejtőernyőgyártás területén (1994. 3.szám 217.o.)

*Vári László
Kramlics József* A Tiszai Finomító minőségbiztosított üzemanyaggyártásának hasznosítható tapasztalatai (1994. 3.szám 231.o.)

Bán József A hadiipari termékek és szolgáltatások, hadfelszerelési cikkek minőségbiztosításának problémái (1994. 4.szám 195.o.)

Füredi László Sajátosságok a kisvállalatok minőségbiztosításában, különös tekintettel a "MH szállítója" cím elnyerése vonatkozásában (1994. 4.szám 207.o.)

Lakatos Lászlóné Termékfelelősség (1994. 4.szám 219.o.)

*Pálos Emil,
Lakatos Lászlóné,
Solténszky László* Minőségügyi közlemények (1994. 4.szám 229.o.)

Válságkezelés egészségügyi biztosítása

Svéd László Magyar orvoscsoport az Öbölháborúban I. rész (1994. 4.szám 139.o.)

- Vámos László*   Katasztrófa és katasztrófa-orvostan
(1994. 4.szám 168.o.)
- Sztanojev György,
Polgár József,
Kéri Tamás*   Katasztrófák egészségügyi következményeinek
felszámolására létrehozott egészségügyi szakorvosi
"modellszervezet" (1994. 4.szám 184.o.)

Biztonságtechnika

- Vasvári Ferenc*   Visszapillantás a 2. Biztonságtudományi Világ-
kongresszusra (1994. 1.szám 231.o.)
- Kovács László*   A Szárazföldi csapatok munkavédelmi (bizton-
ságtechnikai) vetélkedőjének tapasztalatai
(1994. 1.szám 236.o.)
- MH ATFCSF-ség
Munkavédelmi
Osztálya*   Tájékoztató a Magyar Honvédség munkavédel-
mi és biztonságtechnikai helyzetéről
(1994. 2.szám 247.o.)
- MH ATFCSF-ség
Munkavédelmi
Osztálya*   A munkavédelmi-biztonságtechnikai oktatás,
képzés jelene, jövője (1994. 3.szám 268.o.)
- MH ATFCSF-ség
Munkavédelmi
Osztálya*   Útmutató a munkavédelmi-biztonságtechnikai
tevékenységek értékeléséhez (1994. 4.szám 234.o.)

Szaktörténet

- Németh Ernő*   Történeti áttekintés a vasút világháborúban
betöltött szerepéről I.rész (1994. 2.szám 262.o.)
- Németh Ernő*   Történeti áttekintés a vasút világháborúban
betöltött szerepéről II. rész (1994. 3.szám 279.o.)
- Dobó Ferenc*   A MH Katonai közlekedési szolgálata az első
világháborútól a nyolcvanas évekig
(1994. 4.szám 250.o.)

Németh Ernő

A vasúti tüzérség kialakulása és alkalmazása az első világháborúban (1994. 4.szám 265.o.)

Évforduló

Kiss József

Húszéves a Magyar Honvédség Parancsnokság Ellátó Igazgatósága (1994. 4.szám 272.o.)

Tájékoztatás

Szerkesztő Bizottság

A katonai logisztika (ATB) Szerkesztő Bizottságának ülése (1994. 1.szám 243.o.)

Szerkesztő Bizottság

Összesített tartalomjegyzék az 1993. 1-4. szám-ban megjelent cikkekről (1994. 1.szám 249.o.)

Információ

*MH ATFCSF-ség
Tudományos
Tanács*

A MH Anyagi-technikai szolgálat 1994. évre tervezett főbb tudományos kutatási témáinak jegyzéke (1994. 2.szám 274.o.)

TARTALOMJEGYZÉK

LOGISZTIKA - KATONAI LOGISZTIKA

<i>Csabai György</i>	A multinacionális NATO erők támogatásának elvi és gyakorlati kérdései	3
<i>Báthy Sándor</i>	Az üzemanyag-ellátás logisztikai rendszerének néhány gondolatébresztő sajátossága a Bundeswehrben	23
<i>Várvölgyi Zoltán</i>	A szomáliai hadművelet és logisztikai biztosítása	37
<i>Szabó Ferenc</i> (fordítás)	A logisztika szabványosítása	50
<i>Gáspár Tibor</i>	Hozzászólás "A helyreállítás logisztikája" című cikkhez	54

ANYAGI – TECHNIKAI BIZTOSÍTÁS ELMÉLETE

<i>Zsinkó József</i>	A tábori hadsereg műszaki csapatai anyagi-technikai biztosításának sajátosságaitól a térinformatikai módszerek alkalmazásáig	57
<i>Fenyvesi Károly</i>	A katonai és védelmi közigazgatás kapcsolódó feladatai, együttműködési területei	69

KIKÉPZÉS - FELKÉSZÍTÉS

<i>Kovács András,</i> <i>Polyák Ferenc</i>	Az egyéves hivatásos ruházati tiszthelyettesképzés tapasztalatai a követelmények tükrében	87
<i>Komondi Márton</i>	A "HANSÁG-94" kétfokozatú parancsnoki és törzsvezetési gyakorlat anyagi-technikai biztosításának tapasztalatai	95

VÁLSÁGKEZELÉS

<i>Svéd László</i>	Magyar orvoscsoport az Öböl-háborúban II. RÉSZ	115
<i>Baranyi Ferenc</i>	A válságkezelésre kijelölt katonai szervezetek anyagi-technikai biztosítása	137
<i>Giczi György</i>	A válságkezelés, határ megerősítés anyagi-technikai biztosítása	148
<i>Gáspár Tibor</i>	A Szárazföldi Csatatok Parancsnoksága Anyagi-Technikai Főnökség feladatai a válságkezelésben	171
<i>Kis Mihály, Illich Ferenc</i>	A válságkezelésre kijelölt erők és eszközök Katonai Kerületszintű anyagi-technikai biztosításának megtervezése, megszervezése	185
<i>Vasvári Tibor</i>	A MH Légvédelmi Parancsnokság állományából válságkezelésre kijelölt erők anyagi-technikai biztosítása	200

KATONAI MINŐSÉGÜGY

<i>Szűcs Barna, Füredi László</i>	A nemzeti minőségpolitika célja, tartalma, jelentősége és hatása a katonai minőségügyre	224
<i>Zöldhelyi Rudolf</i>	A minőségbiztosítási követelmények érvényesítésének problémái a védelmi iparban	239
<i>Füredi László, Pálos Emil</i>	Minőségügyi közlemények	247

SZAKÁGI BIZTOSÍTÁS

<i>Tóth Bálint</i>	A katonai szállítások és az informatika kapcsolatrendszerének vizsgálata	250
--------------------	--	-----

<i>Takács István</i>	Nemzetközi katonai szállítások szervezési és végrehajtási problémái a MIG-29-ek szállításának tükrében	267
----------------------	--	-----

BIZTONSÁGTECHNIKA

<i>Lánczi Istvánné, Puskás Endre</i>	A Magyar Honvédség munkavédelmi érdekképviselőtének jelene és jövője	275
--	--	-----

TÁJÉKOZTATÁS

<i>Szerkesztőség</i>	Összesített tartalomjegyzék (1994. 1-4 szám)	285
----------------------	--	-----

Szerkesztőség: 1395. BP., Lehel u. 41.
BP. Pf. 423. (Felelős szerkesztő)
Telefon: HM: 56-88, 66-14
Szedés: MH Anyagi-Technikai Informatikai Központ
Kiadja: MH Hadtáp Szolgáltató Központ